פר' **נצבים** תשפ"ב **ראש השנה** תשפ"ג | גליון תתתס"ז שנה כ"ה

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

אשרי העם יודעי תרועה

בעיר גדולה מרובה אוכלסין, אשר על היותו ממוקם על פרשת דרכים נתהוה מקום מסחר גדול והרבה עשירים נשתקעו בה לצד עניים שבאו לנסות מזלם בעיירה הלז.

ברם, מאידך גיסא גם משך עליו המקום תשומת לבם של הליסטים מזויינים לבוא לטרוף טרף ולחלק שלל, אשר זה הדיר שינה מעיני עשירי העיר, עד שטיכסו עצה להקים מגדל גבוה במרכז העיר ושומר יעמוד שם על המשמר לכל צרה אשר לא תבוא, וכן היה בכל פעם כששודדים נתקרבו להעיר התחיל לצעוק בקול גדול: **געוואלד! אנחנו בסכנה, שודדים באים**, והעשירים יראו לנפשם מאוד כי ידעו שעל עסקי ממון הם באים, משא"כ עניי העיר לא פחדו כלל כי מהם לא היה מה לגזול כי דמעתם שקוים ואנחתם היא לחמם.

אמנם, פעם התחיל השומר לצעוק בקול אדיר וחזק: **געוואלד! אנחנו בסכנה עצומה**, ואז התחילו כל בני העיר לרעוד מפחד כי לא ידעו מה הסכנה המתקרבת ואיזה אסון ימיט עליהם, היות שהשומר סתם ולא פירש אז התחילו לפחד אולי זה היה רעה מתקרבת אשר אינה מבחנת בין עשיר לעני או שונא שגם בא רק על עסקי נפשות, על כן כולם כאחד מגדול ועד קטן נתהפכו מעיהם בקרבם מרוב פחד מפני הבאות.

במשל נורא זה, מבאר הרה"ק בעל ה"אור המאיר" זי"ע הענין שנצטווינו לתקוע בשופר כדי לעורר לבב הישנים, הרי היה די אם היינו מצווים לומר מוסר לישראל כדי לעוררם, אך יבואר כאותו משל כי אם יוכיחו על תורה, הרי לומדי תורה יניחו דעתם, ואם יוכיחו על חסד הרי בעלי צדקה ינוחו על משכבותם, על כן נצטווינו לתקוע בשופר דווקא אשר אינו מפרש כלום רק שואג כארי בקול מרטיט כאותו שומר: **געוואלד! ראטעוועט עם איז א סכנה.**

ומה נורא הוא יומא הדין שבו יכתבון מי לחיים ומי למוות וחיל ורעדה יאחזון, כי אין אתנו יודע עד מה, על מה הולכים לדון במשפט ועל איזה מהם נתבע, וזה מעורר את כל אחד לתשובה ותיקון המעשים כי זכר כל היצורים לפניו בא מעשי איש ופקודתו, ואין דבר נעלם ממנו ואין נסתר מנגד עיניו, ומי יזכה בעיניו בדין.

ועל ידי תשובה ומעשים טובים שהם כתרים בפני הפורעניות יכול כל אחד להפוך את הקללה לברכה, ולהמתיק מידת הדין לרחמים גמורים וחסדים נגלים, ונזכה כולנו יחד לכתיבה וחתימה טובה בספרן של צדיקים גמורים, ולשנת גאולה וישועה, תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ב
קדו"ש יאמר כו' ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
לשכת סתרים ..... ו
חוקים להורותם ..... ז
שעשועי תורה ..... ח
לוח ההילולא ..... ט
דבר בעתו ..... י
נועם שיחתן ..... יא
פשולחן מלכים ..... יב

אגרת פרק ה' ו'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

שבת שקודם ראש השנה בחי' רעוא דרעוין ועת הכנה לתשובת ר"ה ברצון שלם וטוב

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם וגו'. **"לרמז על יום ראש השנה שצריך האדם להתחזק מאד בתשובה שלימה לעורר הרצון הקדום לבריאת העולם, שהיה רק טוב, קודם שנתערב טוב ברע על ידי פגם אדם הראשון"** וכו'... וזה שרמזו חכז"ל (שבת קיח:) 'אלמלא שמרו ישראל ב' שבתות מיד היו נגאלים', פירוש ב' השבתות, **הא' הוא השבת שהיה קודם בריאת העולם, רעוא דרעוין הרצון הקדום לבריאת עולם, שהיה כולו טוב, והשבת השנית הוא יום שכולו שבת, שאנו מצפים במהרה בימינו** וכו'... וכל זה הוא על ידי כשרון פעולתינו בתשובה שלימה לעורר הרצון הקדום למעשה בראשית שהיה ביום השבת [כ"ה אלול] אשר הי' התחלת הרצון למעשה בראשית".

וזהו: **'אתם'** אותיות אמ"ת, **'נצבים היום'** בראש השנה (זוח"ב לב:), בתשובה שלימה **'כולכם לפני ה' אלקיכם'** לעורר הרצון הקדום, כידוע מאמר חכז"ל (בר"ר יז, ד), שאדם הראשון קרא שמות לכל הברואים, ואח"כ שאל לו הקב"ה: ומה שמי, ואמר: לך נאה להקרא בשם הוי' ב"ה. וזה פירוש: **'לפני ה"** קודם שנקרא שם הוי'. לכן בכל מעשה בראשית לא נכתב שם הוי' עד בריאת האדם שקרא לו הוי' ב"ה. **וצריך להיות התשובה בכח כזה לעורר הרצון הקדום כו'.**

תפארת שלמה (לר"ה עו"ש)

השבת קודש מגין עלינו בראש השנה

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם וגו' וי"ל ע"ד המבואר בספה"ק שר"ת ת'קעו ב'חודש ש'ופר הוא שב"ת, כי זכות קודש מגין עלינו ביום הכסא הבע"ל, וי"ל כי שני המלאכים הממונים על הכתיבה ועל החתימה המבואר (בתיקוני זוהר תי' נה דף פט.) ששמם כתביא"ל חתמיא"ל הם מספר נ"ר שב"ת, זה ג"כ נרמז בז"ה אתם נצבים היום שהמעמד שלנו בר"ה הנקרא היום, הוא בכח זכות שב"ק ורומז במלת אתם"ם שר"ת א'ם ת'שוב מ'שבת, וכן כל הכתוב הזה אתם"ם נצבי"ם היו"ם כלכ"ם לפנ"י הוי"ה אלקיכ"ם עולה שב"ת קוד"ש, שבזכות שבת קדש יהיה לנו כתיבה וחתימה טובה אמן.

(חמרא טבא)

עיקר התשובה עזיבת החטא והוספת לימוד התורה

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם וגו'. מחוטב עציך עד שואב מימיך. לכאורה היה ראוי לכתוב 'מחוטב עצים', ואמאי כתיב 'עציך' בכ"ף. אלא, התורה הק' מרמזת לנו כאן בזאת הפרשה, שקורין אותה תמיד קודם ראש השנה, "שכולם נצבים לדין לפני ה' בראש השנה" (היום' דא ר"ה. זוה"ק ח"ב לב:), **ויהא בטחון לכולם שיצאו בדימום מהמשפט, רק שיעשו תשובה, ועיקר תשובה הוא עזיבת החטא וגם ללמוד תורה,** כמו דאיתא (ויק"ר כה, א) **"מי שרגיל ללמוד דף אחד ילמוד שני דפין".**

וזהו הרמז בפסוק **"אתם נצבים היום"** בראש השנה **"לפני ה' אלקיכם"** שהדין (הרמוז ב'אלקיכם') יתהפך לרחמים, שהוא שם הוי"ה (בר"ר לג, ג), ובמה: **"מחוטב עציך"** האדם נקרא "עץ השדה" (לעיל ב, יט. ועי' זוח"א קפז.) היינו, שכל אחד יחטוב עצו, **רצ"ל** שיבקע ממנו הרע ויעזוב החטא (עי' זוח"ק שם: **"אנא דדליק ונהורא לא פליק, יבטשון ליה"** וכו'. ועי' 'ליקוטי אמרים' תניא פכ"ט), **"ועד שואב מימיך"** היינו, שישאוב מי התורה, שנקראת מים (ב"ק יז.), שיוסיף בלימוד התורה. וכן רומז "מחוטב עציך" על לימוד התורה, כדאיתא בגמרא (ב"ב קמה:): "בוקע עצים" (קהלת י, ט) **אלו בעלי גמרא.**

לקוטי מהר"ם להרח"ק רמ"מ מלינסק זי"ע

תשובת השפל מתקבלת גם אם פגם מאד ח"ו

אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלקיך ומשם יקחך. הרה"ק מלובלין זי"ע פירש: **"אם יהיה נדחך בקצה השמים"** אם תפגום ח"ו, עד שתהיה בבחינת 'נדח בקצה השמים', אזי אם **"משם"** לשון שממה תהיה בעיני עצמך שממה ושפל, **"יקבצך ה' אלקיך", 'ומשם'** רומז לעולם התשובה **"יקחך".**

אמרי יוסף (פר"פ משרת, עו"ש)

אבינו שבשמים מוכן ומזומן למחול לנו ויושב ומצפה רק על וידויינו בלב שלם

ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה. ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל וגו'. פירש בזה הרה"ק מהר"ן מראפשיץ זי"ע בסעודה שלישית בבכיות גדולות מאוד, ואמר, שאיש ישראל יוכל לזכות לכל טוב, רק יתוודו על עונם. וזה פירוש: **'ואמר ביום ההוא'**, היינו שידע ויכיר: **'הלא על כי אין אלקי בקרבי'** (היינו שדחקתי רגליו כב"י ממני, ע"י עונותי ופשעי) **'מצאוני כל הרעות'** וגו', היינו אם יאמר כך, אזי: **'ואנכי הסתר אסתיר פני'** וגו', היינו, אמחול לו **'על כל הרעה אשר עשה'**, היינו אף **'כי פנה אל'** וגו', ודפח"ח".

אהל נפתלי (אות שנא)

כל הטעמים עולים בקנה אחד, שהשופר בא לעורר בנו זכרון, כדי שיעלה זכרוננו לטובה

ענין תקיעת שופר שכתב רמב"ם (פ"ג מהל' תשובה ה"ד) כלומר 'עורו ישנים מתרדמתכם', וחז"ל אמרו (ר"ה טז.) שיעלה זכרוניכם לפני לטובה ובמה בשופר, הכל אחד. כי 'ה' צלך' (תהלים קכא, ה), **כאשר האדם מתעורר משנתו וזוכר בהשי"ת, אז השי"ת זוכר אותו, כאותו ענין שהוא זוכר בהשי"ת איך הוא מלא כל הארץ כבודו וחכל שלו וצריך לעובדו וכיוצא, כל חד לפום אתערותא דיליה, כך השי"ת כנגדו** כדרך שאמרו (ברכות ו.) 'אמר להם הקב"ה לישראל, אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם' וכו'. מה שאין כן בשח"ו שוכח, הגם כי אין שכחה לפני כסא כבודו, הזכרון שלו הוא מצד השכחה, שזוכר כביכול שבזה הוא שוכח ח"ו, מדה כנגד מדה, "**ולכן יחיב עיטא** (נתן עצה) **בשופר לעוררנו** (עורו ישנים מתרדמתכם), **ואמרו ז"ל** (ר"ה שם ע"ב) **שהוא לערבב השטן, וחכל אחד, כמו שאמרו** (ב"ב טז.) **הוא שטן הוא יצר הרע, ועיקר יצה"ר אינו אלא החשקעה בדמיון, שאינו מניחו לזכור ולשום אל לבבו על מה נברא בעולם ולהתעורר משינתו"**

רפיסי לילה להרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (אות לה)

'שיודעים לרצות בוראם בתרועה', כי על פניהם אור חשקת ושמחת המצוה, אך לבבם נשבר לאלקים,

אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון, דקדקו רז"ל (ויק"ר כט, ד) וכי כל הגוים אינם יודעם להריע וגו', **אלא שיודעים לרצות את בוראם בתרועה,** ונ"ל לפרש על פי מש"כ בספר חובות הלבבות שער האהבה פ"ז, בההוא חסיד שמסר סימני יראי ה' ואוהביו ואחד מהסימנים המובהקים אמר "**תראה פניהם שעלה עליהם האור, אבל כשתעמוד על הלבבות תראה לבבות נשברות לאלקים**", רצ"ל פניהם הם אדומים כאור מחמת תשוקתם ליוצרם ובוראם, ולבבותיהם נשברות לאלקים מפחדו ומוראו ועל אשר אינם יוצאים ידי חובתם בעבודתו ית"ש ומצותיו, **והנה הוא סימן איש הישראלי האמתי אבל כל האומות אין לחם זה הסימן,** כי הגוי אפילו בעושה איזה מעשה מצוה בגון צדקה וכיוצא גבה לבבו בחשבו לצדקה מאתו להש"י, **והנה הסימן הזה רמוז בתרועה כי התרועה הוא הברה מהבל הלב קולות נשברות ויורה על לב נשבר, ופני התוקע מתאדם,** עיין בכונת האריז"ל כונת הארת פני התוקע, וזהו שאמרו רז"ל יודעים לרצות את בוראם בתרועה, שע"י רמיזת התרועה מרמזים לבוראם ראה נא מה בינינו לאומות, וסימנינו סימן התרועה כמו שאמר ההוא חסיד 'תראה פניהם שעלה עליהם האור' דמיון פני התוקע, 'כשתעמוד על הלבבות תראה לבבות נשברות לאלקים' דמיון תנועת התרועה מהבל הלב וזהו ה' באור פניך יהלכון.

בני יששכר (מאמר ג, ד)

ע"י כונתינו הפשוטה בתקיעתינו לעשות רצונו ית' נפעל למעלה התיקונים הנעלים

תקעו בחודש שופר בכסא ליום חגנו כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב (תהלים פא, ד– ה). הנה, כמה טעמים נאמרו במצות תקיעת בשופר, "כמו שמצינו בגמרא (ר"ה טז.) כדי לזכור לכם האיל שנעקד ונאחז בסבך בקרניו. ואמרו שם בגמרא למה תוקעין בשופר של איל, ופריך בגמרא: למה תוקעין. [ומשני:] רחמנא אמר 'תקעו'. ופרשתי בכוונתם, דרצו לומר, **שעיקר כוונת כל המצות הוא בעבור ששמו הגדול חק נתן לעשות את המצוות, וברחמיו על הבריות נתן עצות לנו לתקוע בשופר לפתום פי המקטריגים. ואם באנו לכוון כוונת השופר המוזכרין במקובלים ובשאר ספרים הקדושים לא יספיק הזמן. לכן מוטב שלא לכוון רק כוונה זו: 'רחמנא אמר תקעו', וממילא כל התיקונים נעשים ועולים לרצון לפניו,** והנה ידוע דמלת 'חק' נאמר על דבר שאין לו טעם, ו'משפט' יתכן בדבר שטעמו ידוע ונגלה. ועל דרך זו יתפרש הכתוב הנ"ל: '**כי חק לישראל הוא**', אנו בני ישראל אין אנו יודעים עיקר הטעם ועומק סוד התקיעת שופר והוא אצלנו כחק בלא טעם, אבל לגבי הקב"ה הוא ['משפט'] מלתא בטעמא והנסתרות '**לאלקי יעקב**'.

תפארת שלמה

"כי חדות ה' היא מעוזכם" כאשר תשובתינו אליו ית' בר"ה נעשה בשמחה, עי"ז נחשב הוא לפועל ידינו

עזרא הסופר אמר לישראל בר"ה: "**לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים וגו' כי קדוש היום לאדנינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם**" (נחמיה ח, י), ע"ש. ויש לפרש כך, דהנה כתיב (תהלים יד, ז) "מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב ה' שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל" ויובן, "**כי הנה בימים הקדושים ישלח מקודש עזרו לעורר לב כל ישראל לתשובה**", ואם כן בתשובה כזה יש לבעל דין לחלוק ולומר כי לא עשו תשובה רק על ידי התעוררות שלך, ולא עינה מלבם. "**אמנם משום כן מצוה לשמוח בכוא ימים אלו במצות עשה של תשובה, ומשמחת לבנו ניכר כי שמחים אנחנו לקראת בואו, ורוצים אנחנו לשוב ולחדול מעושק ידינו**".וזהו: "**מי יתן מציון ישועת ישראל**" פירוש, איך אפשר שיותן ישועת ישראל, הלא "**בשוב ה' שבות עמו**" ה' מעורר אותם לתשובה והם אינם שבים מעצמם, ועל זה בא כמתרץ: "**יגל יעקב ישמח ישראל**" ועל ידי זה השמחה יותן ישועת ישראל. והן הנה דברי עזרא הנ"ל, כי בני ישראל היו עצבים אז בראש השנה, ואמר להם: בודאי אי היה באמצע השנה והיתה התעוררות התשובה מעצמכם, היה ראוי להתעצב, אך באשר "**כי קדוש היום**" והוא גורם התעוררות, אם כן אם תעצבו יהיה מקום לבעל דין לחלוק, על כן: "**חדות ה' היא מעוזכם**" צריכים אתם להיות ששים ושמחים שזכינו להתעוררות הלב.

דרשות חתם סופר

תורה ותפילה

זהרורי אורה
מספרים הקדושים,
בפרשה יפה נדרשים

לאפיק ידים בכוחות איתנים
בתורה ותפילה עמודי עולמים,
הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

בשבת קודש האחרון שבשנה מקבלים אחיזה ומעמד בתוה"ק , שזהו עיקר הכח לשוב בתשובה

נקבעה פר' נצבים בסוף השנה כו' **כי באמת צריכין להתחזק בשבת אחרונה שבסוף השנה** כמאמרם ז"ל אלו שמרו ישראל שבת אחת כראוי מיד נגאלין 'ויכולה **השבת שתרחם**'. וכתבנו בפ' וילך הנך שוכב כו' וקם כו' וזנה כו' ועתה כתבו לכם השירה כו' שימה בפיהם כו' וענתה השירה כו' לעד כו'. '**כי הקב"ה הכין לנו התורה להיות עזר לנו בגלות כביכול התורה נכנסת עמנו בגלות**'. כמ"ש '**עמו אנכי בצרה, אנכי היא התורה**'. **וכמו כן כחו של משה רבינו ע"ה מתחדש בכל שבת בקריאת התורה שתיקן לנו מרע"ה. 'שימה בפיהם'** הוא הג"ן סדרים דאורייתא שיש בכל שבת סדר מיוחד בפרשיות התורה. '**שימה**' גי' שנה שבכל שנה יש דרך מיוחד בתורה כי שימה הוא לשון סידור כמו ושמו כו' איש על עבודתו. ושמו את שמי. **ועיקר התחזקות לשוב בתשובה בכח התורה שנק' עץ חיים. חיים הוא עולם התשובה ועץ חיים היא התורה שמביאה את האדם לתשובה.** לכן כתיב 'למחזיקים בה' כדאיתא במד' שלח. משל לנטבע בנהר שנותנין לו עץ לאחוז בו ע"ש דמשמע דכ' למחזיקים **א"כ הוא באותן האנשים שנופלין וצריך להתחזק בעץ חיים. ובשבת מתגלה מעיין התורה.** וגם פי' '**נצבים היום**' על **שבת שנק' היום.** וגם כתב בשבת ברית. והכתוב אומר כי '**לעברך בברית**' אתם נצבים כולכם. ולכן בש"ק הוא זמן אסיפה לקבל ברית שבת ובה מתיצבים לפני ה':

שפת אמת (תרנ"ה)

והכי אי' בספה"ק זרע קודש, פר' בא: השיבנו אבינו לתורתיך, זהו התחלת התשובה, ואחר כך וקרבינו מלכנו לעבודתך, עבודה זהו תפלה וקיום המצוות כדרך על אדון על עבדו, ואחר כך יוכל לבוא לתשובה שלימה, כמ"ש אחר כך והחזירנו בתשובה שלימה לפניך, ומי שרוצה להפוך הסדר הנ"ל אי אפשר שיבוא לתשובה שלימה ושיתחדש בקרבו רוח נכון כו'.

תפילה

ע"י תפילה ותשובה בלב נשבר פועלין כל היחודים והתיקונים בהתפילות והתקיעות בראש השנה

הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם וגו', דהנה כבר אמרנו שבראש השנה מעוררין בחינת עליונה הנעלמה, בחינת פלא עליון, כמו שרמזנו כנ"ל לעיל בפסוק **אתם נצבים היום 'כולכם' וגו'**, להיות בבחינת כוללת כו', ולתקוע בשופר קול הפשוט במדריגת כוללת, והעלם הדיבור בקול הזה, ולהמשיך משם ולהמתיק כל הדינים שיוציא לאור משפטינו, **ובוודאי אין בנו שכל וכח והשגה לכוון כוונת התפלה והתקיעות, לבא למדריגה הנעלמה הזאת בכח כוונתינו, רק על ידי התשובה מ"עומק" הלב, ש'עומ"ק גימטריא גבור"ה, כי צריך התגברות גדול לבוא לתשובה מעומק הלב, ושיהיה לו לב נשבר ונדכה, ועל ידי זה ההתגברות נמתקין כל הגבורות** כו'. **כי על ידי תשובה מעומק הלב כנ"ל, שזה מכוסה מכל הנבראים ואין מכיר זה רק השי"ת, על ידי זה מעוררין את המדריגה העליונה הזאת בחינת פלא עליון,** שנפלאה ונעלמה ומכוסה מכל רעיון והשגה, שעל ידי התשובה מעומקא דלבא שגם כן מכוסה, מורידין משם השפעות, "**וכל אחד יכול אז לבקש מאתו יתברך שיהיה לו מהיום והלאה רצון טוב לקיים מצוותיו יתברך, כיון שמתעורר תחילת הבריאה ברצונו יתברך**" כנ"ל, וזהו שרמז רש"י ז"ל ברוח קדשו במה שפירש על הפסוק (דברים ל, יא) **לא נפלאת היא ממך** וגו', שהוא כמו (איכה א, ט) ותרד פלאים, כו' **שבחינה זאת מורידין למטה, לחדש את השנה לטובה, ושיתקיים בכל אחד מישראל 'רוח נכון חדש בקרבי', ולחדש כל אחד שיהיה נעשה בבחינת [בריה] חדשה ולקבל עול מלכות שמים באמת כו'. ולכן אומרים בעשרת ימי תשובה, שיר המעלות ממעמקים וגו' עד יום הכיפורים, לעורר בכל יום תשובה עמוקה מעומק הלב יותר, עד יום הכיפורים, בחינות** (יו"ד) **עמקים, לעמוק מאוד בתשובתו, ואז על ידי התשובה מעומק הלב נתפרסם כבוד מלכותו יתברך, הגם שאין בכח השגתינו לכוון הכוונות והיחודים שאנו צריכים לפעול,** [הוא] **יתברך ברחמיו עושה כל היחודים הנפלאים ומכוסים מאתנו.**

וז"ש "**הנסתרות**" **לה' אלהינו,** שהיחודים והכוונות שאנו צריכים לפעול בבחינת נסתר כנ"ל, ה' אלהינו יעשה זה, "**והנגלות לנו ולבנינו עד עולם**", שאנו צריכים לפרסם ולגלות את כבוד מלכותו, מהעלם לגלוי, **ופירסום זה הוא על ידי שירות ותשבחות שאנו אומרים לו יתברך** כו', **שעל ידי ששבח יקר וגדולה יתנו לאל מלך יוצר כל ביום יצירת העולם** כו', **מתגלה כבוד מלכותו, וזהו העיקר מבוקש שלנו בראש השנה, גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה.**

זרע קודש

קראוהו בהיותו קרוב

יסודות איתנים לעבודת התפילה בימים הנוראים הבעל"ט

פנה אל תפלת הערער. אמר רבי יצחק, כלפי דורות אמרו, שאין להם לא נביא ולא כהן ולא בית המקדש שיכפר עליהם, **אלא עוד תפלה אחת שנשתייר להם שהם מתפללין בראש השנה ויום הכפורים, ולא תבזה אותו מהם. הוי, ולא בזה את תפלתם.** תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא. וכי עדיין אומה עתידה להבראות שהוא אומר ועם נברא כו', רבנן אמרי, אלו הדורות שהן כמותים במעשיהם, **ובאין ומתפללין לפניך בראש השנה וביום הכפורים ואתה בורא אותן בריה חדשה.** ומה להם לעשות, ליקח הדם ולולב ולהלל אותך, שנאמר, ועם נברא יהלל יה:

(**מדרש רבה תהלים** ק"ב)

א) **על צער השכינה והגאולה שלימה** ◇ ב) **בתפילה על גשמיות יבקש רק עבור 'כלל ישראל'** ◇ ג) **לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה** ◇ ד) **התפילה בהתקשרות עם הצדיקים** ◇ ה) **צעקת הלב מתעורר ע"י התקע"ש** ◇ ו) **ממך אליך אברח, ימי מברח ומנוס** ◇ ז) **הנשמות באים לעזרינו בתפילתינו, מעלים תפילות כל ימות השנה**

א

להתפלל על צער השכינה וכבוד שמים

"אף שבאמת צריך האדם להתפלל בר"ה ויוה"כ על בני חיי ומזוני". אבל עיקר התפלה צריך להיות בר"ה ויוה"כ דווקא על בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו ועל גלות השכינה וכל יהיה מחשבתו על עצמו ח"ו. ואם יאמר האדם מה לי לבנין ביהמ"ק, דע מה שאמרו חז"ל (ירושלמי יומא פ"א ה"א) 'כל דור שלא נבנה ביהמ"ק בימיו, כאילו נחרב בימיו' והרי אנו ח"ו כאילו אנחנו המחריבים את הביהמ"ק. **לכן צריך אדם לחשים עיקר מחשבתו ותפילתו על בנין ביהמ"ק שיבנה ב"ב ואז יתגלה מלכותו בעולם וכו'.**

אוהב ישראל (לקוטים חדשים, ימי"נ. עיי"ש)

עיקר התשובה בימים אלו שבעונותיו מנע הגאולה שלימה

"ראש השנה ועשרת ימי תשובה ויוה"כ **עיקר התשובה שיעשה האדם בימים אלו על חטאותיו הוא, שיהיה נאנח ובוכה על חורבן בית המקדש ועל חילול שמו הגדול ותורתו הקדושה אשר עונותיו מנעו הטוב, והיה מסייע לעכב הגאולה,** וזה צע"ר השמים, אפס לא תהיה תפארת התשובה כדי שיושפע בפרנסה טובה ויחיה הוא וזרעו, רק כל מגמתו תהיה על דבר כבוד שמו. וזה רמז המפרשים בתוספת נופך בפסוק: 'הישאג אריה ביער וטרף אין לו' (עמוס ג, ד), ונודע (ראה שלח"ק ריש מס' ר"ה) כי הקדמונים אמרו ארי"ה ר"ת: א'לול ר'אש השנה י'ום ה'כיפורים. וזהו שאמר: הישאג אריה אם שאג תשאג באריה"ת, יהיה ביער שהוא בית המקדש, כדכתיב (תהלים קלב, ו): 'מצאנוה בשדי יער',

וכל מגמתך יהיה ביער, על חרבן בית המקדש, וטרף אין לו כי בחורבן בטלו הקרבנות וטרף אין לו. וזה פירש הרב מהר"ר יוסף אב"ד בפוזנא: 'אך אם יום או יומים יעמוד לא יוקם כי כספו הוא' (שמות כא, כא), הכונה, אך אם יום רמז על יוהכ"פ, או יומים שני יו"ט של ר"ה, יעמוד ישראל בתשובה, לא יוקם ולא יהיה התקוממות, כי כספו הוא כל מגמתו אינו אלא על דבר הכסף שיושפע עליו ברכות".

מדבר קדמות להחיד"א זצ"ל (מערכת ר אות י)

'תפילה על הגאולה' הבונה ג"כ להתפילה שהש"י יגאל אותו בפרטיות משבי היצר

"כמו שמתערבב השטן בגאולה כללית דיתקע בשופר גדול, כך מתערבב השטן בגאולה פרטית, כמו שכתוב (תהלים סט, יט): '**קרבה אל נפשי גאלה**', וכמו ששמעתי בשם מורי [הבעש"ט הק'], **שעל זה יתפלל כל חסיד לגאול נפשו מיצר הרע, בפרט בראש השנה ויום כפור** וכו' ודפח"ח".

תולדות יעקב יוסף (פר' וילך. וע"ע בתשואות חן פר' וארא)

ב

ביום א' להתפלל על כבוד שמו ית', וביום ב' על צרכי כלל ישראל וצריך כ"א לזכור חבירו

"להבין הטעם מפני מה נקרא ראש השנה יום הזכרון" כי ראש השנה הוא שני ימים, ביום א' דינא קשיא וביום ב' דינא רפיא (זוה"ק פינחס רלא:), ומפני כן, **ביום א' העיקר להתפלל עבור כבוד הבורא, על צער גלות השכינה** כו'. **אך ביום ב' צריך כל אחד מבני ישראל לזכור כללות ישראל**

לעורר רחמים עליהם להשפיע להם כל טוב וחסד כו'. ומכל שכן **מי שהוא זוכר את חבירו בתפלתו, בוודאי זה רצונו של הקב"ה, לכן ראש השנה נקרא יום הזכרון שמחוייב כל אחד ואחד להתפלל על חבירו".**

תפארת שלמה (לר"ה, ד"ה להבין)

בר"ה יתפלל רק על צרכי כלל ישראל

כי דורשיך לעולם לא יכשלו כו' כי זכר על המעשים לפניך בא ואתה דורש מעשה כולם (פיוטי זכרונות בתפלת מוסף לר"ה). "הנראה לי על פי מה שאיתא בתיקוני הזוהר (תי' ו כב.) צווחין ככלבין הב הב, **כי דרך האמת למבקשי ה' בימים האדירים האלו, לבל ישים האדם מגמתו בתפלתו בכל ענינו מה שחסר לו לבדו, רק ישפוך שיחו לטובת הכלל כל ישראל** וזה הרמז: **'כי דורשיך לעולם'** מה שמתפלל עבור כללות ישראל בעולם, בזה **'לא יכשלו'** כי איננו נוגע בדבר, לכן יעלה תפלתו לרצון למעלה".

תפארת שלמה (לר"ה, ד"ה כי דורשיך)

הבקשות על נשמיות יהיו ג"כ עבור כבודו ית' כי זה כבודו ותפארתו שיהיה לישראל כל טוב

מצינו בר"ה שנתקנו כל התפלות שאלות חיים ופרנסה טובה, ובזוהר הקדוש (תקו"ז תקונא שתיתאה, דף כב.) אמר דלא טוב לבקש צרכיו בר"ה ולמה זה תקנו לנו אנשי כנסת הגדולה כו', והל"ל ולכן נראה לי דזה הוא הדבר דהנה אמרו חז"ל (ר"ה יא.) מעשה בראשית לדעתם נבראו, ופי' רש"י ז"ל שאלם אם רצונם שיבראו ובצביונם כדרך שנראה להם ולפי רצונם (וכו'), **והנה ידוע שבכל שנה מתחדש העולם כתחלת הבריאה מבראשית, לזה כביכול הקדוש ברוך הוא שואל מישראל שהמה עיקר הבריאה אם רצונם להתחדש השנה ועל איזה אופן יחודש,** ולכן תקנו אנשי כנסת הגדולה שיהיה בקשתינו ולומר לפני יוצרנו שאנחנו חפצים בחיים ופרנסה והרווחה וכל טוב ובדרך זה יהיה חידוש השנה, אך הכל לא לטובת עצמות האדם ורק למלאות רצון הבורא ברוך הוא וברוך שמו, **"כי זה כבודו ותפארתו שיהיה לעמו ישראל כל טוב", וכמו שברא הכל לכבודו בתחלת הבריאה ונאמר בהם כי טוב, כמו כן בכל שנה נתחדש העולם בטוב ולכבודו יתברך.**

דברי חיים (פ' נצבים ד"ה בפסוק אתם)

[ונבון לציין לדברי הזה"ק (פר' עקב, דף רע"א ע"ב) וְאֶלֶּךָ לָא אִתְקְרֵי, בַּר בַּד אִינוּן מִתְקָרְבִין לְגַבֵּיהּ, וּמִתְקָרְבָן. וּמַלְכָּא אִיהוּ אִקְרֵי מָלֶךְ. בַּד רַבְרְבָנוֹי אִתָּיִן לְגַבֵּיהּ עָתִירִין, מִסְתַּפְּקָן בְּכָל מַה דְּאִצְטְרִיכוּ, בְּלָא חֶסְרוֹנָא, כְּדֵין אִיהוּ מָלֶךְ]

ג

לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה

באין מליץ יושר כו'. דעיקר הוא דאדם אף על פי שחטא רק כיון שיודע שחטא ומבקש מלפניו יתברך שימחול לו **ומכיר בשפלותו זה הוא גופא למליץ יושר לפניו.** וזהו **'באין'**, במדה שאדם מחזיק עצמו לאין, זה גופא **'מליץ יושר'**.

קדושת לוי

[בס' תכין לבם (עמ' קע"ד) כתב וז"ל: כשהייתי אצל דרשתו (של רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע) לפני התקיעות, עורר את הציבור במה שאומרים "באין מליץ יושר מול מגיד פשע" דבחורינו אין מי שימליץ טוב בעדינו, שלפני החורבן היו הרבה צדיקים וקדושים שהמליצו טוב בעדינו, **אולם כוחינו הוא שיש כ"כ לבבות נשברות, וצעק "און איך בין אויך איינער פון זיי",** והמשך בדברי הקדושת לוי דמפרש באין מליץ יושר וכו'.]

כוונות הם מפתחות, ולב נשבר בקרדום

אמר הבעל שם טוב הקדוש ז"ל להרב הקדוש רבי זאב קיצעס ז"ל שהיה הבעל תוקע שלו, ולפני ראש השנה למד אתו כל הכוונות ורשם לו אותם בכתב, וכשהגיע זמן התקיעות לקח ממנו הכתב ובל הכוונות, **ואמר לו כי כוונות הם כמו מפתחות לפתוח שערים, אך לפעמים העלה המנעול חלודה שאי אפשר לפתחו במפתח, אבל לב נשבר הוא כמו קרדום ברזל שבכוחו לשבור כל המנעולים וכל דלתות נחושת.**

בית אברהם (פ' נשא ד"ה ואני)

בר"ה כמה דכייף אינש דעתיה טפי עדיף

איתא במדרש בר"ה ויו"כ **נעשים ישראל בריה חדשה** שנאמר ועם נברא וגו' והטעם **כי בר"ה כמה הכייף טפי מעלי ובשנעשה 'אין' אז נתחדש ונעשה בריה חדשה כמו גרגיר חזרע כשנרקב אז נתחדש.**

אמרי פנחס – קאריץ

לדידן עיקר הכונה הוא שבירת הלב ופי' המילות, וידיעת הסודות הם בשבילנו בעיקר לעורר הלב

ובאמת אתה ידעת אף על פי שבילדותי למדתי קצת כוונות, אבל עיקר הכוונה היא שבירת הלב כנ"ל, ואהבה ויראה ותמימות וניצוח כנ"ל, **ואם היינו זוכים לזה, בנקל היינו יכולים לכוון כל כוונת האריז"ל** כו', **לזאת בחרתי לי לכוין כוונה אחת, לכוין הלב להשי"ת בכל מה דאפשר, לכוונת התיבות והמלות כפי האפשר,** ועם כל זה אם אוכל לפעמים לכוין ברגע איזה כוונה כו' ושלא לטרוח על זה

ושלא לילך מן הכוונה האמיתית הנ"ל אזי טוב כו', אבל עם כל זה טוב מאד ללמוד הכוונות של כל התפלות, **שעל ידי זה תתעורר הנפש כשתדע עד היכן הדברים מגיעים, שהם מתקנים תיקון גדול מאד למעלה נורא מאד, אזי על ידי זה יבא התעוררות גדול, שנכוין דעתינו ונמסור כל כחותינו לכוין כוונה הישרה, שיהיה פינו ולבנו שוים באהבה ויראה, שעל ידי זה יקבל השי"ת את תפלתינו, ויפעל בהם הפעולה הצריכה, אף שאנחנו לא נדע מה נעשה,** מעשה ידינו כוננה עלינו, כמו שכתוב בזהר (יתרו צ"ב:) על זה הפסוק כוננה ואתקן תיקונך וכו'.

יישר דברי אמת

תפילה לעני כי יעטו"ף ולפני ה' ישפוך שיחו

הרה"ק רד"מ מטשארטקוב זצ"ל סיפר שזקינו הרה"ק ר' שלום פראבישטע"ר זצ"ל כשהי' אצל חותנו הרה"ק ר' נחום מטשערנאביל זצ"ל, אירע פעם שבערב ר"ה במנחה בזמן שהרה"ק ר' נחום מטשערנאביל התפלל בהתלהבות גדולה, כידוע מהצדיקים שבזמן המנחה האחרונה של השנה יכולים להעלות כל התפילות של השנה שעברה, **ופתאום באמצע התפלה נפל הר"ר שלום מהמוחין שלו ולא הי' יכול להמשיך להתפלל ומאוד נשבר לבו שדוקא בזמן כזה יארע לו כך, ומתוך שברון הלב התאמץ בכל כוחו להתפלל ולא יכול עד שלבסוף עלתה לו להתפלל בקושי גדול כמו אדם פשוט, דהיינו רק פירוש המילות.** לאחר התפלה ניגש אליו ר' נחום מטשערנוביל ואמר, **בני עשית היום רעש גדול למעלה בהמנחה שלך ותדע שהתפלה שהתפללת בלב נשבר עלה למעלה למעלה, וכמה אלפי נשמות נידחות היו להם עכשיו עלי' ע"י תפלתך.**

ילקוט מאורי אור

(ובזה י"ט תפילה לעני כי יעטו"ף היינו שמתעטפין בתפילתו כמה נשמות המקבלות תיקונם ע"ז, כי לפני ה' ישפוך שיחו, כי תפילתו נכנסת לפני ה')

ד

"אשרי העם יודעי תרועה" תפילתינו מתקבלת ואנו זוכין בדין בזכות התקשרותינו עם הצדיקים

אשרי העם יודעי תרועה. 'העם' רומז על הפחותים שבעם, היינו הרשעים (ראה זוה"ק בשלח מה:; שם רע"מ קכה.) **'תרועה'** רומז על הצדיקים, כמו שכתוב (במדבר כג, כא): **'ותרועת מלך בו'** [ופירש"י: **"לשון חבה ורעות"**] יען כי "הם באחוה וריעות כביכול עם הקב"ה, ונקראים ריעים להקב"ה, כמ"ש (תהלים קכב, ח) 'למען אחי ורעי' (וראה שבת לא. ברש"י ד"ה דעלך: "רעך זה הקב"ה"), **ובא הכתוב להורות, כי הגם "שבכל השנה היה חלילה משוקע בכל העוונות ובכל התאוות, הקב"ה נושא עון, ונעשה כבריה חדשה, בחינת 'אני היום ילדתיך'** (תהלים ב, ז), **ואפילו אם אדם אינו יכול לעורר את עצמו לשוב ולהתחרט על מעשיו בנקודת הלב, כמו שיש אנשים שגם בראש השנה אינם יכולים לעורר את עצמם לדבר דבורים מקורות הלב, מכל מקום על ידי התכללותם עם כלל ישראל, ועם הצדיקים, שהם מדברים מקירות הלב, נכתבים כולם לאלתר לחיים.**

וזהו שאמר: **'אשרי העם'** הם הרשעים והפחותים, מכל מקום על ידי שהם: **'יודעי תרועה' "שמתחברין עם הצדיקים, שעליהם נרמז 'תרועה', אשרי להם,** שעל ידי זה כולם נכתבים לאלתר לחיים והקב"ה נושא עון, ומהפך כל העונות לזכיות (ראה ר"ה יז.). וזהו (דברים כט, ט): **'אתם נצבים היום כולכם',** ואיתא (זוה"ק הנ"ל) **'היום'** זה ראש השנה. היינו: אתם נצבים היום כולכם שלכולם, **אף לרשעים יש מעמד ומצב בראש השנה, על ידי כולכם שמתכללים ביחד עם הצדיקים,** (כיון שאתם נצבים היום 'כולכם' בהתקשרות עם 'ראשיכם') **ועל ידי זה הקב"ה מאיר בתוך אפילתם ומהפך כל עונותיהם לזכיות, ועל ידי זה נשפעים כל הטובות וכל הברכות על כל העולמות ועל כל ישראל,** אכי"ר.

מגן דוד להרה"ק ר"ד מטאלנא זי"ע

(לר"ה, ד"ה אשרי איש שלא ישכחך וד"ה כתיב והר סיני. וראה תפארת שלמה לר"ה ד"ה והיה כשבתו)

ה

"ח' שמעה בקולי" קול צעקה ממעמקי הלב שמתעורר על ידי שמיעת קול השופר

"בראש השנה ובכל עשרת ימי תשובה אומרים הקאפיטל (תהלים קל): **"שיר המעלות ממעמקים כו' ח' שמעה בקולי תהיינה אזניך קשובות לקול תחנוני".** ולהבין הלשון 'שמעה בקולי', הלא אמרו חז"ל (ברכות כד:) "המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה", כי אצל השי"ת אין חילוק אם אפילו מתפלל בלחש, כי הוא עונה לחש. **אמנם המכוון הוא על קול צעקה היוצא ממעמקי הלב עד שאינו יכול לפרוט בשפתיו אפילו בחיתוך הדיבור, רק שצועק בקול פשוט מכאב לבו. ותפלה כזו מקובלת ביותר** כמו שנאמר (שם קב, א): 'תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו', שתפלת העני עוטפת שאר התפלות מפני ש'לפני ה' ישפוך שיחו', היינו כמו שמשיח צערו ודאגתו לפני אוהבו כדי להפיג הצער מלבו כו'. וזה הפירוש: 'תהיינה אזניך קשובות לקול תחנוני, לקול דייקא ולא להתחנונים, כי לתפלה נצרך עת רצון, ולא בכל עתים נענה. **אבל הקול צעקה היוצא מאנקת מעמקי הלב, זה נשמע תמיד מצד מדת הרחמנות שלפניו ית' שנקרא האב הרחמן.**

והענין הזה נפעל בכללות נפשות ישראל בראש השנה על ידי שמיעת קול שופר שיהיה נתעורר בהם על ידי זה הצעקה שיהיה מפנימיות נקודת הלב, כדאיתא ברמב"ם ז"ל (הל' תשובה פ"ג ה"ד) הרמז על תקיעת שופר בראש השנה מפסוק 'עורו ישנים מתרדמתכם'. ועל זה נאמר הפסוק 'אשרי העם יודעי תרועה' יודעי דייקא, היינו שנכנם בהם הדעת של התרועה, היינו **ההכרה והדעת של שבירת הלב בפנימיות נקודת עומק הלב, כי בחינת דעת הוא על ידי חיבור המוח עם הלב ועל ידי זה נכנס ההכרה בעומק הלב, ועל ידי זה מבקשים 'ה' שמעה בקולי'** וגו', כי זה נפעל על ידי שאנו מקיימים מצות שמיעת קול שופר, כמו שמברכין: 'אשר קדשנו וגו' לשמוע קול שופר', **שעל ידי זה נתעורר הדעת בפנימיות מעמקי הלב, וממילא על ידי זה השי"ת שומע בקולנו ואזניו קשובות לקול תחנוניו,** כמו דאיתא שהשי"ת גם כן מקיים כל המצות, וכדאיתא בשם הבעש"ט זצ"ל על פסוק 'ה' צלך'. ועל זה אנו מסיימין בברכת שופרות: **'כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה'**, היינו הקול היוצא מעומק שבירת הלב, וחותם: **'שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים'.**

פרי צדיק (ר"ה, אות טו. עע"ש)

'מפחדך אנוסה לעזרתך' הפחד והיראה בימי הדין מביא אותנו לברוח אל אבינו אב הרחמים

הנה בנוהג שבעולם הוא, שיש סגנון תרועה מיוחד שהוא סימן וקריאה לכל העם להתאסף, ויש סגנון תרועה מיוחד המעורר פחד ורעדה, שהוא רמז וסימן לעם שכל אחד ינום ויברח למלט את נפשו, ולכל סגנון תרועה מיועד כלי מיוחד, כי אי אפשר לעשות בכלי אחד שתי פעולות מנוגדות. **ואילו בני ישראל כששומעים את קול השופר מתעוררים לשתי הפעולות ביחד, היינו שמתמלאים פחד ויראה מקול השופר,** וכדכתיב (עמוס ג, ו) "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו", שהוא סימן וקריאה למנוס ובריחה.

אבל להיכן בורחים ונסים בני ישראל, מתכנסים ומתאספים אל הקב"ה, כלומר, מהשי"ת אל השי"ת, 'פון דיר צו דיר' בבחינת 'מפחדך אנוסה לעזרתך', 'אברח ממך אליך' (כתר מלכות לרשב"ג, ועוד שם: וְאִם לֹא אוֹחִיל לְרַחֲמֶיךָ. כִּי יָחוּם עָלַי הוּץ מִמֶּךָּ. לָבֵן אִם תִּקְטָלֵנִי. לְךָ אֲיַחֵל. וְאִם תְּבַקֵּשׁ לַעֲוֹנִי. אֶבְרַח מִפְּנֶךָ אֵלֶיךָ. וְאֶתְכַּפֶּה מֵהֲמָתְךָ בְּצִלֶּךָ. ועי' פיה"מ להרמב"ם (ר"ה פ"ד מ"ו), וזה לשונו: "ראש השנה ויוה"כ, הם ימי עבודה והכנעה, ופחד ומורא מהשם ויראה ממנו, ומברח ומנוס אליו, ותשובה ותחנונים ובקשה כפרה וסליחה").

וזהו פירוש הפסוק (תהלים פט, טז) **"אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון", 'יודעי'** הוא לשון שבירה, מלשון הכתוב (שופטים ח) "ויודע בהם את אנשי סוכות", והיינו **שמקול השופר נופל על בני ישראל פחד וחרדה ולבם נשבר בקרבם,** ו'תרועה' הוא מלשון ריעות והתחברות, כלומר, **מרוב פחד הם רצים להתקרב ולהתחבר אל השי"ת.** ועל ידי זה **"ה' באור פניך יהלכון",** כי מיד כאשר בני ישראל רוצים להתקרב אל השי"ת, מאיר הי פניו אלידם ומקרבם אליו, וממילא **"בשמך יגילון כל היום"** (שם, י), שכן כאשר התשובה היא באופן זה, יכולים להיות בשמחה. וזה שאמר במדרש (ויק"ר כט, ד) על פסוק זה: אמר רבי יאשיה **"שמכירין לפתות את בוראם בתרועה", כי על ידי קול השופר המעורר חרדה ופחד, שהוא סימן לבריחה וניסה, מתקרבים ומתחברים בני ישראל אל השי"ת, כמו תינוק בעת שמתיירא רץ להתגונן אצל אמו,** "מפחדך אנוסה לעזרתך", כאמור.

הרה"ק מוהר"י מבעלזא זללה"ה

נשמות האבות חקדושים מצטרפות עמנו בתפילותינו

על דרך שקבלנו שבראש השנה ויוהכ"פ הנשמות הקדושות שכבר מתו ונשמות האבות מצטרפים עמנו בבית הכנסת בתפילתינו. ועל דרך זה יש לפרש מאמר חז"ל פרק קמא דערכין (י:) שאמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: מפני מה אין ישראל אומרים שירה בראש השנה ויוהכ"פ. אמר הקב"ה: ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו ויאמרו שירה. פירוש, כי המתים, אע"פ שמתפללים עמנו ותפלתם עושה רושם, מכל מקום שירה אינם יכולים לומר עד תחיית המתים, דאז כתיב (ישעי' כו, יט) 'חקיצו ורננו שוכני עפר', אבל בעולם הזה 'לא המתים יהללו י–ה ולא כל יורדי דומה', על כן, כיון שספרי חיים וספרי מתים פתוחים, אי אפשר לומר שירה מפני המתים המצורפים בתפילתינו. **והיינו דכתיב** (שם סה, יד): **'עמקים יעטפו בר יתרועעו אף ישירו', כשהעמקים יעטפו בר, הם שוכני עפר ממעמקי קבר, אז יתרועעו בראש השנה וגם ישירו, שיאמרו שירה אפילו ביום תרועה".**

דרשות חתם סופר

כתבו הקדמונים, שכל התפלות של כל השנה שנפסלו מחמת מחשבת חוץ ונדחו כפסולי המוקדשים, תלויות ועומדות עד עשרת ימי תשובה, ואז כשמתפלל בלב שלם בימים אלו, אז כל יום מעלה עמו תפלת אותו יום, למשל תפלות של יום ראשון (בשבועו) של עשי"ת, מעלה עמו את כל התפלות של יום ראשון שהתפלל באותה שנה.

דרשות חת"ס סופר ח"ב דף ש"ע

ובשופר גדול יתקע

מעבודת הצדיקים בהכנה לתקיעת שופר ומליצותיהם הישרות על כלל ישראל ביום הדין

כשבא הרה"ק מבייטש לבהמ"ד לתקיעת שופר, ופתח הדלת ואמר למנצח לבני קרח בנהוג, אחז לו פחד גדול שאין לשער, וכך היה בכל שנה ושנה, עד שעלה במחשבתו של אחד מחסידיו, אשר בשנה זאת יתחבא בחדרו ויראה מה עושה הרה"ק בחדרו קודם תקיעת שופר. והלך מקודם להחדר, והצפין עצמו שהרה"ק מבייטש לא יראה אותו, וכאשר בא הרה"ק מבייטש לחדרו, והתחיל להתחנן לפני בוראו ואמר: רבש"ע, אומרים לי שאני אהיה הסרסור בין הקב"ה לישראל, מה אני, מה אני חשוב, היכן אני עורך הימים, והיכן אני עורך הלילות, והיכן אני עורך השבתות, וכך אמר כל יו"ט בפני עצמו, עד שאמר אלא מאי בזכות אבי זצ"ל, וזקני הרבי ר' אליעזר, וזקני הרה"ק מראפשיץ, וחותני הרה"ק מצאנז, והי' לו אז בשעת מעשה חפצים מאלו הצדיקים, ואחז אותן בידיו וכה הרבה צדיקים, עד שאמר בזכות הסרסור של ישראל רבי לוי יצחק בן שרה שאשה. וככה הלך לפתח ביהמ"ד ופתח אותו וצעק למנצח לבני קרח.

(נזר הקודש)

הרה"ק מצאנז זי"ע היה רגיל לספר בבל יו"ט מהתנהגות הרה"ק מבארדיטשוב באותו יו"ט וסדר שלחנו הטהור, כמו למשל בר"ה סיפר איך שהבארדיטשאווער הלך לתקוע שופר בבל בתי כנסיות שבעיר, והי' מטפס בידיו וברגליו ונוהם כארי.

(חמדה גנוזה)

דרכו בקודש של הרבי ר' אלימלך הי' בכל ר"ה קודם תק"ש הלך בחדר מיוחד וסגר הדלת בעדו. פ"א בושש מאוד לצאת מן החדר ויחרדו תלמידיו הקדושים מאד ודפקו על הדלת, ואין קול ואין עונה, ויגשו לשבור הדלת וימצאו את הרב ז"ל מושכב על הארץ בפישוט ידים ורגלים. ואח"כ אמר לתלמידיו כי הי' גזירות רעות על ישראל וביטל אותם בתפלתו, והביא השפעה גדולה על העולם, וכן הי' בשנה הזאת שנת שפע ברכה והצלחה בכל העולם, והזקנים שבאותו הדור אמרו כי אינם זוכרים שנת שפע כמו שנה זו.

(אהל אלימלך)

הרה"ק רבי יוסף מטורטשין זצ"ל פעם אחת לפני התקיעות בא לבהמ"ד ואמר: מוסר לא אניד לכם, תוכחה לא אומר לכם, רק מעשה אספר לכם. בעיר אחד היה גביר אחד מוכר יין, נכבד ותלמיד חכם. והרב מהעיר ההוא גדול הדור ורצה לחלק כבוד לו. והלך אליו לביתו לקבל פניו ברגל להראות לו בזה אות כבוד. והגביר ההוא בראותו הרב בא לביתו, נבהל מאד וכבדהו מאד לשבת יחדיו ולהמשרת קרא הגביר ואמר לו לך מהרה להמרתף ותביא לכאן תיכף בקבוק מהטוב ומוטב העומד שם בהשורה שלישית חמשה חביתין, ומהחבית האמצעי תקח היין להבקבוק, כי היין הזה הטוב מכולם, רק לך מהרה. והנה עבר זמן רב והגביר יושב ומשיח עם הרב בדברי תורה, והעלם לא בא בחזרה עם היין. השתומם על זה הגביר וביקש מחילה מהרב שימתין מעט והוא בעצמו ילך להמרתף להביא היין ולראות מה זאת שלא בא העלם. ויהי בבואו להמרתף נבהל לראות כי אין שם סדר בהמרתף, כמה חביתין פתוחים, כמה חביתין מגולים תחת מגרפותיהם כי לא נסגרו, כמה בקבוקים יין מונחים נשברים כמה נשפכים, והעלם איננו. כשבא מהמרתף בלב נשבר מההזיקות שגרם לו העלם המשרת הזה. התחיל לבקש ולדרוש איה איפה העלם. וקרא בקולות בשם העלם הזה שוכב על התנור וכירים מלמעלה (הנקרא פיעקאליק), והוא עונה לו משם: אני רוצה שתוסיפו לי לזמן הזה הבא על שכרי הוספה כך וכך כי השכירות שלי מעט וקטן הוא. והנמשל מובן.

(אור הנפלאות)

הרה"ק רבי ישראל מרוזין נכנס פעם לבית מדרשו ואמר לחסידים שהיו מסובים שם אספר לכם מעשה: כפרי אחד בא פעם על ראש השנה לעיר הסמוכה. מבני הכפר בימים קדומים היו הרבה אנשים פשוטים שלא יכלו גם להתפלל ואף כפרי זה היה כמותם. כשבא בראש השנה בבוקר לבית הכנסת, עמד והסתכל אנה ואנה מבלי לפצות את פיו. כשהגיע הציבור לתפלת שמונה עשרה, והמתפללים התחילו לבכות, תמה הכפרי, מה זו בכיה, הרי לא היתה שום קטטה בבית הכנסת, ומה פתאום התחילו לבכות, והחליט, שמסתמא הם בוכים על שמאחרים כל כך בבית הכנסת, כי רעבים הם. והיות והוא, הכפרי, היה גם כן רעב, התחיל אף הוא לבכות. אחר תפלת שמונה עשרה, כשפסקו מלבכות חזר ותמה, למה זה אינם בוכים עתה, ועלה בדעתו שהיות וראה בביתו קודם שהלך לבית הכנסת שנתנו בתוך הלפתן, שקורין צימע"ס התיכת בשר קשה, והיא צריכה בשול רב, וכל מה שיצטמק יותר הבשר יהיה

הלפתן יותר טוב, לכן אין להצטער על איחור הזמן, נתקררה דעתו אף הוא וחדל מלבכות. כשהגיע לתקיעות שופר, והקהל התחיל שוב לבכות, חזרה תמיהתו למקומה, עד שנתיישב, הן אמת שהלפתן יהיה יותר טוב כשיארך יותר הזמן, אבל הלא אין בכוחנו לחכות כל כך והתחיל אף הוא לבכות בקול יחד עם כל הקהל. לאחר שיצא הצדיק, אמרו החסידים: הרי זה משל על הגלות.

(לקוטי ישרים)

הרב הקדוש מבארדיטשוב היה שנה אחת בר"ה בעיר אחת עם הרב הקדוש המגיד מקאזניץ, ושאל אותו המגיד מתי עומד מעלת כבודו להתפלל, ענה לו הרב מבארדיטשוב שמתאחר בתפילתו. ובפרט בימים נוראים כי צריך הכנה דרבה, א"ל המגיד מקאזניץ: איך מאך דאם פריער פארטיג, א"ל הרב מבארדיטשוב אם כן אראה למע"כ שאני אתקע שופר מקודם שאתם תתקעו. ויהי היום זה ראש השנה והמגיד הקדוש מקאזניץ הכין את עצמו לתקיעות שופר כדרכו. והיה לו מסטין בכבל אסור עדי נרדם בשינה ובתוך שינתו ראה כי עומד בשמים ויש קטרוג גדול רח"ל. ופתאום שמע קול שובר ארזים בוקע חלונות הרקיע, ושאל מה זה. ואמרו לו כי הרב מבארדיטשוב הולך עתה להמקוה לטבול את עצמו לפני תקיעות שופר, ובזה תבר גזיזי דברדא וביטל כל הדינים והמעוררים והקטרוגים, אמר המגיד זללה"ה: אם כן הדבר מוכרחים אנחנו להמתין עדי יתקע בשופר גדול הרב מבארדיטשוב ואחר כך נוכל גם אנחנו לתקוע.

(עשר אורות)

דברי התעוררות זכות ורחמים אמר הרב הקדוש מבארדיטשוב זי"ע, הלא אתה צויתה לנו בתורתך הקדושה רק איזה תיבות 'יום תרועה יהיה לכם' (במדבר כ"ט א'), ועל אלו המילין קצרות דרשו חז"ל (ראש השנה לד.) ולמדו מפי התרגום יומא יבבא יהא לכון, והמציאו שזהו הכוונה על תקיעה, שברים, תרועה, תקיעה, ומפני ספיקא אתקין ר' אבהו בקסרי וכו' עד שנהגו ישראל לתקוע מאה קולות, ובב' ימים ראש השנה בכל מקום נמצא ב' מאות קולות בכל בי כנישתא, ובכל תפוצות ישראל לאלפי אלפים בשנה, וגם מאז ועד עתה זה מאות רבות בשנים ותוקעין כן בכל ישראל בכל שנה ושנה, אם כן זהו עולה סך הכל לאלפי אלפים תקיעות לאין שיעור. ולעומת זה, אנו מבקשים ממך שתתקע רק תקיעה אחת 'תקע בשופר גדול לחרותנו', וזה התפלה שאנו מבקשים ממך מבקשים כל כלל ישראל כל אחד בפני עצמו ג' פעמים בכל יום, זה בערך אלף ושמונה מאות שנה מעת חורבן בית המקדש, ומבקשים רק שתתקע תקיעה אחד, מדוע לא תמלא עוד בקשתינו, עד כאן דברי הרב הקדוש הנ"ל.

(קדושת לוי)

הרה"ק מטשארטקוב זי"ע סיפר בליל ראש השנה אחר קידוש, מהרה"ק מבארדיטשוב זי"ע שהיה רגיל תמיד בר"ה להמליץ טוב על ישראל, והיה אומר: רבש"ע כל המוזל של ישראל נבנם כולו לצרכיך, כי מה עושה ישראל כשיש לו פרנסה בריווח הוא מגדל את בניו לתורה, מפזר על עונג שבת, פותח ידו לצדקה וכדו', ועיקר הוצאותיו של יהודי נכנסים רק עבור מצות ה', וא"כ איפוא מדוע לא תושיע את ישראל, ועפי"ז יש לפרש מה שאנו מבקשים בר"ה ועשי"ת: זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים וכתבנו בספר החיים כי הלוא למענך אלקים חיים. פי' כל חיותינו וכתיבתינו הטובה, הכל לטובתך שנוכל לעבוד את ד' ולשמור חוקיו ונחיה למענו.

(תפארת ישראל)

מעשה בהרה"ק הר"ר זוסיא מאניפולי זי"ע שיצא פעם בראש השנה קודם התקיעות מבית המדרש, וראה תינוק מישראל מבני עניים, לבוש קרעים ופניו רעים. בני, שאל אותו הרבי זוסיא, כלום אין אתה מקנא בבני הערלים האוכלים משמנים ושותים ממתקים ולובשים מלבושים מלבושי כבוד, משיב התינוק, לא, אין אני מתקנא בהם כלל, שלי גדול משלהם, ישראל אני ומאמין באלקי ישראל. חזר הר"ר זוסיא זי"ע לבית המדרש ופתח ואמר: רבון העולמים הבט משמים וראה מי כעמך ישראל עם סגולה, תינוק מישראל אפילו כשהוא רעב וצמא ולבוש קרעים ובלואים, מקבל הכל באהבה, ובלבד שישראל הוא.

(דורש טוב)

הרב הקדוש בעל קדושת לוי מבארדיטשוב זי"ע אמר פעם אחת בדרשה לפני תקיעת שופר: רבונו של עולם, אין עם קדוש כישראל, אתה אמרת 'לא יראה לך חמץ' בפסח, ולא העמדת על זה שום שוטר או משגיח שיחפש ויעניש את העובר, ואף על פי כן נסתי בערב פסח אחר זמן ביעורו לחפש רק כזית חמץ בבית יהודי, גם הבטחתי עבורו מחיר עצום ולא היה באפשרות למצוא. אולם הטוטי"ן (הטאבאק) של חוץ לארץ אשר הקיסר אסרו להביאו למדינה והעמיד על זה אלפים שוטרים ומשגיחים ומענשים את המביא, ואף על פי כן יראה וימצא מאותו המין המין המונות המונות די והותר, וכי אינם קדושים וטהורים.

(תולדות קדושת לוי)

פעם אחת אמר [הרב הקדוש בעל קדושת לוי מבארדיטשוב זי"ע] לפני תקיעת שופר: רבונו של עולם, סובר אתה שאתקע שופר, למה לא יתקע הקיסר יר"ה המיצר לנו, ואולי יתקעו הרשעים שהשיגו שלוי עולם, שוב חזר ואמר אבל באמת אהבת עולם אהבתיך וכיון שרצונך שאני אתקע, אבטל רצוני מפני רצונך. ותקע בהתלהבות נורא.

(תולדות קדושת לוי)

דבש תמרים

פנינים יקרים, מאגר הפרוה שרים, רבותינו הקדושים עצי התמרים

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות"ה עצי התמרים

אתם מעידין על מעשיכם בעצמכם היום בראש השנה

שמעתי מפי הגאון בוצינא קדישא מורינו הרב משה טייטלבוים זצוק"ל זי"ע שדרש ברבים: **אתם נצבים היום** (דברים כט- ט), על דרך דדרשינן בגמ' ועמדו שני האנשים אלו העדים שצריכין לעמוד (שבועות דף ל.), ואמרינן בגמרא דאברין של אדם מעידין עליו מה שעשה (תענית דף יא.), והכי פירושו **"אתם נצבים"** אתם מעידין על מעשיכם, **"היום"** בראש השנה שנקרא 'היום'.

זקן אהרן (פרשת ויצא)

אתם נצבים היום כלכם. יובן עפ"י המבואר בספרים כי קירותיו מעידין עליו, היינו לבו כמו שדרשו על פסוק ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ואנשי ביתו, היינו אבריו כי הרשע עוונותיו חקוקים על עצמותיו, ובהצדיק הזכיות חקוקים שנאמר כל עצמותיו תאמרנה וכו', והמצות בעצמן מליצין והעונות מקטרגין, וכן צריך האדם לבא עם כל ימי השנה כמו שלבסוף צריך לבא עם כל הימים, ובהצדיקים יום ליום יביע אומר, ובהרשעים ימים ידברו דברי קשות, והנה בעדות נאמר ועמדו שני האנשים כי כן קבלו חז"ל דבעדים משתעי קרא, והיינו אתם נצבים שאתם בעצמכם עדות, גם היו"ם הוא עד כל יום ויום של כל השנה, ועתה נמחק העוונות בתשובה ונחקקין זכיות במקומו והיינו לעברך ר"ל במקום שנחקק שעברת על מצות הי' בברית הי"א שמה יהיה נכתב ונחקק דברי הברית.

(ישמח משה)

☆

הנסתרות להי"א והנגלות לנו ולבנינו וגו'. ירמוז על מה שמובא בחובת הלבבות כי לפעמים יפתה היצר לאדם ויאמר לא יתכן עבודתך בלב שלם אלא בכסות את מעשיך מבני אדם, ואל יראה עליך שום מדה טובה ואל תצוה על הטוב ולא תזהיר מהרע, אז תשיב לו כי לא זה הדרך כי"א שראוי להסתיר מה שאפשר מבלי דעת בני אדם, אבל להתפלל בציבור וגם להורות לבני אדם דרכי הי אין זה חייב אני לעשותו ע"כ, וז"ש הנסתרות להי"א והנגלות ג"כ לשמו יתי צריך לעשותו ולא בעבור שבח בני אדם, ושמא תאמר כי צריך לכסות כל מעשיו ובל יראה בהגלות נגלות לעין זולתו, ע"ז אומרים לו לנו ולבנינולעשות את כל דברי התורה, כי אנו מחויבים לצוותם בטוב ולהזהירם על הרעכדי שילכו בדרך הטוב, והוא רק ע"י שיזהירו אותם על כך.

(ייטב לב)

☆

אתם נצבים היום כלכם לפני הי"א. וברש"י פי' הרבה הכעסתם לפני המקום והרי אתם קיימים לפניו. ויובן עפ"ד הטו"ז אהא דאמרו כל השומר שבת אפי' עו"ז כדור אנוש מוחלין לו איכא למידק אי לא עשה תשובה שבת מאי מהני ואי עשה תשובה שבת למה לי, ונראה דמירי שעשה תשובה אלא דתשובה לא מהני שיהא מוחלק לו כדאיתא בפי' יוהי"כ עבר על כריתות וכו' תשובה תולה ומיתה ממרקת, קמ"ל דאם בעשותו תשובה שומר שבת כהלכתו מהני שיהא נמחל לו לגמרי, והנה נאמר בספהי"ק דהיום הנאמר כאן רומז לר"ה, גם תיבת היום רומז לשבת כטעם שבת היום, וז"ש אתם נצבים היום דא ר"ה, ופרש"י הרבה הכעסתם לפני המקום והרי כלכם קיימים וקשה הא מבואר דעל כמה עבירות אין תשובה ויוהי"כ מכפר, וזהו אתם נצבים שתהיו קיימים היו"ם דא ר"ה ויום השבת דאם ישמור השבת אז תשובה מהני אף בלי יסורים הממרקים וע"כ גם אם הרבה הכעסתם לפני המקום חיים כלכם היום.

(קדושת יו"ט)

☆

אתם נצבים היום כלכם לפני הי"א וגו'. וקשה פתח בלשון רבים ומסיים בלשון יחיד, ונראה עפימ"ש בישי"מ שמצינו כמה דברים שהן בעצמותן חרופין ומרין כמו מלח ותבלין ועם דברים אחרים הם טובים ולא יאכל תפל מבלי מלח, וכ"כ נמצא בבני אדם שבעצמותן נראים לכאורה בלתי יפים אבל בכללות כלך יפה אף נעים זה יש לו מדה טובה זו וזה מדה טובה אחרת לו, וע"כ לעולם אל יוציא עצמו מהכלל ע"ד האמור בתוך עמי אנכי יושבת והקב"ה משגיח על כלל ישראל ולא בפרטן ע"כ, וז"ש אתם נצבים היום דא ר"ה, כלכם דייקא לפני ה', ר"ל דהשי"ת גומל חסדים טובים לעמו ישראל לדונם כלכם יחד על כלל ישראל ולא בפרטן, כל איש ישראל, ר"ל כל איש נידון בתוך הכלל כולו, והכל נסקרין בסקירה אחת דייקא ולא כל איש בפני עצמו.

(עצי חיים)

אתם נצבים היום כלכם לפני ה'יר ראשיכם זקניכם. ויבואר על פי מה שכתב בדברי יחזקאל לפרש אמרינו אל תשליכנו לעת זקנה ככלות כויח אל תעזבני, ולכאורה קשה למה מתפללים דוקא על עת זקנה, והלא בימי הנעורים צריכים גם כן לעזרתו והשגחתו יתברך, וי"ל על פי מה דאיתא בזוהי"ק (ויחי רכד.) עהי"פ (בראשית כד א) ואברהם זקן בא בימים, היינו שבא עם כל הימים, וכל יום העיד על המעשים טובים שעשה בו, ולא נחסר לו מהם אפילו יום אחד, ומי שהוא חם ושלום חוטא הוא מאבד ימיו, ויצא לפעמים שאיש זקן לא יהיו לו רק ימים מועטים, וזהו אל תשליכנו לעי"ת זקנ"ת, שהוא רק עת זקנה לבד בלא ימים, שבאמת מהראוי היה שיהיה זקן לפי שנותיו, אבל בעוונותיו הוא מצעירי ימים עכ"ד, והנה מה יעשה האדם ויחיה להעלות ולתקן אותן הימים אשא עברו עליו בתוהו וריק למען יחשבו גם הם במנין ימיו ושנותיו, והעצה הוא מה שמצינו בנמי גדולה תשובה שזדונות נעשית לו כזכיות, ומוקי לה בתשובה מהאהבה, ובכן כאשר יעשה האדם תשובה מהאהבה הרי הואזוכה להעלות ולתקן כל הימים אשר עברו עליו בהבל וריק, וזש"ה אתם נצבים היום דא ראש השנה כידוע, טכתב בדברי חיים כי ענין התקיעות בראש השנה באים לעורר בחינת תשובה מאהבה, כי תרועה הוא מלשון ריעות וחיבה, ושיה אתם נצבים היו"ם כלכם לפני הי"א, רומז על יום ראש השנה שבו זוכים ישראל לתשובה מאהבה, וע"ז ממשיך ראשיכם שבטיכם זקניכ"ם, כי מאחר שעושים תשובה מאהבה שיך לכנותם בתואר זקן.

(ברך משה)

☆

אתם נצבים היום לפני הי"א כלכם וגו'. ובמדרש אם אתם רוצים לעמוד בדין עסקו בתורה, וי"ל עפימ"ש הרמ"ע מפאנו כי מטעם זה מועיל התשובה והוידוי לכפר החטא מכח מודה בקנס ואח"כ באו עדים להעיד על החטא הרי הוא פטור ע"כ, אמנם מדין מודה בקנס צריך שיהיה במקום בי"ד ובפני בעל דין ובלא"ה לא מהני הודאתו לפטרו, וז"ש במדרש אם אתם רוצים לעמוד בדין עסקו בתורה, ביאור הענין על פי מה שנינו באבות שנים שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרויה ביניהם הרי דבעת עסק התורה איכא השראת השכינה ומועיל תשובה דהוי במקום בי"ד ובפני בעל דין.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותי"ק עצי התמרים

הדרך המקובל לנו בלימוד הא"ב עם התינוקות

ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל. הוא היה [הגה"ק בעל קדושת יו"ט זצוק"ל] לוחם גם כן בשביל טהרת החינוך, ועמד בתוקף נגד אלה הנוטעים זמורות זר בחינוך התורתי ללמוד אותו על פי שיטות הפעדאגאגיות של הגוים. ואין לומדים את הא"ב על פי סדרו שנמסר מסיני, כי אם מתחילים ללמוד את הקאנסאנאנטום הכבדים לחוד והקלים לחוד, ושם הא"ב לא יזכר ולא יפקד כי אם בע צע וכו' וטוענים שכך הוא נקל להתינוקות ללמוד את הקריאה. ואמר הרה"ק ששקר בימינם, וצריך ללמדם את האותיות כסדר שנמסרו בסיני מא' ועד ת' והמליץ שזה שאמר הכתוב **"ולמדה 'את' בני ישראל"**, לכאורה ה'את' בכל מקום הוא מיותר, ולכן דרש (קידושין נג.) שמעון העמסוני את כל אתין שבתורה, אבל מובן **שבא הכתוב ללמדנו שילמדו 'את' כלומר מא' ועד ת'**, ולא כמו אלה שחדשים מקרוב באו עם המעטאדען שלהם שהפרו את סדר האותיות, ברצונם לקשט את התורה בקישוטים זרים לקוחים מאת הגוים, וירכה ופרחה כפתוריה וגביעיה הכל ממנה יהיו מהתורה.

כוכבי אור (חלק שני עמ' נ"ה)

וידוע מה שהאריך מרן הייטב לב בענין זה בפר' בא עיי"ש באריכות ביאורו ובתוך דה"ק אי': צריך המלמד תינוקות של בית רבן ללמוד עמהן בראשית למודי אותיות אל"ף בי"ת גימ"ל דל"ת במילואם, כמו שנמסר לנו בקבלה מאבותינו ואבות אבותינו והן רבים עתה עמי הארץ הסוררים המורים הנקראים לעהרערס, הפורצים גדרי עולם ללמד לנערי בני ישראל אותיות שלנו כמו אותיות של אומות העולם, היינו א' ב' ג' ד' כו' בלא המילוי. אבל האיש הירא את דבר ה' ימנע רגל הילדים מהן וכיוצא בהן, כי הן המה מארבעה אבות נזקין, ותולדותיהן כיוצא בהן. והנה ארסם ארס ברזל, שזה משורש פורה ראש ולענה המוליד מינות ואפיקורסות בלב הילד, ועין הרואה תעיד על זה בזמנינו, אשרי השומע ויחדל ועיי"ש באריכות. ובסו"ד פי' ג"כ הפסוק ועתה כתבו לכם וזל"ק:

ובזה נראה לי לפרש הא דכתיב 'ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם', כלומר גם המילוי שלא נכתב (וכמו כן פירושי התורה שבכתב שלא נכתב) תשים שימה בפיהם. וזהו שנאמר (שיר השירים א, י) נאוו לחייך בתורים בשתי תורות, שבכתב ושבעל פה (שהש"ר א, נב), **צוארך בחרוזים, היינו במלואי האותיות, הנקשרים לאותיות הנכתבין כמו חרוזים,** (אל"ף בי"ת) וכמו כן **צריך ללמדן במילואיהן לתינוקות של בית רבן, למען יאמינו בתורה שבכתב ושבעל פה.** וזהו שאמר הכתוב (דברים כט, כח) הנסתרות לה' אלקינו, הן הנעלמות של האותיות, והנגלות לנו ולבנינו הן גוף האותיות, עד עולם (לא כמו שנוהגין סוררים ומורים בזמנינו). **והטעם לזה אמר לעשות את כל דברי התורה הזאת, דברי דייקא, תורה שבעל פה.**

ייטב לב (פר' בא)

בילדותי שמעתי מאבא מארי הגאה"צ מויה"ר אלעזר ניסן זללה"ה אבדק"ק דראהביטש שדרש סמוכין לכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל בראשית ברא וגו', כלומר לכל המורא הגדול אשר עשה משה ושמא תאמר הלא כתיב אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ובמה יזכה אדם את ארחו, והתי' לזה שמפני כן קבע הי' זמן תשובה בחודש תשרי ואז סולח ומוחל ומכפר ברי"ה ויוהכ"פ עד שעי"ז נעשה האדם בריי חדשה וגם השמים והארץ נעשים בריה חדשה, וז"ש לעיני כל ישראל "בראשית" - אותיות באי תשרי (כדאי' בתיקונים) ברא אלקים את השמים ואת הארץ שהכל נעשית כבריה חדשה מפני התשובה, כי תחילה והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך ממעשה הרשעים, ואח"כ ורוח אלוקים מרחפת על פני המים, שהוא כינוי לתשובה כדכתיב שפכי כמים לבך נוכח פני הי', ואז ויאמר אלוקים יהי אור ויהי אור, וזהו אשרי העם יודעי תרועה, שיודעים לרצות את "בוראם" בתרועה דהיינו שנתחדש הבריאה באי תשרי ע"י התרועה, ואז הי' באור פניך יהלכון כמאמה"כ ויאמר אלוקים יהי אור, ע"כ דבריו ביתר ביאור.

(רב טוב)

☆

זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים וכתבינו בספר החיים למענך אלקים חיים. ויש לפרש דהנה אם אנו מבקשים צרכי בני ישראל המרובים בני חיי ומזוני רפואה חן וחסד ורחמים, איך לא נבוש ולא נכלם ביום הנורא הזה לבקש למלאות רצוינו הרבה, וכאשר מתלונן הזוה"ק (דף כב.) צווחין בצלותא ביומא דכיפורי ככלבין הב הב לנא מזונא, אבל האמת יש ללמד זכות על ישראל, כי כל בקשתינו עולה אל תכלית אחד המיוחד, שאם יסיע הקב"ה בידינו מכל טוב עוה"ז יהא סיפוק בידינו לעבדו ית"ש בהרחבת דעת, ונהיה פנוים ומוכנים לעבודתו, וז"ש דוד (תהלים כז ד) אחת שאלתי, שאינו אלא שאלה דהדרה בעינא לבעלים, אותה אבקש שבתי בבית הי כי ימי חיי לחזות בנועם הי, וא"כ חרי הדבר חוזר אליו, וזהו מאמרינו זכרינו לחיים וכתבינו בספר החיים למענך אלקים חיים, כדי למלא רצונך לעבדך בכל זה, ובזה סרה תלונת התיקוני זוה"ק שהוא מדייק בלישנא הי"ב הי"ב לנ"א, היינו לתת לנו במתנה לצרכינו, לא על מנת להחזיר לו לעבדו בו, אבל אנו מבקשים כל בקשתינו בתורת שאלה לעובדו בו, ולהחזירו לו במה שיהא לו נחת רוח מן העבודה לשמו יתברך.

(ייטב לב)

☆

במס' ראש השנה (דף טז:) למה תוקעין ומריעין וכו' ותוקעין ומריעין וכו', וכתבו בתוס' (ד"ה כדי) בשם הירושלמי, כד שמע קל שיפורא זימנא חדא, בהיל ולא בהיל, וכד שמע תנין, אמר ודאי זהו שיפורא דיתקע בשופר גדול ומתערבב. וייש לחבין מדוע מתערבב השטן בתקיעות השניות יותר מבתקיעות הראשונות. ואפשר לבאר על פי מה דמתאמרא משמיה דהגה"ק מהרי"ד מבעלזא זיי"ע לבאר הכתוב וילכו ויעשו בני ישראל כאשר ציוה הי את משה ואהרן כן עשו, ופירשיי להגיד שבחן של ישראל שלא הפילו דבר מכל מצות משה ואהרן, ומהו כן עשו, אף משה ואהרן כן עשו. וביאר על פי מעשה שהיה הרה"ק הרבי רי אלימלך מליזענסק זיי"ע שפעם אחת איקלע לעיר אחת, ובאשר נסע לדרכו ליווהו כל אנשי העיר, ויהי בהגיע העגלה חוץ לעיר ירד הרה"ק מן העגלה והלך ברגליו יחד עם כל הקהל, וכשראו האנשים התפלאו מאד דהלא כל מטרת הילוכם היה ללוות אותו ובאופן זה אין הלויה ניכרת, ואף היא לעומתם הטעים ואמר, כי יען שראה שהם מקיימים המצוה

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותי"ה"ק עצי התמרים

רבינו הק' בדרשתו כיבס את לבו

פעם ראה חו"ז הרה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זצ"ל שיזדמן לו להיות ביום טוב של ראש השנה בארץ 'הונגריא', לפני שיצא לדרך נכנס לרבינו (הגה"ק מקאלשיץ זצ"ל) ושאל לו למי ללכת על ראש השנה ואצל מי מובטח לו שירגיש טעם בהיום טוב כראוי, ענה לו רבינו, "שילך אצל הרב דאורשיווא (הוא הרה"ק מסאטמאר כשהי' אז אבד"ק אורשיווא), ויעש כן. והיה רגיל לספר שאמנם הרגיש שם טעם טוב בהיום טוב, והוסיף, שאף שבטבעו אינו בעל בכי, אולם כששמע אז את דרשת הגה"ק מסאטמאר לפני תקיעת שופר, זלגו עיניו דמעות, ופעם התבטא שהגה"ק מסאטמאר כיבס אז את לבו.

דברי חנה (ח"ב ליקוטים עמ' רמ"ם)

"און איך בין אויך איינער פון זיי"

זוכר אני כשהייתי אצל דרשתו (של כ"ק מרן אדמו"ר מסאטמאר זצוק"ל) לפני התקיעות, עורר את הציבור במה שאומרים **"באין מליץ יושר מול מגיד פשע"** דבדורינו אין מי שימליץ טוב בעדינו, שלפני זמן קצר הי' עוד צדיקים בינינו שהמליצו טוב בעדינו, אולם כיון שיש כ"כ לבבות נשברות, [וצעק] **"און איך בין אויך איינער פון זיי"** המשיך בדברי הקדושת לוי (לר"ה) דמפרש באין מליץ וכו' דאדם אע"פ שחטא, העיקר הוא שידע ויכיר בשפלותו, ויבקש מהשי"ת שימחול לו, זה גופא למליץ יושר, וזהו הפשט **"באין"** במדה שאדם מחזיק עצמו ל"אין" זה גופא "מליץ יושר מול מגיד פשע".

תכין לבם (עמ' קע"ד)

בהתלהבות גדולה, לכן ירד מן העגלה כדי לבלול עצמו עמהם במצוה זו, וזהו הפיי' אף משה ואהרן כן עשו, שכאשר ראו משה ואהרן ההתלהבות הגדולה שאחזה את כל ישראל בעשיית הפסח, כללו אף הם עצמם בתוך כלל ישראל, עכ"ד. וזהו ביאור דברי הירושלמי (ראש השנה פ"א ה"ג) שהקב"ה שומר משמרתה של תורה. והיא תמוה דהלא כל תכלית עשיית המצוות היא כדי לעשות נחת רוח למי שאמר ונעשה רצונו, ומה שייך לומר שהקב"ה בעצמו מקיים המצוות, אמנם לפי האמור י"ל כי בשעה שהקב"ה רואה את בני ישראל מתלהבים ברשפי אש והתלהבות עצומה בקיום המצוות, כביכול חרי הוא כולל עצמו עמהם בקיום המצוה. וכמו כן יתכן לומר לענין תקיעת שופר כי בשעה שבני ישראל עוסקים במצות תקיעת שופר בהתלהבות וביראה עילאה, הקב"ה כביכול כולל עצמו עמהם ושומר משמרתה של תורה וגם הוא תוקע בשופר, וכאשר שומע השטן קל שיפורא תניך דהיינו מה שהקב"ה בעצמו תוקע בשופר, אז מתבהל ומתערבב, וחושש דזהו שיפורא דיתקע בשופר גדול, אשר אז עתיד הקב"ה בעצמו לתקוע בשופר, ככתוב (זכריה ט יד) והי' אלקים יתקע בשופר.

(ברך משה)

☆

אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון. ונראה לפי מה שפיי בקהלת יעקב דברי התנא (אבות פ"ג מ"ט) כל שיראתו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, כי שופר נקרא חכמה (שבת קיג:), וצריך להקדים לו היראה, ואז חכמתי', היינו תקיעת שופר, מתקיימת עכ"ד, ועל כוונה זו צרח הנביא (עמוס ג ו) **אם יתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו**, כי הנביא מתמה ואומר אם יתקע שופר בעיר, האיך יתקע השופר לעורר לבב ישראל, וכי עד הנה ועם לא יחרדו, הלא עד עכשיו היה צריך דמאימת הדין תבחיל נפשינו, והנה יש עצה לזכות ליראת שמים והוא על ידי עסק התורה, כמו שאמרו רז"ל (אבות פ"ב מ"ה) **אין בור ירא חטא**, ומכלל לאו אתה שומע הן, כי העוסק בתורה זוכה להיות ירא שמים ולהשמר מכל דבר פשע, וזה שאמר הכתוב **אשרי העם יודעי תרועה**, שיודעים לרצות את בוראם בתרועה, ולפעול רב טוב לבית ישראל על ידי מצות תקיעת שופר, וטעם הדבר הוא כי הי' באו"ר **פניך יהלכון**, היינו שהם הולכין באור התורה ועל ידי זה הם זוכים ליראת שמים, ועל כן חכמת"ם מתקיימת.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

רק עצה טובה יש לי עבורכם, לעשות תשובה ברבים

ובאמת חשבתי מי אנכי כי באתי עד הלום לחוכיח את העם, ולומר מוסר לפני קהל ועדה, אמנם יכול אני לומר רק את המשל שאמר ק"ו זלה"ה הישמח משה, משל לחבורת אנשים שהיו תועים על ספינה קטנה בלב ים, ולא ידעו את הדרך אשר ילכו בה והיו שרויים בצער גדול מאד כמובן, פתאום ראו שבאה כנגדם ספינה קטנה אחרת, וזה השיב את רוחם שחשבו שעכשיו כבר עברה הצרה, כי זה האיש בוודאי יורה להם את הדרך הישר, אמנם כשנפגשו יחדיו ושאלוהו את הדרך הנכון, אמר להם האיש: "תדעו, שגם אני אינני יודע את הדרך הנכון וגם אני תועה כמותכם, רק זאת אני יודע בוודאי שבספינה קטנה אי אפשר שתגיעו לעולם למחוז חפצכם, ורק עצה אחת יש לכם אם אתם רוצים להוושע, שתתאמצו כולכם ביחד, ובאשר שאתם הרבים ובכח הרבים ביחד תוכלו לעשות ספינה גדולה, וע"י ספינה גדולה תוכלו להגיע למקומכם בשלום, אמנם זאת אבקש מכם שכאשר תעשו הספינה הגדולה תקחו גם אותי עמכם בשכר העצה טובה שאני נותן לפניכם". והנמשל מובן, **כי הנה לא באתי להוכיח אתכם ולהורות לכם את הדרך כי גם אני טועה וכמוני כמותכם, ואני מלא עוונות ופשעים מכף רגלי ועד ראשי אין בי מתום, רק באתי לייעץ לכם עצה טובה שתתאחדו ותצעקו ותתחננו להבוב"ה, ותבקשו ממנו ביחד מחילה סליחה וכפרה, וגדול מאד כח תשובה הרבים, ואז בוודאי ישמע ה' קולכם וימלא משאלותיכם, ואמנם זאת אבקש מכם שתקחו נא גם אותי עמכם בשביל עצה זו שאני נותן לפניכם.**

דברי יואל (מועדים ח"א עמ' שלג)

לתקיעה שלנו צריכין לצרף את האלופו של עולם

מקשה הטו"ז (שו"ע או"ח סי' תקפ"ה סוסק"ז) על הא דמביא הטור ז"ל (בסוף הסימן) רמז לדבר **אין ש'טן ו'אין פ'גע ר'ע ראשי תיבות "שופר"**, והקשה היכי רמיזא אין שטן, כי חסר אל"ף. ותירץ הרב הצדיק בעל המחבר ספר "ישמח משה" זללה"ה **דצריכין לצרף את האלופו של עולם, דהיינו שיעשה המצוה לשמו יתברך, ועל ידי זה יהיה גם האל"ף**, עד כאן.

אך פרי תבואה (פרשת מקץ)

ברוב רחמיו מאזי"ן יותר לבעלי התשובה מהצדיקים

שמעתי מפי הרב הצדיק מאוהעל זלל"ה על מה שאנו אומרים (בזכרונות במוספי ראש השנה) **"כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה"**, ד'שומע' היא רק שמועה בעלמא, ו'**האזנה**' היא יותר מענין שמועה, והנה שופר היא רומז על הצדיק ותרועה להבעל תשובה, ולכן **ואין דומה לך**, שאין כן דרך בני אדם להיות אוהב יותר למי שחטא, ע"כ.

אך פרי תבואה (פ' האזינו) **אור הנר** (עמ' ח"י)

פנינים מהעורתן של מרן רגי"ה ק' בעל דברי יואל זי"ע מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלהיכם (כט ט). לעיל בפרשה הקודמת מסיימת בכתוב (כט ח) למען תשכילו את כל אשר תעשון, ופירש בתרגום אונקלוס בדיל דתצלחון ית כל די תעבדון. ונראה לבאר סמיכת הפרשיות זו לזו.

ויש לומר בשנקדים מה שמו אומרים בסיום הסליחות, הב לן שלמין ובעותין, דהנה על כל אחד מישראל להתפלל על נפשו ועל נפשות ביתו ועל שאר בני ישראל שיושפע בכל מילי דמיטב, אך כדי לזכות להתפלל תפילה ממיתת מקירות הלב, על זה עצמו צריכים להתפלל ולבקש מלפניו יתברך. ולזה אנו מתפללים, הב לן שלמין, שיענה הקב"ה שלמיטו ונזכה לבעותין, שנוכל להתפלל לפניו יתברך כראוי.

ובאופן זה יבואר נמי סמיכת הפרשיות להדדי, דבפרשה הקודמת מסיימת בכתוב למען תשכילו, וממרגם אונקלוס בדיל תצלחון, היינו שצריכים לברכת ההצלחה, ועל זה מתחלת בפרשה שלאחריה אתם נצבים, וכבר פירש ז"ו זללה"ה בייטב לב (פרשה זו) כי נצבים הוא מלשון תפלה, ועל דרך שאמרו ז"ל (ברכות ו:) אין עמידה אלא תפלה, שנאמר (תהלים קו ל) ויעמוד פינחס ויפלל. וכן כתוב (בראשית יח כב) ואברהם עודנו עומד לפני ה', והיו"ס לפי רגש השנה (זוה"ק בא לב:), וכלומר שצריכים אנחנו לברכת ההצלחה, שנזכה לעמוד ולהתפלל לפניך ברגש השנה, להיות כולכם לפני ה', שנוכל להתפלל לפניו תפילה ממיתת מקירות הלב.

אמרי חיים (ח"ב עמ' רעט) ואמרי חיים תניינא (עמ' קעה), שש מע מרבינו ז"ל

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלהיכם ראשיכם שבטיכם וגו' כל איש ישראל (כט ט). ולכאורה תיבת כולכם מיותר, דהל חזר לפרט אחר כך ראשיכם שבטיכם וגו', אם כן למה הוצרך להזכירם תחלה גם בכלליות בתיבת כולכם.

ונראה לפרש על פי מה דאיתא בזוה"ק (בא לב:) אתם נצבים היום, היום דא רגש השנה, שזה בא לרמז על ענין רגש השנה, וכבר כתב ז"ו זללה"ה בייטב לב (פ' תמור עה"פ במועדם האביעי) כי לפי שדנין את העולם להזכירם בו לחיים, מכל מקום עיקר הדין הוא אם להנחל מגלות המר הזה, ואם יהיה שמו וזכרו שלם, וזה תחלת המשפט, כי אם יגמר הדין להגחל שוב אין מקום לדון על עניני עולם הזה, כי בגיאת משיח יהיה הכל טוב, עכ"ל.

וזה שרמז הכתוב, אתם נצבים היום דא רגש השנה, ומבאר הכתוב דמה שאתם נצבים היום כולכם לדין ברגש השנה, אין זה נוגע לכם בלחוד, אלא לפני ה' אלהיכם, דבאמת עיקר הדין נוגע כלפי מעלה בבירור, לדון אם כבר יזכו בשנה זו להתגלות כבוד שמים בעולם.

ס"ג נצבים -ילך תשי"ט

וחיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך למען ספות הרוה את הצמאה (כט יח). פירש"י בדיל למוספת ליה מטתי שלותא על זדונתא, שמוסיף לו מני השגגות על הזדונות. ויש לעיין לכאורה משמע מדברי הפסוק כי בשביל שישמע את דברי האלה בשביל כך יתברך בלבבו לאמר חיו תלוי בשמיעת האלה. וגם יש לעיין כי למה יענש המתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי וגו' בעונש זה דייקא.

ונראה על פי המבואר בדברי חכז"ל (סוטה לז:) כי אלה הזאת כרת הקב"ה על חיוב הערבות, שאם ירצה אדם בחבירו שום דבר עבירה, יחתה בעדו, וכמה אלפים ברייות נכרתו על דבר זה בחלה ובשבועה. ממנו יאנס כלילו שאינם חפצים לחטוא בעוברי עבירה מחמת יגיעות שונות, ולכן מכניסים שיטתם בגודל מדת השלום, שהם מבילים תבילות רעות מדברי חכז"ל אשר אמרו שגדול השלום, ומבילים הרבה מאמרים שמשמין מדת השלום (עוקבים פ"ג מי"ב, תו"כ בחקותי פ"ו ה"ח), ולא עוד אלא שגם הם מתחברים עמהם ומותנים להם חיזוק, והכל

נמענה של גדול מדת השלום. אך כבר כתב הרבינו יונה (משלי פ"ו מ"ז) כי המתאבר לרשע יש לו חלק בכל העבירות שהוא עושה, ומלמד שעושה מטתים רבים גדולים ועצומים, ואף שידיו מסוריס ולא נהנה מהם, עיי"ש בדבריו הנורלים.

ובזה יש ליישב הכתוב, והיה בשמעו את דברי האלה הזאת אשר כרת הקב"ה על חיוב הערבות לממות בעובדי עבירה, והתנהג בלבבו לאמר שלו"ם יהיה לי, פי' שיפטור עצמו מלממות בעובדי עבירה בכח מדת השלום, שהוא רוצה להתנהג במדה גדולה הלזו, ובשבילות לבי אלך, על זה אמר הכתוב למען ספות הרוה את הצמאה, וכפירש"י בדיל לאוספף ליה מטולי שלותא על זדונתא, והיינו דכיון שמתאבר עצמו בעובר עבירה, נמצא כאילו עשה כל העבירות שהם עשו, ואף כי אין נמצא לו חומן העונות רק כמי שעשאן בשוגג, שהרי הוא לא רצה שהם יעשו חומא, אבל הלא מחילת המתברומו גודלי היתה, על כן חוסיף לו מני השגגות על הזדונות, שגם השגגות יחשבו כזדונות.

ליל שב"ק אמור תש"ך

והשבות אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלהיך שמה (ל ו). יש להבין מה שאמר משה הדיחך ה' אלהיך שמה, הא בודאי הדיחך ה' ולא אחר, שהרי הכל הוא מפרי מעשיו של הקב"ה.

ויש לומר כי בא הפסוק להזהיר נגד הרעיון שיעלה בבני אדם על ידי חורך הגלות, שיכולים לנחת מן הגולה בדרך הטבע, שיכולים להגאל בפעולה עצמית בזרוע בשר, אבל בחמת דבר זה עוד מעכב את הגאולה, ולולא זרה הזאת שלקחו היהודים גאולה לפני זמן, כבר היינו עומדים אחר בית המקדש, וגאולה זו קיומת עיניהם ובבא מבלי ישראל, ועל כן אנו יושבים עדיין בחוך הגולה [עי' בויואל משה בהקדמה עמוד ח ד"ה וזה ברור].

וזה שרמז הכתוב והשבות אל לבבך, היינו שאתם דבר זה אל לבך, כשתהיה בגלות בכל הגויים אשר הדיחך "ה' אלהיך" שמה, כי הלבנו בגולה בגזירת הבורא, ואין אנו יכולים לגאול את עצמינו מדעתינו [דאם גאלו האח השי"ת בעל אחלבט, דאם קומט נישט אלין אוין ס'גייט נישט אלין], רק צריכים אנחנו להיות פזורים בארבע כנפות הארץ עד שיזוה השי"ת על גאולתינו ועל פדות נפשינו, וכמו שאמר הכתוב אחר כך (להלן פסוק ג) ושב "ה' אלהיך' את שבותך וגו', כי רק הקב"ה ישוב שבותינו אל ארץ הקדושה.

(ס"ג נצבים-וילך תש"ט)

כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה היא וגו', כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו (ל יא-יד). ולכאורה קשה להפסוק עומד ועוות כי אין זה קשה לאדם להשלים את עצמו במצות השי"ת, ואדרבה נוקל הוא ביותר לו להגיע אליה, וכמאמרו כי קרוב אליך הדבר מאוד, אמנם הא עיינינו הרואות שזהו דבר הקשה ביותר לאדם להשלים את עצמו במצות ה' מבלי שיחסר אחת מהנה, וכמאמרם (סוכה מה:) רואיתי בני עלייה והן מועטין, דזעירין אינון הזוכים להשלים את עצמם בפיהם ובלבבם בקיום כל התורה כולה [ואף שבודאי תשוב לפני המקום כל מה שהאדם עושה לכבוד השי"ת, אבל זעירין אינון הזוכים להשלים את עצמם כליל], ואם כן אין לומר הכתוב כאן כי קרוב אליך הדבר מאוד.

ונראה על פי מה שפירש האלגאזי מאמר הכתוב (משלי ד כג) מכל משמר נצור לבך כי ממנו תוצאות חיים, כי משמר הוא לשון סוהר, כענין שנאמר (בראשית מ ג) ויתן אותם במשמר, והלב מטבעו כוסף רק הטוב והיקר, אם לא יעיקבו היצר ויאספהו אל מכמרתו. וזה שאמר מכל משמר, מכל מיני מאסר, נצור לבך, שלא תהא הלב במאסר של היצר הרע, כי אם יאסר בבחירתו ורצונו, ממנו, מהלב, תוצאות חיים, יעלה בסולם העולה בית אל, עכ"ד.

ועל דרך זה יבואר דברי הכתוב, כי קרוב אליך הדבר מאוד, היינו שכללות כל התורה קרוב אליך מאוד לקיים, אבל במצוי שיהיה בפיך ובלבבך לעשותו, שיהיה לבך ברשותך [וכן אמרו (קה"ר פ"ה ס"ח) לזיקים לבם ברשותם והרשעים ברשות לבם], וכל היוצא מפיך יצא גם כן מנקודת הלב, ויהיה פיך ולבך שוין, ואז לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה היא, ואדרבה אז אין יכולים לעשות כולם זולת רצון הבורא, דטעמו ורוחו כי טוב. אמנם כדי להגיע לבחינה זו, צריכים לעבוד עבודה קשה של מסירות נפש ממש זה כל הימים.

(ס"ג נצבים-וילך תשט"ז ותשכ"א)

סיפורי צדיקים, גביאור הפסוקים
הפלאים זיו ונוגה מפיקים

את"ם נצבים היום

הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע הפציר פעם את הרה"ק ר' יעקב צבי מפאריסוב זי"ע שיאמר תורה בביתו לפני אנשי שלומו, והיה אז פרשת נצבים, ואמר: אתם נצבים היום, את"ם הוא ר"ת א'בן מ'קיר ת'זעק, ואמר: שלכן לעולם קורין פרשת נצבים לפני ר"ה כדי לרמז שאף מי שיש לו לב אבן צריך לזעוק "היום" - דא ראש השנה - אל ה', וגעו כל העם בבכיה.

(ספרן של צדיקים)

ואמר הדור האחרון

בפעטערבורג היה איש אחד שהיה מתדמה אל הגוים והיה נוהג כמותם בשם לשון ומלבוש, יום אחד בא אליו הגאון ר' יצחק אלחנן מקובנא שישתדל אצל המלוכה בענין מסוים, כשהיה הגאון בביתו התפאר לפניו האיש ביהדותו והראה לו את הטלית ותפילין שהוא מקפיד להניחם כל יום, וסיים ואמר שרחמנא ליבא בעי שהעיקר הוא לא התנהגותו החיצונית של האדם בין הבריות אלא הפנימיות, הלב, ובלבבו הרי הוא צדיק גמור, השיב לו הגאון ר' יצחק אלחנן ואמר: בפרשתן כתיב "ותראו את שיקוציהם ואת גילוליהם עץ ואבן" דהיינו אע"פ שלא תהיו אלא רואים את שיקוציהם, ואע"פ שבלבבכם תהיו רחוקים מהם מאוד ומתחברים עמהם רק משום "כסף וזהב אשר עמהם" עכ"ז "לא יאבה ה' סלוח לו" שכן אתה בעצמך אולי תישאר ביהדותך, אבל "הדור האחרון בניכם אשר יקומו מאחריכם" הדור הבא הם כבר יהיו לגויים, בבחינת "והנכרי אשר יבוא מארץ רחוקה", שהם כבר יהיו רחוקים לגמרי ואפי' בלבם, לבסוף לא רק בניו של האיש הזה היו לגויים אלא אף הוא עצמו המיר את דתו זמן קצר לאחר מכן.

בפיך ובלבבך לעשותו

חנוני אחד בא להרה"ק ר' משה מקאברין זי"ע, והתאונן לפניו על מיעוט פרנסתו מהחנות, ובעוד ששכינו החנוני שבחנותו אותה הסחורה שהוא מוכר, יש לו שפע פרנסה בריוח, אמר לו הצדיק: חננו מבטיחך שגם לך יהיה שפע ופרנסה בריוח, רק בתנאי שכשתראה את חברך החנוני מצליח תתן תודה על זה, ותאמר: ברוך השם שנותן לאיש ישראל פרנסהבריוח, ואף כי יהיה לך קשה לומר כן בלב שלם בזמן הראשון, מ"מ כשתרגיל עצמך לומר כן בפיך, אז במשך הזמן ייכנסו הדברים גם בלבך, עד שתאמר כן בלב שלם, כמו שנאמר: "בפיך ובלבבך לעשותו", מקודם רק "בפיך" ואחר כך "בלבבך".

העידותי בכם את השמים ואת הארץ

בשנה האחרונה לחיי הרה"ק השפת אמת זי"ע, פרצה מלחמת רוסיא ונלקחו לצבא אלפי אברכים מחסידיו, ונשלחו לשדות הקרב במזרח הרחוק, השפ"א היה מברך את חסידיו לפני צאתם לדרך הרחוקה, והיה אומר להם: מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו, כל מי שהוא ירא שמים ילך וישוב בתשובה ואז מובטח לו שישוב לביתו מן המלחמה, חסידיו היו שולחים לו מכתבים מן הקרב, חידושי תורה, והיו מספרים לו כל הקורות אותם, והיה שם אברך אחד עילוי מעיר אוסטראווצא שכתב לו פלפול ארוך על רבינו יונה, השפ"א השיב לו במכתבו, ופתח המכתב בפסוק "העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ", העידותי – מלשון עֲדִי וקישוט, ורוצה לומר: קישטתי בכם, באברכים כאלה, את השמים ואת הארץ. (שיחות קודש)

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך. י"ל **על דרך צחות, דדרך ההמון בזמן הזה, אם ימצאו חבורת אנשים יראי ה' ההולכים לתומם להבדל מן השקר, ולוחמים נגדו שלא להלכד ברשתו, ירעישו עליהם לאמר שכל כוונתם אינו אלא להחזיק במחלוקת ולעשות פירוד בישראל, ומענה בפיהם לאמר גדול השלום** וכו' ולא די שאינם רוצים להטפל אל האמת, אלא גם מגנים אותם, והנסיון תעיד בזמננו שישנם מפלגות וכיתות שונים הדוגלים בשם התורה ויהדות, וכולם רוממות האמת בפיהם, ובאמת רחוקים הם ממנה כרחוק מזרח ממערב, וטענת קובלנא בפיהם שמתאוננים על פיזור הכוחות ורבוי המפלגות, ולדעתם היה התיקון אילו כל היהודים אשר בשם חרדים יכונו, בכה משותפת ומאוחדת, **אמנם לבבי לא כן ידמה, ואדרבה תועלת ותיקון גדול להפרד מאותן שבחרו להם דרך לא טובה, ופירוד זה צורך התיקון הוא,** וזה שאמר הכתוב **והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי,** כי בטענת השלום הם מחפין על כל העבירות שבעולם רחמנא ליצלן, ועל כן אומרים זאת מטעם רצונם **כי בשרירות לבי אלך,** אך ורק שלא לעשות פירוד ולא להחזיק במחלוקת, ואין צריכים ראיה ובירור שזו טענה מטופשת ומהסתת מיצר הרע, והטוען כך בעצמו יודע שאין בטענתו אמת, ואינו מאמין בה אף הוא, אלא שטוען כך כדי שיוכל לילך אחר שרירות לבו בעצת יצר הרע.

דברי יואל

לדוד מזמור

פע"א כשהגיע הרה"ק מצאנז לאמירת "לדוד מזמור" אמרו במהירות גדול, והי' תמוה מאוד בעיני קהל החסידים, אמנם בשנה זו ראו נפלאות כי היה עת רצון לכמה ענינים, והרבה עקרות נפקדו בשנה זו, לשנה אחרת בעת סעודת הלילה רבו מאוד החסידים אשר הפצירו בהרה"ק מצאנז שיברכם להיפקד בזרע של קיימא, כי ראו משנה העברה כי בלילה זו הוא עת רצון, ואפשר לפעול כל טוב, נענה להם הרה"ק מצאנז ואמר: אסביר לכם את הענין באמירת "לדוד מזמור", דהנה תלמידי האר"י ז"ל לא רצו להטריד את עצמם להתפלל כל השנה על עניני גשמיות, ולכן מסר להם רבם הק' כוונות לכוון במזמור הנ"ל, המסוגלים לכל הדברים הצרכים, והיה הכל בבחינת סוד ה' ליראיו, אבל כעת הסודות הרמוזים שם גלוים הם כמעט לכל איש ובכל עת ובכל זמן הם צועקים הב הב, ממילא שוב אינם מסוגלים כל כך לפעול בהם כל הנצרך, אמנם בשנה העברה היה עת רצון בשעה זו, וע"י הכוונות היתה שנה מבורכת, אבל לאו בכל יומא מתרחיש ניסא.

וידע כל פעול כי אתה פעלתו

אצל המגיד הק' ממעזריטש זי"ע היה המנהג שבשבת ויו"ט היו גם החבריא קדישא אוכלים אתו יחד בשולחנו הטהור, ופעם אחת בליל ראש השנה וכולם ישבו כבר ליד השולחן והנה מקום הרה"ק הבעל התניא זי"ע עומד פנוי כי לא בא עדיין אל השולחן, וישלח המגיד אחריו אל הקלויז לראות היכן הוא, ודרכו של בעל התניא הי' להתפלל אצל השולחן, וימצא אותו השליח כשהוא שוכב על הקרקע ובשתי ידיו אחז בשתי הרגלים של השולחן וקורא וחוזר: וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יציר כי אתה יצרתו, וחזר השליח וסיפר להמגיד זי"ע את אשר ראה, ויאמר המגיד עליו כי הגיע למדריגה שגם לדומם נתן חיות להתבונן שה' פעלם ועשאם.

ומלכותו בכל משלה

בעיר של הבית אהרן זי"ע הי' הגאוועלנער (שר ומושל) גוי רשע, והבית אהרן היה שולח לו כמה גולדן ע"י איש אחד בשם ר' משה כדי שלא יבוא לבדוק הפעסער (פאספורט) של אנשי שלומו שבאו על הימים נוראים, פעם אמר המושל הנ"ל שביום ראש השנה יבוא לבדוק את הפספורטן, ומגודל עגמת נפש קיבל ר' משה הנ"ל חום ונפל למשכב, ושני ימים לפני ראש השנה אמר הבית אהרן להגבאי לך אל מזה לראות מדוע לא בא אלי כדרכו, ותקראוהו אלי וכן עשה, ור' משה אף שהי' לו חום הגיע להבית אהרן, ור' משה סיפר להרה"ק את כל מה שאמר המושל, אמר לו הבית אהרן: ראש השנה הוא מן "ומלכותו בכל משלה", ועוד יתגלה מלכותו ית"ש בכל העולמות, וכן היה כי בליל ראש השנה הניח עצמו המושל לישון ולא קם יותר ממיטתו.

ובכן תן פחדך

מסופר על הרה"ק רבי זאב וואלף קיצעס זי"ע מגדולי החבריא קדישא של הבעש"ט הק' שפעם ביקשו ממנו בני העיר מעזיבוז שיבא להתפלל לביהמ"ד הגדול דמתא להתפלל תפילות הימים נוראים לירד לפני התיבה ונעתר להם, בביהמ"ד זה הי' שליח ציבור קבוע שעבר לפני התיבה מימים ימימה, ונלוו אליו חבורת מנגנים, שעזרו לו להנעים תפילותיו, ולא היתה דעתם של באי ביהמ"ד נוחה הימנו, לכן החליפוהו בהרה"ק ר' זאב וואלף זי"ע, והעמידו את חבורת המנגנים להיות לו לעזר בתפילותיו, ביקש השליח ציבור להתנכל להרה"ק ר' זאב וואלף, ובהיותו ידיד לחבורת המנגנים ביקש מהם שאם כי נצטוו להיות לעזר לבעל התפלה החדש הרי שיעזרו לו באופן אשר יתבלבל בתפילתו, כראות הרה"ק רבי זאב וואלף כי המשוררים מועלים בתפקידם ועושים היפוך רצונו, התפלל כדרכו שלא כדרך החזנים באופן שלא יזדקק לעזרתם, ויהי בהגיעו בתפלת שמונה עשרה לתיבות ובכן תן פחדך נפלו המשוררים ארצה מגודל הפחד שנפל עליהם, ונעקרו שיניהם מפיהם.

ובאו האובדים בארץ אשור

חתנא דבי נשיאה הרה"ק ר' יחיאל, חתן הבעש"ט, ואביהם של האחים הקדושים ר' ברוך ממעזעבוז', ובעל דגל מחנה אפרים, היה נקרא בשם "דייטשל" מפני שהיה ממדינת אשכנז, אביו של הדייטשל היה איש חשוב וירא שמים ועשיר, ובניו היו כולם מופלגים בתורה ובמידות, פעם אמר להם אביהם אני נותן לכל אחד מכם סכום מסויים להוצאותיו, וכל אחד יסע למקום שלבו חפץ, ואם יזדמן לכם שידוך הגון, תוכלו לעשות השידוך כרצונכם, רק תנאי אחד אני מתנה, שככלות חמש שנים תתאספו כולכם כאן, ואראה מה נעשה עמכם, וכן הוה, כל אחד נסע למחוז חפצו, והדייטשיל נסע למדינת פולין, ונשא את הצדקנית מרת אדל בתו של הבעש"ט, כשהגיע זמן המוגבל להתוועדות הבנים אצל אביהם, נכנס הדייטשיל להבעש"ט לקבל ממנו ברכת פרידה, והבעש"ט ברכו שיסע לשלום ויחזור בשלום, וביקש ממנו הדייטשעל שיברכו שיבוא בחזרה לראש השנה, ולא ענהו הבעש"ט דבר, ולכן הזמין לו שופר ולקח עמו מפני שהבין מזה שלא יהיה כאן לראש השנה, ומי יודע באיזה מקום יתגלגל להיות בר"ה, כשבאו הבנים אצל אביהם עשה סעודה גדולה, והזמין את כל לומדי העיר לבוא להסעודה, בתוך הסעודה כיבד את בניו להשמיע בפני המסובים דברי תורה, ובכל זמן הדרשות הקשיבו כולם להחידושי תורה שנאמרו בגאונות נפלאה, ובהגיע תור הדייטשיל להגיד, אמר שאין לו מה לומר, לאחר הסעודה אמר לו אביו, בני מדוע גרמת לי עגמת נפש ובזיון גדול בפני כל המסובים להראות שאינך יכול ללמוד, ובכה האב בכי רב, וניחם הדייטשיל את אביו, ואמר לו אל תצטער, אבי קיבלתי

שלימות במשך הזמן יותר מאחי, ובכן תעשה מחר עוד הפעם סעודה כזאת, ואז אראה לך מה שקיבלתי, ותתענג ממני יותר מכל בניך, וכך הוה, שעשה סעודה והזמין שוב את לומדי העיר וכיבד שוב את האחים לומר תורה, ויהי אך התחיל הבן להגיד, יצא הדייטשל ממקום מושבו, וניגש אל הדורש והעביר את ידו על פניו, ותיכף נעשה כמבולבל, והתחיל להתוודות ולספר עניני העבירות שעשה מנעוריו, עד היום הזה ונתפלאו מאוד המסובים על החזיון הנפלא הזה, ואזי סיפר להם הדייטשיל שיש בעש"ט בעולם, והוא קדוש ונורא צדיק יסוד עולם, והרחיב הדיבור לפניהם, על גודל קדושתו ועבודתו, ואביו התענג מאוד ממנו, ואחרי כמה ימים נסעו כל אחד לדרכו, והדייטשל אף הוא נסע, והימים ימי חודש אלול, וכשנכנס לספינה נעשה רוח סערה על הים, והרוח הוליך את הספינה למרחקים, עד שהגיע ערב ראש השנה ואז שתק ונח הים מזעפו, והספינה הגיעה לנמל אחד ועמדה שם, והמקום היה כרך גדול, ושום יהודי לא היה גר שם, הדייטשיל הבין שכל הסערה היה בשבילו, ושרצון השי"ת שיהיה שם על ראש השנה, וקיבל עליו את הדין באהבה, יצא מהספינה ושכר לו חדר בבית סמוך לים, כדי שיוכל לטבול שם בכל זמן שירצה.

בערב ראש השנה סמוך למנחה הלך לטבול בים, והתפלל מנחה בדביקות נפלאה, ובקול חוצב להבות אש וכדרכו של תלמידי הבעש"ט, ויהי כי שמעו אנשי העיר את הקולות המשונות, נתאספו כולם לראות מה נעשה עמו, ויחשבוהו למשוגע, ויהי בבוקר הלך שוב לטבול בים, והתפלל תפילת שחרית ג"כ בבכיות וקללות, ואח"כ לקח השופר שהזמין לו מראש ותקע כל התקיעות, ושוב נתקבצו הרבה אנשים, ועמדו סביב הבית, לשמוע החידוש המשונה הזה, והמלך של אותו מקום, בנסעו מהיכלו לטייל סביב הים, וראה על שפת הים עומדים אנשים רבים, שאלם לפשר הדבר, ואמרו לו שאיש אחד בא מהים, ומתאכסן כאן, ואתמול צעק ובכה זמן רב, וכן היום רחץ בבוקר בים ושוב צעק ובכה, ואחז קרן ותקע בו, והמלך שהיה מלומד במדעים ובלשונות הבין שהאיש הזה אינו משוגע כמו שחשבוהו ההמון, ויצו על כל האנשים, שלא יעשו להאיש שום דבר רע ח"ו, כי איש אלוקים קדוש הוא, למחרתו שלח המלך לקרוא את הדייטשל, והמלך שאל אותו מי הוא ומה מעשהו כאן, והשיב לו שהוא יהודי ממדינות פולין ועמד עליו רוח סערה בים עד שבא לכאן, ושוחח עמו המלך זמן רב על שלום היהודים ושאלו אם יוכל להביא למדינתו שלש מאות יהודים כמותו, כי הוטבו מאוד בעיניו, והשיב לו הדייטשיל, מפני ב' דברים לא אוכל למלאות בקשת המלך: א) מפני שאין אני שר או מושל שאוכל לצוות עליהם לעקור ממקומם, ולבוא להתיישב כאן. ב) מפני שאילו היה רצון השי"ת שידורו יהודים במדינתך היו באים לכאן בשלשלאות של ברזל, ואחר שאין במדינתך שום יהודי, הרי סימן שאין רצון ה' שידורו כאן, והוטבה התשובה בעיני המלך ופטרוהו לשלום, והדייטשיל נסע משם והגיע לביתו בשלום, ונכנס לקבל שלום מחותנו הבעש"ט והבעש"ט נתן לו שלום בחביבות יתירה, ואמר לו: דע לך שבמקום הזה היו ניצוצית קדושים רבים, ואילו לא באת לשם היו מוכרחים בני ישראל לירד לשם בשלשלאות של ברזל, אבל ע"י שהיית שם בראש השנה, ובכוח תפילתך שם בכוונה נתעלו כל הניצוצות ועד ביאת הגואל לא יצטרכו יהודים לדור שם.

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

אבינו מלכנו הרם קרן ישראל עמך. בשם הרב הצדיק הקדוש מ"מ (-מגיד מישרים) **מקאזניץ זצוק"ל, בדרך הלצה,** דהנה איתא בגמרא (פסחים פז:) **לא גלו ישראל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים,** ועניין גרים הוא ענין כמו שנותן מעות לחבירו שיתן לו רוחים. והנה דרך בני אדם אם הלוה הוא איש בטוח, אזי מלוה לו מעותיו, ויניח אצלו מעותיו על זמן, כדי שיעלה לו רוחים, ואם הלוה אינו איש בטוח גם על הקרן, אזי תובע את הלוה שיתן לו מהר הקרן, ואף אם הלוה מבטיח לו שיתן לו רוחים, אינו משגיח על זה, כיון שהקרן אינו בטוח. והנמשל מובן, כיון שישראל בעוונותינו הרבים בהגלות נשקעים בין האומות, ובכל יום הולכים ודלים הן בנפש הן בגוף, ולומדים ממעשי הגוים כמאמר הקרא (תהלים קו, לה) ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם, אם כן כשהקרן אינו בטוח אינו רוצה בהרוחים, והגרים המה הרוחים להקרן. **על כן אנו מתפללים הרם קרן ישראל עמך, ר"ל כיון שהקרן, היינו ישראל בעצמם, אינם בטוחים, אם כן פדה אותם כדי שלא יפסיד ח"ו הקרן, דהוא ישראל, ואל תשגיח על הרוחים וזהו 'הרם קרן ישראל עמך'.**

דביר המוצנע

אל ארך אפים אתה ובעל הרחמים נקראת. רגיל אני לפרש על דרך הלצה, דהקב"ה הוא ארך אפים מאריך אפי וגבי דילי' ואינו מוותר רק שמאריך אפו כדי שנוכל לשוב בתשובה ואז ימחול לנו לגמרי, והעולם בראותם שהש"י אינו נפרע מהם מיד טועים ואומרים שמעצמו ברחמיו ויתר לגמרי החטאים. והיינו אתה 'אל ארך אפים אתה' ולא וותרן, אבל 'ובעל הרחמים נקראת' בפי הבריות שחושבים שברחמיך ויתרת, ובאמת אינו כן רק ש'דרך תשובה הורית', על כן נתפלל להקב"ה **כשם שהפליא חסדו עם הגוף לחיותינו על פני האדמה כהיום הזה והאריך אפו עמנו עד עתה, כן יתן בלבבנו לידע את ה' אלקינו ולתקן דרכינו באמת שנהיה ראויים למחילה גמורה בחסד וברחמים.**

דרשות חת"ס, ח"א סב

סיפורי צדיקים, בגיליון הפסוקים הפלאים זיו ונוגה מפיקים

לדוד מזמור

פע"א כשהגיע הרה"ק מצאנז לאמירת "לדוד מזמור" אמרו במהירות גדול, והי' תמוה מאוד בעיני קהל החסידים, אמנם בשנה זו ראו נפלאות כי היה עת רצון לכמה ענינים, והרבה עקרות נפקדו בשנה זו, לשנה אחרת בעת סעודת הלילה רבו מאוד החסידים אשר הפצירו בהרה"ק מצאנז שיברכם להיפקד בזרע של קיימא, כי ראו משנה העברה כי בלילה זו הוא עת רצון, ואפשר לפעול כל טוב, נענה להם הרה"ק מצאנז ואמר: אסביר לכם את הענין באמירת "לדוד מזמור", דהנה תלמידי האר"י ז"ל לא רצו להטריד את עצמם להתפלל כל השנה על עניני גשמיות, ולכן מסר להם רבם הק' כוונות לכוון במזמור הנ"ל, המסוגלים לכל הדברים הצרכים, והיה הכל בבחינת סוד ה' ליראיו, אבל כעת הסודות הרמוזים שם גלוים הם כמעט לכל איש ובכל עת ובכל זמן הם צועקים הב הב, ממילא שוב אינם מסוגלים כל כך לפעול בהם כל הנצרך, אמנם בשנה העברה היה עת רצון בשעה זו, וע"י הכוונות היתה שנה מבורכת, אבל לאו בכל יומא מתרחיש ניסא.

וידע כל פעול כי אתה פעלתו

אצל המגיד הק' ממעזריטש זי"ע היה המנהג שבשבת ויו"ט היו גם החבריא קדישא אוכלים אתו יחד בשולחנו הטהור, ופעם אחת בליל ראש השנה וכולם ישבו כבר ליד השולחן והנה מקום הרה"ק הבעל התניא זי"ע עומד פנוי כי לא בא עדיין אל השולחן, וישלח המגיד אחריו אל הקלויז לראות היכן הוא, ודרכו של בעל התניא הי' להתפלל אצל השולחן, וימצא אותו השליח כשהוא שוכב על הקרקע ובשתי ידיו אחז בשתי הרגלים של השולחן וקורא וחוזר: וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יציר כי אתה יצרתו, וחזר השליח וסיפר להמגיד זי"ע את אשר ראה, ויאמר המגיד עליו כי הגיע למדריגה שגם לדומם נתן חיות להתבונן שה' פעלם ועשאם.

ומלכותו בכל משלה

בעיר של הבית אהרן זי"ע הי' הגאוועלנער (שר ומושל) גוי רשע, והבית אהרן היה שולח לו כמה גולדן ע"י איש אחד בשם ר' משה כדי שלא יבוא לבדוק הפעסער (פאספורט) של אנשי שלומו שבאו על הימים נוראים, פעם אמר המושל הנ"ל שביום ראש השנה יבוא לבדוק את הפספורטן, ומגודל עגמת נפש קיבל ר' משה הנ"ל חום ונפל למשכב, ושני ימים לפני ראש השנה אמר הבית אהרן להגבאי לך אל מזה לראות מדוע לא בא אלי כדרכו, ותקראוהו אלי וכן עשה, ור' משה אף שהי' לו חום הגיע להבית אהרן, ור' משה סיפר להרה"ק את כל מה שאמר המושל, אמר לו הבית אהרן: ראש השנה הוא מן "ומלכותו בכל משלה", ועוד יתגלה מלכותו ית"ש בכל העולמות, וכן היה כי בליל ראש השנה הניח עצמו המושל לישון ולא קם יותר ממיטתו.

ובכן תן פחדך

מסופר על הרה"ק רבי זאב וואלף קיצעס זי"ע מגדולי החבריא קדישא של הבעש"ט הק' שפעם ביקשו ממנו בני העיר מעזיבוז שיבא להתפלל לביהמ"ד הגדול דמתא להתפלל תפילות הימים נוראים לירד לפני התיבה ונעתר להם, בביהמ"ד זה הי' שליח ציבור קבוע שעבר לפני התיבה מימים ימימה, ונלוו אליו חבורת מנגנים, שעזרו לו להנעים תפילותיו, ולא היתה דעתם של באי ביהמ"ד נוחה הימנו, לכן החליפוהו בהרה"ק ר' זאב וואלף זי"ע, והעמידו את חבורת המנגנים להיות לו לעזר בתפילותיו, ביקש השליח ציבור להתנכל להרה"ק ר' זאב וואלף, ובהיותו ידיד לחבורת המנגנים ביקש מהם שאם כי נצטוו להיות לעזר לבעל התפלה החדש הרי שיעזרו לו באופן אשר יתבלבל בתפילתו, כראות הרה"ק רבי זאב וואלף כי המשוררים מועלים בתפקידם ועושים היפוך רצונו, התפלל כדרכו שלא כדרך החזנים באופן שלא יזדקק לעזרתם, ויהי בהגיעו בתפלת שמונה עשרה לתיבות ובכן תן פחדך נפלו המשוררים ארצה מגודל הפחד שנפל עליהם, ונעקרו שיניהם מפיהם.

ובאו האובדים בארץ אשור

חתנא דבי נשיאה הרה"ק ר' יחיאל, חתן הבעש"ט, ואביהם של האחים הקדושים ר' ברוך ממעזעבוז', ובעל דגל מחנה אפרים, היה נקרא בשם "דייטשל" מפני שהיה ממדינת אשכנז, אביו של הדייטשל היה איש חשוב וירא שמים ועשיר, ובניו היו כולם מופלגים בתורה ובמידות, פעם אמר להם אביהם אני נותן לכל אחד מכם סכום מסויים להוצאותיו, וכל אחד יסע למקום שלבו חפץ, ואם יזדמן לכם שידוך הגון, תוכלו לעשות השידוך כרצונכם, רק תנאי אחד אני מתנה, שככלות חמש שנים תתאספו כולכם כאן, ואראה מה נעשה עמכם, וכן הוה, כל אחד נסע למחוז חפצו, והדייטשיל נסע למדינת פולין, ונשא את הצדקנית מרת אדל בתו של הבעש"ט, כשהגיע זמן המוגבל להתוועדות הבנים אצל אביהם, נכנס הדייטשיל להבעש"ט לקבל ממנו ברכת פרידה, והבעש"ט ברכו שיסע לשלום ויחזור בשלום, וביקש ממנו הדייטשעל שיברכו שיבוא בחזרה לראש השנה, ולא ענהו הבעש"ט דבר, ולכן הזמין לו שופר ולקח עמו מפני שהבין מזה שלא יהיה כאן לראש השנה, ומי יודע באיזה מקום יתגלגל להיות בר"ח, כשבאו הבנים אצל אביהם עשה סעודה גדולה, והזמין את כל לומדי העיר לבוא להסעודה, בתוך הסעודה כיבד את בניו להשמיע בפני המסובים דברי תורה, ובכל זמן הדרשות הקשיבו כולם להחידושי תורה

שנאמרו בגאונות נפלאה, ובהגיע תור הדייטשיל להגיד, אמר שאין לו מה לומר, לאחר הסעודה אמר לו אביו, בני מדוע גרמת לי עגמת נפש ובזיון גדול בפני כל המסובים להראות שאינך יכול ללמוד, ובכה האב בכי רב, וניחם הדייטשיל את אביו, ואמר לו אל תצטער, אבי קיבלתי שלימות במשך הזמן יותר מאחי, ובכן תעשה מחר עוד הפעם סעודה כזאת, ואז אראה לך מה שקיבלתי, ותתענג ממני יותר מכל בניך, וכך הוה, שעשה סעודה והזמין שוב את לומדי העיר וכיבד שוב את האחים לומר תורה, ויהי אך התחיל הבן להגיד, יצא הדייטשל ממקום מושבו, וניגש אל הדורש והעביר את ידו על פניו, ותיכף נעשה כמבולבל, והתחיל להתוודות ולספר עניני העבירות שעשה מנעוריו, עד היום הזה ונתפלאו מאוד המסובים על החזיון הנפלא הזה, ואזי סיפר להם הדייטשיל שיש בעש"ט בעולם, והוא קדוש ונורא צדיק יסוד עולם, והרחיב הדיבור לפניהם, על גודל קדושתו ועבודתו, ואביו התענג מאוד ממנו, ואחרי כמה ימים נסעו כל אחד לדרכו, והדייטשל אף הוא נסע, והימים ימי חודש אלול, וכשנכנס לספינה נעשה רוח סערה על הים, והרוח הוליך את הספינה למרחקים, עד שהגיע ערב ראש השנה ואז שתק ונח הים מזעפו, והספינה הגיעה לנמל אחד ועמדה שם, והמקום היה כרך גדול, ושום יהודי לא היה גר שם, הדייטשיל הבין שכל הסערה היה בשבילו, ושרצון השי"ת שיהיה שם על ראש השנה, וקיבל עליו את הדין באהבה, יצא מהספינה ושכר לו חדר בבית סמוך לים, כדי שיוכל לטבול שם בכל זמן שירצה.

בערב ראש השנה סמוך למנחה הלך לטבול בים, והתפלל מנחה בדביקות נפלאה, ובקול חוצב להבות אש וכדרכו של תלמידי הבעש"ט, ויהי כי שמעו אנשי העיר את הקולות המשונות, נתאספו כולם לראות מה נעשה עמו, ויחשבוהו למשוגע, ויהי בבוקר הלך שוב לטבול בים, והתפלל תפילת שחרית ג"כ בבכיות וקללות, ואח"כ לקח השופר שהזמין לו מראש ותקע כל התקיעות, ושוב נתקבצו הרבה אנשים, ועמדו סביב הבית, לשמוע החידוש המשונה הזה, והמלך של אותו מקום, בנסעו מהיכלו לטייל סביב הים, וראה על שפת הים עומדים אנשים רבים, שאלם לפשר הדבר, ואמרו לו שאיש אחד בא מהים, ומתאכסן כאן, ואתמול צעק ובכה זמן רב, וכן היום רחץ בבוקר בים ושוב צעק ובכה, ואחז קרן ותקע בו, והמלך שהיה מלומד במדעים ובלשונות הבין שהאיש הזה אינו משוגע כמו שחשבוהו ההמון, ויצו על כל האנשים, שלא יעשו להאיש שום דבר רע ח"ו, כי איש אלוקים קדוש הוא, למחרתו שלח המלך לקרוא את הדייטשל, והמלך שאל אותו מי הוא ומה מעשהו כאן, והשיב לו שהוא יהודי ממדינות פולין ועמד עליו רוח סערה בים עד שבא לכאן, ושוחח עמו המלך זמן רב על שלום היהודים ושאלו אם יוכל להביא למדינתו שלש מאות יהודים כמותו, כי הוטבו מאוד בעיניו, והשיב לו הדייטשיל, מפני ב' דברים לא אוכל למלאות בקשת המלך: א) מפני שאין אני שר או מושל שאוכל לצוות עליהם לעקור ממקומם, ולבוא להתיישב כאן. ב) מפני שאילו היה רצון השי"ת שידורו יהודים במדינתך היו באים לכאן בשלשלאות של ברזל, ואחר שאין במדינתך שום יהודי, הרי סימן שאין רצון ה' שידורו כאן, והוטבה התשובה בעיני המלך ופטרוהו לשלום, והדייטשיל נסע משם והגיע לביתו בשלום, ונכנס לקבל שלום מחותנו הבעש"ט והבעש"ט נתן לו שלום בחביבות יתירה, ואמר לו: דע לך שבמקום הזה היו ניצוצית קדושים רבים, ואילו לא באת לשם היו מוכרחים בני ישראל לירד לשם בשלשלאות של ברזל, אבל ע"י שהיית שם בראש השנה, ובכוח תפילתך שם בכוונה נתעלו כל הניצוצות ועד ביאת הגואל לא יצטרכו יהודים לדור שם.

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

אבינו מלכנו הרם קרן ישראל עמך. בשם הרב הצדיק הקדוש מ"מ (-מגיד מישרים) **מקאזניץ זצוק"ל, בדרך הלצה**, דהנה איתא בגמרא (פסחים פז:) **לא גלו ישראל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים**, ועניין גרים הוא ענין כמו שנותן מעות לחבירו שיתן לו רוחים. והנה דרך בני אדם אם הלוה הוא איש בטוח, אזי מלוה לו מעותיו, ויניח אצלו מעותיו על זמן, כדי שיעלה לו רוחים, ואם הלוה אינו איש בטוח גם על הקרן, אזי תובע את הלוה שיתן לו מהר הקרן, ואף אם הלוה מבטיח לו שיתן לו רוחים, אינו משגיח על זה, כיון שהקרן אינו בטוח. והנמשל מובן, כיון שישראל בעוונותינו הרבים בהגלות נשקעים בין האומות, ובכל יום הולכים ודלים הן בנפש הן בגוף, ולומדים ממעשי הגוים כמאמר הקרא (תהלים קו, לה) **ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם, אם כן כשהקרן אינו בטוח אינו רוצה בהרוחים, והגרים** המה הרוחים להקרן. **על כן אנו מתפללים הרם קרן ישראל עמך, ר"ל כיון שהקרן, היינו ישראל בעצמם, אינם בטוחים, אם כן פדה אותם כדי שלא יפסיד ח"ו הקרן, דהוא ישראל, ואל תשגיח על הרוחים וזהו 'הרם קרן ישראל עמך'.**

דביר המוצנע

אל ארך אפים אתה ובעל הרחמים נקראת. רגיל אני לפרש על דרך הלצה, דהקב"ה הוא ארך אפים מאריך אפי וגבי דילי' ואינו מוותר רק שמאריך אפו כדי שנוכל לשוב בתשובה ואז ימחול לנו לגמרי, והעולם בראותם שהש"י אינו נפרע מהם מיד טועים ואומרים שמעצמו ברחמיו ויתר לגמרי החטאים. והיינו אתה **'אל ארך אפים אתה'** ולא ווותרן, אבל **'ובעל הרחמים נקראת'** בפי הבריות שחושבים שברחמיך ויתרת, ובאמת אינו כן רק ש**'דרך תשובה הורית'**, על כן נתפלל להקב"ה **כשם שהפליא חסדו עם הגוף לחיותינו על פני האדמה כהיום הזה והאריך אפו עמנו עד עתה, כן יתן בלבבנו לידע את ה' אלקינו ולתקן דרכינו באמת שנהיה ראויים למחילה גמורה בחסד וברחמים.**

דרשות חת"ס, ח"א סב

פרפראות לחכמה

מאמרים נחמדים, ע"ד דרוש מיוסדים, כפתור ופרח משוקדים

והי' בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך וכו'. הפסוקים הללו תמוהים מאוד דאטו בשופטני עסקינן שאחרי שישמע כל הקללות האלו יאמר שלום יהיה לי. ונל"פ עפי"מ שידוע מה שדרשו חז"ל גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתובה בספר התורה הזאת מכה אשר לא כתובה בתורה זו מיתת צדיקים, היינו שלוקח את הצדיקים כדי לכפר ולהגן על עון הדור ובזה יובן והיה בשמעו את "דברי" האלה הזאת, היינו מה שדרשו חז"ל ולא כתיבה בהדיא בהאלה הזאת וזהו מיתת צדיקים שמכפרת, ובשמעו זאת יאמר האדם שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך שמיתת הצדיקים יגן ויכפר על כל עוונותיו, וע"ז קאמר הכתוב אל תדמה בנפשך להמלט מן העונש ע"ז, כי אז יעשן אף ה' באיש ההוא ורבצה בו כל האלה "הכתובה" בספר התורה הזאת, ולמעט את שאינה כתובה היינו מיתת צדיקים שלא יכפר עליו מיתת הצדיק, ובזה יל"פ מאמה"כ בתהלים לעשות בהם משפט "כתוב" הדר הוא לכל חסידיו, רצונו לומר דאם עושה בהרשעים המשפט הכתוב בתורה, ולא את העונש מה שדרשו חז"ל כנ"ל, אז "הדר הוא לכל חסידיו" שלא יצטרכו להתמשכן בעון הדור.

(דרוש שמואל)

☆

והי' בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך וכו'. וי"ל עפי"מ שדרשו על הפסוק "ובאו עליך כל הקללות האלה ורדפוך והשיגוך" אל תיקרי והשיגוך אלא והציגוך, מלמד שתהיה לכם תקומה להמלט בגלות, מפני שבכל קללה נרמז ברכה, ולפי"ז יל"פ כאן והיה "בשמעו" את דברי האלה הזאת, דהיינו שישמע הקרי שקורין "והציגוך", ולכן יתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי, כי אין אלו אלא ברכות, משום הכי אמר לא יאבה ה' סלוח לו ורבצה בו כל האלה "הכתובה" בספר, והלא הכתיב הוא "והשיגוך" שלא יהיה לו תקומה ח"ו.

(שני המאורות)

☆

והי' בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך וכו'. ונראה דהנה אמרו חז"ל (מגילה ל"א:) קללות שבתורת כהנים הקב"ה אמרן, ובמשנה תורה משה מפי הגבורה אמרן, ובטעם הדבר יש לומר כי עיקר קללות דתורת כהנים לא באו על ביטול מצוות ה' בפועל רק על כוונת הלב, שימאסו בתורת ה' ולא ישמחו ויקוצו בה ויהיה להם לעול ולמשא, וכמ"ש שם "ואם את בחוקותי תמאסו" דייקא, "ואם את משפטי תגעל נפשכם" הרי שדייק הכל שיהיה בלב נמאס ויהיה מגיע אצלכם בלי שמחה רק בעול וטורח, וכן מסיים בתוכחה שם "יען וביען במשפטי מאסו ואת חוקותי געלה נפשם", משא"כ בתוכחה שבמשנה תורה לא נאמרו רק על ביטול מצוות ה' בפועל כדכתיב שם "לשמור לעשות את כל מצוותיו" וכן "אם לא תשמר לעשות", ולא דיבר שם כלל מענין מיאוס וגיעול, ולכך בקללות שבמשנה תורה שבאו על המחשבה מה' נאמרו כי הוא לבד בוחן לבבות אם לטוב אם לרע, אבל במשנה תורה שבאו על מעשה גלוי לכל לכן מפי משה נאמרו, וזשה"כ והיה בשמעו את דברי האלה הזא"ת דהייט קללות שבמשנה תורה שמדבר בענין המעשה יחשוב כי ניחם ה' על הקללות שבתורת כהנים, ויתברך בלבב"ו לאמר שלום יהיה לי כין נפקותא בכוונת הלב, ובשרירות לב"י אלך, ולכך אמר לא יאבה ה' סלוח לו ורבצה בו כל האלה הכתובה בספר התורה הזה, בכל הספר, ואפילו קללות שבתורת כהנים שבא על המחשבה.

(יערות דבש)

☆

והי' בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך וכו'. ויתבאר עפי"ד הגמ' (ברכות כ:) שאלו מלאכי השרת להקב"ה כתבת בתורתיך "אשר לא ישא פנים" ואיך אתה נושא פנים לישראל דכתיב "ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום", והשיב להם הקב"ה איך לא אשא להם פנים שהם ג"כ נושאים לי פנים כי כתבתי בתורה "ואכלת ושבעת וברכת" והם מדקדקים על עצמם לברך עד כזית ועד כביצה, עיי"ש, ובזה יבוא על נכון כי בקללות כתיב "ואכלתם ולא תשבעו", וא"כ אפשר שיתברך בלבבו לאמר שלו"ם יהיה לי שהרי אני מברך ברכת המזון אפילו בלא שביעה וא"כ הקב"ה ישא לי פנים ויתן לי שלו"ם, על זה משיב ואומר "לא יאבה ה' סלוח לו".

(ילקוט האורים)

☆

כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאת היא וגו', במדרש איתא הלכה אדם מישראל שעומד לקרות לתורה מה מברך לפניה ומייתי לי' מדכתיב ברוך אתה ה' למדני חוקיך ע"ש שהאריך, ולפע"ד יובן בהבין מאחז"ל על פסוק על מה אבדה הארץ ויאמר ה' על עזבם את תורתי אשר נתתי לפניהם ואמר רב יהודה אמר רב מה היא שלא ברכו בתורה תחלה, וכבר פרשתי בזה במ"א וכעת יראה בקיצור, כי הם מאנו שמוע לקול נביאים באמרם כי גם יראת שמים בידי שמים ואין לאדם כח בזה, והנה הרשב"א כ' בתשובה לכן לא תקנו ברכה על נתינת צדקה כי אולי לא ירצה העני לקבל, וה"נ איך יברך על התורה תחלה דלמא יהגה ולא יבין ולא יזכה בה כדמסיק תעלא מבי כרבא, ולא האמינו כי זה תלוי באדם ואינני בידי שמים, כי כל המיגע בתורה זוכה לכתרה והיא הפקר לכל יגעתי ומצאתי תאמין, וזהו מרומז בקרא על עזבם את תורתי אשר נתתי לפניהם פי' לא האמינו שנתתי לפניהם ברשותם וחפצם, ועל כן בפ' זו דכתי' לא בשמים היא לא נפלאת היא ממך, קרוב אליך הדבר מאוד וכאלה רבות לכן שאל על ברכת התורה דאל"ה אין מקום לברכת התורה לפניה כלל, ולכן מייתי לי' שפיר מברוך אתה ה' למדני חקיך מדהע"ה שהי' מברך ואח"כ התפלל למדני חקיך משמע שברך אע"פ שלא הבין עדיין.

(חתם סופר)

☆

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגינו כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב. וי"ל עפימ"ש הר"ן (הובא בתוי"ט ר"ה פ"א מ"ב) ב' טעמים לקביעות המשפט בא' תשרי, א. אליבא דר"א דבכ"ה אלול נברא העולם ובשישי נברא אדם הראשון ובו ביום חטא ונדון ויצא בדימוס, ולכן הוקבה יום זה לדורות, וטעם ב' הוא לפי שעשרה בתשרי הוקבע ליום סליחה לישראל במדבר, לכן קבעו מתחילת החודש עד יוהכ"פ לימי דין, עכ"ד הר"ן, והנה לפי טעם הא' לא היה ראוי לקבוע יום הדין בר"ה כשנתעבר אלול שאז אחד בתשרי הוא יום השביעי לזמן בריאת העולם ואינו ביום שנידון בו אדם הראשון, ואפ"ה נידון העולם בו וע"כ צריך לומר כטעם הב' לפי שהוא אחד לחודש תשרי שבעשור לחודש הוקבע לישראל יום סליחה לכן קבע הקב"ה תחילת הדין בא' לחודש כדי לעורר בו את העם לתשובה ע"י השופר, אכן לפי טעם זה לא היה ראוי לקבוע יום הדין בר"ה אלא לישראל ולא לאוה"ע, ובזה יתבאר מאמה"כ תקעו בחודש שופר דהיינו שיתקעו בר"ח בשופר אף בזמן שהירח נתכסה ונתקדש החודש ביום ל"א שהוא שביעי לזמן תחילת בריאת העולם אפ"ה ראוי לתקוע בו כי הוא יום חגינו שהקב"ה דן אותנו ברחמים ביום ההוא, ולכן כי חק לישרא"ל דייקא מפני שיום העשירי הוקבע ליום סליחה לישראל ולא לאוה"ע.

(בנין אריאל)

☆

באין מליץ יושר מול מגיד פשע. ויש לומר בהקדם דברי הגמרא (ברכות כ:) אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, כתבת בתורתך (דברים י יז) אשר לא ישא פנים, והלא אתה נושא פנים לישראל, דכתיב (במדבר ו כו) ישא ה' פניו אליך, אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי בתורה (דברים ח י) ואכלת ושבעת וברכת, והם מדקדקים על עצמם עד כזית עד כביצה, אשר לא ישא פנים והלא אתה נושא פנים דכתיב ישא ה' פניו אליך אמר להם וכי לא אשא פנים שכתבתי בתורתי ואכלת ושבעת וברכת והם מדקדקים על עצמן עד כזית ועד כביצה והקשו איך מתרץ בזה הקרא אשר לא ישא פנים אמנם פירוש הכוונה כי הנשיאות פנים מגיע להם מצד הדין כיון דעושים מרשות מצוה ומכניסין את עצמן עדי חיוב ע"כ מדה כנגד מדה משפיע להם מטובו אף מה שאין מגיע להם מן הדין הרי מצינו שבזכות אכילת הרשות בדרך מצוה מגיע לנו נשיאות פנים לטובה וזה פירוש בקשתינו באין מליץ יושר מול מגיד פשע דהיינו כששורה מידת הדין על ישראל אז תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט חוק לישנא דמזוני (ביצה ט"ז) היינו מה שבית יעקב מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה ומגיע לנו נשיאות פנים משפע ממעל גם על פי המשפט וצדקנו במשפ"ט.

(צמח דוד)

☆

בגמ' איתא (ראש השנה ט"ז:) שלשה ספרים נפתחים וכו' צדיקים נחתמין לאלתר לחיים וכו' בינונים תלוים ועומדים. וי"ל דהנה אי' דאסור לומר לחיים בפתח לפי שמשמע לא חיים, רק בצירי, ובזה יש לומר שצדיקים גמורים נכתבין לאלתר לחיים בנקודתן בצירי ורשעים גמורים נכתבים לאלתר למיתה דהיינו לחיים בפתח, ובינונים תלוים ועומדים שנכתבים בר"ה באותה ספר לחיים רק בלי נקודות, לכן תלוים והתיבה לחיים עומד ומצפה לנקודתן, וביוהכ"פ נכתב החתימה כלומר הנקודות שהוא סוף דבר של התיבה אם לחיים או למוות, וזהו שאמר הן לחיים והן למוות חי חי יזכור שבין כך ובין כך תיבת לחיים נכתב ורק הנקודות משתנים.

ובזה יל"פ הפיוט (מוסף ליום ב' דר"ה) "היום יפתחו שלשה ספרים מנוקדים" דהיינו שהנקודות משתנים בכל ספר, וזהו גם כוונת הפייט "הן למוות הן לחיים חי חי יזכור", שבין מי שנכתב למוות ובין מי שנכתב לאלתר לחיים כולם נזכרים באותיות "חיים", ורק הנקודות משתנות.

(הגה"ק מהר"ש מבעלוא זי"ע)

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר

נתייסדה ע"י רבינו הגה"ק
מהרי"ט ז"ל ועוקללה"ה

בני ברק
תש"ע

בנשיאות
כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק
שליט"א

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

סימן טוב ומזל טוב יהא לנו ולכל ישראל אמן

קול צהלה ורינה, שפתותינו תרנה
נברך לאלוקינו, שהשמחה במעונינו, עת הזמיר הגיע בגבולינו

ובהדרת קודש ובאותות כבוד ואהבה, נשגר בזה ברכת מזלא טב"א, אל מול פני הדרת גאון מאורינו ומאליפנו, המסור מריחוק מקום וקירוב הלב למעננו, שר התורה והיראה, לוחם מלחמת ה' בעוז ובגבורה, משריש בלבות רבבות אלפי ישראל מסוף העולם ועד סופו השיטה הברורה, מלהיב לבבות בני ישראל בדברים אהובים, היורות זיקים ושביבים, חסידא ופרישא, בוצינא קדישא, נהורא נפישא

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל שמחת הולדת נכדו ני"ו למזל טוב

אצל נכדו הרה"ג רבי חיים שלמה הורוי"ץ שליט"א

מרבני כוללינו הק' בוריליאמסבוד ג יע"א

חתן בנו הגה"צ ר' חיים צבי טייטלבוים שליט"א

רב קהל עצי חיים סיגוט ווילִיאמסבוד ג יע"א

ולרגל שמחת הולדת נכדו ני"ו למזל טוב

אצל נכדו הרה"ג ר' יואל אשכנזי שליט"א

ר"מ ישיבת אהבת תורה שע"י מוסדותינו הק' בוריליאמסבוד ג יע"א

בן חתנו הגה"צ ר' חנוך הענוך אשכנזי שליט"א

רב ביהמ"ד אבני צדק בקרית יואל יע"א

ומצלאין אנו לחיי מלכא מרנא ורבנא, יזכהו השי"ת לנהל את עדת מי מנה, מתוך נחת והרחבת הדעת, על מי מנוחות ינהלינו ובמעגלי צדק ינחינו, ויזכה לרוות רוב נחת דקדושה מכל יו"ח בבחי גדושה, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, עדי נזכה במהרה לרגלי מבשר צדק משמיע ישועה, ומלכינו מרן שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

המברכים בקידה חמש מאות

הנהלת הקהילה

ובכן צדיקים יראו וישמחו
וישרים יעלזו וחסידים ברינה יגילו

השמעת קול בתפילה, והמסתעף (ב)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

הנה הימים הנוראים הבאים לקראתינו לשלום עומדים כבר אחר כותלינו, ימים גבוהים ונעלים שאנו מרבין בצלותא ובעותא בתפלה ותחנונים לפני המקום, שנזכה לכתיבה וחתימה טובה בספרן של צדיקים לשנה טובה ומאושרת, והזמן גרמא לבאר קצת איסור השמעת קול בתפלה במשך כל השנה, והמנהג המקובל בימים הנוראים להשמיע ולהגביה קצת את הקול בעת התפלה.

ב'בית יוסף' סימן ק"א כתב, וז"ל: "בראש השנה ויו"כ נוהגים העולם להשמיע קולם בתפילתם, והוה תמיהה לי טובא היאך נתפשט המנהג הזה, וראיתי בימי חרפי בספר הפליאה [כוונת הקדושה והתפלה] שהי' קורא תגר על מנהג זה, ואח"כ מצאתי בפסקי התוספות שילהי ר"ה (אות עב) וזה לשונם: "ברכות דר"ה מתוך דאין רגילים בהם משמיעים קולם וגם יש בהם ברכות ארוכות ומטעה אחד את חבירו לפיכך שליח ציבור מוציא את הרבים ידי חובתם" עכ"ל, הרי שנותנים טעם למה שנהגו להשמיע קולם שהוא מפני שאינם רגילים בהם, ואפשר לתת טעם אחר לפי שהם ימי תשובה משמיעים קולם כדי לכוין יותר, ואיידי דחביבי להו דעתייהו אינם מטעים זה את אע"פ שמשמיעים קולם, ואחר שכתבתי זה מצאתי במרדכי במס' יומא (תשכ"ה) דבראש השנה אומר בקול רם כדי שילמדו זה את זה, ולהטעות לא חיישינן כיון שמצויים בידם מחזורים ותפילות, כדאמרינן בירושלמי בפרק תפלת השחר: ר' יונה כד הוה מצלי בביתה הוה מצלי בקלא כי היכי דילפי מיניי' בני ביתיה, וכד הוה מצלי בבי כנישתא הוה מצלי בלחושא כי היכי דלא לטעו אינשי וזה הי' בשאר ימות השנה" וכו', ע"כ לשון הב"י.

וכן פסק ה'מחבר' שם (סעי' ג): "יש אומרים שבר"ה ויום כיפור מותר להשמיע קולו בתפילתו אפילו בציבור", והכפיל דבריו בהל' ר"ה סי' תקפ"ב (סעי' ט): "אע"פ שכל ימות השנה מתפללין בלחש בראש השנה יום הכיפורים נוהגין לומר בקול רם ולהטעות לא חיישינן כיון שמצוין בידם מחזורים", עי"ש, והרמ"א בסי' ק"א בהג"ה הוסיף "דכן נוהגין, רק שלא יגביה בקול רם כנביאי הבעל", עי"ש.

וגם ב'שלחן ערוך הרב' (ק"א סעי' ג) אחר שכ' דאם אינו יכול לכוין בלחש מותר להגביה קולו כדי לכוין יפה וכו' כתב, וזל"ק: "ולכן נוהגין שבר"ה ויו"כ מגביהין קולם כדי שילמדו זה את זה מפני שאין רגילות בתפילות אלו, ועוד כדי לעורר הכוונה מפני שהם ימי תשובה, ואין חוששין שיטרידו ויטעו זה את זה, כיון שכל אחד יש לו מחזורים בידו" וכו', עי"ש.

ועל דברי המחבר והרמ"א הנ"ל מוסיף רבינו ה'של"ה' הק' במס' ר"ה (פרק נר מצוה אות י"ב) וזל"ק: "ומה מאוד מגונה בעיני מה שנוהגין בקצת הקהילות שהקהל צועקין בהומת קול בראש השנה וביום כיפורים בתפילתם, כי לא הותר רק בהשמעת קול בקצת, ומי שמתפלל בלחש משובח יותר", ובהג"ה שם מביא ראי' דבר"ה מתפלל בקול, מעובדא דחנה שעלי חשדה לשכורה כיון שהתפללה בלחש, דלכאורה הא ממ"נ אחד מהם עשה שלא כדין דאי חנה עשה כדין בחינם זלזל

עלי בכבודה, ואם עלי עשה כדין חנה עשאה שלא כדין, ומתרצים העולם דזה המעשה הי' בראש השנה דחנה נפקדה בר"ה, ועלי הי' סבר דמתפללה תפלת ר"ה ע"כ גער בה שמתפללה בלחש, דהא תפלת ר"ה מתפללין בקול, אבל באמת לא התפללה תפלת ר"ה רק תפלת פרטי על בנים וזה אסור בקול, דרק תפלה המסורה לרבים מותר דלא חיישינן שיטעו בהדדי דבקיאי הם, אולם שמע תי' אחר דעלי חשבה לשכורה כיון דלא הי' ניכר הדיבור בכלל רק שפותיה נעות וכו', עי"ש.

אולם הקשו האחרונים דלכאורה הא סכ"ס איכא משום קטני אמונה, דהוא עיקר הטעם שלא להתפלל בקול, ומאי אהני לן הטעם דכל אחד יש לו סידור או מחזור בידו, וידוע מה שכ' בספר 'ישועות יעקב' שם: דבאמת הא דחשיב מקטני אמנה היינו משום כיון דחזינן שאינו חושש שיתבלבל דעתו מרוב הקולות, אלא ודאי שהדבר מוכרח אצלו שצריך להשמיע קול וע"כ אמרינן דהרי זה מקטני אמנה, אבל היכי דלא שייך חשש בלבול הדעת כגון בר"ה ויו"כ דיש בידם סידורי תפלה א"כ אין זה מקטני אמנה, והא דמשמיע קולו משום דקול מעורר הכונה כיון שאינו מתבלבל ומהיכא תיתי נימא דהוא מקטני אמנה והדבר ברור כשמש מנהגן ש"י תורה הוא, עי"ש.

ועוד תירצו האחרונים [תשובות רבי איסור יהודה ועוד] לפי דברי ה'מהרש"א' סוטה (ל"ג:) דהא דהמשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה דודאי אם היו כולי עלמא משמיעין קולן בתפלתן לא הוי שייך ביה מקטני אמנה אלא לאחר שתקנו רז"ל תפלת לחש והכל מתפללין בלחש, אז מאן דלא חש בהא ומשמיע קולו בתפלתו טפי משאר אינשי הרי זה מקטני אמנה, עי"ש, ולפי"ז י"ל מה שנוהגים העולם בתפלת ימים נוראים שהכל מתפללין בקול רם שאין זה מקטני אמנה מפני שכל ההמון מתפללין בקול רם לא שייך לחוש לזה והם מאמינים בני מאמינים, עי"ש.

וטעם נפלא כ' בספר 'דרך משה הקדמון' [נדפס ביחד עם ספר הגן]: "דבראש השנה ויום כיפור יכול להתפלל בקול רם, והטעם איתא, דבראש השנה ויום כיפור הוא נקרא מלך יושב על כסא דין, **ומשל לאחד שנתחייב הריגה למלכות צועק אל המלך הושיעה ועשה לי חסד, כך אנו צועקים בקול רם להקדוש ברוך הוא שישפוט אותנו לרחמים ויזכרנו לחיים טובים, לכך גם כן אומרים המלך הקדוש המלך המשפט**, אבל בשאר ימות השנה נקרא האל הקדוש לכן יתפלל בלחש כי אל דעות ה' ולו נתכנו עלילות, ובזה יובן הפסוק בתהלים הקשיבה לקול שועי מלכי ואלקי כי אליך אתפלל, ר"ל כשאתה מלכי דהיינו בר"ה ויו"כ שנקראת מלך המשפט, הקשיבה לקול שועי לתפלתי שאני מתפלל בקול רם, אבל ואלקי כשאתה נקרא האל הקדוש, אליך לבד אתפלל בלחש ולא צריך לשמוע שום אדם אלא אתה לבדך", עי"ש.

עוד טעם נפלא כתב שם: דזיל בתר טעמא למה לא יתפלל בקול רם מפני שאז אינו מאמין בהקב"ה שהוא יודע מחשבות, אבל אם הוא מודה בזה מתחלתו יכול להתפלל בקול רם, ואפשר לזה תקנו חז"ל בנוסח התפלה של ראש השנה ויום כפור לפניך נגלו כל תעלומות והמון נסתרות, ואתה יודע רזי עולם ותעלומות סתרי כל חי, ואם כן אנו מודים שהקב"ה יודע מחשבות לכן אנו מתירין להתפלל בקול רם", עי"ש.

וכעין טעם הראשון כתב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין ז"ל בספרו 'ליקוטי מאמרים' אות כ"ח וזל"ק: "כי רק בתפלת שמונה עשרה וכדומה שהוא פורט תפלתו הוא בלחישה, אבל כאשר חסר לגמרי וצועק הושיעה נא בכלל אז הצעקה בקול גנוחי גניח וילולי יליל, **וזהו טעם מנהג העולם שמתפללין בראש השנה ויום הכפורים בקול שאז הצעקה על חיים שהוא בכלל**", עי"ש.

ובספה"ק 'מעגלי צדק' פ' ואתחנן (בדפוס החדש דף י"ח) כתב דבר נפלא: "דצריך טעם באמת למה תפלת י"ח צריך להיות בחשאי ואין לומר משום הכוונה דאדרבא הקול מעורר הכוונה ומהאי טעמא בראש השנה מתפללין בקול, ונראה לי דהנה דרך העולם אם הבעל הבית בא לאכסניא ומבקש לאכול הוא אומר בקול דאינו מתבייש דהא בשכרו בא, משא"כ אם העני דופק על פתח בעל הבית ומבקש לאכול הוא אומר בקול נמוך רק הבעל הבית ישמע והיינו מחמת הבושה, והנה בעיקר תפלתינו סליחות אשר לא בחסד ולא במעשים באנו לפניך רק במתנת חנם בתורת צדקה אנו מבקשים' לכך צריך להיות התפלה בחשאי רק לפני הקב"ה מחמת

הבושה, דאם מתפלל בקול גדול נראה שמגיע לו מדין, ובזה אתי שפיר מה שהשליח ציבור מתפלל בקול דהדרך כשמבקשין נדבה בעד אחר אין בושה כלל ואדרבה מבקש בקול, וכמו כן השליח ציבור המבקש בעד אחרים מותר להתפלל בקול וגם איכא זכותא לרבים כי את עצמו לא יחזיק לצדיק משא"כ רבים השולחים אותו, ובזה יש לומר בראש השנה ויום הכיפורים כמו ששמעתי מאאמ"ו הגאון זצ"ל על מה שנאמר (ע"ז ל:) אל יתפלל אדם יחידי בראש השנה ויום הכפורים, דהכונה שעיקר תפלות ימים נוראים הם בשביל צרכי רבים והיינו דקאמר שלא יתפלל בשביל עצמו ביחיד, ומהאי טעמא אמרינן בשלחן ערוך או"ח (תקפ"ב סעי' ט) דנוהגין להתפלל בקול רם, והיינו משום שאינו מתפלל בשביל עצמו יוכל להתפלל בקול גדול", עי"ש.

ובשו"ת 'שם משמעון' סימן ה' כתב, די"ל הטעם שתיקנו תפלה בלחש בשאר ימות השנה כיון דתפלת שמו"ע הוא ענין גדול ונשגב ממילא יש לחוש שיתקנאו בנו המלאכים ויקטרגו עלינו, ע"ד שכתב התוס' (ברכות ג' ע"א ד"ה ועונין) כטעם הקדיש בלשון תרגום שלא יבינו המלאכים עיי"ש, ואפשר דזה גופא כוונו בסוטה דף ל"ב: דאמרו מפני מה תיקנו תפלה בלחש כדי שלא לבייש עוברי עבירה דהיינו שיש מקום לקטרג עליהם ולכן מוכרחים להתפלל בלחש, משא"כ הישרים והתמימים בלבותם שאין עליהם חשש קטרוג ודאי הי' ראוי להם להתפלל בקול, אמנם כדי שלא לבייש בעלי עבירה תיקנו על כל ישראל בשוה שיתפללו בלחש, ולפי"ז י"ל דביוה"כ שאנו דומים למלאכים שממילא אין חשש קנאה כ"כ שפיר אנו מתפללין בקול רם, כמו לענין בשכמל"ו שאומרים אותו ג"כ אז בקול רם מה"ט גופא, ואפשר גם בר"ה כיון שהשטן עכ"פ מעורבב אז ממילא אין כאן חשש קנאת המקטריגים לענין זה, משא"כ בשאר ימות השנה ודאי אין להשמיע קול כיון דשייך בו קנאה וקטרוג, עי"ש.

בענין זה וקצת דומה מובא בשו"ת 'עצי חיים' (או"ח סי' ז, אות ו) לתרץ למה חנה התפללה בלחש ועל מה עלי הכהן חשבה כשיכורה, וז"ל: "והנה שיטת הסוברים בטור דצריך להשמיע לאזנו, יש לומר הטעם על פי מה דאמרינן בשבת (יב:) אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמי שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי, והא דאמר לחולה ידכרינך לשלם שאני חולה דשכינה עמו. והנה הסכימו המפורשים (עיין של"ה עשרה מאמרות מאמר שני בהג"ה) דאין מלאכי השרת יודעין המחשבה בלב של אדם עיין ב'מהר"י אסאד' או"ח סימן מ' (אות ג'), ולזה יש לומר דמשום הכי צריך להשמיע לאזנו דאם לא כן הוי הדיבור גם כן רק כמחשבה שאין המלאכים יודעין ומכירין בו ואין נזקקין להעלות תפלתו, משום הכי ס"ל דעל כל פנים צריך להשמיע לאזנו כדי שישמעו המלאכים תפלתו, ועיין ב'ישמח משה' פרשת וירא עה"פ ויאמר אדני אל נא תעבור מעל עבדך, הטעם שהתפלה צריך להיות בדיבור ולא במחשבה לבד היינו משום שמלאכי השרת אינם יודעים המחשבה עיי"ש.

ויש ליישב בזה עוד הא דחשבה עלי לשיכורה משום שלא השמיעה תפלתה אפילו לאזנה ואם כן מלאכי השרת אין נזקקין לתפלתה, אבל חנה כיון דאחת מהנביאות היתה (מגילה יד) ורוח הקודש שרוי עליה והוי כמו שכינה עמה דאין צריכה למלאכי השרת שיהא נזקקין לתפלתה, וכמו חולה דשכינה עמו דמותר להתפלל אצלו בלשון ארמי, וזהו שאמרה (ש"א א, טו) ואשפוך את נפשי לפני ה' דייקא הסמוך אצלי משום שהשכינה עמה ומותרת להתפלל בלחש כל כך אפילו שלא השמיעה לאזנה, והיינו דאמרינן בגמרא (ברכות לב:) שאמרה חנה לעלי לא אדון אתה בדבר הזה לא איכא שכינה ורוח הקודש גבך וכו', ר"ל דאי איכא שכינה ורוח הקודש אין צריכים למלאכי השרת שיהא נזקקין לתפלתו, וכן היתה בחנה שהיה אצלה שכינה ורוח הקודש. ולפי זה יש לומר דחנה היתה סבורה כיון דשכינה עמה אין צריכה להשמיע לאזנה כמו חולה דמותר להתפלל אצלו בלשון ארמי, ועלי לא היה ידע דנביאה היתה ועל כן אמר לה שלא השמיעה לאזנה", עי"ש כל הענין באריכות.

והמנהג הזה נהגו בווירמייזא כמש"כ בספר 'המנהגים' (קל"ה) דבר"ה ויו"כ כל אחד מתפלל בקול רם, וב'אלף כתב' (אות תקי"ט) מביא דבעיר אוסטראה בכל ימות השנה מכריז השמש קודם חזרת הש"ץ בתפלת שחרית שתיקה יפה בשעת התפלה, **חוץ ראש השנה ויום כיפור שאז צעקה יפה**, עי"ש.

ובספר 'הילולא דרבי' [מהרה"ג ר' יחיאל מיכל היבנער ז"ל] אות נ"ח, מביא: "המנהג אצל רבותינו הקדושים מסטרעטין שהציבור אמרו השמ"ע בקול כי זה אצלם ליסוד מוסד שהקול מעורר הכונה וכאן דהתירו פרושים את הדבר החזיקו בדרכיהם הטוב, ומה גם דכמה מנהגים שלהם היא מנוסח אשכנז כי כן יסד המלך האדיר הקדוש רבי אורי מסטרעליסק זי"ע ומי יוכל לירד לסוף דעתם עמוק עמוק מי ימצאנו", עי"ש, וכן בקארלין נהגו להרים מעט הקול בראש השנה [עי' בקובץ בית אהרן וישראל קל"ג דף קל"ז].

אולם כבר בימים הקדמונים הרבה גדולי ישראל סברו דזה אינו כדין, וכבר ציינו לדברי הקנה המיוחס להתנא ר' נחוניא בן הקנה שכתב בלשו"ק: "ולא ניתן רשות להתפלל בקול רם רק לש"ץ אבל ליחיד לא, רק בלחש ובכונה ואז יוכל לבטל הגזירות רעות, לא כאלה הרשעים המגביהים קולם כעין ש"ץ בראש השנה וביום כיפורים ואינם שותקים להקשיב מה שאומר ש"ץ בתפלתו ובחזרתו" וכו', עי"ש.

וגם הרבה החמירו בזה מכח דברי הזוה"ק שהארכנו במאמרינו בשבוע העבר, וכן כתב כאן בספר 'טור ברקת' לר' חיים כהן, לאחר שהביא דברי הזוה"ק מסיק דאסור להשמיע קולו, עי"ש. והחיד"א בספר 'מחזיק ברכה' כתב דלפי טעם הזוהר הק' והאריז"ל כ"ש דצריך ליזהר בראש השנה דהוא יום הדין, עי"ש, וגם ב'שלחן ערוך הרב' מסיק: "דיותר טוב להתפלל בלחש אם יוכל לכוין", עי"ש.

וב'ערוך השלחן' (ק"א סעי' ז) מסיק: "ועתה לא שייך שילמדו זה את זה דכל אחד יודע וא"כ לא היה לנו להתפלל בקול רם, אך יש עוד טעם מפני שהם ימי תשובה משמיעים קולם כדי לכוין יותר, ועוד כיון שאינם בקיאים בהם אם יתפללו בלחש לא יכוונו כראוי, ומ"מ רבים וגדולים לא נחה דעתם מזה, וגם ע"פ הזוהר לא נכון לעשות כן, ויותר טוב להתפלל בלחש אם רק יכול לכוין, וכן נהגו הרבה גדולים", עי"ש.

ולהלכה פסק ב'מטה אפרים' (תקפ"ב סעי' כ"ז) וזל"ק: "אף על פי שכל ימות השנה מתפללין בלחש בראש השנה ויום הכפורים נוהגין לומר בקול רם, ורבים גדולים מערערים על מנהג זה וכתבו שאסור להתפלל בקול רם, וטוב ונכון שלא ישמיע קולו בתפלתו כלל ואפילו לאזניו לא ישמיע רק בלחש בשפתיו, ומי שאי אפשר לו לכוון כשיאמר בלחש כל כך על כל פנים מתפלל בלחש שלא ישמיע לחבירו, ומי שיכול להנהיג בעירו להתפלל בלחש ולמחות באותן המרימים קולם מוטב, ואם אין בידו למחות שבודאי לא יקבלו ממנו מוטב שיהיו שוגגין" וכו', עי"ש. וגם מרן החתם סופר ז"ל נהג להתפלל בלחש כמבואר במנהגי חתם סופר (סדר היום סעי' כ"ו ובהג"ה שם).

ועי' בספה"ק 'עבודת ישראל' פרשת נצבים שכתב בא"ד: "דמ"ש בשו"ע או"ח (סימן תקפ"ב סעיף ט) 'להתפלל בימים הנוראים בקול רם', אין כוונתם ח"ו כמו שנוהגין העולם לצעוק בתפלת שמ"ע ולהרים קולם אשר על זה אמר ירמיה (יב ח) נתנה עלי בקולה, רק העיקר שיהיה צעק לבם אל ה' בקול רם **ולהגביה לבו אל ה'**, ומש"כ בשו"ע שם 'ולהטעות לא חיישינן' הכונה שבוודאי לא יטעה את עצמו בדבר כיון שמצוים בידם מחזורים, כלומר שמחזירים הכל אל ה' ומתפללים העיקר שישוב להיות מלך על כל הארץ ויופיע רחמיו בעולם כדי שיוודע שמו בקרב הארץ, ועל ידי זה ישפיע שפע קודש בני חיי ומזוני וכל טוב לנו ולכל החוסים בו", עי"ש.

וב'שלחן הטהור' להרה"ק מקאמרנא ז"ל (סימן ק"א סעי' ה) כתב: "גם בר"ה ויוה"כ אסור להשמיע תפלתו כלל, ואם בא להשמיע להתעורר עצמו מאימת יום הדין כדרך המוני עם שידיעתן מועט בכוונת התפלה **עכ"פ לא ישמיע אלא בתוספת שהוסיפו בר"ה ויוה"כ אבל לא בעיקר הברכות חלילה**, היזהר והיזהר", עי"ש.

ומה נחמד להעתיק מה'נמוקי אורח חיים' מה שציין למש"כ בספר 'מנחם ציון' (ליל א' ר"ה תקס"ו) להרה"ק רבי ר' מענדלע מרימנוב ז"ל, וזל"ק: "טובה צפרנן של ראשונים הטור והב"י אשר מימיהן אנו שותין ומפיהן אנו חיין שהיו בעלי רוח הקודש ואוהבי ישראל מאוד, וחששו על מנהג בני הכפרים המתאספים בימים נוראים להתפלל בצבור ולא הורגלו בכך כל ימות השנה לכך הם מגביהים קולם בתפלתם, ובאמת יש איסור גדול המגביה קולו בתפלתו, ובפרט בספרי המקובלים ובזוה"ק מחמירים ומזהירים מאוד ע"ז, ועל כן דאגו על הדבר שלא יהיה חלילה קטרוג על ישראל, לכך כתבו

(או"ח תקפ"ב) מותר להגביה קולו בתפלתו מעט בימים הללו, אבל אמת נכון הדבר שההיתר הזה הוא רק לפנים, ולא טוב הדבר אדרבא איסור גמור יש וכו', וגם השכל מעיד על זה כי בר"ה מתאספין כל העולמות וכל הברואים להמליך את השי"ת, וממתינים על ישראל שיסכימו עמהם בדבר, ועל כל אומרים המלך הקדוש שהבורא נקרא קדוש, שמורה על שהוא נסתר ונעלם מרוב קדושתו, אבל בראש השנה כשבאים להמליכו הוא מגלה קצת קדושתו, וכבודו של מלך הוא מוראו להיות יראתו על פנינו ובלתי נרים ראש נגדו ועל כל טובה היא השתיקה, וגלל כן נאמר בחנה (ש"א א, יג) מדברת על לבה, ואמרו חז"ל (שם) מכאן שאסור להגביה קולו בתפלתו וזה היה בראש השנה שבר"ה נפקדו שרה רחל וחנה, ובאמת צריך להבין וכי עלי הכהן לא ידע שאסור להגביה קולו בתפלתו ויחשבה לשכורה, אלא שהיתה מתפללת מעומקא דלבא בהתלהבות גדול, ומחמת גודל החימום נכנסו הדמים בפניה ונאדמו אפיה, ועל כן חשבה עלי לשיכורה שמחמת כך נתאדמו הפנים כל כך, כי אין דרך האשה להתפלל כמו כן בהתלהבות גדול", עי"ש.

וגם בספה"ק 'נועם מגדים' פרשת תבוא (ד"ה א"י ארמי) ביאר הענין, ולש"ק: "הנה ידוע דתפילה צריך להיות בלחש ובזוה"ק החמיר מאד דלא לישתמע לשום אודנא עיי"ש, ובשו"ע (סי' ק"א) התיר הרמת קול קצת לעורר הכוונה, וגם בראש השנה יום הכיפורים התיר קצת הרמת קול, וזהו לדעתינו נרמז בכתוב (תהילים ה, ג) הקשיבה לקול שועי וגו' כי בכל השנה אנו מזכירים רק אלקות ברוך א"י הא"ל הקדוש, ובראש השנה ויום כיפורים אנו אומרים אלקות ברוך אתה ה' וגם מלכות המל"ך הקדוש, וזהו הקשיבה לקול שועי אף שאשווע בקול ותפילה צריך לחש עם כל זה הקשיבה כעת מלכי ואלקי, כי אליך אתפלל דהיינו בראש השנה ויום הכיפורים, ובדרך צחות י"ל דזהו עצמו מאמר רשב"י (סוטה לב:) אדם אומר שבחו בקול נמוך וגנותו בקול רם וכו', והכוונה, אדם אומר אמירה לשון קילוס כידוע בזה ניכר מדריגתו, המעט הוא אם רב, וזהו שבחו של אדם ניכר בקול נמוך, כשמתפלל בקול נמוך ואינו צריך להרמת קול לכוונה בידוע שהוא איש ישר ומחשבותיו זכים, גנותו בקול רם, כשצריך הרמת קול ניכר גנותו שהוא בלתי ברור במחשבתו כראוי, כן נראה לומר בדרך צחות ומליצה, וזהו עצמו אמרו רז"ל המגביה וכו' הרי זה מקטני אמנה שאינו ברור באמונה כראוי", עכל"ק.

ובספר 'אמרי נועם' פ' תצא (ד"ה גדילים) כתוב לאמור: "יש לרמז על פי דברי הזוה"ק ח"ג (קצ"א ע"א) בפסוק שיר השירים (א, י) אל תראוני שאני שחרחורת, אשר המובן מדבריו כי בחינת מלכות הוא בראש השנה בבחינת נקודה קטנה, והוא הענין אשר החודש מתכסה בו והלבנה היא בנקודה קטנה, רק על ידי התפילות והתקיעות בשופר נתגדלת קומתה, ויש לרמז במאמרם ז"ל כל המגביה קולו בתפילתו הרי זה מקטני אמנה, ופסקו הפוסקים דבראש השנה מותר ונתנו טעם לדבריהם דהוא מחמת אשר כל אחד יש לו סידור לפניו ולא חיישינן שיתבלבל על ידי שחברו יגביה קולו, והקשו כל האחרונים מה מועיל בזה הלא עיקר הטעם הוא מחמת דהוי מקטני אמנה אם כן אין חילוק בין ר"ה לשאר ימים, ולדרכינו רמזו חז"ל במה שאמרו מקטני אמנה רומז על אלו הימים אשר בחינת אמונה שהוא מלכות הוא בסוד נקודה קטנה, ואז צריך דוקא להגביה קולו כלשון הזוה"ק שם בשאגין דתקיפין דייקא בכדי שעל ידי זה תתגדל קומת המלכות, וזהו כל המגביה קולו בתפילתו היינו שאינו מותר להגביה קולו רק בזמן שהוא מקטני אמנה, שאינו רשאי כי אם באותן הימים שבחינת אמונה הוא בסוד נקודה קטנה", עי"ש.

ודבר נפלא ראיתי בספר 'עטרת ישועה' פ' ראה, וז"ל: "על פי הדין אסור להגביה קולו בתפילה זולת בראש השנה, והנה בשעת מתן תורה לא היה נראה שום תמונה זולתי קול מאת הקב"ה כביכול, והיה נראה לעין כל גודל הרעש וקולו של הקב"ה החזק וכמו שנאמר וכל העם רואים את הקולות, והנה הדיבור של הקב"ה בשעת מתן תורה לא היה רק תיבת אנכי כנודע, וזה שנאמר 'ראה אנכי' היינו מה שהיה נראה בשעת אמירת אנכי שהיא הקול כי זולת זה לא היה נראה, זה 'נותן לפניכם היום' היינו בראש השנה הנקרא היום, מותר לכם שיהיה הקול נתגשם ולהגביה קולו והבן", עי"ש.

תתקבל צלותהון ובעותהון דכל בית ישראל קדם אבוהון דבשמיא, לטב ולחיין ולשלם, אמן

דיני פרוזבול

(נכתב רק תמצית עיקר הדינים כפי שנוהגים למעשה)

תקנת פרוזבול

כל אדם שיש לו בכניסת ראש השנה של סוף שנת השמיטה, ממון או שאר חפיצים [שאינם חוזרים בעצמם כגון מיני מאכל] אצל אחרים או בבנק בתורת הלואה, וכבר עבר זמן הפירעון, או שקנה בחנות בהקפה וכבר עבר זמן הפירעון, יכול לעשות "פרוזבול" בכדי שלא ישמט החובות ויוכל לגבותם לאחר ר"ה.

פירוש תיבת "פרוזבול"

"פרוז" - תקנה, "בול" - עשירים, דהיינו תקנה לעשירים שיסכימו להלוות לאחרים ולא יחששו שמא תשמט החוב, והוא גם תקנה לעניים שימצאו מי שילוה להם.

תועלת ה"פרוזבול"

תועלת הפרוזבול הוא שמוסרים החובות לבית דין, ובכך יכול המלוה לגבות החוב, או מטעם הפקר בי"ד הפקר, או משום שהמלוה עושה שליחותם של הבי"ד.

נוסח הפרוזבול

עיקר הנוסח הוא "מוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינים, שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה".

סדר עשייתו

המלוה אומר הנוסח לפני בי"ד, ונוהגים שהדיינים יושבים והמלוה עומד כבכל מעשה בי"ד.

כתיבת הפרוזבול

נוהגין גם לכתוב נוסח הפרוזבול בשטר, וכותבין זמן עשיית הפרוזבול, ומקום עשיית הפרוזבול, והדיינים חותמין על השטר.

כשרות הדיינים

עושים הפרוזבול על ידי ג' אנשים כשרים בני י"ג ומעלה.

קירבת הדיינים

המלוה והלוה יכולים שיהיו קרובים לדיינים, וכן הדיינים [ג' האנשים] יכולים להיות קרובים זה לזה.

שליחות

מי שאין באפשרותו לעמוד בפני שלושה, יכול לשלוח שטר הפרוזבול לפני בי"ד, והשליח מוסר לפניהם הכתב, או יכול לומר בפני שני עדים "הרי אתם עדים שאני מוסר החובות שלי לפני הדיינים שבמקום

בעזהשי"ת

שטר פרוזבול

יום _____ בשבת _____ לחודש אלול שנת תשפ"ב לפ"ק

במותב תלתא כחדא הוינא במתא _____

ואתא _____ המלוה ואמר לפנינו:

מוסרני לכם הדיינים שבמתא _____

שכל חוב שיש לי על שום אדם, שאגבנו כל זמן שארצה

ומה שנעשה לפנינו כתבנו וחתמנו לראיה ביום הנזכר ומתא הנזכרת

נאום _____ דיין

נאום _____ דיין

נאום _____ דיין

פלוני", והעדים חותמין על זה, אך יש להקפיד בזה שלא יהיו העדים קרובים למלוה ולא קרובים זה לזה.

נשים

אשה שיש לה ממון בפני עצמה בבעלותה תעשה פרוזבול על ידי שליח, ושאין לה ממון בפני עצמה היא בכלל פרוזבול בעלה, וכן בנות שעובדות ויש להם חשבונות וקרנות בפני עצמן, או שיש להם חיסכון בבנק, יכולות לעשות על ידי שליח.

בחורים

בחורים שיש להם ממון בפני עצמם יעשו פרוזבול בעצמם, ובזמנינו בארץ ישראל טוב שכל אחד יעשה פרוזבול מחמת החיסכון בבנק, ויש לחוש שזהו בגדר הלואה שעבר זמן הפירעון כיון שיש אופנים שאפשר להעבירו מהשקעה להשקעה.

קטנים

בזמנינו בא"י יש לכל אחד חיסכון בבנק, ראוי שהאב יוסיף ויאמר בשעת עשיית הפרוזבול, "כל חוב שיש לי ולבני ולבנותי" שאגבנו וכו'

קרקע

אין כותבין פרוזבול אלא אם יש ללוה קרקע, ומועיל גם בקרקע שמושכרת לו, בחור הסמוך על שולחן אביו חשיב שיש לו קרקע אצל אביו, ואם אינו סמוך יכול המלוה לזכות לו על ידי אחר קרקע כל דהו לפי שעה.

אנוס מלכתוב פרוזבול

בדיעבד כשאינו יכול לכתוב הנוסח, או שנתאחר הזמן, יאמר הנוסח בעל פה בפני שלושה.

זהירות בהלואה אחר הפרוזבול

הלואה שנעשתה אחר עשיית הפרוזבול, צריך לעשות פרוזבול שנית, ומצוי אלו העושים הפרוזבול כמה ימים לפני ר"ה, ואחר כן מלוים לאחרים, ובפרט מצוי בשכנים שמלוים זה לזה וזמן הפירעון לפני ר"ה, או בממון שנפקד בבנק כשיש לו יותרת זכות, או שקנה בחנות בהקפה ואחר כתיבת הפרוזבול הגיע זמן הפירעון.

ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידיך

הקב"ה אינו עושה פרוזבול

באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט וצדקינו במשפט המלך המשפט. (מוסף ראש השנה)

שטייט פון הרה"ק רבי פינחס קאריצער זללה"ה אז אין א שנת השמיטה זאל מען אינזין האבן ביי די סליחות פון ערב ראש השנה (סליחה כ"ה) "ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידיך", אז דער אויבערשטער זאל משמט זיין די עבירות פון אידישע קינדער, און דאס דארף מען אינזין האבן סוף יאר, ווען דעמאלטס איז שמיטה משמט.

דאס איז פשט באין מליץ יושר מול מגיד פשע, אויב ס'איז חלילה נישטא קיין מליצי יושר, תגיד ליעקב דב"ר חק ומשפט, די הלכה אז שמיטה איז משמט, און דאס לערנט מען ארויס פון פסוק (דברים טו, ב) וזה דב"ר השמיטה, און דער אייבערשטער זאל אויך משמט זיין די עבירות פון אידישע קינדער.

הגם חז"ל זאגן (גיטין לה:) הלל האט מתקן געווען א פרוזבול, און דער אייבערשטער איז דאך א שומר משמרתה של תורה און איז מקיים די גזירות און תקנות חז"ל, לכאורה קען ער מאכן א פרוזבול אז שמיטה זאל נישט משמט זיין די חובות. די גמרא זאגט אבער דארט (דף לו:) אז הלל האט מתקן געווען א פרוזבול לדרי עלמא, אבער לכולי עלמא לא. קען זיין פשט הלל האט מתקן געווען א פרוזבול 'לדרי עלמא' פאר מענטשן וואס וואוינען אויף די וועלט, אבער 'לכולי עלמא' פארן אייבערשטן וואס די גאנצע וועלט באלאנגט פאר אים, האט ער נישט מתקן געווען א פרוזבול, ממילא איז שמיטה משמט די עבירות פון אידישע קינדער.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

דיני זהירות בדרכים הנוגע למנהיג רכב (אוטו) ולהולכי דרכים (ה)

א] ילד המבקש סיוע לעבור את הרחוב (כביש) מצוה גדולה להעבירו [א] וכל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא [ב].

ב] הממהר לתפלתו או למקום לימודו וילד מבקש ממנו להעבירו את הרחוב אם רואה שיש שם עוד אנשים שהם יכולים להעבירו יכול להמשיך בדרכו [ג] אבל אם אין שם כעת אנשים נוספים שיעבירוהו ויש חשש שהילד יעבור לבד מצוה עליו להעבירו [ד].

ג] ילדה המבקשת להעביר אותה את הרחוב אם הוא קטנה [כבת ארבע או חמש] מותר לתת לה יד ולהעבירה אבל ילדה שהיא גדולה מגיל זה אם יש צורך יש לתפוס בשפת בגדה ומן הראוי לעשות כן גם בקטנה ביותר [ה].

ד] הרואה בדרך אדם הנמצא בסכנה וזקוק לעזרה כגון פצוע בתאונת דרכים וכדומה מצוה על כל אדם להצילו בכל מה שאפשר לו כגון להזמין "אמבולנס" או אנשי הצלה ואם אינו עושה כן עובר על הלאו של "לא תעמוד על דם רעך [ו] ואף מחוייב להוציא ממון מכיסו ולהציל את חבירו [ז].

ה] מצוה לגמול חסד ולאסוף בדרך את האנשים הרוצים להצטרף לנסיעה [ח].

ביאורים והוספות

(א) יש בזה מצות גמילות חסדים ומעשה זה הוא בכלל מצות "ואהבת לרעך כמוך" ופעמים שיש בזה גם הצלת נפש מישראל כיון שאם הילד ממתין הרבה זמן ולא מעבירים אותו וממהר לרוץ ולהגיע לתלמוד תורה בזמן לבסוף הוא עלול לעבור לבד ולבוא לידי סכנה.

(ב) וידעתי מאחד מגדולי הת"ח וצדיקי עירנו שיש לו הנהגה כזו בכל בקר לפני תפלת שחרית לעמוד ליד הרחוב ולהעביר את הילדים שיוכלו להגיע בזמן ללימודים ושאלוהו ע"ז שיבאר מה פשר מעשהו בשעה כזאת והסביר דמובא בשו"ע או"ח (סימן צ"ב סעיף י) דטוב ליתן צדקה קודם התפלה שנאמר ואני בצדק אחזה פניך ולכן הוא מקפיד להעביר את הילדים על הכביש המסוכן כי אין לך צדקה גדולה מזו שהוא גם הצלת נפשות וגם גמילות חסד לשמה בלי שום ציפייה לתשלום גמול או טובת הנאה על זה - ויש לשים לב וחכם לב יקח מצוות ולפעמים עומדים ילדים וממתינים שיבוא איזה איש מבוגר ויעבירם וישנם אנשים שניגשים מיד ומעבירים ואפילו הילד עומד רחוק מהם מניחים את עיסוקיהם לכמה רגעים ורודפים אחר עשיית חסד לזולת ועוזרים להם לעבור את הכביש ומאידך ישנם אנשים שעושים עצמם כאינם רואים ומתעלמים במקום שצריך עזרתם כי הרבה פעמים הילדים מתביישים לבקש עזרה וסיוע בראותם את האיש המבוגר רץ וממהר ועסוק בעצמו ואיזהו שוטה המאבד מה שנותנין לו הזדמנות לקיום מצוה גדולה וחשובה שיש בזה חסד והצלת נפשות.

(ג) דבאופן זה הוא מצוה שיכולה להתקיים על ידי אחרים ולא מבטלים תורה בשבילה.

(ד) דבזה הוא מצוה שאי אפשר לעשות ביד אחרים וגם יש בזה חשש סכנה ולכן יעבירנו אף שמאחר את הכולל והשי"ת ישלם לו שכר הרבה על פעולתו הטוב וכבר אמרו חז"ל אין אדם שומע לי ומפסיד.

(ה) עיין בחוט שני בשו"ע אבהע"ז (סי' כ"א סעיף ס"ז אות י"ז) עפ"י הש"ך יו"ד (סימן קנ"ז סק"י) דאפילו לרמב"ם דסובר שדין קריבה בערות דאורייתא זה דווקא כשעושה כן דרך תאוה שנהנה בזה אבל כשעושה דרך מלאכה כגון רופא המטפל באשה חולה שלא בדרך חיבה מותר ולכן קטנה המבקשת סיוע לעבור הכביש שאין הנגיעה דרך חיבה מותר אלא שאם היא גדולה יותר אפשר שיבוא לידי הרהור ואז בכל גוונא אסור ולכן יתפוס בשפת הבגד ויעבירנה - ועיין באום אני חומה ח"ב (חידושים משתעשעות סימן שפ"ז) שאע"פ שמבואר בפוסקים לענין אשה הצריכה לרופא דאם יש אשה רופאה אין לה ללכת לרופא אך בנידון שלנו שיש חשש שאם יאמר לילדה שתמתין עד שתבוא אשה להעבירה לבסוף תעבור לבד ותסתכן לכן מותר לו להעבירה.

(ו) ואם מקיימו יש בזה מצות עשה שנאמר "והשבותו לו" ועיין בשו"ע חו"מ (סימן תכ"ו סעיף א') "הרואה את חבירו טובע בים או ליסטים באים עליו או חיה רעה באה עליו ויכול להצילו הוא בעצמו או שישכור אחרים להציל ולא הציל עובר על לא תעמוד על דם רעך.

(ז) כמבואר שם בשו"ע ועיין בסמ"ע שם שאם הניצל יש לו ממון צריך להחזיר למציל את הממון שהוציא עבורו.

(ח) ומובא מהרה"ק מהר"א מבעלזא זצ"ל שהוא שמירה וסגולה לינצל מסכנת תאונות דרכים ח"ו ועיין בשו"ת

ו] הרואה בצידי הדרכים רכב שנתקע באמצע הדרך ובעליו מצפה וממתין לעזרה חובה עליו לסייע לו משום מצות טעינה שנאמר "הקם תקים עמו" [ט].

ז] ואפילו באופן שבעל הרכב הנצרך לסיוע הוא שונאו עכ"ז יש חובה לסייע לו ובלבד שיהיה מאמין בעיקרי הדת [י].

ח] אסור לצאת בלילה לדרך מחוץ לעיר כשהוא לבדו משום סכנה [יא] וכ"ז דווקא אם המקום חשוך וא"א לראות אבל אם הדרך מוארת או אם מחזיק עמו "פנס" או שנוסע ברכב עם אורות דלוקים מותר [יב].

ט] אין לעלות על רכבים המזדמנים בדרכים אלא אם מכיר היטב את מנהיג הרכב שהוא כשר והגון [יג].

י] חובה ומצוה על מנהיג הרכב ועל הנוסע היושב לידו לחגור חגורת בטיחות [יד].

יא] אדם הממתין ליד מעבר חציה כדי לעבור את הרחוב וגם יש רכב שנוסע ומתקרב ובא לעבור שם יש חובה על בעל הרכב מדין תורה לתת זכות קדימה להולכי רגל ואין נפק"מ אם האיש הממתין שם כבר ירד לכביש או שממתין על "המדרכה" כדי לעבור ובכל אופן יש למנהיג הרכב לעצור רכבו וליתן רשות להולכי רגל לעבור קודם [טו].

ביאורים והוספות

שבט הלוי (ח"ז סימן י"א אות ד') דמה שאין עושין חסד בדרכים לקחת עמו ברכב את האנשים המצפים לחסד זה הוא גורם גדול לתאונת דרכים והרבה פעמים הוא ממש זה נהנה וזה לא חסר עיי"ש - וראיתי בשם הגאב"ד הגרי"ט ווייס זצ"ל דאמנם יש ליזהר בזה מאוד שלא להעלות לרכבו אדם שאינו הגון או אדם שאינו מכירו ויתכן שהוא חשוד ומסוכן וד"ל.

(ט) כמבואר בשו"ע חו"מ (סימן רע"ד סעיף ו') אך יכול לדרוש שכר עבור עזרתו (כמבואר שם בשו"ע) דמצות פריקה חייב לעשותו משום צער בעלי חיים של הבהמה ובזה אסור ליטול שכר אבל מצות טעינה אינו מחוייב לסייעו אלא באופן שהצריך לעזרה רוצה לשלם לו אבל אם אינו רוצה לשלם לו פטור.

(י) בשו"ע חו"מ רע"ד סעיף י"א "דהכתוב אומר חמור "שונאך" רובץ תחת משאו והאיך יהיה "שונא" לישראל הרי כתוב לא תשנא את אחיך בלבבך ואמרו חכמים כגון שראוהו לבדו שעבר עבירה והתרה בו ולא שב בתשובה דמצוה לשנאותו עד שישוב מרשעתו ואע"פ שעדיין לא עשה תשובה אם מצאו נבהל במשאו מצוה לטעון ולפרוק עמו ולא יניחנו נוטה למות שמה ישהה בשביל ממונו ויבוא לידי סכנה והתורה הקפידה על נפשות ישראל בין רשעים בין צדיקים מאחר שהם נלוים אל ה' ומאמינים בעיקר הדת שנאמר אמור אליהם חי אנו נאם ה' אלוקים אם אחפוץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה" עכ"ד המחבר שם.

(יא) כמבואר ברמ"א יו"ד (סימן קט"ז סעיף ה').

(יב) מנוחת אמת (פ"ד סעי' ז') ומקורו ממהרי"ל בליקוטים דאיסור לצאת יחידי בלילה הוא דווקא כשאין לו אור.

(יג) משום אינשי דלא מעלי הנמצאים שם או משום סכנת ישמעאלים וגם אם לפי ראייתו נדמה לו ברור שהמה יהודים יש לחשוש שמא הוא מחופש והרבה פעמים הטעו בזה כידוע והוי בכלל סכנה ומלבד זאת יש בזה גם סכנות רוחניות גדולות ואכמ"ל וכבר נאסר על ידי גדולי ישראל ענין עצירת טרמפים כ"כ במנוחת אמת פ"ד ס"ג.

(יד) כ"כ במנוחת אמת (פ"ד ס"י הערה כ') וכ"כ בשבט הקהתי ח"ה סימן רמ"א דכיון שקבעו מומחים דעל ידי חגורת הבטיחון שבעים אחוז מהאנשים שחגרו ניצולו מהריגה ופציעה ואותן שלא חגרו נהרגו ורק שלשים אחוז נהרגים בתאונות דרכים על ידי החגורה א"כ על פי דין תורה הולכין אחר הרוב וחייבין לחגור החגורה ועיין תשובת הגר"נ נוסבוים שליט"א שכתב "חוקים אשר יש להם חשש סיכון וזהירות מפגעי תאונה שיכול למונעם צריך לקיימם וכמ"ש הרמ"א ביו"ד (סימן קט"ז סעיף ד') וז"ל "וכן יזהר מכל דברים המביאים לידי סכנה כי סכנתא חמירא מאיסורא ויש לחוש יותר לספק סכנה מלספק איסור" עיי"ש ועכ"פ אם באיסורין חיישינן למיעוט המצוי כמבואר ביו"ד ריש סימן ל"ט הרי דבסכנה דחיישינן טפי יש לחוש גם לדברים שאינם כ"כ שכיחים וע"כ מסתבר דדברים שנקבעו ע"י מומחים לחשש סכנה צריך לחשוש להם עכת"ד.

(טו) בגמ' סנהדרין ל"ב ע"ב שתי ספינות המגיעות למעבר צר ואין מקום מעבר לשניהם יחד תידחה הספינה שאינה טעונה מפני הספינה הטעונה שנאמר בצדק תשפוט עמיתך וכן נאמר צדק צדק תרדוף וביאר המאירי שם "וכן כל כיוצא בה כל שאנו רואים שיכול לסבול העכוב ביותר ידחה מפני חבירו וכן בריא מפני חולה" ונפסק בשו"ע חו"מ (סימן רע"ב סעיף י"ד) והנה במקום שיש הרבה מכוניות וכדי לעבור יש להמתין זמן רב פשוט שהולך רגל קודם לרכב אך אפילו באופן שיש מעט מכוניות אע"פ שמן הדין היה ראוי להקדים את הרכב שקשה עצירתו ונסיעתו שוב יותר מעצירת הולך רגל והמתנתו אך כ"ז בסתמא שאין כל חשש סכנה אלא רק זכות קדימה מי קודם לחבירו אבל בדרכים שבזמנינו שיש חשש סכנה שמא יעבור הולך רגל ויפגע ח"ו חובה לשמור על הסדר בדרכים ולתת זכות קדימה להולך רגל במעבר חצייה תמיד אפילו עדיין לא ירד על הכיש רק ממתין שם כדי לעבור כן דעת הגר"מ גרוס שליט"א ובתשובת הגאון בעל המשנת יוסף כתב דכיון שהולך רגל טרחתו מרובה יש לו זכות קדימה גם אם לא היה חשש סכנה.

דיני הפסק בתקיעת שופר

א] מי שאיחר מעט והגיע לבית הכנסת אחר שגמר הבעל תוקע לברך ברכת "לשמוע קול שופר" או שלא שמע את הברכות כראוי מחמת רעש יש לו לברך בעצמו בלחש לפני שיתחיל התוקע לתקוע [א] ויברך ב' הברכות לשמוע קול שופר וברכת שהחיינו.

ב] אם התוקע כבר התחיל לתקוע לא יברך אז בשעה ששומע את התקיעות ואם בירך בשעת שמיעת התקיעות יתכן דלא יצא תקיעה זו [ב].

ג] אם התוקע שוהה מעט בין סדרי "תשר"ת" "תש"ת" "תר"ת" באמירת היהי רצון יברך אז ולא ידחה ברכתו לאחר מכן [ג].

ד] אם לא הספיק לברך הברכות עד אחר שכבר גמרו לתקוע "תקיעות דמיושב" מ"מ עדיין לא הפסיד הברכה ויכול לברך בעצמו קודם ששומע "תקיעות דמעומד" בתפלת השמו"ע [ד].

ה] באופן הנ"ל שלא בירך הברכה על התקיעות שלפני שמו"ע וכן אם איחר את התקיעות ומגיע לביהכנ"ס לתפלת השמו"ע ולפי המנהג תוקעים גם בתפלת הלחש (כמנהג המקובלים והחסידים) והרי יש לברך לפני קיום המצוה ממש ואסור להפסיק ביניהם ולכן רשאי לברך באמצע תפלת שמו"ע דלחש אחר סיום סדר מלכיות לפני התקיעה [ה].

ו] אך עדיף טפי שיכוון בדעתו שלא לצאת המצוה דאורייתא בתקיעות שתוקעים בתפלת הלחש וימתין עד חזרת הש"ץ ואז יברך לעצמו קודם התקיעות של חזרת הש"ץ [ו].

ז] אם כבר שמע גם "תקיעות דמעומד" שוב אינו יכול לברך על התקיעות ששומע בסוף התפלה להשלים למאה קולות [ז].

ח] אין להפסיק בדיבור מתחלת התקיעות עד סוף התקיעות האחרונות [ח].

ביאורים והוספות

(א) וכמבואר במשנ"ב סימן תקפ"ה ס"ק י"א לענין אם בא בעל תוקע באמצע התקיעות כדי להמשיך ולגמור והוא לא שמע עדיין את הברכות והציבור כבר שמע דיש לו לברך לעצמו בלחש קודם שיתחיל לתקוע.

(ב) בסימן תקפ"ח ס"ג ברמ"א דאם שנים תקעו ביחד ואחד תקע בשופר והשני תקע בחצוצרות יצא אע"ג דאמרינן בכל מקום דתרי קלא לא משתמעי אך הכא שאני כיון שהוא מצוה הבאה מזמן לזמן וחביבא ליה ויהיב דעתיה לשמוע יפה אך בתוס' (סוטה ל"ט ע"ב ד"ה עד שיכלה) כתבו דהעונים אמן אחר ברכת כהנים אינם יכולים לשמוע הברכה באותה שעה כיון דבאותה שעה שעונין אמן אין שומעין קול חבריהן אף דחביבי וכתב הפר"ח דלפי התוס' אם אחד תקע בחצוצרות יצאו משום דחביבא היינו רק הציבור ששמעו אותו אבל התוקע בחצוצרות עצמו ובשעה זו תקעו בשופר אפילו כיון לצאת לא יצא דבוודאי לא שמע היטב קול השופר ויחזור ויתקע והפר"ח חולק על התוס' וסובר שגם התוקע בחצוצרות יצא ובנהר שלום הסכים לדברי התוס' והובא בשעה"צ שם ס"ק י"א.

(ג) כיון דאין זה הפסק דהוי צורך המצוה בוודאי עדיף טפי להקדים את הברכה כמה שאפשר באופן שהתקיעות הבאים אחריו יהיו אחר ברכת המצוות שלפניה.

(ד) אע"פ שכבר יצא ידי חובת מצות תקיעת שופר מ"מ כיון דתקיעות בתפלת השמו"ע הן עיקר התקיעות שנתקנו על סדר התפלה שתיקנו חז"ל לתקוע לא גרע דינו מהא דמבואר בסימן תרנ"א במג"א ובמשנ"ב ס"ק כ"ו דמי שנטל הד' מינים ולא בירך על נטילתם שעדיין יכול לברך קודם שיעשה עמהם הנענועים שהם ג"כ חלק מן המצוה כ"כ בשו"ת פרי הארץ סימן ט' והובא בעיקרי הד"ט סימן ל' סק"א.

(ה) כ"כ בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סימן קל"ד) דלא הוי הפסק באמצע התפלה כמו שמברכין ברכת כהנים באמצע תפלת שמו"ע וכיון דאדם זה יוצא מה"ת חיוב שמיעת תקיעת שופר עכשיו ונחשב לו למצוה א"כ גם צריך לברך עליהם וכן משמעות לשון הרמב"ן במלחמות פ"ד דר"ה ד"ה ועוד וכיון דיש היתר להפסיק בעצם מעשה התקיעה ה"ה בברכה על התקיעה ובספר נטעי גבריאל (פנ"ה סי"ח) מביא מהמאירי בספר התשובה שכך היתה לפני התקנה של תקיעות דמיושב שברכו באמצע שמו"ע.

(ו) כ"כ בשו"ת שבט הלוי (ח"י סימן קי"ח) ובפרט בנידון דידן באופן שכבר שמע תקיעות דמיושב וכבר יצא את הדאורייתא ועיקר הדין בזה קשה טפי להתיר את ההפסק באמצע השמו"ע והא דהתיר בשבט הלוי הנ"ל להפסיק באמצע תפלת שמו"ע איירי באופן שלא שמע עדיין כלל את התקיעות ובא עתה לקיים את עיקר המצוה.

(ז) בשם הגר"נ קרליץ כיון דכבר יצא גם את התקנה דרבנן לשמוע בסדר התפלה.

(ח) כמבואר בסימן תקצ"ג ס"ג ובחיי אדם כלל קמ"א ס"ט כתב שלא לדבר גם אחר תקיעות דמעומד עד גמר השלמת המאה הקולות שנהגו לתקוע אמנם אין זה מדינא רק מחיבוב מצוה נהגו למנוע והוא נוגע לדידן

ט] אם הפסיק בדיבור בדיעבד אינו צריך לחזור ולברך [ט].

י] אם דיבר בתוך סדר תשר"ת בין השברים לתרועה [י] לא יצא ידי אותו הסדר וצריך לחזור ולשמוע מתחלת הסדר הזה [יא].

יא] אם יצא לצרכיו מותר לברך ברכת אשר יצר ולא הוי הפסק [יב].

יב] מותר לומר תהילים דרך תפלה בשעה שהש"ץ מאריך בניגונים ולא הוי הפסק [יג].

יג] מותר למורה הוראה להורות הוראה הנצרכת לשעה זו [יד] וכן אם מוכרח להפסיק בדיבור כדי לטפל בילדיו הוי צורך מצוה ולא הוי הפסק [טו].

ביאורים והוספות

אם מותר לדבר אחר גמר התקיעות דמעומד קודם עשרה תקיעות שתוקעין בקדיש תתקבל שהוא רק עפ"י קבלה להשלים מאה קולות ולא מעיקר הדין אמנם בילקוט הגרשוני (סק"א) ובקצה המטה סק"ז כתבו שזה חומרא יתירה ואין להקפיד מלשוח רק בתקיעות דמעומד שהם עיקר המצוה ולא בתקיעות הנוספות אחר התפלה שהוא רק מנהג בלבד.

(ט) בתקצ"ג ס"ג ברמ"א דלא דמי לשח בין תפילין של יד לתפילין של ראש דצריך לברך שוב דהתם הם שתי מצוות משא"כ הכא כולה חדא מצוה הוא ונמצא שלא הפסיק בין הברכה לקיום המצוה שהרי כבר עומד באמצע קיומה.

(י) כגון שהתוקע נתקל והפסיק אחרי השברים או בתחלת התרועה.

(יא) משנ"ב תקצ"ב ס"ק י"ג ושעה"צ ס"ק י"ז וס"ק י"ח אף שדיבר מענין התקיעות כגון שאמר שיש להביא שופר אחר או שלא עשה כהוגן ויש לתקוע מחדש מ"מ קלקל את התרועה דדילמא כוונת התורה על שניהם דווקא.

(יב) שו"ת שבט הלוי ח"ז סימן ע"ט שו"ת מנחת יצחק ח"ג סי' מ"ד ח"ד סימן מ"ז.

(יג) כמבואר ברמ"א שם דהתפלות לא הוי הפסק כ"כ ביסוד ושורש העבודה (שער י"א פ"ד) דבעת שהש"ץ מאריך בניגונים לא ישב בטל אלא יאמר מזמורי תהילים באימה וביראה עיי"ש וכן נהג הסטייפעלער זצ"ל לומר תהילים וכ"כ בקובץ בית לוי בשם בעל שבט הלוי זצ"ל ויש שהחמירו בזה.

(יד) דכל מצוה אף שהיא מצוה אחרת מותר לעשותה אם אין בזה ביטול למצוה שעוסק בה.

(טו) חוט שני עמוד פ"ג.

נ"ע ע"י הרה"ג ר' שמעון יואל בראך שליט"א
מו"ץ לענינ סת"ם בקהלתינו הק' - מה"ס כתיבה תמה כהלכתה

מנין התקיעות שתוקעים בראש השנה

ובו יבואר: מנהג דידן בתקיעת מאה קולות * מנין התקיעות מה"ת תשע קולות * תקנת רבי אבהו שלשים קולות * עד שבא רבי אבהו היכן יצאו מצות תקיעת שופר * טעם הסדר תשר"ת תש"ת תר"ת * המקור למאה קולות * באיזה תקיעות יוצאים המצוה מה"ת בתקיעות דמיושב או בתקיעות דמעומד. אשרי העם יודעי תרועה.

מבוא: סדר תקיעות מאה קולות

מקודם שנסכם השיטות כמה תקיעות צריכים לתקוע מה"ת. ואיך מגיעים למאה קולות. נסכם קודם סדר התקיעות של מאה קולות כפי שאנו נוהגים.

[א] תקיעות דמיושב – שלושים קולות

אחרי קריאת התורה, לפני תפילת מוסף עומד התוקע על הבימה ומברך שתי ברכות **א.** לשמוע קול שופר. **ב.** ברכת שהחיינו. והוא הנקרא **תקיעות 'דמיושב'**. והטעם שנקרא תקיעות 'דמיושב', כיון שמעיקר הדין מותר להשומעים לישב. [ואע"פ שכהיום כבר נהגו כולם לעמוד, מ"מ כיון שמותר לישב נקרא תקיעות דמיושב] (שו"ע או"ח סימן תקפה ס"א, ובמ"ב שם ס"ק ב).

<u>סדר התקיעות:</u>

תשר"ת ג"פ = 12 קולות
תש"ת ג"פ = 9 קולות
תר"ת ג"פ = 9 קולות
<u>סה"כ 30 קולות.</u>

[ב] תקיעות דמעומד –שלושים קולות

אחרי תקיעות דמיושב, מתפללים תפילת מוסף. תפילת מוסף כוללת תשע ברכות. שלוש ראשונות שהם של שבת. שלוש אחרונות של הודאה, ושלש ברכות האמצעיות שהם מלכיות זכרונות ושופרות. ולכן נקראים **תקיעות 'דמעומד'** כיון שכל הציבור חייבים לעמוד בשעת תקיעות אלו.

ותוקעים בסוף סדר 'מלכיות', ובסוף סדר 'זכרונות', ובסוף סדר 'שופרות' בכל אחד מהם, כדלהלן:

תשר"ת = 4 , תש"ת = 3, תר"ת = 3. סה"כ 10 קולות * 3 = 30 קולות

[ג] תקיעות דזוזרת הש"ץ [30 קולות].

כמו בתפילת הלחש: תוקעים בסוף סדר 'מלכיות', בסוף סדר 'זכרונות', ובסוף סדר 'שופרות' בכל אחד מהם, כדלהלן:

תשר"ת = 4 , תש"ת = 3, תר"ת =3. סה"כ 10 קולות *3 = 30 קולות

[ד] עשר קולות אזרונות

כתבו הראשונים שמנהג טוב הוא להשלים בראש השנה למנין מאה קולות, לכן נוהגים בכל קהלות ישראל להשלים עוד עשר קולות בסוף התפילה.

תשר"ת = 4. תש"ת = 3. תר"ת = 3. סה"כ 10 קולות

ונוהגים להאריך ב'**תקיעה האחרונה**', ועושים כעין '**תקיעה גדולה**'. והסיבה היא כדי לערבב את השטן, שלא יקטרג עליהם אחר התפילה, שהולכים ואוכלים ושותים ושמחים לומר שאינם יראים מאימת הדין (משנה ברורה סימן תקצו סק"א).

זה סדר מאה קולות שאנו תוקעים בראש השנה

[ה] מנין וסדר התקיעות מן התורה – תשע קולות שלשה פעמים תר"ת

במשנה (ראש השנה לג:) "סדר תקיעות, שלוש של שלש שלש". ופירש רש"י אחת למלכיות ואחת לזכרונות ואחת לשופרות. שלש של שלש שלש. תקיעה ותרועה ותקיעה לכל אחת ואחת.

ובגמרא (שם) הביא ברייתא המקור לתשע תקיעות, דבשני מקומות כתוב בתורה שצרכים לתקוע בראש השנה. **א.** (במדבר כט א) "**ובחודש השביעי באחד לחודש... יום תרועה יהיה לכם**". **ב.** (ויקרא כג כד) "**בחודש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה**". ויש פסוק המלמד שיש חיוב שופר בשנת היובל ביום הכפורים. דכתוב (ויקרא כה ט) "**והעברת שופר תרועה, בחודש השביעי בעשור לחודש, ביום הכפורים תעבירו שופר בכל ארצכם**".

ולומדים גזירה שווה, '**בחודש השביעי**' '**בחודש השביעי**', ללמד שהתקיעות שנוהגות בזה –בראש השנה, נוהגות גם בזה – ביובל. וכן להיפך התקיעות הנוהגות ביובל נוהגות בראש השנה. ומכיון שביחד [ר"ה ויובל] מוזכר שלשה פעמים תרועה – **הרי לנו מקור מן התורה שבראש השנה וביובל תוקעים שלש תרועות.**

למה תוקעין, 'רחמנא אמר תקעו', בלשון 'יום תרועה', המרמז על לב נשבר גנוחי גנח וילולי יליל

מסופר על רבי וואלף קיצעס זצ"ל, שהועידו רבו הבעש"ט זי"ע להיות הבעל תוקע בראש השנה בבית מדרשו. התכונן רבי זאב בהכנה רבתי, טיהר את עצמו בסילודין. ירד ושבל, כשהוא מטמין בתוך סידורו את רשימות הכוונות והיחודים שלמדו הבעש"ט לכוון בשעה שהוא תוקע. עודנו במקוה העלים הבעש"ט בחשאי את הכוונות מסידורו של רבי וואלף. וכשחזר ועלה אל הדוכן לתקוע. לא מצאן. חיפש היטב ולא מצא עד שנבוכו עשתונותיו ונשבר לבו בקרבו. בלית ברירה תקע בלא הכוונות. אחרי התפילה התבטא הבעש"ט, שתקיעות היום של רבי וואלף בקעו רקיעים. ובפנותו אליו אמר, הכוונות והיחודים נמשלים למפתחות. יש והמפתח מתאים למנעול השער, ויש שאינם מתאים. אבל לב נשבר דומה לגרזן שבכוחו להבקיע כל שער וכל מסך ומחיצה.

ובזה אפשר לומר טעם לשבח שאומרים מן המצר קראתי קה לפני התקיעות. שבזה מגלים דעת שאנו באים לקיים מצות תקיעת שופר עם לב נשבר, מתוך המצר. ולכן עננו במרחב קה.

ובזה אפשר לבאר דברי חז"ל (ראש השנה) "אמר רבי יצחק למה תוקעין בר"ה. למה תוקעין רחמנא אמר תקעו". ואיתא בספה"ק לפרש דכוונת המקשן היה למה תוקעין, מה הכוונות של תקיעות שופר שצריכים לכוון. ע"ז מתרצת הגמרא 'רחמנא אמר תקעו', שיש לקיים המצוה כפשוטו. מכיון שהקב"ה אמר לתקוע שופר.

ולפי הנ"ל אפשר להוסיף תבלין לזה. 'רחמנא אמר תקעו', והמצוה של תקיעת שופר נאמרה בתורה בלשון 'יום תרועה', כמו שנאמר (במדבר כט א) 'ובחודש השביעי באחד לחדש מקרא קדש יהיה לכם, כל מלאכת עבודה לא תעשו, יום תרועה יהיה לכם'. ובתורה הקדושה לא פירש במה תוקעים התרועות. ולמידים מהיקש מפסוקי היובל שם נאמר 'והעברת שופר תרועה', תעבירו שופר בכל ארצכם'. והנה תרועה מרמז על גנוחי גנח וילולי יליל. המרמז על לב נשבר ונדכה, שזה הכוונה המועילה ביותר. כדברי הבעש"ט דלב נשבר דומה לגרזן שבכוחו להבקיע כל שער וכל מסך ומחיצה.

תקיעה לפניה ולאזוריה

ואיתא בגמרא (שם) שלפני כל 'תרועה', יש לתקוע – 'תקיעה', מהכתוב הנאמר ביובל "**והעברת שופר תרועה**". וכוונת 'והעברת' לקול פשוט וארוך, דהיינו 'תקיעה'. ואחרי 'התרועה' יש לתקוע – תקיעה, מהכתוב בסוף הפסוק על היובל (ויקרא כה ט) "**תעבירו שופר**", לומדים שתוקעים תקיעה אחרי התרועה.

וכיון שאיתא גזירה שווה "בחודש השביעי", שכל התקיעות שתוקעים ביובל תוקעים בראש השנה. <u>לכן חייבים מה"ת לתקוע בראש השנה תשע קולות</u>, כדלהלן: **תקיעה תרועה תקיעה. תקיעה תרועה תקיעה. תקיעה תרועה תקיעה.**

וכן נפסק בשו"ע (סימן תקצ ס"א) "כמה תקיעות חייב אדם לשמוע בראש השנה, תשע. לפי שנאמר תרועה ביובל ובראש השנה שלוש פעמים. וכל תרועה פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה. ומפי השמועה למדו שכל תרועות של חודש השביעי אחד הן, בין בראש השנה בין ביום הכפורים של יובל, תשע תקיעות תוקעין בכל אחד משניהם תר"ת, תר"ת, תר"ת".

[ו] נזכלקו מה הוא 'תרועה'

כוונת הכתוב 'תקיעה' אין כל ספק שהוא קול פשוט וארוך. אמנם כוונת הכתוב '**תרועה**' אין אנו יודעים מה היא?

במשנה (שם) "שיעור תקיעה כשלוש תרועות, שיעור תרועה כשלש יבבות". ובגמרא "והתניא, שיעור תרועה כשלשה שברים [שברים ארוכים מיבבות]. אמר אביי בהא ודאי פליגי, דכתיב יום תרועה יהיה לכם. ומתרגמינן, יום יבבא יהא לכון. וכתיב באימיה דסיסרא, בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא[1]. מר סבר גנוחי גנח. ומר סבר ילולי יליל". ופירש רש"י מאן דאמר שברים, סבר גנוחי גנח, כאדם הגונח מלבו, כדרך החולים שמאריכין בנגיחותיהן. ילולי יליל כאדם הבוכה ומקונן, קולות קצרים סמוכים זה לזה.

[ז] תקנת רבי אבהו לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת = 30 קולות

בגמרא (ראש השנה לד.:) "**אתקין רבי אבהו בקסרי תקיעה, שלשה שברים, תרועה, תקיעה**" [**תשר"ת**].

ומקשה הגמרא "**מה נפשך: אי ילולי יליל, לעביד תקיעה תרועה תקיעה. ואי גנוחי גנח לעביד תקיעה שלשה שברים תקיעה**". ומתרצת הגמרא "**מספקא ליה אי גנוחי גנח, אי ילולי יליל**", ולכן תוקעים שניהם שברים ותרועה.

מוסיפה הגמרא "**מתקיף לה רב עוירא ודילמא ילולי הוה, וקא מפסיק שלשה שברים בין תרועה לתקיעה**". ומתרצת הגמרא "**דהדר עביד תקיעה תרועה תקיעה**". [תר"ת].

ועוד מקשה בגמרא: "**מתקיף לה רבינא ודלמא גנוחי הוה, וקא מפסקא תרועה בין שברים לתקיעה**". ומתרצת הגמרא "**דהדר עביד תקיעה שברים תקיעה**". [תש"ת]

ושוב מקשה הגמרא "**אלא רבי אבהו מאי אתקין** [לשם מה אתקין תשר"ת] **אי גנוחי גנח הא עבדיה. אי ילולי ילי הא עבדיה**". ומתרצת הגמרא "**מספקא ליה דילמא גנח וילל**". ולכן התקין תשר"ת.

ושוב מקשה הגמרא "**אי הכי ליעבד נמי איפכא, תקיעה, תרועה, שלשה שברים, ותקיעה, דילמא יליל וגנח**". ומתרצת הגמרא: "**סתמא דמילתא כי מתרע באינש מילתא, ברישא גנח והדר יליל**[2]". ולכן אין צריכים לתקוע תרש"ת.

---

1. כאשר 'סיסרא' שר צבא של יבין מלך כנען בא להלחם בישראל, יצאו דבורה הנביאה וברק בן אבינועם להלחם נגדו, וניצחו אותו. ואז דבורה הנביאה שרה לה' את שירת דבורה. ובשירה מספרת דבורה הנביאה: איך שהאמא של סיסרא חיכתה שסיסרא יבוא, והשקיפה דרך החלון ובכתה.

2. ובשולי היריעה נציין על קצה המזלג הקושיא המובא בראשונים, שנשאל רבינו האי, וכי עד שבא רבי אבהו ותיקן שיהיו תוקעים תשר"ת תש"ת תר"ת, לא היו ישראל יוצאים ידי תקיעת שופר. והשיב רבינו האי "כך היו הדבר מימים קדמונים מנהג בכל ישראל, מהם עושים תרועה יבבות קלות, ומהם עושים יבבות כבדות שהם שברים. ואלו ואלו יוצאים ידי חובתם

ולפי האמור מובן היטב למה תוקעים שלש פעמים תשר"ת – שלש פעמים תש"ת – שלוש פעמים תר"ת. שהרי אנו צריכים לתקוע שלשה פעמים תקיעה תרועה תקיעה. אלא שאנו מסופקים מה הוא תרועה ולכן תוקעים כל הנ"ל.

שלש פעמים תשר"ת = 12 קולות
שלש פעמים תש"ת = 9 קולות
שלש פעמים תר"ת = 9 קולות
סה"כ שלשים קולות. ובזה יוצאים כל השיטות.

וכן נפסק בשו"ע (סימן תקצ ס"ב) "תרועה זו האמורה בתורה, נסתפק לנו אם היא יללה שאנו קורים תרועה, או אם היא מה שאנו קוראים שברים, או אם הם שניהם יחד. לפיכך כדי לצאת ידי ספק, צריך לתקוע תשר"ת שלש פעמים, ותש"ת שלש פעמים, ותר"ת שלש פעמים". וכן כתב בשו"ע (סימן תקפה ס"ב) כשמפרש סדר תקיעות דמיושב "**ויתקע תשר"ת שלש פעמים, תש"ת שלש פעמים, ותר"ת שלש פעמים**".

[זֹ] טַעַם הַסֵּדֶר תִּשְׁר"ת תִּשְׁ"ת תַּר"ת

כתב הריטב"א (שם טז:) "מה שאנו מקדימין תשר"ת, לפי שמעלין בקודש. כי בתחילה עושין כדברי רבי אבהו שהוא אמורא. ולפי שחוששין שמא אינו כדבריו. עושין תש"ת כדברי הברייתא. ואח"כ תר"ת כדברי התנא. כי האיך עושין תחילה כדברי הגדול וחוששין לו, ועושין כדברי הקטן".

[טֹ] תְּקִיעוֹת דְּמְעוֹמָד

הטעם שתוקעים תקיעות דמיושב ותקיעות דעמידה

לפני שנסכם סדר תקיעות דמעומד [תפילת מוסף], נקדים טעם הדבר שצריכים לתקוע גם תקיעות דמיושב וגם תקיעות דמעומד. ואיזה מהם יוצאים מצות תקיעת שופר.

בגמרא (ראש השנה סוף דף טז.) "**אמר רבי יצחק, למה תוקעין בראש השנה. למה תוקעין. רחמנא אמר תקעו. אלא למה מריעין. מריעין רחמנא אמר זכרון תרועה. אלא למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין, ותוקעין ומריעין כשהן עומדין**". ומתרצת הגמרא "**כדי לערבב השטן**". ופירש רש"י שלא ישטין כשישמע שישראל מחבבין את המצוות, מסתתמין דבריו.

וכו'. והיה הדבר נראה כחלוקה אע"פ שאינה חלוקה. ולא היו מטעים אלו את אלו, כי חכמים של הללו מודים דיבבות תרועות הן, והחכמים של הללו מודים כי שברים תרועות הן. וכדבא רבי אבהו ראה לתקן התקנה שיהיו כל ישראל עושים מעשה אחד ולא יראה ביניהם דבר שההדיוטות רואים אותו כחלוקה. והא דאמר אביי בהא ודאי פליגי, לאו פלוגתא ממש קאמר, שהיו מטעים אלו את אלו. אלא הכי קאמר, בהא ודאי פליגי במעשיהם, דתנא דידן היה עושה התרועות יבבות, ותנא ברא היה עושה אותן שברים, כל אחד לפי מנהג הבבי של מקומו. אע"פ שאין בזה שום קפידא, שהרי שניהם ענין בכי הוא. ואין כאן חילוק ענין אלא חילוק מעשה. ולפי זה כי אמרינן בדרבי אבהו, מספקא ליה אי גנוחי גניח אי ילולי יליל. וכן כי אמרינן מספקא ליה דילמא גנח ויליל. צריך לומד לאו ספק ממש קאמר לענין דינא, אלא לחילוקי המנהגות קורא ספק. ולשון שאינו מדוקדק הוא". והביא דבריו הבעל המאור וכתב "ודברים טובים ונכוחים הם, מתוקים מדבש ונופש צופים".

אמנם הריטב"א (שם) הביא בשם יש מפרשים "דודאי הא דרבי אבהו ספיקא ממש הוי. ובודאי שבדורות הראשונים נהגו כמו שראו למשה. אבל אותה תרועה בטלה בדורות התנאים והאחרונים, שהרי התורה אמרה סתם תרועה, קול נשבר כדרך שאדם עושה בשברו. וסגנון אחד אמרה תורה לכולם, ואין הדורות שוין בדבר. שהרי תמצא במיני הניגונין ענין קול שהיה קול מנגן לדור שעבר. וחזר קול תמרור לדור אחר. וכן אירע בענין התרועה, כי לא היו בדורות האחרונים מריעים על שברם כדרך הראשונים. וגם יש שמריעים בשתיהן או בשלשתן פעם בזה ופעם בזה, ואינו יודע איזה הוכשרו. ולכן הוצרך רבי אבהו לתקן זה". והנה יש בזה כמה נפקא מינא לדינא. ועוד חזון למועד בס"ד.

הרי לנו מקור מהגמרא שיש לתקוע שתיהם, ואחד כדאי לצאת מצות תקיעת שופר, ואחד כדי לערבב את השטן. ונחלקו הראשונים באיזה תקיעות יוצאים את מצות היום דאורייתא.

יש מהראשונים הסוברים **שהתקיעות דמיושב הן עיקר התקיעות**, ואדם יוצא בהם ידי חובתו מה"ת בראש השנה. ולכן קושיית הגמרא: **למה חוזרים ותוקעים תקיעות דמעומד.** וע"ז עונה הגמרא כדי לערבב השטן[3]. ויש מהראשונים המפרשים **שתקיעות דמעומד הם עיקר התקיעות**, ויוצאים בהם ידי חובה. וקושיית הגמרא: **למה תוקעים תקיעות דמיושב**, וע"ז מתרצת הגמרא כדי לערבב השטן, פירוש **שיתערב מיד בתקיעות דמיושב ולא יקטרג בשעת התפילה** [תוס' פסחים קטו[4]., הר"ן שם] [5].

[י] מתי תוקעים תקיעות דמעומד

כתב בשו"ע (סימן תקצב ס"א) "מחזיר שליח צבור התפלה, ותוקעין על סדר הברכות". וכתב במשנה ברורה (סק"ב) ובכל תקיעות של שלשה סדרים הללו [מלכיות זכרונות ושופרות] צריכים התוקע והשומעים לעמוד בשעת תקיעות, ולפיכך נקראין תקיעות דמעומד, וַבדיעבד אם ישבו, יצאו".

המנהג אצלינו לתקוע תקיעות אלו בתפילת הלחש, בזמן שכל הציבור מתפללים תפילת העמידה של מוסף. ובסוף ברכת הזכרונות, תוקעים התקיעות השייכות לזכרונות. וכנ"ל במלכיות ושופרות[6]. ואם מאריך יותר מהש"ץ ולא הגיע לסיום הסדר והש"ץ מתחיל לתקוע. יש לו לשתוק ולכוין אזנו לתקיעת הש"ץ. ולא יאמר 'היום הרת עולם', עד שיגיע לסיום ברכת הסדר ואז יאמר[7].

---

3. הרמב"ן (מלחמות יא.) והריטב"א (שם לד.) כתבו ליישב המנהג שלא היה מקפידים לתקוע בתקיעות דמעומד תשר"ת תש"ת ותר"ת (ראה לקמן), דכין שמדינא יצאו כבר התקיעות בתקיעות דמיושב. ואין התקיעות של סדר הברכות לחובת מצות תקיעת שופר, אלא לחובת תפילה בציבור, להעלות תפילה בתרועה. וכן נקט בשו"ע הרב (סימן תקצב ס"ז) וז"ל "שהתורה חייבה אותנו לשמוע תשע תקיעות בראש השנה. ותקנו חכמים לשמוע אותן על סדר ברכות. מלכיות זכרונות ושופרות. אלא כדי לערבב את השטן [פירוש כדי שיתערבב מיד בתקיעות שלפני התפילה ולא יקטרג בתפילה]. על כן נהגו כל ישראל לחלק את התקיעות של תורה ושל דברי סופרים לשתי פעמים. ותוקעין מיושב כדי לקיים מצוה מן התורה, ומברכין עליהם וגומרין את המצוה של דברי סופרים בתקיעות מעומד של סדר הברכות, כמו שתקנו חכמים".

4. ז"ל התוס' "ברכת שופר דמברך אתקיעות דישיבה. ומועלת ברכה לתקיעות שבעמידה. שהם עיקר ונעשית על סדר הברכות".

5. ובטור (סימן תקפה) הביא ב' הדיעות. ועי"ש בבי"י שכתב לפרש דעת הר"ן שלכן מקדימין תקיעות דמיושב, אע"פ שהיה ראוי להקדים תקיעות דמעומד שהם מעיקר הדין, ובהם יוצאים ידי חובת שופר. לפי שאילו היה מקדימים אותם אפשר שלא היה חוששים לתקיעות דמיושב שאינן אלא לערבב את השטן, ולפיכך הקדימו תקיעות דמיושב ואין לחשוש שיזלזלו בתקיעות דמעומד.

6. ויש הנוהגים שלא תוקעים כלל בתפלת הלחש, אלא שתוקעים תקיעות דמעומד בחזרת הש"ץ בסוף מלכיות זכרונות ושופרות. וכתב המשנה ברורה (שם סק"א) "יש מקומות שנוהגים לתקוע כשמתפללים בלחש. אבל אין לנהוג כן לכתחילה שלא לבלבל את המתפלים. ומשלימים אותם לאחר התפילה". ובשו"ע הרב (שם ס"א) כתב בתחילת דבריו בסתם שאין לתקוע בתפילת הלחש, אלא בחזרת הש"ץ. ואח"כ כתב ויש מקומות שנוהגין לתקוע שתי פעמים אחת בתפילת לחש, ואחת בחזרת הש"ץ. אבל במקום שאין מנהג אין לנהוג כן לכתחילה. אבל בסידורו כתב לתקוע גם בלחש.

7. מטה אפרים (סו"ס תקצא). כתב בשו"ת אבני נזר (או"ח סימן תמה – תמז) "ומעיד אני ששמעתי מחמי אדמו"ר הקדוש זצ"ל מקאצק בזה הלשון עוד אני עוסק במלכיות ותוקעים לזכרונות. ומ"מ לא צוה להמתין עליו. וגם לא חשש למהר עצמו עם התפילה. כדי שיבואו התקיעות על סדר ברכותיו. ואדמו"ר זצ"ל [החידושי הרי"ם] עוד היה מאריך יותר בתפילתו, וכשהגיע הש"ץ לזכרונות, עוד היה מתפלל בלחש. כן ראו ממנו בעודו בקאצק".

[יא] סדר תקיעות דמועמד

כתב בשו"ע (סימן תקצב) "מחזיר שליח ציבור התפילה ותוקעין על סדר הברכות, למלכיות תשר"ת פעם אחת. ולזכרונות תש"ת. ולשופרות תר"ת [מנהג הטור]. ועכשיו נוהגים לתקוע: למלכיות תשר"ת שלש פעמים. ולזכרונות תש"ת שלוש פעמים. ולשופרות תר"ת שלוש פעמים". וברמ"א שם מוסיף: "וי"א שתוקעים תשר"ת למלכיות פעם אחת, וכן לזכרונות, וכן לשופרות. [מנהג ר"ת].[8]

אמנם **בשלה"ק** עמ"ס ראש השנה עמוד הדין ד"ה בענין סדר התקיעות על סדר הברכות) כתב "**ואשרי לעדה הקדושה שבוחרים בדרך המובחר, דהיינו לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת למלכיות, ותשר"ת תש"ת תר"ת לזכרונות, ותשר"ת תש"ת תר"ת לשופרות, וכן נוהגים בארץ ישראל.**

ומש"כ הב"י בשו"ע (ריש סימן תקצב) וז"ל מחזיר ש"ץ התפילה ותוקעין על סדר הברכות למלכיות תשר"ת פעם אחת, לזכרונות תש"ת, לשופרות תר"ת, ועכשיו נוהגין לתקוע למלכיות תשר"ת ג"פ, לזכרונות תש"ת ג"פ לשופרות ג"פ, עכ"ל. **אין טעם וריח למנהג זה, כי בזה לא סרו כל הספיקות ע"כ אין להשגיח בזה"** עכ"ל השלה"ק.

וכן כתב המשנה ברורה (ס"ק ד) ובשל"ה כתב הדרך המובחר לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת למלכיות, וכן לזכרונות, וכן לשופרות... ומ"מ במקום שנוהגים כמנהגנו אין לשנות.

וכן מנהגינו היום, וכן נהוג רוב עלמא לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת במלכיות זכרונות ובשופרות, שהם שלושים קולות דעמידה. וביחד דישיבה הרי לנו שישים קולות.

[יב] תקיעות דזוזרת הש"ץ

כאמור לעיל תקיעות דמיושב ותקיעות דמעומד יש לזה שורש בחז"ל. **למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין, ותוקעין ומריעין כשהן עומדין".** אבל השלשים תקיעות אחרונות לא נזכר בחז"ל. ומקורן מהראשונים.

כתב הרמ"א (סימן תקצו ס"א) "ויש מקומות נוהגין לחזור ולתקוע שלושים קולות [מנהגים ישנים]. אולם מנהג זה נזכר כבר ברבינו חננאל סוף מסכת ראש השנה כתב "והלין דמחמירים ועבדין תלתין כד יתבי, ותלתין בלחש ותלתין על הסדר".

ובשו"ע הרב (סימן תקצו) כתב טעם הדבר "ויש מקומות נוהגים לחזור ולתקוע שלושים קולות, לפי שחוששין שמא מקצת הציבור לא שמעו כל התקיעות כראוי וכהוגן, ויצאו בשמיעת תקיעות אלו".

ובזה סיימנו תשעים קולות שאנו תוקעים.

[יג] עשר תקיעות האזרונות – מאה קולות

כתב במשנה ברורה (סימן תקצו סק"ב) "**והשל"ה כתב לתקוע מאה קולות דהיינו שלושים דישיבה, התקיעות של הסדרים, ושלושים אחר התפילה, ולהוסיף עוד שבסה"כ יהיו מאה קולות".**

וז"ל השלה"ק "והמהדרין מן המהדרין תוקעין מאה קולות, וכן נוהגים ג"כ אנחנו ק"ק אשכנזים שבירושלים ע"ה תוב"ב, ותוקעים שלשים קולות של מיושב, ושלושים קולות על הברכות כדלעיל, ושלושים קולות אחר עלינו לשבח, אח"כ אומרים שיר הכבוד אנעים זמירות, ולאחר אנעים זמירות תוקעין תשר"ת תש"ת תר"ת, ומנהג יפה ומהודר הוא".

---

8. כתב במשנה ברורה (שם סק"ג) "הנה כיון שתקנו חז"ל לצאת מידי כל הספיקות שיש להסתפק בתרועה, כמו שכתוב בסימן תקצ, היה מהראוי גם כאן לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת למלכיות וכן לזכרונות וכן לשופרות כדי לצאת כל ספק . אלא לפי שאין מטריחין על הציבור, אין נוהגין לתקוע אלא תשר"ת לכל אחד, שהרי בדרך זה הוא עושה כל הספיקות של התרועה, ואין כאן חשש אלא שמא התרועה אינה אלא תרועה לבד – או שברים לבד ונמצא הוא מפסיק בין תרועה לפשוטה שלפניה או שלאחריה, אין אנו חוששין לזה כיון שכבר יצאנו ידי חובתנו מן התורה בתקיעות דמיושב, שבתקיעות ההם יצאנו מכל הספיקות, כמו שכתבתי בסימן תקצ.

וכ"כ ברבינו חננאל שם "בירושלמי כתב מאה פעיות פעתה אמיה דסיסרא ואלין עשר אינון כשגומרין כל התפילה קל תקועייא דיחידאה מתבעי למהוי עשרה: תשר"ת תש"ת תר"ת והן מאה".

ובתוס' ראש השנה (לג: ד"ה שיעור) הביא את דברי הערוך שכתב "והני דמחמרי עבדינן שלושים כדיתבי, ושלושים בלחש, ושלושים על הסדר, כנגד מאה פועיות דפעתה אמיה דסיסרא, ואלו עשר אינון כשגומרים כל התפילה קל תקועייא דיחידאה מתבעי למהוי " תשר"ת תש"ת תר"ת, הן מאה":

ובשבלי הלקט ראש השנה סימן שיא כתב באותו ענין שהעשר תקיעות אחרונות הן להשלים מאה תקיעות, כנגד המאה פעיות שפעתה האמא של סיסרא.

[יד] תרועה אחרונה

כתב בשו"ע (סימן תקצו ס"א) "לאחר התפילה מריעים תרועה גדולה בלא תקיעה". ובטעם הדבר כתב הטור "כדי לערבב את השטן, שלא יקטרג עליהם". ובט"ז (שם סק"א) כתב "ונראה לי פירוש שלא יקטרג עליהם אחר התפילה, שאוכלים ושותים ושמחים, לומר שאינם יראים מאימת הדין".

וכתב המשנה ברורה (שם סק"א) בשם המטה אפרים: "אבל אין אנו נוהגים כן רק בסיום תקיעה אחרונה של השלמת מאה קולות כמו שנבאר לקמיה, המקרא אומר "תקיעה גדולה", והתוקע מאירך בה יותר משאר תקיעות".

[טו] סיכום הדברים:

- מה"ת יש לתקוע תשע קולות. שלש פעמים תר"ת.
- כדאי לצאת כל השיטות מה הוא 'תרועה', תוקעים 3 * תשר"ת. 3* תש"ת. 3* תר"ת ביחד 30 קולות. וזהו תקיעות דמיושב.
- עוד 30 קולות בעמידה בתפילה בלחש – מקורו בגמרא. לערבב את השטן.
- עוד 30 בחזרת הש"ץ, שאם לא שמעו בתפלת לחש יוכלו לשמוע עוה"פ [מנהג זה הובא ברמ"א שיש נוהגים].
- ועוד 10 כדי להשלים ל 100 קולות, ואינו נזכר כלל בשו"ע. ובמ"ב הביאו בשם השלה"ק. אמנם כאמור כבר נזכר בתוס' ובראשונים.

קושיית הגמרא 'למה מריעין', – איך יוצאים מצות תרועה, מכח ספיקות רבי אבהו. תירוץ הגמרא 'רחמנא אמר זכרון תרועה' – ולכן יוצאים לפי כל השיטות.

בגמרא (ראש השנה סוף דף טז.) **"אמר רבי יצחק, למה תוקעין בראש השנה. למה תוקעין. רחמנא אמר תקעו. אלא למה מריעין. מריעין, רחמנא אמר זכרון תרועה וכו'.** ונתקשו המפרשים מה היה כלל השאלה 'למה מריעין'? הרי מקרא מפורש 'זכרון תרועה'. ואפשר לומר בס"ד בהקדם המבואר בגמרא שנחלקו תנא דהמשנה והתנא של הברייתא מה הוא תרועה, דהתנא של המשנה סבר שהוא כמו תרועה דידן. ותנא דברייתא סבר שהוא כמו שברים. וכן הוא בגמרא שרבי אבהו היה מסופק האם תרועה הוא תשר"ת או תש"ת או תר"ת. ולכן התקין לתקוע כנ"ל. והבאנו בתוך המאמר ששאלו את רב האי, איך אפשר להיות שעד רבי אבהו לא יצאו מצות תקיעת שופר. והשיב דבוודאי שבכל אופני הנ"ל יוצאים בזה, רק שלא יהא נראה שכל אחד עושה באופן אחר. התקין שיהיו כולם עושים אותו דבר. עי"ש.

ולפי"ז אפשר לומר דזה היה השאלה והתשובה בגמרא. דקושיית הגמרא 'למה מריעין', היינו איך מקיימים מצות תרועה, – שברים – תרועה, או עם שניהם ביחד. ע"ז מיישב הגמרא שיוצאים לפי כל האופנים, מכיון שהתורה אמרה זכרון תרועה. ובכל אופנים הנ"ל הם תרועה.

כ"ז אלול

הגה"ק רבי נתן אדלער זי"ע

תולדותיו

הנשר הגדול רבי נתן הכהן נולד ביום א' י' טבת תק"ב לאביו הרבני המופלג מו"ה יעקב שמעון ז"ל ממשפחת נכבדים אנשי השם מיחוסי כהונה מגזע הילקוט שמעוני ז"ל, מקור הכינוי אדלר על שם מעשה שהי' בשנת שע"ד בכ"ד אלול קם איש נוצרי אחד האופים בעיר פראנקפורט ושמו ווינצעטי פעטמילך שר"י עם כל בני אומנתו לקצוץ ביהודים ולשלול שללם, אז נמלטו כל היהודים בעיר שיניהם אלמגנצה הקרובה, ובהשמע דבר הנבלה להקיסר שלח חיל וצבא רב להשיב את היהודים בהמון חוגג ולהושיבם בבתיהם, אז ביום ההוא הלכו בראש הגולים שני פרנסי העדה וכמנצחים שבו העירה כ' אדר שע"ז, האחד נשא את נס הקיסר וכנשר על גבו והשני הכה בתוף לאות תרועת שמחה, מיום ההיא נכתרו שתי משפחות האלה יוצאי ירך הפרנסים האלו בשמות הכבוד אדלר וטרומלר.

בוצין בוצין מטקפי ידוע

בעוד רך בשנים וטל ילדות עליו כבר היו עיני כל נשיאות אליו, כי הי' לפלא בשכלו הצח והחריף נוסף על זה קדושתו מרחפת על פניו, והי' ילד שעשועים לחכמי עירו וגם במעלליו התנכר הנער, בעודו בר שית שנין קרא בביהכ"נ פ"א פרק "איזהו מקומן" בקול רם וגער בן בן תורה אחד לאמור הוי חכם ושתוק, אם בין תבין מה ששנית אמור לי מה בין פר יוה"כ לפרים הנשרפים, והוא השיב מיד בין הבדים איכא ביניהו,

בשנת תקי"ב בא מרן החיד"א ז"ל פעם ראשונה בשליחת מצוה מאה"ק לחו"ל וישב בפ"פ ימים רבים, ונתעורר ע"י חכמי העיר לתהות על קנקנו ולהשגיח ולדקדק אחרי העלם המופלא הלזה, וביחיד נאמר לו כי הוא יושב אהל תורה ומשים לילות כימים וזאת גורם לו כי תקפה עליו שינתו קודם שהאיר היום, וע"ז איחר לפעמים ובא לביהכ"נ אחרי שכבר גמרו הציבור התפלה, ויהי היום כאשר ראה החיד"א ז"ל בעיניו כי בא הנער אחרי עלינו לשבח קרא עליו: הנה ידעתי כי איש אלוקים עבר "עלינו" תמיד.

ללמוד וללמד

גודל שימושו ולימודו הי' אצל הגאון הגדול הפני יהושע זצ"ל שהי' אב"ד שם בעת ההיא, ואח"כ אצל הגאון המפואר מו"ה משה ראפף ראב"ד דשם, אבל רבו המובהק הי' הגאון רבי דוד טעבלי כ"ץ שיף שהי' ג"כ מפאר משפחתו, ורבו בנסתר הי' הגה"ק מו"ה אביש אב"ד דשם, ר"נ לא הסתפק עצמו בלימודים הרגילים בין חכמי התורה, כי גם למד ג"כ חכמת הטבע ודקדוק לשה"ק וארמי הכל באר הטיב עד להפליא, והי' חריף ובקי עצום בכל חדרי התורה ומתאבק תחת רגלי ת"ח אבל ביותר הפליא עצה ותושי' והעמיק שאלה בקבלה וחכמת הנסתר שהי' נגלה לפניו, עד שעלה למעלה ראש על כל בני גילו וחכמי העיר ההוא,

בהיותו בן עשרים כבר יצאו לו מוניטין ושמעו הולך וגדול בכל המדינה וחוצה לה לגאון עיר וקדיש והתאספו אליו מחכמי העיר וגם בחורי חמד והקים ישיבה מפוארה, וכן הי' דרך לימודו, ע"פ רוב למדו תלמידיו בחדר החיצונה, וכאשר הי' להם דבר הקשה הביאו אליו החדרה פנימה, והי' דרכו בקודש לפרש הסוגיא בע"פ גמ' תוס' וראשונים, ואח"כ ביקש מהם להגידו מה נפשם לשאול הגיעו, והשיבו כי כל קושיא אין לה שום התחלה לפי פירושו בסוגיא כפטיש יפוצץ סלע

ימי ההילולא

כ"ז אלול

- **רבי יצחק ב"ר רבי יעקב חיות אב"ד סקאליא** (זרע יצחק) - **תפ"ז**
- **רבי שמואל אבא ב"ר זעליג זיכלין - תרל"ט**
- **רבי נתן ב"ר יעקב שמשון אדלער - תק"ס**
- **רבי יעקב ארי' שפירא מקאוולע ב"ר מרדכי נעשכיזער - תקצ"ז**
- **רבי שלום רוקח ב"ר אלעזר** (השר שלום) **מבעלזא - תרט"ו**

כ"ח אלול

- **רבי סעדי' זצ"ל** (חותנו של הגר"ח וויטאל זצ"ל) - **של"ו**
- **רבי מאיר גרינוואלד ב"ר אברהם יוסף טעטש טאראנטא – תרכ"ו**

כ"ט אלול

- **רבי אליעזר חיים דייטש ב"ר אברהם מבאניהאד** (פרי השדה) - **תרע"ו**
- **רבי נפתלי הירץ ב"ר ארי' לייב צינץ** (פלאצק) - **תצ"ג**

והרחיק כל קושיא וספיקא, פ"א נתקשו מאד בדברי המאור בסוגיא דגרופה וקטומה אשר מאריך מאוד בענין זה, וכאשר באו תלמדיו לשאול באורי"ם של כה"ג, הוא כדרכו עשה ופירש הסוגיא עם המאור הגדול הכל באריכות ובע"פ, ובגמרו אמר להם: תדעו שזה מ' שנים עברו מעת שלמדתי את דברי המאור הזה.

עם תלמידו החתם סופר

מגדולי תלמידיו ידוע ומפורסם ה"ה מרן החת"ס זי"ע, שלמד אצלו מהיותו ילד קטן בן עשר שנים, ואח"כ לקחו וגדלו כבנו ממש, משום מעשה שהי', המנהג הי' נהוג בין תלמידיו שבסוף כל שבוע למדו בפני עצמן איזה ענין ובכל שבת דרש א' מן הבחורים את אשר חידש בענין הזה, כאשר בא הסדר על הב' משה'לע הקטן (ה"ה מרן החת"ס) בר עשר שנין, ויתאספו השומעים וביניהם גם מחכמי העיר, לראות במו עיניהם בפליאת הדבר ולשמוע באזנם דרשתו של נער קטן, תוך הדברים אשר דרש דרש משה הזכיר קושיא חמורא מזקינו מהרש"ך זצ"ל, וכאשר התפלאו השומעים על החומר הזה אמר הוא לפי תומו שבמחילת כבוד זקינו טעה בזה ולא קשה כלל, כשמוע אביו דבר זה יצא מפי בנו חרה אפו עליו וסטרו על הלחי איך העיז נגד זקינו מופה"ד, וכבוא התלמדידים לפני רבם ושאלם את אשר דרש משה, והנה שמע מאשר קרה לו, אז צוה עליו רבו שלא ידבר עם אביו עוד, כי חשש הוא שאם ייסר אותו אביו יתקרר ח"ו חשקת לימודו ע"ז, והוא את פי מלך שמר כאשר דיבר אליו נתן הנביא, ובא אל אמו הצ' וסיפר לה בפני אביו את אשר צוה לו המלך, ואביו החסיד כאשר שמע מפורש יוצא מפי כה"ג שמר את הדבר וקבלו באהבה, וגם בנו כבדו כמחויב, אבל לא דיבר אתו מאומה מיום ההיא והלאה, אז לקחו רבו לבית ויבוא המלך חדריו לצוק מים על ידו ויפרוש עליו כנפיו מפתו אכל וממיו שתה והי' כא' ממשפחת ביתו, ולא זז מחבבו כאב את בנו ירצהו ונפשו קשורה בנפשו,

הרבה פעמים אמר החת"ס לתלמידיו אני הייתי תלמיד נאמן לרבי חטבתי עצים ושאבתי מים עבורו (כדלקמן) והוא שעמדה לי גדול שימושו מלימודו, אני הייתי תלמיד אחר מאשר הנכם אבל גם רבי אחר הי' לי משלכם, פ"א אמר לבנו המכתב סופר זצ"ל אני איננו מן המגזימים שאלתני על מהות רבי ומה הי', מה אומר לך, אך זה אגיד שלא הי' מלאך בקי כ"כ בשבילי דרקיע כמו רבי כי הוא הי' למעלה ממלאך ושרף,

פ"א סיפר החת"ס לתלמידיו מגודל מסירתו לרבו, דכשהי' על אם הדרך עם רבו בעת החורף וקור גדול, והשלג והכפור מונח כפים אל כפים על פני הארץ, באמצע היום ורבי רצה לאכול אבל לא הי' מים בנמצא ליטול ידיו, והלכתי ואמרתי כי נצטננתי ורצוני לחמם עצמי ע"י הליכה, ואקח כוס אשר הוליך תמיד עמו בעת יצא לדרך בידי הא' ושלג בידי השנית והתחמם השלג בידי והי' למים וכן עשיתי הרבה פעמים וידי כפאו מקור עד שנתמלא הכוס מים, והשטתיו לרבי ליטול את ידיו ומאוד שמחתיו.

בק"ק באסקאוויטץ

אם כי מעריצו ומקדישיו הרבו בשבחו וספרו אותותיו ונפלאותיו אשר עשה וכו', בכל זה הצליח מעשה שטן ועודרו עליו מדנים מהרבה בני העיר והדפיסו שקרים חירופים וגידופים עליו ועל תלמידיו בכתבי פלסתר, וברית כרות ללה"ר שתתקבל על הלב היינו גדולי הדור (כדא"ב פס' עמק המלך) והקול יצא בשנת תקל"ט שאין רשאי שום אדם להתפלל במנין שלו ומי שעובר על צו זה חרם יהי' כרוך על עקיבו אמנם ר"נ לא שת לבו לזאת והחזיק הביהמ"ד בביתו כמקדם, עד שנתנו צו חדש לבטל ולסגרו כל בתי תפלה שבעיר זולת בהכ"נ הגדול ואז בע"כ ביטל בית מדרשו,

ימי ההילולא

א' תשרי

- **שרה אמנו ע"ה**
- **גדליהו בן אחיקום**
- **הקדוש רבי אמנון ממאגענצא בעל "ונתנה תוקף" הי"ד**
- **רבי מאיר לייבוש ב"ר יחיאל מיכל** (מלבי"ם) - **תר"מ**

ב' תשרי

- **רבי אליעזר דשינו הי"ד מגדולי חכמי צרפת**
- **רבי נחמן צבי ב"ר יצחק עפשטיין אב"ד קאלאמיי - תק"צ**
- **רבי ישראל הינוקא מקארלין ב"ר אשר מסטאלין - תרפ"ב**

ג' תשרי

- **השר דון גדלי' יחייא הרופא בן הג"ר דוד יחייא זצ"ל מספרד** (שבעה עינים) - **רמ"ח**
- **רבי אברהם אבלי הלוי ב"ר חיים גומבינער** (מגן אברהם) - **תמ"ג**
- **רבי ישראל ב"ר גדלי' ליפשיץ** (תפארת ישראל על משניות) - **תרפ"ב**
- **רבי שמעון נתן נטע ב"ר דוד בידערמאן** (לעלוב) - **תר"ץ**

ד' תשרי

- **רבי יואל היילפרין זצ"ל אב"ד לבוב** (תולדות אדם) - **תע"ג**
- **רבי צבי הירש הלברשטאם ב"ר נפתלי הירץ אשכנזי** (טוב הישועות) - **תק"ח**
- **רבי אברהם ב"ר יחיאל מיכל מדאנציג** (חיי אדם) - **תקפ"ב**
- **רבי יצחק ארי' ב"ר מתתי'** (הבעש"ט ממיכעלשטאדט) - **תר"א**

וקול מבשר בא ביום ז"ך אלול כי קבלו את מר"נ בכבוד ובעוז להושיבו לאב"ד באסקאוויטץ ולשום קץ לחשך, ועזב את עיר מולדתו ויען כי אורחא רחוקא, לא רצה להביא עמו את תלמידו החת"ס, ובעת אשר באו מקורביו ליקח ברכת הפרידה מעמו שאל את תלמידו החת"ס מה תבקש שיברכהו, ענה ואמר אני מבקש לראות פני רבינו בבאסקאוויטץ וכן הי', על הדרך עכב עצמו בעיר פראג, ושם כיבדו הגאון בעל הנודע ביהודה לדרוש ודרש בה'אלטניי שוהל' וגם עכב את עצמו בעיר מגנצא,

שם בבאסקוויטץ הי' דר הגאון בעל מחצית השקל ז"ל ור"מ התיידד עמו מאד והשתעשעו הרבה בפלפולי דאורייתא, והי' לו גם שם ישיבה גדולה אבל בפרט למד עם תלמידו החת"ס ומסר לו סודות התורה בנגלה ובנסתר, בבאסקאוויטץ קוה ר"נ לישב בשלוה, אבל גם כאן קפץ עליו רגזו אינשי דלא מעלי ויבוא השטן בתוכם להדוף את הצדיק ולקבל רב אחר ממרעין בישין מהמשכילים, ור"נ עמד נגדו בתוקף בעוז והסביר במשל נפלאה מדוע הרבנים המשכילים מקבלים תשלומין יותר מהרבנים החרדים, דהוא כמו הלוקח צפור היותר נהדר כשהוא חי לא יעלה מחירו, משא"כ הקונה צורת הציפור יעלה לסכום רב, והוא דדבר הטבעי הוא בזול ודוגמת דבר הטבעי הוא ביקר,

ורשעים כים נגרש ומסרו עליו מלשינות שונות וקראוהו מכלה ממונם של ישראל כאשר החמיר בטריפות, פ"א מצאו מקום לתפסו כי יצא דבר המלכות ליתן כל כלי כסף לאוצר המדינה ולר"נ היו טבעות כסף על העצי חיים של ס"ת שלו, ומסרו להממשלה שאצל ר"נ נמצא כלי כסף שלא מסרם לאוצר המדינה, ושלחו מטעם הממשלה פקודים לבדוק אם זה נכון, כאשר באו פקודי הממשלה לחפש אחרי הס"ת נתנו בזרוע של תלמידו החת"ס, והעמידו באמצע החדר, ופלא הי' שפקודי הממשלה חפשו בחיפוש אחר חיפוש בכל זוית ופנה ולא פגעו ולא הרגישו בהח"ס, כי עשאו רבו לרואה ואינו נראה.

אחרית ימיו

ר"נ היותו מזרעא דאהרן אוהב שלום ורודף שלום וקשה הי' לו לסבול המחלוקה על כן הסכים בדעתו לותר על הרבנות ולשוב לעיר מולדתו, אבל תלמידו החת"ס לא הניח לחזור עמו אלא צוה אותו שיתיישב בעיר פרוסטיץ, וד' ברך את אחריתו מראשיתו וגם אויביו השלימו עמו ושנאתם וגם קנאתם אבדה ויטו אחריו כאוהבים נאמנים,

בשנת תקמ"ט נתעוררו עוה"פ מדנים וחדשו החרם להולכי תמים ואף שבשנת תקנ"ד בבוא העיר במצור ונשרפה רובה של רחוב היהודים אבל בית מדרש של ר"נ נשרדה ניצלה מהאש, אכן אעפ"כ לא פסקו המעוררים והנוקפים וישטהו בעלי חיצים עדי נפל למשכב על ערש דוי, אז תחלת חודש אלול תק"ס הוכרז מצד אקרו"ט בכל בתי כנסיות בעיר שהחרם שנעשה מאז ומקדם בדבר ביהמ"ד שלו הוא בטל ומבוטל, ואל יהרהר שום אדם אחריו, כי באמונה הוא עושה, וכל מעשיו לש"ש,

ביום ז"ך אלול נצחו האראלים את המצוקים והנשר הגדול בעל כנפים עלה לשמים והוא בן נ"ח שנים ויקונו עלו כל אנשי העיר מספד גדול, מרן החת"ס לא הי' בשעת פטירתו ונודע לו מפטירתו ע"י חלום, כאשר סיפר בהספידו הגדול המפורסם שהספיד את רבו, ואני בחלומי ראיתי מחומשת ספרים שחורים ושאלתי מדוע שחורים לבושיך והשיבנו הלא ידעת מנהג עיר מולדתך בפ"פ ביום תענית ציבור מלבושים ס"ת שחורים ואיקץ, והנה חלום, והנה אמת כן המנהג שם אבל הפתרון נודע לנו עתה כי התוה"ק מתאבלת על מות הצדיק עי"ש באורך.

מורשתו הרוחנית

לא רצה לכתוב חידושי תורתו וטעמו ונימקו הי' כי בהיותו שהי' מבורך בזכרון גדול עד מאוד שלא שכח דבר אחד ממשנתו, אמר שלא התירו לכתוב תושבע"ם אלא למי שתקפה משנתו משום עת לעשות, אבל כתב בקצרה הגהות על המשניות שלו, והגאון ר' צבי בנימין אויערבאך מפ"פ הדפיסו בשם משנת ר' נתן על סדר זרעים, ועשה עליהם ביאור רחב, גם נלקט מתשובותיו ודברי תורתו בספר תורת אמת, מראה כהן.

כ"ז אלול

השר שלם הגה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע

ואלה תולדות

נולד בשנת תקמ"ג בעיר בראד לאביו הרה"ג אלעזר רוקח (שהיה מגזע הגאון רבי אלעזר רוקח אב"ד אמסטארדאם שמשפחתו היה מרבנים בעלי תריסין דורי דורות) רבי אלעזר היה תלמיד מובהק של הגה"ק רבי חיים צאנזער מגדולי חכמי הקלויז דק"ק בראד, מסופר שרבי אלעזר בכה מאוד בשעת פטירת רבו הגה"ק רבי חיים צאנזער ביום ו' שבט תקמ"ג, ובלילה נתגלה אליו רבו בחלום ואמר לו שלא יבכה יותר, כי תיכף יבוא אליו, ואז נולד לו הבן הלא הוא הרה"ק מהר"ש מבעלזא, ואכן אמרו עליו אנשי דורו שהיתה לו נשמת הגה"ק רבי חיים צאנזער.

אמו הצדקנית מרת רבקה העניא היתה בת הגאון המקובל רבי יהודה זונדל רמר"ז שהיה אף הוא מגדולי חכמי הקלויז בבראד, יסופר שהרה"ק ר' יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע היה פעם בעיר בראד והתאכסן אצל הצדיק ר' יהודה זונדל רמר"ז שהיה מכבד מאוד את הרה"ק מזלאטשוב, לפני נסיעתו בירך אותו והבטיחו שיהיה לו בן שיאיר בכל העולם, כעבור זמן מה שמעה בתם הילדה רבקה העני' את שיחת

ההורים המדברים בינם לבין עצמם שזה פלא שהרי כבר זקנים ואיך תקוים ברכתו, נענה הילדה ואמרה: "הוא התכוון אלי ולא אליכם".

בנוסח אחר מסופר העובדא כי פע"א ישב ר' יהודה זונדל בסעודת מצוה בחברת חכמי הקלויז ואמר להם ראיתי בחלומי שעתיד להוליד לי בן אשר יאיר לכל העולם בתורתו וצדקתו, ולא הבנתי פשר הדברים הלא אני זקן בא בימים, ובאותה מעמד עמד בתי מרת רבקה העניא ואמרה יהא רעוא כי הילד יצא מחלציו וענו כל החבורה ואמרו אמן, ואכן באותה שנה ילדה את הרה"ק השר שלום זי"ע.

קדוש מרחם אמו

בהעתק כתב יד מהגה"ק ר' חנוך העניך מאלעסק בעל לב שמח זי"ע (חתנו של השר שלום) כותב שדיבר פעם עם שלשה מלאכי חבלה ושאל אותם: מנין אתם יודעים על הצדיקים שבעולם הזה, והשיבו לו: שכשהצדיק משלים בעולם הזה את צורתו הרוחנית הנקראת "צלם אלוקים" וזאת ע"י עבודתו לה' וצדקתו ע"י מעשים טובים, לוקחים את צורתו ומעמידים אותה בכל העולמות, ומכריזים לפניו "הבו יקר לדיוקנא דמלכא" וכן "ככה ייעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו" ואפילו בגיהנום מוליכין צורתו ומזהירין כל מלאכי החבלה שתיפול עליהם אימה ופחד מפני אותו צדיק, אח"כ שאל אותם: כמה שנים הוליכו לפניכם את צורת מורי חמי מו"ה שלום מבעלז ז"ל, השיבו לו: "חמשים שנה ויותר", והמשיך לשאול: "כמה שנים מאז שנבראתם", אמרו לו: "ארבעים שנה", שאל אותם: "הכיצד אתם שקיימים רק ארבעים שנה יודעים שהכריזו על מורי לפני יותר מחמישים שנה, וכל שנותיו של מורי חמי היו שבעים שנה בערך בלבד", השיבו לו: "מיד כשנבראנו הודיעו לנו שצדיק זה מכריזים עליו כבר עשר שנים שיש לירוא מפניו כי כבר שנים שצורתו ידועה למעלה, וכן כבר עשר שנים שגם צורתך ידועה למעלה, וחמיך היה צדיק ורבי מבטן ומלידה".

וסיפר הגה"ק מהרי"ד מבעלוא זי"ע שכהיה זקינו ז"ל ילד ושכב בעריסה, היתה עת מלחמה בין שתי ארצות כששכב בצד ימין ניצחה הארץ האחת, וכששכב בצד שמאל ניצחה הארץ השניה, ורצה מהר"ש שהמלך הראשון ינצח ולכן היה מרבה לשכב על צד ימין למרות שכאב לו לשכב על צד אחד, אעפ"כ התאמץ ושכב בצד ימין ולא שת לבו לכאבים.

לימים בעת שהיה רבי ומנהיג לחסידים נסע על שב"ק בעיר הסמוכה לבעלוא, והגבאי ר' אלימלך סידר את השולחנות באופן אחר ממה שצוה לו רבו, נענה השר שלום ואמר: דכד הוינא טליא כבן ד' או ה' הייתי בבראד עיר מולדתי והלכתי עם אחותי לדודתי וכיבדה אותי בדגים קטנים ובשעת אכילת הדגים נודע לי שורש נשמתי ולשם מה באתי לעולם, והנה אני אומר לעשות השולחן באופן פלוני ור' אלימלך עשה כרצונו.

במעלליו יתנכר נער

בילדותו למד וחונך על ברכי אביו הצדיק רבי אלעזר אשר השגיח עליו שיתמיד בלימודו ולא יבטל ח"ו אפילו שעה אחת מזמנו לריק, וידוע העובדא שפע"א ביקש הנער רשות מאביו ללכת לביהמ"ד היה זה באחד מלילות חנוכה, ואביו סירב לו בחשבו פן יסחף במעגל המשחקים בקויטלעך כפי שנהוג היה בין הנערים לבלות את ימי חנוכה אבל הנער הפציר באביו מאוד ובלית ברירה הרשה לו אביו ופקד עליו, שאחרי השעה יחזור הביתה ברם בשמים היה חשוב מאוד לימודו של הנער ונעשה לו נס מעין נס חנוכה ודלק הנר הקטן כל הלילה והנער חזר רק בבוקר, אביו שבטוח היה שבילה את הלילה במשחק עם הנערים הפלא בו את מכותיו והילד ספג את המכות ולא הגיב, הרה"ק מהר"ש כשסיפר זאת הבהיר שאביו לא החזיק אותו כשקרן ואסהיה אומר לו שלמד היה מאמין לו רק לא רצה להשתמש בכתרה של תורה.

האיש מקדש

אביו רבי אלעזר לא זכה לראות את בן טיפוחיו מהר"ש בשיא גאונו ונפטר בדמי ימיו בעיר ווארשא בשנת הל"ב לחייו, אחרי פטירת אביו נלקח לבית דודו אחי אמו הרה"צ מו"ה ישכר בער רמר"ז אבד"ק סקאהל ועל ברכיו של דודו זה נתגדל ונתחנך עד היותו לאיש, ואז נתן לו דודו לאשה את בתו הצדיקת מלכה, ומסופר דכשהגיעה לפרקה דובר בה נכבדות והציעו בשבילה שני שידוכים, אחד מאן דהוא מבני העיר, והשני הלא הוא בן אחותו הרה"ק מהר"ש, הריץ ר' ישכר בער מכתב אל הרה"ק החוזה מלובלין ושאלו במי לבחור והשיב לו החוזה: "השני נוח לי הראשון קשה הימנו, ככה הראו לי מן השמים", והיא היתה לו עזר מקודש כידוע מה שאמר הרה"ק ר' מפרעמישלאן עה"פ "ומלכי צדק מלך שלם" שמפני שמלכה היא צדיקת יכול שלום להיות מלך, ומסופר שהיתה נעורה אלף לילות שאחזה הנר לבעלה כדי שיוכל לעסוק בתורה לאורה.

אחרי נישואיו היה סמוך על שולחן חותנו, והיה שוקד על דלתי התורה יומם ולילה, יסופר שבשנות נעוריו היה דרכו לעלות עשן ופע"א ראה לאחד שמכין את המקטרת שיוכל לעלות עשן, ובתוך זמן זה למד הוא דף אחד גמ', אמר אם הכלי הזאת יוכל לבטל ממנו דף גמ' לא יבוא עוד בפי, ומאז והלאה הפסיק לעלות עשן, בשנות נעוריו למד עם עוד שני חברים בחברותא וגילו לו מן השמים כי אם אדם לומד אלף לילות אז יכול להגיע לגילו אליהו, וגמרו בליבם ללמוד אלף לילות, ואחרי כמה מאות לילות נפרד אחד מהחברים והחבר השני נפרד אחר שמונה מאות לילות כי כשל כח הסבל ולא יכלו עמוד, ורק הוא נשאר לבד ובלילה הראשונה של האלף היה רוח גדולה וחזקה ושבר את חלונות בית המדרש וכבה הנרות, ומרוב פחד רצה לילך לביתו אך הרוח עצר בעדו והלך

לארון הקודש ופתחו והתחיל לבכות ולהתחנן לפני ה' עד אשר קמה הסערה לדממה, ונתגלה אליו זקן אחד ולמד אתו, אח"כ רצה לקבל על עצמו אלף תעניתים וכשהיה אצל רבו הק' מלובלין זי"ע נתן לו שירים ואמר לו בזה"ל: "פאסטן איז נישט פאר דיר".

בצל רבותיו

מקודם היה תלמיד הרה"ק רבי שלמה לוצקער זי"ע בעמח"ס "דברת שלמה" המגיד מסקאהל שהיה תלמיד של המגיד הק' ממעזריטש זי"ע, שם היה שוקד על דלתי התורה והיה משים לילות כימים, ומסופר כי בכל לילה עשה עצמו כאילו הולך לישון ונכנס לחדרו ואח"כ הורידו אותו דרך החלון והוא הלך לבית מדרשו של רבו ר' שלמה הנ"ל ולמד שם כל הלילה, ואח"כ לפני עלות השחר שב לביתו ושכב על מיטתו לישון מעט וכמעט שלא ישן קם חותנו ובראותו שחתנו שוכב על מיטתו העיר אותו ואמר אליו תקום משנתיך עד מתי תישן.

לימים התעוררה בו רשפי אש חשק לנסוע להרה"ק מלובלין כדי לקבל תורה מפיו, אבל רבו לא רצה שיעזוב אותו כי מאוד רצה בו שיהי' תלמידו ואמר לו שאם יסע יקח ממנו כל מה שלמדו, והוא מגודל תשוקתו לנסוע לא השגיח לאזהרת רבו ונסע להרה"ק החוזה זי"ע, וכשחזר לביתו עבר דרך בית רבו ועמד אצל החלון ויהי בראותו רבו אמר לאשתו הרבנית בואו וראי תלמידי ר' שלום איך קרן אור פניו ואור התורה נגה על ראשו.

כמו"כ נסע הרבה להמגיד הק' מקאזניץ זי"ע, ולהיהודי הק' מפרשיסחא, גם הי' מסתופף בצל הרה"ק השרף מסטרעליסק, ובצל הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא כפי שיתואר הכל באריכות בהמשך דברינו.

בצל רבו הק' מלובלין זי"ע

בבוא השר שלום בפעם הראשונה ללובלין אמר החוזה לתלמידיו: "בא אלי אברך שהוא עניו כמשה רבינו" כששמעו את דבריו הלכו לחפש את האברך החדש עד שמצאו אותו בביהמ"ד בקרן זוית יושב ולומד בהתמדה ובקדושה, אמרו לו: "הרבי אמר שבא אחד שהוא עניו כמשה רבינו האם אליך התכוון", ענה להם: כן, שאלו אותו: "אם אתה מעיד על עצמך שעניו אתה היכן ענוותנותך" ענה להם: "וכי מי כתב והאיש משה עניו מאוד, וכי לא משה רבינו בעצמו כתב דברים אלו".

אח"כ בא לביהמ"ד כדי לקבל שלום מרבו היה זה אחרי זמן תפילת שחרית אבל החוזה עצמו עדיין לא התפלל, פגש השר שלום בהיהודי הקדוש שהיה עומד על יד חדרו של החוזה ואמר לו שהחוזה עוד לא התפלל ואינו נותן שלום קודם התפילה, כששמע השר שלום שהחוזה לא התפלל עדיין שאלו לסיבת הדבר, (כידוע שהחוזה נוהג היה להתפלל בהשכמה) השיבו היהודי הקדוש שהחוזה טרוד מאוד בקושיא גדולה שנתעוררה אצלו ובגללה אין הוא יכול להתפלל, שאלו השר שלום מהו הקושיא, השיבו היהודי הקדוש: "הלא המצוה של יחוד הש"ת נוהג בכל עת ובכל רגע בחיי האדם, ואיך אפשר לבן אדם שהוא קרוץ מחומר להיות זהיר בזה, כי לא ימלט האיש שלא ישכח רגע אחד מזה, א"כ כמעט רוב העולם ח"ו עוברים על מצוות עשה זו, השיבו השר שלום: "איתא במשנה (פאה פ"ו מ"ד) שלפניו אין שכחה ושלאחריו שכחה מפני שהוא בבל תשוב, זה הכלל כל שהוא בבל תשוב שכחה ושאינו בבל תשוב אינו שכחה, נמצא דלהכי לפניו אינו שכחה משום שעתיד בעה"ב לחזור אליה, וכן הוא במצוות זכירת יחוד הש"ת שאף אם ח"ו שוכח לרגע אין זו שכחה דתיכף יחזור אליה ולא הוה שכחה" והוסיף: "איתא (פאה פ"ו מ"א) כל זית שיש לו שם בשדה וכו' ושכחו אינה שכחה, במה דברים אמורים בשמו, ובמעשיו, ובמקומו, בשמו שהיה שפכוני או ביישני, במעשיו, שהיה עושה הרבה, ופירש הרע"ב שפכוני, שזיתיו שופכים שמן הרבה, ביישני שהוא מבייש את כל שאר האלנות מרוב השמן שיוצא ממנו יותר מחבריו, והלא הקב"ה הוא המשפיע שפע רב בכל העולם, לכך לא שייך שכחה לגבי הקב"ה, ואם שכחו אינו שכחה".

ויהי כשמוע היהודי הקדוש את דבריו נכנס תיכף בשמחה אל הקודש פנימה ואמר להחוזה שיש לו כבר תירוץ מספיק כשמוע החוזה את התירוץ נתמלא שמחה ואמר לו: "יישר כח", אמר לו היהודי הקדוש "אין זה תירוץ שלי אלא אברך אחד שבא לכאן מסקאהל תירץ זאת" מיד ציוה החוזה להכניסו אליו, כשנכנס השר שלום פנימה נתן לו החוזה שלום והביע לפניו תודה על שהחיה אותו בתירוצו הנפלא, ומאז חיבבו והגדילו משאר תלמידיו הקשישים ממנו.

השר שלום סיפר בעצמו על נסיעתו הראשונה ללובלין: כשנעשיתי לאיש נסעתי אל הצדיק מלובלין, בליל שב"ק ליד השולחן ציוה הרבי למזוג לי כוס יין מנהגי היה שלא לשתות שום משקה משכר, אבל לסרב לרבי לא רציתי נטלתי את הכוס והעמדתיה על השולחן עד שהתנפצה והיין נשפך, ציוה הרבי למלא כוס שניה בשבילי ועמדה גם היא עד שהתנפצה, וציוה הרבי למלא כוס שלישית וקרא אלי בקול: "האם באת לשבור את כל הכוסות שלי", אמרתי לו "איני שותה יין" ולא יסף.

בהיותו בלובלין בפעם הראשונה היה בן שבע עשרה שנה בלבד כיבדוהו החוזה בעת קריאת התורה לעלות ל"שישי" והיה הדבר תמוה בעיני כל כיון שבדרך כלל נתנו עליה זה לרבנים זקנים וותיקים, אמר להם החוזה: "מדוע אתם מתפלאים, אברך זה יהיה ראש ומנהיג לרבבות מישראל".

מסופר שפע"א כשהיה ביום הפורים בלובלין כיבדו החוזה בקריאת המגילה, עם גמר הקריאה אמר החוזה: "את סיפור המעשה הזה כבר שמעתי פעמים רבות, אבל כ"כ נאה כמו שהאברך הזה מספר, עוד לא שמעתי.

השר שלום החזיק את החוזה לרבו המובהק והיה מרגלא בפומיה לומר שמרבו הק' מלובלין למד לקרוא פתקאות (קויטלעך) ויסופר שפע"א עמד יהודי אחד והמתין להיכנס אל חדרו של החוזה פנה היהודי אל השר שלום שעמד אף הוא בחוץ וביקש ממנו לכתוב לו "פתקא" על מנת למסור אותה להחוזה היות והוא לא ידע לכתוב כתב לו השר שלום את הפתקא והיהודי נכנס עמה אל החוזה, הסתכל החוזה בפתקא ואמר לו: "מדוע הבאת לפני פתקא שכבר גמרו עליה את התפילה" התפלא היהודי ואמר: "לא הייתי עם פתקא זו אצל רבי כי זה עתה כתבו לי אותה בחוץ, ומיד נכנסתי עמה אל הרבי" שלח החוזה את השמש לברר מי כתב את הפתקא, ונודע שהשר שלום עומד בחוץ והוא שכתב את הפתקא, נענה החוזה ואמר: לפעמים כשצדיק כותב פתקא, ובשעת הכתיבה הוא נענה על מחצית בקשתו, אבל בפתקא זו כבר נענו לו על כל בקשתו.

ופעם היה דוחק גדול בעת שהחוזה ישב וקיבל פתקאות מאת הבאים אליו, ומחמת רוב הדוחק נשענו האנשים על השר שלום נענה החוזה ואמר: "אל תלחצו על האברך הזה, כי חצי העולם יתקיים עליו", ופע"א בשל הדוחק הרב ישב השר שלום תחת השולחן לרגלי החוזה, והרגיש החוזה במאן–דהו הנמצא תחת השולחן ושאלו: "מי אתה" אמר לו השר שלום את שמו, אמר לו החוזה: "כשם שאתה דוחק את עצמך תחתי כך יידחקו תחת שולחנך".

בצל המגיד הק' מקאזניץ זי"ע

כשהיה השר שלום בלובלין שמע פע"א מרבו החוזה שאמר: "מי שגר סמוך להרה"ק מקאזניץ ואינו נוסע לקבל פניו לא יזכה לקבל שלום ממלך המשיח שיבוא בב"א", כששמע זאת הלך מיד להחוזה לקבל ממנו ברכתו ולנסוע לקאזניץ, פטרו החוזה לשלום וביקש ממנו שיחזור לשב"ק ללובלין, כשבא לקאזניץ והמגיד נתן לו שלום, הושיט תיכף השר שלום את ידו להמגיד שיברך אותו כי ברצונו לנסוע חזרה ללובלין, אמר לו המגיד הק': "אברך, הישאר אצלינו עד שב"ק ותזכה לגילוי אליהו" הושיט השר שלום שוב את ידו, אמר לו המגיד הק': "אברך, הישאר אצלינו עד שב"ק ואנחנו נראה לך את האבות הקדושים", אבל השר שלום בשלו, הושיט ידו עד שפטרו המגיד לשלום, כשבא אל החוזה הק' קיבל פניו בשמחה ואמר לו: "לוותר על גילוי אליהו ועל גילוי האבות בכדי לקיים מצוות רבו זה נקרא חסיד" מאז נסע פעמים רבות לקאזניץ.

סיפר השר שלום כי פע"א בעת שהיה בקאזניץ נכנס אל המגיד הק' ואמר שהביא אתו פתקאות ופדיונות מאנשי עירו, אמר לו המגיד למסור את הפתקאות, כאשר התחיל לקרוא אמר להשר שלום: "בוא נקרא ביחד" והוסיף השר שלום שאז לימד אותו המגיד לקרוא פתקאות, כמו"כ סיפר השר שלום שהרה"ק מקאזניץ לימדו גם לרפא חולים ע"י משמוש בידיים שפע"א בעת שנסע ללובלין בא אלי באמצע הדרך איש אחד ואמר לו: "אברך, סע לקאזניץ", ולא שם לב לדבריו, ובפרט כשלא הכיר את האיש המדבר אליו, לאחר זמן בא אליו שנית ואמר: "אברך, סע לקאזניץ", ולא השיב לו גם בפעם הזאת, אבל אח"כ כשאמר לו כדברים האלה פעם שלישית, אמר שבוודאי יש דברים בגו וצריך לנסוע, ואכן נסע לקאזניץ, כשבא לשם נכנס אל המגיד והוא שכב על מיטתו וביקש ממנו לשבת על המיטה על ידו, והתיישב סמוך לו, ובא חולה אחד עם כאב שיניים וביקש מהמגיד שיברך אותו, לקח המגיד את ידו ואחז בידי ובשתי אצבעותי משמש בשיניו של החולה ושאל אותו על מקומם המדוייק של הכאבים, וכך עבר עם שתי אצבעותי על מקום הכאבים והחולה נתרפא, וסיים השר שלום בלשון שאלה: "נו, וכי לא נתן לי זה בידים".

בצל היהודי הק' מפרשיסחא זי"ע

כשבא בפעם הראשונה ללובלין אמר לו החוזה שיסתובב אצל היהודי הקדוש מפרשיסחא, ואכן בכל פעם שבא היהודי הק' ללובלין היה השר שלום יוצא ונכנס אצלו, בכל עת שהותו במקום נהג לשהות על ידו כתלמיד המשמש את רבו.

בעשרה בטבת שנת תקע"ג נסתלק רבו ר' שלמה מסקאהל, בחוה"מ סוכות ביום י"ט כסלו שנת תקע"ד נסתלק היהודי הק', עברה שנה ונסתלק המגיד הק' מקאזניץ בערב סוכות שנת תקע"ה, כשלשת רבעי שנה לאחר מכן כבו המאורות כליל עם הסתלקותו של רבו הק' החוזה מלובלין ביום ת"ב שנת תקע"ה, וכה נתייתם השר שלום מכל רבותיו.

בצל הרה"ק השרף מסטרעליסק זי"ע

אחרי פטירת רבו הק' החוזה מלובלין ראה השר שלום את עצמו כאילו עולמו חרב עליו, אחרי שהסתופף בצילו חמש עשרה שנה, ומן השמים סבבו שיתקרב אל הרה"ק מסטרעליסק וגופא דעובדא הכי הוה: בדרך ממסעיו נפגש השר שלום עם אחד ממכיריו שהיה מחסידי השרף, גילה לו האיש: "יש לי עסק גדול שאני צריך לנסוע לרבי מסטרעליסק, ואבקש ממך להצטרף אלי להיות לי למליץ לפניו", חשב השר שלום שבוודאי זה הוא מן השמים שיסע עמו והסכים, לאחר כברת דרך פנה אליו מכירו החסיד וביקש ממנו: "היות ומפני סיבה ידועה נבצר ממנו עתה לנסוע לכן יסע כב' לבד וידבר טוב עלי", השר שלום הסכים גם לזה, כשהגיע לסטרעליסק ונכנס לביהמ"ד עמד השרף מסטרעליסק בתפילה, הדהר השר שלום בלבו אם כבר צריך לנהוג בהשרף כמו עם רבי ואסור לו לעמוד מאחוריו בתפילה, גמר בדעתו ופנה לצדו, לאחר התפילה אמר השרף בפני קהל ועדה: "מה זאת להטרידנו בתפילתי בשקלא וטריא אם אני רבי או לא", לא ידעו הנאספים למי מרמזין דבריו אבל השר

שלום ראה כי רוה"ק מדברת מתוך גרונו ואיש אלוקים קדוש הוא ובו ראוי להידבק, ומאז נסע אליו הרבה.

בצל הרה"ק מאפטא זי"ע

גם להרה"ק מאפטא נסע השר שלום והוא העריך מאוד את רבו זה ודבק בו בכל נפשו, ומסופר שכשביקר בפעם הראשונה באפטא כיבד אותו בברהמ"ז בסעודה שלישית ודרכו בקודש של הרה"ק מאפטא היתה לברך בעצמו ברכת הזימון של ס"ג בשב"ק ורק כשביקר אצלו אחד מגדולי הדור כיבדו בברהמ"ז, ונהוג היה שהגדול שנתכבד היה מחזיר את הכוס לתוך ידו הקדושה, והרה"ק מאפטא בירך בעצמו, וכמו"כ עשה השר שלום שמיד אחרי שקיבל הכוס החזירה להרה"ק מאפטא, ולקח הרה"ק מאפטא את הכוס והחזירה לידו של השר שלום ואמר: "אברך, אני רוצה באמת שתברך", עשה השר שלום כמצות הרב ובירך, הדבר עורר תימהון רב אצל הנוכחים, כי לא קרה מעולם שיברך אצלו אדם אחר בברהמ"ז בס"ג, אחרי ברכת המזון אמר הרה"ק מאפטא לבנו: "דע בני, כי בסעודה זו אמרתי ולא היה אחד מבין הנוכחים שירד לעומקן של הדברים, אף כי יש ביניהם גדולי ישראל, ורק האברך הזה השיג עומק הדברים, ועוד סיבה, מפני שנהיה פעם מחותנים, ואכן לאחר זמן קם והיה הדבר שבנו הרה"ק מהר"י היה חתנו של נכד הרה"ק מאפטא זי"ע.

ושנא את הרבנות

ימי הזוהר הראשונים של השר שלום היה אותם ימים בהם היה סמוך על שולחן חותנו ועסק בתורה ובעבודה בדחילו ורחימו, אולם כאשר הגיעה השעה שנאלץ לעזוב את בית חמיו ולא להיות סמוך על שולחנו יותר האיץ בו חותנו שיקבל עליו משרת רבנות, השר שלום לא הסכים וניסה מזלו במסחר והיות שהיה לו כסף מהנדן רצה ליקח שותף שהשותף יעסוק במסחר והוא יוכל ללמוד בהרחבת הדעת, וכך הוה שמצא אברך שהיה מוכן להשותפות אבל רצה קודם לקבל ברכת קדשו של רבו הרה"ק מלובלין, ונסעו ללובלין, ובראשונה נכנס השר שלום לשאול את עצת רבו מענין השותפות, והסכים עמו רבו להשותפות וברכו לשלום, ואח"כ נכנס שותפו ולא הסכים עמו הרה"ק מלובלין, כשפגשו שניהם זה את זה וכל אחד סיפר תשובת רבם הי' פלא בעיניהם וישבו שמה איזה שבועות, כשרצו לנסוע משם נכנסו עוד פעם כנ"ל והתשובה היתה כנ"ל, ויהי לפלא, ובאותו פעם בא ללובלין הרה"ק היהודי הק' מפרשיסחא וסיפרו לפניו את כל המאורע, אמר להם שיעסקו בהשותפות אף שהשותף היה מגמגם קצת שמע עצת היהודי הק' ונסעו לביתם, והתחיל לעסוק במו"מ אך לא הצליח והפסיד את כל הכסף, ונסעו ללובלין והמתינו לבואו של הרה"ק מפרשיסחא וסיפרו לו את כל מה שאירע להם, אמר להם פרוש אני אומר לכם דברי רבינו, כי הרבי ראה שיפסידו הכסף לזאת אמר להשני שלא יעשה המסחר, אבל להרה"ק מבעלזא ציוה לעסוק שידע שכאשר יפסיד הכסף יוכרח לקבל על עצמו עול הרבנות ואשר זה לטובתו ולטובת הכלל ישראל שהדור צריך אותו, וכל זמן שיהיה לו מעות לא יקבל עליו עול הרבנות, הלכך אמרתי לעשות השותפות אפי' שידעתי שתפסידו כסף הי' מוטב בעיני שיפסיד השותף כמה מאות זהובים כי צורך הרבים וצורך הכלל דוחה הכל, ואכן אחרי זמן מה התחיל להרגיש את כובד הריחיים על צווארו ולא היתה לפניו ברירה אלא לעשות את רצון חותנו והסכים לקבל עליו את משרת הרבנות.

על כס הרבנות

בשנת תקע"ז לפ"ק נתמנה לרב בעיר בעלז, ועל אופן התמנותו לרבנות בעלז מסופר כך: בבעלז התגורר גאון וקדוש אחד ושמו רבי אהרן קאצנלנבויגן, שהיה מכונה בפי כל בשם רבי אהרן משיח, לפי שהיה צדיק גדול ואמרו עליו שראוי הוא להיות מלך המשיח, רצו בני העיר למנותו לרב, אבל הוא לא רצה ליהנות מכתרה של תורה, נסעו אנשי העיר בעלזא ללובלין אל החוזה לשאול בעצתו את מי למנות לרב בעירם, יעץ להם נחוזה למנות את השר שלום, אנשי בעלזא שמעו לעצתו והתחילו לאסוף חתימות עבור מינויו של השר שלום לרב, כשנכנסו אל הגאון רבי אהרן משיח לקבל את חתימתו התערבה זוגתו הרבנית ואמרה לו: "למה לך להיות נכנע לאברך הצעיר והיה אתה רב בבעלזא, שמע רבי אהרן בקול אשתו ולא חתם, והוא בעצמו נתקבל לרב בבעלזא, כאשר שמע החוזה את הדבר אמר לחסידיו: "חז"ל אומרים כי אהרן היה רודף שלום וכאן אנו רואים להיפוך שלום רדף את אהרן", רבי אהרן משיח לא האריך ימים על כסא הרבנות בבעלזא ונפטר בר"ה שנת תקע"ז ואז נתקבל השר שלום לרב בבעלזא והוא אברך צעיר לימים כבן שלושים וארבע שנים, ושימש שם ברבנות עד סוף ימיו במשך קרוב לארבעים שנה.

עם עלותו על כס הרבנות בבעלזא הפכה העיר למרכז גדול לחסידות וחסידים למאות ולאלפים החלו נוהרים לבעלז לשבתות ולמועים וגם בכל ימות השנה נהרו חסידים לשם כדי להסתופף בצילו של הצדיק מכאן יצאה החסידות לכל תפוצות הגולה.

כשנבחר השר שלום לרב בבעלז היה בה הרבה מתנגדים ובשבת הראשונה לא הסכימו שיתפלל בנוסח ספרד ואחרי הוויכוחים הגיעו לידי פשרה והשר שלום הסכים להכניס בנוסח תפילתו מנוסח אשכנז, והמתנגדים הסכימו גם הם להתפלל בנוסח ספרד ומאז נשאר בנוסח התפילה בבעלזא הרבה קטעים מנוסח אשכנז.

בבואו לבעלז התחיל לבנות ביהכ"נ חדש, והוא בעצמו עסק בבנינו בידיו, פע"א בא אחיו הרה"ק ר' לייבוש וראה את אחיו עומד בעצמו בחומר ובלבנים והורע בעיניו שזה אינו לפי

כבודו והוכיחו על זה סיפר לו הרה"ק מבעלז כל הסיפור (המובא לעיל) מהאלף לילות ושבלילה האחרונה למד אתו אליהו הנביא הלכות ביהכ"נ וגילה לו דברים נפלאים בזה, ואיך אמסור המלאכה הק' זו ביד אחר האמינה לי אחי יקירי כי אם היה לאל ידי הייתי בונה בעצמי מן המסד ועד הטפחות, רק הקב"ה יודע כי כשל כוחי אך מה שבכוחי לעשות הנני עושה.

פע"א בא לבעלז הרה"ק ר' שמעון מיערסלוב זי"ע אחרי כלות בנין ביהכ"נ והוליך אותו לראות את הבנין, ומשמש ר' שמעון בידיו בכל מקום ואמר טוב טוב, רק במקום אחד שאל ומה פה, ענה לו הרה"ק מבעלז שבמקום הזה לא היה כשבנו את זה.

אחרי פטירת חותנו הצדיק רבי ישכר דוב רמר"ז נתמנה השר שלום לרב במקומו, ומאז שימש ברבנות בבעלזא ובסקאהל, ואחרי פטירתו נתמנה גיסו הצדיק רבי יהודה זונדל בנו של רבי ישכר דוב לרב בעיר סקאהל.

פועל ישועות

כאמור היה השר שלום מרפא חולים ע"י שהיה ממשמש בידיו הק' במקום המכה ומן הראוי לציין מה שמובא בספר אמרי יוסף בהקדמה שסיפר לו הרה"ח הר"י שו"ב שהיתה לו מכה קשה רח"ל והיה אצל השר שלום, והניח הרה"ק את ידו הטהורה על מקום הכאב והוליכה אנה ואנה ואח"כ בירכו ברפואה שלימה וציוהו גם לנסוע ללבוב אל הרופא הגדול שם וכך עשה, וכשהיה אצל הרופא בלבוב אחרי שבדק אותו אמר לו הרופא שאינו רואה את המחלה עליה הוא מדבר, ותוך כך שאלו הרופא באיזה מקום היה לפני שבא אליו, ענה לו שהיה בבעלז אז אמר לו הרופא כבר ידעתי דרכו של הצדיק מבעלזא שמרפא את המחלה ואח"כ שולח אלי.

סיפר כ"ק מרן רבינו שליט"א כי הרה"ק ר' שמואל מגארליץ (אחיו של הייט"ל) היה פעם אצל הרה"ק השר שלום ובעת שהותו שם נכנס המשב"ק ואמר שעומד בחוץ חולה הזקוק לרפואה ויאמר הרה"ק שיכנס ונכנס חולה שנתעקם לו ראשו מרוח סערה, עד אשר לא היה יכול כלל לזוז ראשו, ועמד הרה"ק מכסאו וניגש אל החולה ואחז בראשו והחזירו למקומו, וכראות הרה"ק מגארליץ את המופת הנורא פרץ בבכי מרוב התרגשות, נענה השר שלום ואמר: מדוע תבכו, והראה על ידיו הקדושים ואמר: ראו נא את הידים הללו, אם עושים בהם רק את רצון הבורא ית"ש אזי כל מה שרוצים לעשות עם זה נעשה.

פע"א בא אליו חולה אחד ושמו שמעון ומחלתו היתה מחלת הריאה ר"ל והרופאים אמרו נואש, והרה"ק בקראו את הפתקא אמר בזה"ל: הלא שמך שמעון ור' שמעון סובר דניקבה הריאה אינה טריפה עד שתינקב לבית הסמפונות, והריאה שלך עוד לא ניקבה לבית הסמפונות, ולכן עדיין אינה טריפה כי הדרא בריא וכן הוה שהאיש חזר לבריאותו כאחד האדם.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

בחודש אלול שנת תרט"ו נחלה ל"ע וציוה השר שלום לשלוח טעלעגראמע להרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע שיבקש עליו רחמים והיה שם סוחר אחד שהי' לו קשרי מסחר עם הגביר החסיד ר' יוסף שיף מטארנא וידע שר' יוסף יסע לראש השנה לצאנז כדרכו תמיד ועל כן שלח את הטעלעגראמע לטארנא לר' יוסף, בערב ראש השנה בבוקר בא ר' יוסף לצאנז ותיכף נכנס להרה"ק מצאנז וסיפר לו ממחלת השר שלום מבעלזא ומהטעלעגראמע שקיבל, ולא השיב לו הד"ח דבר, בצהרים הזכירו עוד הפעם על כך, ושוב לא קיבל כל תשובה, וכן היה גם בפעם השלישית, ר' יוסף תמה מאוד איך לא שת הד"ח לבו לזה שהרה"ק מבעלזא צריך לרפואה, אח"כ אמר לו הד"ח בא ואספר לך מעשה שהיה: להרה"ק ר' אלימלך מליזענסק זי"ע היה אליהו הנביא נגלה תמיד בכל לילה הראשון של ראש השנה והיה מגלה לו מהנעשה בשמים, בליל ר"ה של שנת תקל"ג נגלה לו אליהו כדרכו, ואמר לו שעל שלש תפילות של גדולי הצדיקים עומד היום העולם, ופרט לו את שמותיהם, ותמה מאוד ר' אלימלך שלא חשב לו גם את תפילת רבו המובהק המגיד הק' ממעזריטש זי"ע אך אח"כ נתיישב לו הדבר כי בשנה זו בי"ט כסלו עלתה נשמתו השמימה, וממעשה זה הבין ר' יוסף שאין לתמוה על הד"ח על שאינו שם לב למחלת השר שלום מבעלזא, ואמנם אחרי כן נתברר שעוד ביום כ"ז אלול נסתלק השר שלום ובעת שהזכיר אותו לפני הד"ח כבר היה אחרי פטירתו.

חצי שעה קודם הסתלקותו אמר הפסוק: "ה' עשקה לי ערבני" ואמר שכאשר הוגד לו שנגזר על נשמתו שתרד לעוה"ז אמרתי לא בעינא כי יראתי פן אכשל בעוה"ז הראוני מן השמים מתן שכרן של מצוות, ואפילו הכי אמרתי איני חפץ לא הן ולא שכרן, אז הראוני מן השמים כמה אלפים נשמות העשוקות דאזלין ערטילאין ועומדים ומצפים לביאתי לעולם כדי לתקנם, אעפי"כ אמרתי לא בעינא כי יראתי לנפשי שלא יהי' הקילקול יותר מהתיקון, עד אשר השי"ת בעצמו ובכבודו היה לי ערב בדבר הזה שאכנס לעוה"ז בשלום ואצא מזה העולם בשלום, וזה פשט הפסוק הנ"ל ה' עשקה פי' עבור הנשמות העשוקות דאזלין נע ונד בלי תיקון, כביכול לי ערבני היית לי ערב בזה, ע"כ תקיים את הערבות שלך, וכשסיים דברים אלו נח נפשיה ביום ז"ך אלול שנת תרט"ו.

א' תשרי

הגה"ק רבי מאיר לייבוש מלבי"ם זי"ע -

ואלה תולדות

נולד לאביו ר' יחיאל מיכל בעיר וואלאטשיסק, בשנת

תקס״ט, בן ו׳ הי׳ כנשפט עליו אביו ונתגדל אצל אביו חורגו הג״ר יהודא ליב האבד״ק בוואלאטשיסק, כבר משחר טל ילדותו עסק באורייתא תדירא, את תורתו הנגלה למד אצל רבו המובהק הגאון ר׳ משה סג״ל האראוויץ זצ״ל, אשר ממנו קיבל את דרך לימודו, וכשהי׳ עוד רך בשנים כבר יצא שמעו בשם הכבוד ה״עלוי מוואהלין״. כשהגיע לפרקו נשא את בתו של הג״ר חיים אויערבאך זצ״ל אב״ד לונטשיץ בעל ״דברי משפט״ על חו״מ, אחר חתונתו ישב ללמוד ביתר שאת וביתר עז, וחותנו דאג לספוק כל צרכיו לבל יפריע לו מלימודו, וישב באין מפריע על התורה ועל עבודה יום וליל, עיין בספר הכרמל שמביא בשם הגה״צ הקול ארי׳ ממאד זצ״ל שקבלה היתה בידו שבעת שהי׳ המלבי״ם אברך כבן י״ח שנה הי׳ רגיל להסתופף בצל בית מדרשו של הגה״ק ר׳ צבי הירש מזידיטשוב זי״ע, וברוח קדש סמכוהו ללמוד חכמת הקבלה, וישב אחר כך בביתו סגור ומסוגר בחדר שנה ומחצה, עד שהשלים את הספה״ק הפרי ופרי עץ חיים וכל כתבי האריז״ל, עד שנעשה בנעוריו בקי בנגלה ובנסתר, ובהרבה חכמות, גם הי׳ דרשן מפואר, ובאו ונתקבצו אליו רבים לשמוע דברי תורה מפיו, ב״ילקוט שלמה״ מביא בשם הגה״ק בעל הדרכי תשובה זצ״ל ששמע מפי קדשו של מרן בעל הדברי חיים מצאנז זי״ע שאמר על הגאון המלבי״ם שכל דרשותיו וכל כוונתו לשם שמים, שמה התחיל לסדר ספרו הגדול ״ארצות החיים״ על שו״ע או״ח אוסף גדול של דינים מספרי קדמונים ושו״ת האחרונים בדרך פלפול וסברה ישרה, בהיותו בן עשרים ושבע הוציא את ספרו הנ״ל ועוד חיבורים בכל מקצועות התורה, וגדולי הדור בהסכמותיהם על ספריו כותבים עליו גדולות ונצורות, הגאון בעל ״שערי תורה״ כותב עליו ״הגאון החריף הגדול, בקי בחדרי תורה, קולע אל השערה, ארי שבחבורה, גלי דרע״ ונפל נהורא, וברכתי עליו ברוך שככה לו בעולמו, הגאון ר׳ נחום טרעביטש זצ״ל מכנהו לשר התורה מאיר עיני חכמים.

על כס הרבנות

בשנת תקצ״ט נתקבל לאב״ד וורעשנא, אשר עד מהרה נתחבב על בני הקהילה, בעת ההיא כשישב שם הפציר ממנו קהילה המפוארה פוזנא שיבוא אליהם למלא מקומו של רבם הגדול ה״ה הגאון ר׳ עקיבא אייגר זצ״ל אולם קהילת וועדשנא לא הניח לו לילך מעמהם ע״כ נשאר שם בוועדשנא, שבע שנים ישב שם והרבה תקנות תיקן, שם הוציא את ספרו ״ארצות השלם״ בדורש ואגדה וספר ״שירי הנפש״ על שיר השירים, משם נתקבל לעיר קעמפען לכהן כאב״ד, חמש עשרה שנים יש על כסא הרבנות דשם, שם לחם מלחמת מצוה נגד כופרי ופוקרי זמנו ונגד חוקרי ומבקרי התוה״ק, והתחיל לחבר נגדם חיבורו הגדול ״התורה והמצוות״ על ספרא וספר ״מקרא קודש״ על תנ״ך, מקעמפן נקרא לכהן לאב״ד בוקארעסט שם מצוהו צרות רבות ונוראות כי הקהילה הי׳ מאד מאד ירוד בעיניני רוחניות, והוא לחם נגדם בכל כוחו, מסופר שפ״א אמר בדרשתו שם בבוקארעסט ״דיהוע שבזמן שביהמ״ק הי׳ קיים הי׳ בני ישראל מצווין לקיים מצות של לתת לכהן ״זרוע״ לחיים״ וקיבה״, ועתה בעוונותינו שחרב ביהמ״ק ואין לנו כהנים בעבודתם, אז נחשבו הרבנים והת״ח לכהנים, אז אמר מבקש אני מכם שתתנו את השלש דברים א) ״זרוע״ שתניחו תפילין על הזרוע, ב) ״לחיים״ שתגדלו את זקנכם שעל הלחיים, ג) ״קיבה״ שתכניסו אל תוך קיבכם רק אוכל כשר... , חמש שנים לחם עם הפושעי ישראל, ורדפוהו ושטמהו בעלי חיצים עד שמסורהו לשרי הממשלה, וביום הש״ק באמצע הדרשה תפסוהו ונתנוהו לבית האסורים, עד שהשתדל בעבורו השר משה מונטיפיורי ז״ל ושחררו אותו, כששחררוהו אותו הלך משם לעיר לונטשיץ למלא מקומו של חותנו, חמש עשרה שנים שם, אולם גם שם לא רוה נחת וקפץ עליו רוגזו של בעלי מחלוקת והזרך לעזוב את העיר, והלך לעיר חערסאן, ומשם למאהליב, וגם שם לא נח ולא שקט, כי המלשינים פעלו שממשלת רוסיא גירש אותו מכל מדינת רוסיא, באותו זמן ביקשו עדת ישראל שבאמריקא למנותו כרב הכולל לארצות הברית, אולם בגלל זקנותו לא נתנוהו בניו לנסוע לעבר הים, ועבר לקעניגסבערג, והי׳ שם ג׳ שנים.

לוחם מלחמות ה׳

כל ימיו ובכל מקום בואו לחם בכל תוקף נגד פושעי ישראל המשכילים חוקרי ומבקרי התוה״ק למיניהם, גלל זה התחיל לחבר נגדם ספריו ״ארצות השלום״ ״אילת השחר״ על דקדוק וכיוצא בזה, עד כדי כך שהמשכילים בראותם שכ״כ עוסק בהגיון ובדקדוק חשבם שהוא אחד משלהם, מסופר שכשבא לקעניגסבערג והמשכילים ראו שעוסק בדקדוק חשבו שהוא אחד מהם, וזה הי׳ מתחילת חודש אב בתשעת הימים שבנ״י לא אוכלים בשר רק חולים וכדו׳ וע״י שאלת חכם, והיות שכבר ספחת המינות התועררה בקרבם, ורצו לבטל המנהג שלא לאכול בשר, אך לא הרהיבו עדיין לאכול בלי שאלת חכם, ע״כ באו לפניו שיתיר להם אכילת בשר באמרם אליו שהנם חולים, המלבי״ם כשראה שאחד יוצא ואחד נכנס וכל אחד באותו בקשה, הרגיש בערמתם, אמר ע״ד צחת ״אתרנגולא ואתרנגולתא״, שהמה רוצים לאכול בשר, ״חריב טור מלכא״ אומרים אנשי קעני״גסבער״ג שהם חולים (ברכה משולשת), והכן ע״י ספרו זכה להשיב הרבה מעון, סיפר הגה״צ ר׳ משה קליערס זצ״ל (קונטרס ״מפי דודי״) שהמלבי״ם כתב את ספרו ״ארצות השלום״ ארבע עשרה שנים, לאחר שיצא לאור עולם נסע פ״א לאחת המרחצאות, ויהי היום נכנס לחדרו איזה ״געגנראל״ שניכר הי׳ ע״י אותות הצטיינות שעליו שהוא געגנראל גדול, ויהי כאשר נכנס התעלף המלבי״ם, אחר שהשיבו את רוחו, אמר: התעלפתי מרוב פחד לחיי שנפל עלי, כי געגנראל זה, הי׳ תלמידי מובהק ונתפקר, ויחבר ספר שאלות וקושיות על ההגדות, ועם ראותי את ספרו רציתי להשיב לו על אותן שאלות וקושיות, אך מיראתי להשיב בגלוי סדרתי כל הישובים במשך ארבע עשרה שנים בצורה דרושית בשם ״ארצות השלום״, ועתה בראותי אותו חשבתי בבטח שלהנקם בא ואתעלף, אח״כ ניגש

אליו הגענעראל ואמר לו שראה את ספרו "ארצות השלום" והוא נוכח שהוא טעה ומתחרט על מה שכתב, ובקשו שיתן לו דרך תשובה, גם לקח ממנו הרבה מהספר "ארצות השלום" והפיצם בין אלה שהפיץ את ספרו למען ויכחו גם הם את האמת וישובו למוטב.

והשיב

אחר כך כשראוהו המשכילים שהחטיאו את המטרה והוא לא אחד מהם, התחילו לצערו בשאלותיהם וגם סתם צרות, הרבה הרבה יסופר מתושבותיו החכמות הקולעת אל המטרה שהשיב המלבי"ם להם, ונצטט כמה מהם, פ"א ברצותו לצערו שלח לו משכיל אחד בפורים למשלוח מנות ד"א מטוגן, המלבי"ם השיב ע"י השליח שיאמר להמשלחו שעד היום לו ידע כמה הגיע אהבתו הגדולה אליו, שגם מאוכל שבפיו הוא מצמצם לשלוח לו, אך מכרח לשלחו בחזרה כי מדומה לי שהוא סעודה שאינה מספקת לבעליה, לשנה אחרת שלח לו הלה איזה מאפה בצורה של ד"א, לקח המלבי"ם תמונה שלו (של המלבי"ם) ושלחה להמשלח, הלה בראותו תמה על הדבר, ולא עצר כח בנפשו עד ששאלו ע"ז, ענה לו המלבי"ם אתה שלחת תמונתך וע"כ שלחתי לך תמונתי..., פ"א שאל אותו משכיל אם יש היתר לעשן מקטרת בשבת ע"י שינוי, ענה לו המלבי"ם שיש היתר, תמה הלה כיצד, ענה לו, בצד השני של המקטרת במקום האש..., פ"א ישב עם חמשה רע-בנים שנטו כבר קצת מדרך התורה, נענה ואמר שהחמשה רבנים הם נגד חמשה חומשי תורה, לפליאתם של המקורבים, ענה, שהם מתנהגים נג"ד החמשה חומשי תורה.

ובא השמש

בשנת תרל"ט נתקבל לאב"ד קרעמענטשוג, כשנסע לשם עבר בדרך את העיר בריסק, ויצא לקבל פניו הגאון ר' יוסף בער בלווית כל העיר, משם נסע לקאברין, וחלה שם מאד, כשהוטב לו המשיך דרכו ונסע לקיוב, שם גברה חולייתו, ואחר זמן קצר נפטר בקיוב ביום א' תשרי יום א' דראש השנה שנת תרל"ט, וכל מקום שהגיעה הבשורה רעה על פטירתו עשו אבל גדול ומספד כבד.

מורשתו הרוחנית

השאיר אחריו ברכה ספריו הרבים ואלו הן "ארצות החיים" על שו"ע או"ח, "ארצות השלום" דרושים, "התורה והמצוות" על ספרא, "מגילת סתרים" על קבלה, "אילת השחר" על דקדוק, "שירי הנפש" על שיר השירים, "משל ומליצה" נגד מדת החנופה, "ארץ חמדה" על התורה דרך פרד"ס ועוד, בעיקר נתקבל ונתחבב אצל בני תורה פירושו על התורה והנ"ך, בספר נהרי אש מביא בשם הגה"צ ר' שמעון ז'עליחוב זצ"ל שדיבר על גדולת המלבי"ם ופרושיו, אמר שפירושו ביחזקאל (מ-מו) על צורת בנין הבית העתיד הפי' היא בוודאי כתב ברוה"ק ששרה עליו בעת כתיבתו, על פירוש שיר השירים אמר כי ברור כי זאת היא אחת מן הכוונות של שלמה המלך ע"ה.

ד' תשרי

הגה"ק רבי יצחק ארי' ממיכלשטאט זי"ע

ואלה תולדות

הגה"ק רבי יצחק ארי' המכונה רבי זעקל לייב ווארמזער – ונודע בפי כל בשמו המקדש "הבעל שם ממיכלשטאדט זי"ע נולד בשנת תקכ"ח במיכלשטאדט שבאשכנז, לאביו הגה"ק רבי מתתיהו ז"ל, עוד בשחר טל ילדותו נודע לעילוי ומתמיד נפלא, כשהוא מקדיש לילות כימים והוגה בתורה תמימה, בהיותו כבן ט"ו שנה עבר ללמוד תורה בפראנקפורט הסמוכה, תחילה אצל הגה"ק רבי פנחס האראוויטץ בעל ההפלאה, ואח"כ בישיבתו של הגה"ק רבי נתן אדלער, שם למד בחברותא עם מרן החתם סופר.

לאחר נישואיו בשנת תקמ"ט חזר לעיר מולדתו מיכלשטאדט, ועל אף שיסורים הרבה אפפוהו כשסבל מצער גידול בנים ושיכל כמה מילדיו בילדותם ר"ל וגם אשת נעוריו מתה עליו, מ"מ לא נשברה רוחו וקיבלם באהבה.

בנוסף ליגיעתו העצומה בתורת הנגלה, החל בצעירותו כבר להגות בתורת הרז ובקבלה מעשית, דבר זה היה לו בעוכריו, כי עיסוקו בנסתרות עורר עליו התנגדותם של כמה מחברי הקהילה, אשר מנעו ממנו את כס הרבנות ולא נחו עד אשר הביאו דיבתו רעה לפני השלטון ואף נאסר לפרק זמן קצר בבית המאסר, לאחמ"כ עבר לק"ק מאנהיים, אך לא ארכו ימי שבתו שם, וכעבור כמה שנים חזר למיכלשטאדט, ונתקבל לכהן פאר כרבה של מיכלשטאדט והגלילות, בכל מקום בואו יסד ישיבה גדולה ודאג לקיומם של תלמידיו הרבים שנהרו אליו מרחבי גרמניא.

פרישותו וחסידותו המופלאה היו לשם דבר, כן נודע בשעתו איש אלוקים קדוש ועושה נפלאות גדולות, בעשותו גדולות ונצורות עבור ישועת ישראל, והכל ע"י כוח תורתו, רבים הם הסיפורים המתהלכים בעם אודות כוחו המופלא שנתקיים בו "ותגזר אומר ויקם לך" וכל היוצא מפיו הק' עשה רושם בשמים ובארץ, גם אצל אנשים שאינם מבני ברית היה רישומו ניכר וסיפרו עוזו נפלאותיו מתוך יראת הכבוד.

בחודש תשרי שנת תקפ"ה כילתה אש את ביתו ואת רכושו כולל את אוצר הספרים הגדול שהיה ברשותו, שמע השריפה יצא למרחקים וקהילות שונות שלחו לו כספים לבנות את הריסות ביתו מחדש ופתיחת ישיבתו ורכישת הספרים.

ביום א' דראש השנה שנת תר"א בעת שכבו על ערש דוי ביקש לשמוע את התקיעות, אולם התוקע לא הצליח בשום אופן להוציא קול שופר, עד שהורה לו הרה"ק לכסות את פניו במטפחת ואז מיד כשעשה כן עלו תקיעותיו יפה בלי שום קושי ויהי לפלא. ביום ד' תשרי שנת תר"א לפ"ק השיב את נשמתו ליוצרו בשנת השמונים לחייו ומנו"כ במיכלשטאדט.

דבר בעתו

לפני בא יום ה' הגדול והנורא

לקט מאמרי קודש מפי צדיקי וקדושי עליון, בגודל קדושת הימים וסגולתן

ונמצאת למד מזה שגם ביום הגדול והנורא עת משפט עמו ישראל בר"ה והקצבת חיותם ופרנסותיהם ומזונותיהם הנה הכל נעשה ונמשך בשבת שלפניו במקור מים החיים וע"כ מבואר בשו"ע (או"ח סי' תכ"ח ס"ד) שלעולם קורין אתם נצבים קודם ר"ה ע"ש לפי שהיא מרמז על ר"ה והר"ה נרמז ונחקק בשבת שלפניו ע"כ קורין אותו בשבת הזה.

(באר מים חיים)

◆◆◆

והנה שבת זה שהוא שבת האחרון מהשנה שעברה הוא נעוץ סופו לתחילתו וע"י שמירתו בקדושה וטהרה נוכל לתקן אל כל מה שפגמנו בכל שבתות השנה שעברו שאמרו הצדיקים הקדמונים זצ"ל שאם ירים איש את קצה המטה יתרומם כל המטה כן כאשר יתקן איש ביום האחרון יתוקן כל הזמן וזה מה שכתוב בתנד"א פ"א ימים יצרו ולו אחד בהם זו יום השבת ודרש מילת אחד כטעם אחד העם יום המיוחד שבימים והוא השבת קודש ויום אחד חשוב שנה (ר"ה ב') רצה לומר יום אחד זה השבת קודש ההוא מחשיב לדבר חשוב כל השנה כולה.

(ישמח ישראל)

◆◆◆

הנה מצינו בגמרא ר"ה (דף ב') שאצל מלך יום אחד בשנה חשוב שנה וכן בסוף השנה, וכן הוא בבעל תשובה למעלה אצל מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, אף שלא היה עובד להשם יתברך בכל ימות השנה, רק שבסוף השנה עלתה במחשבתו ושם אל לבו לעשות רצון השם יתברך, נחשב לו יום האחרון כשנה שלימה.

(חסד לאברהם לר"ה כ' ע"ג)

◆◆◆

אם כן גם אנו נאמר לענינינו אשר כלה החודש באפס תקוה, הלא רחמנא ליבא בעי, בזו הלילה הנשאר יפשפש במעשיו וישים אל לבו הטוב גודל מריו ותחרט בחרטה גדולה ויפול מלא קומתו ארצה, בינו לבין קונו ויזעק מרה, אוי לי מה עשיתי כזאת וכזאת עשיתי, והנני מתחרט בחרטה גדולה מאד ומאד באמת ובלב שלם, ויקבל עליו בכל לב שלא ישוב עוד לתעתועיו כל ימי חייו, ויהיה אצלו כיתד שלא תמוט, ויתודה בבכי גדול ויבקש מחילה וסליחה ממלך מוחל וסולח, ומה שצריך תיקון יתקן כפי אשר יגיד לו רופא נפשות, ובין אדם לחבירו לתקן, אז יהיה קונה עולמו בשעה אחת ויגיע לחפצו במעט זמן אשר ישאר בידו.

(ישמח משה פרשת נצבים)

◆◆◆

וכללו של דבר קודם ביאת הדבר צריך להתפלל על הדבר, כמו דוד המלך היה קם קודם היום ומתפלל על היום שיכנס ויצא בשלום כך אם רוצים שיהי' ישועה בר"ה צריך להתפלל בער"ה קודם ביאת השנה, תחל השנה וברכותיה, ברכת השנים, כמו בתחילת השבוע מתפללים החל ששת ימי המעשה וכו', ועיקר מראשית השנה דרשו חז"ל שנה שרשה בתחילתה שהמתפלל בלב נשבר ונדכה כעני בפתח מתעשרת בסופה ויקובל תפילתו.

(סמיכת משה)

◆◆◆

שעריך הם דופקים כעניים ודלים דרך העשיר שצריך לחבירו בטובתו דופק בקול גדול ולא יתבושש, אבל העני בתחנונים ידבר מרושש, אבל אם הוא סכנת נפשות גם העני יתמרמר בקול גדול, כן אנחנו תחילה עומדים בימי סליחות אומרים שנים ושלשה סליחות ודופקים בנחת עם עני ואביון אולי ירחם, אבל עתה ערב ר"ה שהוא סכנת נפשות ביום מחר כי תבא על זכרון בספר הזכרונות וספרי החיים וספרי המתים פתוחים לפניו, צריך לקרוא אל ה' בחזרה, עם ה' חזקו ונתחזקה לבקר ולעמוד על נפשותינו להצילנו מכל צרה וצוקה.

(סמיכת משה לער"ה)

◆◆◆

מצוה גדולה לחלק צדקה ערב ראש השנה לעניים ולאביונים המבקשים מים שורש החסדים וכו' ומדת הרחמים גדולים אפילו שאין להם זכות, על כן נקרא מדת רחמים גדולים אי"ן שאין צריך זכות, ועל כן על ידי חילוק הצדקה בערב ראש השנה פותחים מדת אין ומים מה שחושקים עניים ואביונים ועל ידי זה נמתקו כל הדינים שיש בראש השנה.

(אור החכמה)

◆◆◆

א"ר יצחק אין דנין אלא לפי אותה שעה דייקא, כלומר כיון שהתחיל שעה אחת קודם ר"ה לפי אותה שעה דנין את האדם שנמצא ביום שהתחיל בתשובה ונמצא הכל תלוי באותה שעה.

(קול אריה)

גדלות יום ראש השנה

מהתנהגותו בר"ה נרשם לכל השנה

כמו שאדם נוהג בר"ה כך יתנהגו עמו כל השנה, והוא מורה גדול ביום הזה שהוא נעשה רושם על כל השנה ולכן אין לאדם בר"ה כי אם לבלות כל היום בתורה ובתפלה, והסביר ענין ר"ה, כמו שאדם רוצה לבנות בית אזי מצייר תחלה על הטבלא הבית צורתו עם חדריו וכו', ועל דרך זה הוא הבנין, כך הוא רשימו של ראש השנה על כל השנה. (הרה"ק ר' פנחס מקוריץ זצ"ל)

◆◆◆

ראש של השנה

ראש השנה הוא ראש של השנה כמו שאנו אומרים מה שנקרא ראש חודש ולא ראשון של חודש, שהוא הראש של החודש, ובתר רישא גופא אזיל לכן יכולין לזכות בראש השנה שיהי' כל השנה טובה שנזכה בו להאור כי טוב. (פרי צדיק)

◆◆◆

המ"ח שעות שבראש השנה

אשרי מי שהוא זוכה לקדש ולטהר עצמו ומחשבותיו, ולהכין עצמו לקראת אלקינו בכל המ"ח שעות שבראש השנה, שבזה ימשוך קדושה ודביקות השם על כל השנה שיוכל להיות דבוק בנועם השם כל היום, וכל חלק מחלקי השעות שבראש השנה יתנו עזר וסעד לכל יום מימי השנה להמליך הבורא ברוך הוא. (מאור ושמש)

◆◆◆

שערי רחמים פתוחים

מורי ורבותי, הנה עכשיו הוא עת רצון הגדול ביותר, כמו שאיתא דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, ואמרו חכמינו ז"ל אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים שבימים אלו שערי רחמים פתוחים, והבורא יתברך כביכול קרוב אלינו, והיום הוא יום הראשון מימים האלו והרחמים הם יותר גדולים, וגדול הרעש בכל העולמות, שמצפים שבשנה זו כבר נפעל בתקיעותינו ובתפילותינו, נראה שלא להניח לעבור זו השעה בלא כלום ולא נצא ריקם ח"ו, והנה עכשיו מצות היום לפנינו, נפיל נא תחינתינו לפניו יתברך. (דברי יואל)

◆◆◆

טעם קריאת ראש השנה "היום"

ויש להסביר טעם הדבר בקריאת "היום" לראש השנה דייקא כי נודע שבכל יום ויום צריך האדם לידע שאין לו עוד רק זה היום שעומד בו עתה, כי מי יודע מה יולד יום, ואמרו ז"ל שוב יום אחד לפני מיתתך, וזה שאמר הכתוב וידעת היום שאם תדע שאין לך רק היום אז ממילא והשבות אל לבבך, והנה בכל יום ויום אין האדם משים אל לבו זאת כי עולם כמנהגו נוהג, אולם ביום הדין ראש השנה אשר מלך במשפט יעמיד ארץ, ויודע כל אחד ואחד אשר עתה דנין עליו כפי מעשיו בין לחיים, כי מי לא נפקד כהיום הזה, ולזה נקרא ראש השנה "היום" שכל העומד בו אינו מובטח רק ליומו, ולא ליום שלאחריו, והבן. (קדושת יו"ט)

◆◆◆

תיקון השני ימים של ר"ה

השני ימים של ר"ה יום א' שייך לתיקון שנה שעברה ויום ב' להבא, בכדי לכלול סופו בהתחלתו, ובהשני ימים יכולים לתקן שנה שעברה ושנה הבא עלינו. (בית אהרן)

◆◆◆

השכמה

בראש השנה נוהגין לקום קודם אור היום, משום שאמרו רבותינו ז"ל הישן בראש השנה מזליה גם כן ישן, ובוודאי הכוונה על שינת היום, כי בלילה הוא זמן שינה, וכל שכן דראוי לקום קודם אור היום מחמת חרדת אימת הדין, משום שאמרו רבותינו ז"ל דבשעה ראשונה מהיום הוא התחלת הג' שעות הראשונות, שבהן הקדוש ב"ה דן את כל העולם כולו, ואם ישן אז מראה בעצמו כאילו אינו חושש לדין שדנין אותו למעלה. (אלף המגן)

תפלה

מעלות כל התפלות של כל השנה

על ידי מחשבות זרות נפסל התפלה ומשליכין במקום פסולי המקודשין, ואם מתפלל בר"ה בכוונה מעלה כל התפלות של כל השנה שחרית לשחרית ומנחה למנחה וכו'. (תולדות יעקב יוסף)

◆◆◆

העיקר הוא פירוש המילות

העיקר ביום הקדוש הבעל"ט הוא לראות לתקן הכל בתפלה כי בתפלה יש תיקון כל הענינים עניני הגוף ונפש לשפוך נפשו לפני ה', הרוצה יוכל להבין ולהרגיש כל המקומות, אך אין צורך לזה רק להתקשר ולכוין פירוש התיבה, ודי בזה. (בית אהרן)

◆◆◆

העיקר הוא הכוונה

ולכן אם בראש השנה נוהגין להתפלל בקול זכרינו לחיים לא זה העיקר, כי אם לכוון בלבו, ובחשאי בתחנונים ידבר בלב נשבר ויבקש רחמים שישיע לו ה' שיתחרט בלבו על העבר,

ויתקנו בתשובה שלימה לפניו יתברך, ואחר זה לפתוח פיו לבקש חיים וכל טוב על העתיד. (ייטב פנים)

◆◆◆

צריך תפלה לתפלתו

הנה נכנסנו ליום איום ונורא בו נדונים כל ברואי תבל, ואנו נגשים עכשיו אל התקיעות ותפלת מוסף, ואנו זקוקים לעורר רחמי שמים, שהרי בשמים דנים עתה על הכל על הכלליות ועל הפרטיות של כל העולם, ואין אתנו יודע עד מה על מה להתפלל, על כן עלינו להתחנן אל השם יתברך על זה גופא שישפיע לנו דעת, שנדע על מה להתפלל, ועל מה לבקש ושנוכל להתפלל כדבעי, שהרי הלבבות אטומים וזקוקים לסייעתא דשמיא, שהשם יתברך יהי' עם אמרי פינו בעת תפלתנו, ויתקבלו אמרינו לרצון לפניו ונמצא חן בעיני השם יתברך. (דברי יואל)

תפלה לכבודו ית"ש

בזה בוודאי יזכה בדין

אתם נצבים היום בא ללמדנו הפסוק, האיך איפוא נוכל להמלט ולעמוד על נפשינו ביום הגדול והנורא, דא היום ראש השנה, כאשר יבואו בני האלקים להתייצב על ה' מימינים ומשמאילים, ואם כל אחד ואחד ילך וישיב לדרכו לחנן ולחלות רק בעדו ובעד ביתו, האיך נזכה בדין בקום למשפט גבר בחקר אדם, אם יבוקר על כל פרט ופרט מעשה איש ופקודתו ועלילות מצעדי גבר, ועל זה אומר הכתוב אתם נצבים היום באיזה צד ואופן תזכו במשפט ותהיה נצבים וקיימים כפירוש רש"י, כלכם לפני ה' אלקיכם היינו באם כלנו נהפך פנינו נוכח פני ה', לשפוך שיח תחינתינו רק על הגלות שם הנכבד והנורא שיתגדל שמו במהרה בימינו, כי צדיק הוא ה' וראוי כי יבוא מועד עת קיבוץ גליות, ואז יתפרדו ויבדלו כל המשטינים והמקטריגים, ראשיכם שבטיכם כל איש ישראל, היינו מי אשר רק שם ישראל יכונה אף אם אינו ראוי וכדאי לעצמו, עם כל זה הקדוש ברוך הוא בודאי כדאי שיתגדל ויתקדש שמו בב"א. (קדושת יו"ט)

◆◆◆

מדוע בן ישי לא בא

מקובל בידינו מאבותינו הקדושים זי"ע בשם הגה"ק רבי ר' שמעלקא זי"ע מניקלשבורג כי בא לתקיעת שופר ביום א' דר"ה לבית הכנסת ונתעוררו מאוד הצבור ובכו בכי רב, וגם ביום ב' דר"ה בבואו לתקיעת שופר געו בבכי' מאוד, והמליץ ופירש אז ביום ב' דראש השנה לפני תקיעת שופר הפסוק מדוע לא בא בן ישי, היינו שתסובב השאלה, מדוע לא בא בן ישי משיח צדקינו לבוא ולגאלינו מגלות המר הלזה, וכבר ראיתי בעת רצון תקיעת שופר נתעוררתם בבכיה, אמנם "גם תמול" ביום א' דראש השנה, "גם היום" ביום ב' "אל הלחם", רק על הפרנסה וצרכי גשמיות, שאין משימים לב על צער גלות השכינה מאריכות גלותנו לבקש על הגואל צדק כראוי, כי על כן עדיין בן ישי לא בא עדה"ק. (שער יששכר)

◆◆◆

אין חיות בלא דביקות

זכרינו לחיים וכו' דקשה הזוהר צווח וכו' הב לן חיי וכו' ואיך יסדו אנשי כנסת הגדולה כן, והנראה לי, דאלו המתפללים על החיים רק למענו שרוצה בחיים, על אלו צווח הזוהר, מה שאין כן אם רוצה בדבקות השם יתברך, וזכרינו לחיים היינו הדביקות, כי נאמר ואתם הדבקים בה' וכו', אם כן אין חיות בלא דביקות, ואם כן זכרנו לחיים, היינו שנהיה דבוקים בך שהוא החיות האמיתי, והבן. (ישמח משה)

◆◆◆

משל מבעל הישמח משה זי"ע

ק"ז זלה"ה הישמח משה היה מרגלא בפומי' להסביר ולתאר, איך שבכל שנה ושנה ביום הזה באים למעלה כל שרי האומות, כל אחד ואחד לבקש על עצמו ועל מדינתו, ובתוכם בא גם המלך המשיח ואף גם הוא שואל ומבקש מתי יגיע זמני לילך לגאול את ישראל עם קדושו, ושרי האומות אומרים לו למה אתה בא, הלא הנך רואה שבכל שנה ושנה אתה יוצא בפחי נפש ובלא כלום, והוא בעיניהם ללעג ולקלס, ואם אומרים ח"ו למלך המשיח שעדיין לא הגיע זמנו, אז הוא יוצא בחרפות ובבושות, וכל השרי האומות כולם שוחקים ממנו ומלעיגים עליו, ואי אפשר לצייר את ההרגש שלו, וכמה קשה הוא בזיונו אחר שהוא בוכה ומבקש ומתחנן ומפיל תחנה לפני הבורא כל העולמים, ועד מתי נהי' עוד בגלות המר והנמהר הזה, ומתי יגיע גם זמני כמו שמגיע לשאר שרי האומות, אם אח"כ אומרים לו בעוה"ר שעוד לא בא זמנו.

אמנם הנה אף אם לבזיון הזה כבר הורגל המלך המשיח בעוה"ר, שאומרים לו כן בכל השנים ומלעיגים עליו, מ"מ עכשיו בדורינו אלה גדולה חרפתו, דלא די שלא בא זמנו, אדרבה נעשה עוד הס"מ השולט והמשפיע על ארצינו הק' באלו השנים האחרונות, וכמבואר אצלינו מדברי הב"ח דא"י אינה נתונה תחת שום שר ומושל, וחלילה ע"י העונות גורמים לסילוק שכינתו ית', ונעשה הס"מ המשפיע שם, יעי"ש, ובאלו השנים האחרונות נסתלקה משם שכינתו יתברך בעוה"ר, ואם גם עכשיו יאמרו להמלך המשיח שחלילה עדיין לא הגיע זמנו עבור עונותינו הרבים, אזי עוד נתוספה וגדולה חרפתו שגם הס"מ לועג ממנו, כי הוא נעשה המושל בארה"ק, על כן נתעורר נא ונשפוך לבבינו לפני אל חי, ונפיל תחנה לפניו יתברך שמו, שבמהרה יתבטל ממשלת הרשעה שבארה"ק ע"י מלך המשיח. (דברי יואל)

◆◆◆

שאין לשכוח להתפלל על העיקר

ובעמדנו כעת ביום הקדוש והנורא הזה, אשר דנין בו בשמים על הכלליות ועל הפרטיות, מוטל עלינו להתחזק ולהתעורר שלא להניח לעבור ח"ו זמנים יקרים כאלו בלא כלום, כי עלינו לדעת מה שדרשו חכמינו ז"ל דרשו ה' בהמצאו קראהו בהיותו קרוב שבעשרה ימים שבין ר"ה ויום הכיפורים, הוא עת רצון וזמן תפלה, ועל כן בואו ונקרא על ה' בחזקה, ואזי יעזור לנו הקב"ה שיתעוררו עלינו רחמיו המרובים, ויעזור לנו השי"ת שיהיה שנה הזאת הבא לקראתינו שנת קבול תפלות, שיושע כל אחד בכל הישועות הנצרכות לו, אבל מהעיקר ג"כ אין לנו לשכוח לבקש ולהתחנן לפני הקב"ה, שישמע הקב"ה ויראה בצער גדול של השכינה הקדושה, וכנסת ישראל אשר יושבת בגלות בעוה"ר, וירחם עלינו בישועה כללית, שלא נצא עוד מיום הדין בצער ובחרפה כמו בכל שנה ושנה. (מהר"ם ט"ב)

תפלה בחשני ימים

יום שני הוא שעת מוכשר ביותר מיום הראשון

כבר נתבאר לעיל שעת מוכשר ביותר הוא ביום שני של ר"ה, כי אז דינא רפיא, ונכון ביותר להתפלל לפניו יתברך, ולעורר את רחמיו וחסדיו עלינו לגאלינו במהרה מגלות המר הזה וירחם על קרן התורה וקרן ישראל. (קדושת יו"ט)

◆◆◆

ביום א' להתפלל בעיקר על תיקון הנשמה

הדרך הנכון לכל אדם להתפלל ביום ראשון דר"ה עיקר על תיקון הנשמה ועל עסקי עבודת השם יתברך שזה פנימית העולמי' וביום השני להתפלל על צרכיו בני חיי ומזוני ולהשפיע לכל ישראל. (עבודת ישראל)

◆◆◆

ביום ב' צריך לזכור כללות ישראל

להבין הטעם מפני מה נקרא ר"ה יום הזכרון כי ר"ה הוא ב' ימים ביום א' דינא קשיא, וביום ב' דינא רפיא, ומפני כן ביום א' עיקר להתפלל עבור כבוד הבורא על צער גלות השכינה כנזכר לעיל, אך ביום ב' צריך כל אחד מבני ישראל לזכור כללות ישראל לעורר רחמים עליהם להשפיע להם כל טוב וחסד, וזה שכתב אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו וכו', ומכל שכן מי שהוא זוכר את חבירו בתפילתו בוודאי זה רצונו של הקב"ה, לכן ר"ה נקרא יום הזכרון שמחויב כל אחד ואחד להתפלל על חבירו. (תפארת שלמה)

פסוקי דזמרה

העיקר הוא להתפלל במתינות

צריך אני לעוררך ולהזכירך ולהזהירך, אף שכבר ידוע הוא לך אבל להזכיר אני צריך, בענין התפלות של ראש השנה ויום הכפורים שהעולם אומרים אותם באמת בהתעוררות גדול, אך עיקר מגמתם שהם מתעוררים הוא בפיוטים ותפלות החדשות הנאמרים במחזור, אבל התפלות הסדורה בפסוקי דזמרה וקרבנות וקריאת שמע ותפלה הם אומרים במרוצה כמו בכל השנה, ואינם יודעים כי זה העיקר, וזה התוספות, ולא יקובל התוספות בלתי העיקר, ובדרושים של הרב ר' בער זלה"ה בהכתובים יש שם דרוש ארוך על גנות האנשים האלו, ואתה ידעת זה מעיקרא מעצמך ממנהג הקדוש מו"ה מנחם מענדל זלה"ה מפרעמישלאן שעשה העיקר עיקר בפרט ביום נורא כזה צריך לשום נפשו בכפו לכוונת התיבות ואותיות כידוע, ובזה מעלים התפילות הפסולות של כל השנה. (יושר דברי אמת)

שמונה עשרה

כוונת השמונה עשרה

כאשר מבקשין מלוך על כל העולם צריך להיות עיקר הבקשה על עצמינו, שכל אדם מישראל נקרא עולם בפני עצמו, וכפי מה שמקבלים על עצמינו כך נצמח מזה הארה לכל העולם, ולכן כמו כן על ידי הרשעים מרגישין הצדיקים שאינם יכולים לקבל על עצמן בשלימות ולכן מבקשין מלוך וכו' ודוק ותבין. (שפת אמת)

◆◆◆

אי אפשר לעמוד בתפלה בלי מסירות נפש

הנה הימים האלה נקראים ימי הרצון, הוא בשביל שבימים הקדושים האלו נתעורר רצון השם יתברך לעם סגולתו, ונתן דעת ותשוקה בקרבם להלהיב לבבם לעבודת יתברך שמו, כמו שכתוב פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון, ולהבין פי' לכל חי, דהנה כל איש ישראל מחויב למסור נפשו וכל חיותו לעבודת השם יתברך ברוך הוא ועל קידוש שמו יתברך, ובפרט בר"ה בתפילותינו ותמלוך אתה ד' מהרה לבדך, מלוך על כל העולם כולו בכבודך, שאי אפשר לעמוד בתפלה הזאת בלי מסירת נפש, כי כן מבואר בגמרא כי שעה אחת קודם תחיית המתים ישוב האדם לעפרו ע"ש, הנה בעל כרחך כשיגיע במהרה העת שימלך ד' לבדו ביום ההוא הנה צריך האדם לשוב אל עפרו תחלה ואחר כך יתנער מעפר כמבואר, לכך הנה בתפלה זאת צריך לקבל עליו מסירת נפש בלב שלם, אך שיתגדל ויתקדש שמו בעולם במהרה, ועל זה הוא שאמר דוד המלך ע"ה, כלתה לתשועתך נפשי אליך ד' נפשי אשא, ובזה

פירוש לכל חי רצון, שיהי' מוסכם בלב האדם ברצון גמור למסור כל חיותו במסירת נפש עבור כבודו יתברך שמו. (תפארת שלמה)

דמעות

רחל מבכה על בניה

קול ברמה נשמע, אם אותו קול שופר שנשמע ברמה עולה בבכי תמרורים בתשובה ומעשים טובים, אז רחל מבכה על בניה והשם יתברך מבטיח לה, ושבו בנים לגבולם, על גאולתינו ועל פדות נפשינו לחדש עלינו שנה טובה וחיים ושלום. (מראה יחזקאל)

◆◆◆

מי שאינו בוכה אין נשמתו שלמה

האר"י ז"ל היה נוהג לבכות בראש השנה וביוה"כ ומי שאינו בוכה בימים אלו אין נשמתו שלימה, ומי שמתעורר בבכיה גדולה מאליו, באותה שעה דן אותו בבית דין של מעלה ונפשו מרגשת, ולזה באה לו הבכיה. (אור צדיקים)

◆◆◆

ממשקה ישראל למנחה

משל למדינה שהיו חייבים מאוד למלך וגזר עליהם גזירות רעות משונות, אשר לכל השומע תצילנה אזניו, והנה היו ברעה ובחרפה ויחשבהו מחשבות ותחבולות, ועשתונות משתנות לפייס את המלך ולא יכולו והיו בצרה גדולה, והנה באחד מעבדי המלך אשר הי' רגיל בבתי גנזיו ויודע מהותו ואיכותו ונטרד ג"כ ונדחה מחמת מרדו ואמר להו דעו שאני שר המשקים של המלך שיודע אני ומכיר באיכותו ומהותו כי אין דבר חשוב לפניו, כסף וזהב כעפר לפניו, רק משקה אחד יש שחביבה לפניו מאוד מאוד יותר מכל סגולת מלכים אשר לו וכל חפצים לא ישוו בהן והוא אינו מצויה רק במדינתכם, והמביא לפניו המשקה הזה לא ימנע שאלתו ממנו שכל אשר ישאל יעשה כחפצו.

בכן ישתדלו בכל כוחכם להביא לפניו המשקה ואל תמעיטו רק כל מה באפשרי תרבו מאוד כפי פשעכם, רק תראו שלא תביאו אליו בכלים מכוערים רק בכלים יפים שדרכו להשתמש בהן, וכל א' יתן בצנצנת חתום בחומתו כדי שיכיר בפרטיות כל אחד ובצירוף הוא חשוב מאוד וגם אני נותן את צנצנת שלי בידכם ואז בשעת שתביאו המשקה הזה תתראו לפניו החרטה הגדולה והגמורה על כל פשעכם שפשעתם לנגדו ותבקשו מחילה בלב שלם ותקבלו מעתה מלכותו עליכם ואדנותו שתעבדו אותו מעתה בלב שלם ובוודאי ימחול לכם ויקבל אתכם בשמחה ובכבוד גדול ותקבלו נבזבזין סגיאין ישיש עליכם לטוב אך זה תעשו לי באם שישאלכם המלך מנין אתם יודעים הדבר החביב אצלי כ"כ תאמרו אחד מבני פלטרין שלך הנדחה מחמת פשעו הוא גילה לנו והזהיר אותנו מאוד על זה וגם הוא השתדל להביא מן המשקה ההוא אך מה הוא ומה השתדלותו כי איש אחד הוא ואנחנו הרבים ובצירוף הוא ראוי לעלות לפני מלך כמוהו ונתן גם את שלו בתוכינו, ויאמר המלך יכנס גם הוא לשלום וכן הוי.

והנמשל מובן, המשקה הוא דמעות שנאמר ותשקמו בדמעות שליש ודמעות של ישראל חביבים לפני הקב"ה מן הכל וסופרן ומניחן בבית גנזיו מלך מתרצה בדמעות. (ישמח משה)

◆◆◆

דמעה אחת אמיתית

ונקבל עלינו עול מלכותו יתברך באמת ונתפלל לפניו בדמעות אמיתיות, כי בדמעה אחת אמיתית של יהודי יכולים להביא הגאולה. (דברי יואל)

◆◆◆

המלך מתרצה בדמעות

והנה ביום הדין הקדוש ברוך הוא בעצמו הוא אצלנו, ואיתא שביום הדין הזה הקדוש ברוך הוא בכבודו מקדים לבתי כנסיות לשמוע תפלות מלבות באות, ומה אנו עושים אנו בורחים כלנו לבית הכנסת במקום אשר אבינו שם, ועל זה אמר הנביא דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, הנה העת יאתה לבכות ולהתחנן לפניו, הואיל והוא אצלינו ודאי ישמע תפלתינו וירחם עלינו הנה העת לספר לפניו תלאותינו, הנה העת לפייסו על כל מה שעשינו, ובמה מפייסין אותו הנה השי"ת נקרא מלך מתרצה בדמעות שיכולין לפייסו בדמעות אין אנו יכולין לפייסו בדבר אחר רק בדמעות. (ערבי נחל)

- תקיעת שופר -

תשובה

על ידי תשובה בתק"ש מביאים אורות לכל השנה

באמת כשישראל עושין תשובה בר"ה, ובפרט בעת תקיעת שופר מביאים על ידי השופר אורות עליונים עד שמאיר להם בכל השנה. (בית אהרן)

◆◆◆

הניצוצות הקדושים באים לביהמ"ד לבקש להעלותן

לכן צריך האדם לשום אל לבו בעת תקיעת שופר לתקן

המעות ולקבץ הנדחין, כמבואר בספרים הקדושים שאותן ניצוצין הקדושים ונשמות דאזלין ערטלאין, באים לבית הכנסת למען להעלותן, ועתה זכרו מה שהיה ומה שנעשה זה כמה שנים, גודל הלחץ זה הדחק אשר מצאתנו, ובשגם מפני חטאינו זה גלינו מארצינו וכו', אמנם לתקן הדבר ולהסיר דין להמתיקן ברחמים הרפואה לזה הוא מצוה לשמוע קול שופר ולשוב בתשובה כמבואר בספרים. (יסוד פנים)

◆◆◆

ע"י התשובה מעוררין זכות רחל אמנו

קול ברמה נשמע, אם אותו קול שופר שנשמע ברמה עולה בבכי תמרורים בתשובה ומעשים טובים אז רחל מבכה על בניה והשי"ת מבטיח לה ושבו בנים לגבולם על גאולתינו ועל פדות נפשינו לחדש עלינו שנה טובה וחיים ושלום. (מראה יחזקאל)

◆◆◆

שופר בלא תשובה אין מועיל כלום

ועיקר מצות תקיעת שופר הוא, אם יש תשובה, שעל ידי זה משברים כל הקליפות והמקטריגים, וכמו שכתב האר"י ז"ל להתוודות בלחש בעת התקיעות שאז השטן מעורבב ואין התקיעה מזיק, משא"כ שופר בלא תשובה אין מועיל כלל והלואי שלא יקלקל, שהוא כמזמין המלך לביתו ויוצא בעצמו לחוץ ומניח המלך לבדו, הלא יכעוס המלך מדוע באתי ואין איש, ככה ע"י מצות עשה של תקיעות שופר ממשיכים להשראת השכינה ואם לבו אין שם לשים לבו לתשובה הרי הוא מניח המלך לבדו ח"ו כי הלב הוא עיקר האדם, הלא ח"ו יאמר הקב"ה מדוע באתי אליכם ואין איש מכם פונה אלי בקירות לבו, ולכן אע"פ שתוקעין הרי הוא בכלל שנה שאין תוקעין בתחלה ח"ו מריעין לה בסופה. (ערבי נחל)

◆◆◆

מצות שופר הוא הצעקה מפנימיות הלב

מצות התפלה לדעת הרמב"ם ז"ל הוא פעם אחת בשנה ובוודאי העיקר בראש השנה שמצוה הוא בקול שופר הרומז להצעקה מפנימיות הלב והוא עיקר התפלה. (תורת אמת)

◆◆◆

התכלית של שופר הוא לשפר המעשים

הנה יש להקשות דאם כך הוא דעל ידי תקיעת שופר מסלק הדין לגמרי מעל בני ישראל ונשאר כולו רחמים, אם כן תמיד ראוי להיות כתיבה טובה, ומהיכן נצמח שנה רעה, שנה שעברה השם ישמרנו עוד משנה רעה כזו, וגם משיח צדקינו למה לא בא כיון שנסתלק הדין לגמרי, רק התירוץ מובן מאליו כי קול השופר אינו פועל רק כשיש תשובה עמו, דאם לא כן לא מקרי קול שופר, כמו שביארנו במקום אחר דשופר היינו שפרו מעשיכם. (ישמח משה)

◆◆◆

בתקיעות שופר נא לעורר רחמי שמים

וכעת שאנו הולכים לתקיעת שופר "לאמיר נישט פאפאטשקען די פאר מינוט, אין די פאר מינוט וועלדט זיך אלעס", נעורר נא רחמי שמים שיהיה כבר סוף וקץ לכל צרות ישראל, ומלך המשיח יצא השנה בשמחה וטוב לב ובזה יהיו נכללים כל הישועות. (מהר"ם ט"ב)

ווידוי

שום בית דין יכול לסלוח, אלא הקב"ה בעצמו

לפרשא חובוי בשתיקה ובבכיה בין התקיעות של תשר"ת תש"ת תר"ת, ואין כח ביד שום בית דין לסלוח, אלא קודשא בריך הוא יאמר סלחתי בפומא קדישא, לכך בהכרח שמתודה דן ליה הקב"ה בעצמו ומחיל ואומר סלחתי. (זוהר חי' פ' פינחס)

◆◆◆

בתשובה בעת תק"ש מובטחים אנו לשבור החומות

כי בהגיע הימים האלו, יש קליפות ר"ל אשר הם מטמטמין לבות בני אדם, וכמ"ש האריז"ל כי מי שאינו בוכה בימים האלו בידוע שאין נשמתו מתוקנת והוא מלא עונות, והן הן המחיצה של ברזל המפסקת, אכן אבן טוב יש בידינו מאוצרות אבינו ממעמד הר סיני שאז היו כל האוצרות בידינו, ונשאר אצלינו אבן טוב אשר סגולתו לשבר החומה הלזו, והאבן הטוב הלזה הוא תקיעת שופר אשר סגולתו לשבר החומה, אך אנו עושים זאת מידי שנה בשנה ואין מועיל ואין קץ ותכלית לגלותינו, הטעם לפי שאין עושין כפי הצורך, וגם צריך להיות בהכנעה גדולה ובבכיה ובחרדה וזולת זו אין מועיל, לזה אמר הנביא אפילו אם יתקע שופר בעיר, רק והעם לא יחרדו, אזי הוא כלא תקעו כלל ומריעין ח"ו, ועתה אחינו בנ"י יש לנו לחרוד מזה עצמו ולקונן ולילל מה יהיה התכלית, עד מתי לא תרחם את ערי יהודה וירושלים אשר זעמת זה כמה שנים, ועל מי יש לנו להשען פנינו לימין ואין עוזר לשמאל ואין סומך וח"ו אבדה תקותינו, כי כל התקוה שלנו הוא על האבן טוב הלזה הוא המצוה של תקיעת שופר ואם לא נעשה זאת כראוי ח"ו אין תרופה, לכן אנשי לבב שמעו ותחי נפשכם להתעורר בעת התקיעות שופר בבכיה ובתשובה בעזיבת החטא ובחרטה ובוידוי כמו שכתב האר"י ז"ל שבעת התקיעות יתוודה כל האדם בלחש, ואזי אנו מובטחים לשבור החומה ויופיע אור כבוד ה' עלינו ואז נצעק לפני אבינו שבשמים ויכמרו רחמיו עלינו ויגאלינו. (ערבי נחל)

כוונת התקיעה

הכוונה לתקוע הוא שרחמנא אמר תקעו

אמר אדוני מורי ורבי הרב הקדוש רבינו אלימלך זצוק"ל, על הגמרא למה תוקעין רחמנא אמר תקעו ופירש הוא ז"ל שהגמרא מקשה למה תוקעין כלומר מה היא הכונה של התקיעות ותירץ רחמנא אמר תקעו פירש שזאת תהיה עיקר הכוונה לעשות רצון הבורא ברוך הוא, ועל ידי תקיעתינו לעשות רצון הבורא ב"ה אנו ממתיקין הגבורות ונהפכו לרחמים. (מאור ושמש)

◆◆◆

והנה ידוע כי בשופר יש טעמים הרבה למה תוקעין, ועוד איתא טעמים ע"פ סוד וגם כוונת נעלמות שצריך לכוון ולייחד ע"י התקיעות, אבל עכ"ז העיקר לעשות כאשר צוה השי"ת כי הוא היודע מקומה וערכה ושעתה וזהו יותר מכל הכוונת אשר ביד השכל אנושי להשיג. (עצי חיים)

◆◆◆

להתגבר על היצר הרע

עיקר כוונת השופר על דרך הקרא, לבי חלל בקרבי, להזכיר את האדם להתגבר עצמו על יצר הרע עד שיהיה חלל בקרבו בלי פתיות היצר כלל, על כן השופר הוא דבר חלל, ולזה תוקעין מאה קולות העולה ל"ב עם חל"ל ותיבת בקרבי" עולה מטטרו"ן המוליך מאה קולות למעלה. (אמרי נועם)

◆◆◆

לזכור בריאת האדם שהי' ע"י הקב"ה

טעם פשוט על מצות תקיעת שופר, יש לומר שהוא לזכר ולהזכיר את האדם אשר בו ביום ההוא בר"ה נעשה ונברא כידוע, והוא על פי המבואר בזוהר הקדוש על ויפח באפיו וכו' שכביכול הנופח מעצמו נופח וכו' ולכן תמצא ביום ההוא שנברא לנפוח בהבל פיו דייקא כדי להזכירו מאן דנפח באפיו נשמת חיים ברוך הוא וברוך שמו, ועל ידי זה יתעורר לתשובה ולהיטיב מעשיו. (צבי לצדיק)

◆◆◆

סגולה לזכור את בוראו

במצות תקיעות שופר תקנו חז"ל להאריך בתקיעות שופר, ולתקוע שתי פעמים בתקיעות דמיושב ותקיעות דמעומד, ולא חששו שע"י השהיות יתערבו מחשבת בלתי רצויות, והטעם יש לומר על פי מה שכתוב הרמב"ם אף על פי שתקיעות שופר בר"ה גזירות הכתוב רמז יש בו, כלומר עורו ישנים משנתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה, עכ"ל, הרי שסגולת השופר לעורר את לבב ישראל לזכור את בוראם ולעזוב מחשבות לא טובות, ובכן מטעם זה לא חששו חז"ל במצוה זו לעשותה בלי שהיות, דאדרבה כל כמה שיאריכו בתקיעות יותר יחרד לבם מאימת הדין ויעזבו המחשבות לא טובות. (ברך משה בא)

◆◆◆

כונת התקיעות מיושב ותקיעות מעומד

י"ל דתקיעות דמיושב נתקנו בעיקר שכל יחיד ויחיד יכוון בהם על עצמו, לשוב בתשובה שלימה על כל החטאים ועוונות ופשעים שעשה, ואף שאין מזכירים בר"ה את החטאים בפה, אעפי"כ צריכין להתוודות בלחש בשעת תקיעות שופר בינו לבין עצמו, ולשוב בתשובה שלימה, ואח"כ נתקנו התקיעות דמעומד, אצל מלכיות זכרונות ושפרות, לכוון בו על ישועה כללית, למען כבוד שמים שהקדוש ב"ה למענו יעשה, ולמען כבודו יתברך שמו המחולל בעונותינו הרבים ושיהא בקשתינו למען כבוד יתברך שמו, אז אין פגע רע וקטרוג כנ"ל וזהו אמרו לפני בר"ה מלכיות היינו לכבודו של השי"ת, כדי שתמליכוני עליכם, שעיקר בקשת ישראל יהיה בר"ה עבור מלכיות שמים, ואז יעלה זכרוניכם לפני לטובה, ובמה בשופר, אשר אנו תוקעין למענו ית"ש.

ובזה יש לפרש דברי הגמרא אמר ר' יצחק למה תוקעין בר"ה וכו' כדי לערבב השטן, ופירשו התוס' דזימנא חדא בהיל ולא בהיל, כי פעם הראשון הוי התקיעות עבור כל אחד ואחד לעצמו, ובזה אינו מתיירא כל כך, אבל כד שמע תניין היינו התקיעות השניות, שתיקנו עבור ישועות הקב"ה, והתגלות כבוד שמים, שעל זה אין שייך שיהי' קטרוג, אז הוא אומר וודאי זהו שיפורא דיתקע בשופר גדול, ומטא זימנא להתבלע, ומתערבב וכו', כי מזה יש לו שפיר על מה להתיירא.

על כל פנים היוצא לנו מכל זה, דביום הקדוש הזה שאנו עומדים בו יש לנו עוד איזה מינוטען קצרים להכין עצמינו לקיים מצות תקי"ש, נתעורר כולנו ביחד להשים על הלב לשוב בתשובה שלימה ואמיתית לפניו יתברך שמו, ואף שאין מזכירין חטאים בר"ה, אף על פי כן כל אחד יודע נגעי לבבו מה שצריך לקבל על עצמו לשוב ולתקן את מעשיו במחשבה בדיבור ובמעשה, כי צריכים להאמין באמונה שלימה מה שאמרו חז"ל אין יסורים בלא חטא, והתשובה ומעשים טובים הם כתריס בפני הפורעניות, ועל ידי תשובה אמיתית יכולים להתהפך ברגע אחד להיות נחשב כצדיק גמור כידוע מ"ש חז"ל דהמקדש את אשה על מנת שאני צדיק גמור אפילו רשע גמור מקודשת, שמא הרהר תשובה בלבו, ועל ידי זה יהי' כח לכוון בתקיעות דמעומד לבקש ולהתחנן עבור כבוד שמו ית' ובזכות

זה נזכה שימלא הקב"ה עלינו רחמים, וירחם עלינו ויהפוך עלינו מדה"ד לרחמים. (מהר"ם ט"ב)

מסירות נפש

לעורר זכות אבות

ענין מצות תקיעת שופר, שהוא חק וגזירת הכתוב עם כל זה רמז וטעם יש בו, למען לעורר זכות אבות, כמו שאמרו חז"ל אמר הקדוש ב"ה תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק וכו', ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמיכם לפני, ביאור הדבר כי בעת תקיעת שופר ראוי לכל אחד לקבל על עצמו ענין מסירת נפש בשביל קדושת שמו יתברך, ואם כי אינו מוציא הדבר מכח אל הפועל בגלוי כמו אברהם ויצחק עם כל זה מחשבה טובה מצטרף למעשה והרי אנו הולכים על כל פנים בעקבי אבות ראוי להתקומם עלינו בזכות אבות וביום צרה יענינו. (ייטב פנים)

מגולת השופר

קול שופר מעלה התפילות

והנה סולם מוצב ארצה, כי סול"ם גמטריא צום, קול, ממון, כל אחד גימטריא סול"ם מוצב ארצה, ועל ידי הקול שופר יוכל לעלות התפילות מארצה להיות וראשו מגיע השמימה, והבן. (תורת חיים)

◆◆◆

הכח של תקיעות ראש השנה להשפיע ולקרב כל התפילות שיעלו למעלה לרצון מראשית השנה עד אחרית שנה. (תפארת שלמה)

◆◆◆

תיקון על החטא הידוע

נודע ענין השופר הוא לתקן הברית הקדוש ולהעלות הניצוצין הקדושים שיצאו לבטלה רח"ל ועל ידי שמיעת קול שופר יכופר ויתעלה הכל. (דעת משה)

◆◆◆

באלו ימים הוא עת רצון ובפרט בראש השנה שאנו תוקעים בשופר ושמעתי בשם הרב היהודי זצלה"ה מפרשיסחא שאמר שר"ת שופר הוא ש'ורש פ'ורה ר'אש ו'לענה הכוונה אפילו מי שנפל כל כך לסטרא אחרא אף על פי כן השופר יכול לעלות אותו. (אהל שלמה)

◆◆◆

יש לו התחזקות נגד היצר הרע

ויהי קול השופר הולך וחזק מאד פירוש על ידי השופר זוכה האדם להיות בחינת הולך, כמו שכתוב אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו, וזה הולך וחזק מאוד שיהי' לו התחזקות לעמוד נגד היצר. (תפארת שלמה)

◆◆◆

התקיעות של כל שנה ושנה מצטרפים

וכן הוא בר"ה בכל שנה ושנה שע"י התקיעות שישראל תוקעין ביום הזה נעשה רעש גדול בשמים שהתקיעות של השנים הקודמים מתגברים לעלות, וכל כמה שהזמן מתאחר מתרבים כח התקיעות ביותר בהצטרפם אל התקיעות של שנים הקודמים ונעשה הרעש יותר גדול בכל העולמות ומצפים שבשנה זו יעלו כל התקיעות והתפילות ונווש בגאולה שלימה. (דברי יואל)

תפלת מוסף

להרבות בפסוקי מלכיות

ואמר הקב"ה, אמרו לפני מלכיות זכרונות ושופרות בראש השנה מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שתבוא זכרוניכם לפני לטובה, ובמה בשופר, ולכאורה שתי תיבות לפני וכדי מיותר, ומהראוי לומר אמרו מלכיות שתמליכוני עליכם, אמנם נאמרו לרמז דברים נפלאים כי תיבת כדי משמעו לשון די והכוונה אמרו לפני כל כך פסוקים מלכיות עד שיהיה די בדיבורים אלו להמשיך מלכותי עליכם לייחד עליכם המלוכה, כנזכר אשר עיקר מגמתינו וכוונתינו עתה בראש השנה סוד הנסירה וכו', ולזה העמיקו במאמרם, אמרו לפני כל כך פסוקי מלכות במדה ומשקל והכונת הלב, שהיא די בפסוקים להמליכוני עליכם שתבנה ותכונן עשרה פרקין של קומת המלכות לבא פנים אל פנים, וזהו הרמז במלת לפני דייקא להביאה לבחינת הפנים, וכן הכוונה בזכרונות כדי לשון בפסוקי זכרונם שתבא זכרוניכם לפני דייקא לטובה.

ומכאן תוכחת מגולה על רבות בני עמינו כשמאריכים בתפילה בראש השנה אזי כמשא כבד יחשבו להם ואין לך חיך מתוק מזה שהאדון ה' צבאות ביקש כזאת מידינו לאמר לפניו מלכיות וזכורונות כנזכר כדי שתבוא זכרוניכם לפני לטובה, ונמצא כל עצמו יתברך דורש טובתינו להטיב לנו באחריתנו. (אור המאיר)

◆◆◆

קבלת עול מלכות שמים נובע מראש השנה

אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני, ולכאורה מה היום מיומים

הלא בכל יום אנו אומרים ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד, אמנם זה הכח שלנו בכל ימי השנה להמליכו יתברך נובע ממקור ראשית השנה, על ידי שהוא יתברך זיכה אותנו במצות עשה לומר לפניו מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, והיינו שעל ידי זה יהיה לנו הכח בעצמינו להמליכו יתברך עלינו תמיד. (תורת אמת)

◆◆◆

<u>העיקר להמליך הקב"ה ממש ולא לאמרו בהפה</u>

מאמר חכמינו זכרונם לברכה אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, ר"ל כי אין זה מספיק שהאדם יאמר בפיו המלכיות, אלא שיאמר ויחזרו כל כך עד שתמליכוני עליכם ממש, עד שכל עצמותיו תאמרנה וכו'. (תורת אבות)

◆◆◆

<u>תקון דיבור מעשה מחשבה</u>

וזהו שסדרו לנו רבותינו זכרונם לברכה מלכיות זכרונות שופרות מלכיות הוא נגד עולם הדיבור שפגם בו, וזכרונות הוא נגד עולם המחשבה, ושופרות הוא מחשבה, לתקן הפגם בענינים הדקים גם כן. (שארית ישראל)

◆◆◆

ונתנה תוקף שבמוסף ר"ה אמר שיש בו כל כוונת תקיעת שופר. (מדרש פנחס)

תשליך

נוהגין לילך לנהר לומר תשליך במצולות ים וגו' נראה לי טעם הדבר להתעורר בתשובה על ידי מי הנהר על דרך שהביא מורי זקני זלה"ה בספר תפלה למשה על תהלים פירוש הפסוק על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו, מה וגם, ופירש הגאון מהר"ל ז"ל דאיתא במדרש כי גדול כים שברך מי שעתיד לרפאות שברו של ים הוא ירפא לך, ויובן למה דאיתא במדרש שמים התחתונים הי' בוכים על שנתרחקו משמי מרום וניחם אותם ה' שיקחו מהם לניסוך המים בחג ומלח שהוא ממים לקרבנות, ולפי זה שברו של ים שנתרחקו מאור העליון ורפואתן ניסוך המים ומלח, וכשחרב בית המקדש ואין עבודה חזר השבר למקומו והיינו כי גדול כים שברך מי שעתיד לרפאות שברו של ים הוא ירפא לך, וכיון שחזר השבר למקומו בחורבן בית המקדש חזר הבכיה למקומו וכיון שבאו אל המים השיגו בכיה של מים לכך אמר גם בכינו עכ"ד וכבר אמרו שזה ענין גלי הים כי רוצים להתנשאות לשוב למעלה למקומם.

ומזה יקח האדם מוסר השכל, איך ישא נפשו אל ה' לדבק בו ואיך ירד עשר מעלות יתר אחורנית להתרחק מאור של מעלה על ידי חטאיו ופשעיו, הנה העת לשוב אל ה' בבכיה ודמעה תרדנה עיניו מאין הפוגות כמו שמים התחתונים בוכים ומתנשאים לשוב למקור עליון ק"ו אדם שיש בו נשמת רוח חיים חלק אלקי ממעל מהראוי לפשפש במעשיו ושישוב אל ה' וירחמהו וגו' וזהו שכתוב פלגי מים ירדו עיני כמו שמים נפלג ונחלק מלמעלה וירדו למטה, כמו כן ירדו עיני על לא שמרו תורתיך, וזה טעם שהולכין לנהר לישא ממנו קל וחומר הנזכר לעיל. (ייטב פנים)

◆◆◆

ואפשר ליתן בזה טעם למנהג שהולכין בר"ה לנהר לומר ותשליך במצולות ים וגו' דמתנאי התשובה הוא להתקרב לפניו יתברך בכל לבו ולדבקה בו, ובחי' דביקות זו תושג רק בבחי' מקום טהרה, על כן לרמוז על כך הולכין אל הנהר שהוא מקום טהרה ועושין שם תשובה על החטאים ומזה נקח מוסר לשוב לבוראנו ולהתקרב עליו עד"ז שנהי' טהורים ומוכנים לקבל השפעות קדושתו יתברך. (דברי יואל)

מעלת היום

<u>פקידות עקרות</u>

בראש השנה שאז נברא העולם הוא עת פקידת עקרות. (זרע קודש)

◆◆◆

<u>בני חיי ומזוני</u>

ביום הזה בוודאי מתעורר כל מיני שפע להשפיע בני חיי ומזוני כאשר היה נשפע בראשית הבריאה ביום זה חי', נאמר כיום זה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה, ובני נשפע גם כן הכח המוליד במאמר פרו ורבו וכאשר היו מיד בפועל כידוע, ומזוני הוכן לו עוד במאמר תדשא הארץ. (תורת אמת)

◆◆◆

<u>סגולה לבני חיי ומזוני</u>

סגולה והבטחה לבני ומזוני, מאדמו"ר הגה"צ הק' בעל קדושת יו"ט זי"ע שמעתי ממנו בדרוש שדרש קודם התקיעות בנוכחות כמה אלפים אנשים והרעיש עולם על המאדעס הארורים שנשים הולכות בשערות, ושערות צדדית הנקרא בי"א האר ועל מה שלובשים בגדים עם מאדעס כגון כובע על הראש ומתוך דבריו החוצבים להבות אש ביקש מהאנשים שעמדו שם שיפרסמו על העתונות בשמו הק' "שהוא מבטיח לכל מי שימנע המאדעס הנ"ל, מתוך ביתו יוושע בבנים ובפרנסה, עכלה"ק. (זכרון יעקב יוסף)

עשרת ימי תשובה

מעלתה

הרמב"ם כתב אף על פי שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה ימים שבין ר"ה ויוה"כ היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד, שנאמר דרשו ה', וברבים כל זמן שעושין תשובה וצעקה נענין, מן המדרש זה מוכח דאף לרבים יש חילוק שנתקבלה יותר בעשרה ימים, שהוא עת רצון שערי שמים פתוחין, וגם משמע מזה שכתוב ואדון אתכם לכף זכות משמע אף אם התשובה לא הי' כדבעי, אף על פי כן אדון אתכם לכף זכות, והוא למשל בעוה"ז אם אחד חטא למלך בשר ודם ואח"כ יש לו חרטה, ואף שמפייס למלך עד שימחול אעפ"כ יש לו צער וחושש שמא לא ימחול בלב שלם, שמא נשאר בלבו שום טינא ומחפש עת שיהי' עת רצון אצל המלך דהיינו שהמלך יעשה חתונה לבנו ואז המלך בשמחה גדולה ויכולין לפעול אצלו מה שאחד צריך, ואז מחמת שמחה יהי' מוחל לכל האסורין בתפיסה בדרך העולם, ע"כ זה שיש לו חרטה גדולה מצפה שיזדמן לו עת כזאת, ואם יזדמן עת רצון אצל מלך הוא בשמחה גדולה, ומשמר הזמן לכנס למלך מחמת שהוא עת רצון שאז ימחול המלך בלב שלם, ואם לא ישמור זה הזמן לכנס למלך אז סימן שאין לו חרטה גמורה ובפעם ראשונה שהי' מפייס למלך הי' רק להיות יוצא ואין דאגה שלו שימחול לו המלך ברצון גדול, כך כל שכן אם אדם חוטא, ואף אם עושה תשובה אין אדם מבין על עצמו אם הי' התשובה כדבעי', ואף שכתב רמב"ם כל זמן שציבור צועקין בלב שלם, וכי יכול להיות מבין אדם אם הוא בלב שלם, והשי"ת יודע מה שבלב אדם שאינו בלב שלם, על כרחך שצריך לצפות ולשמר העת עשי"ת שהוא עת רצון גדול ושערי שמים פתוחין, והשי"ת רוצה מאד שיעשה אדם תשובה, ואז ידין השי"ת את אדם לכף זכות, על כן צריך האדם לשמור בין ציבור ובין יחיד, זמן עשרה ימים לעשות תשובה, והא השב צריך כל השנה לעשות תשובה, כש"כ וכש"כ שצריך לשמר הזמן העת רצון שמבין שבאותו זמן יכול לפעול יותר מכל השנה שהוא עת רצון יותר, וגם שהוא ימים נוראים וצריך להיות שוכב על אדם יראה גדולה בזמנים הללו, ואם אדם אין משגיח על זה נראה שאין לו חרטה גמורה, וזה שעשה באמצע השננה תשובה היא בחיצוניות הלב ולא בפנימיות הלב כלל ודו"ק. (ביכורי אבי"ב)

◆◆◆

הטעם שעשי"ת הם אחרי ר"ה, כי בר"ה הכל עושין תשובה אבל היא עדיין במחשבה, וצריך שתהיה התשובה במעשה שזה לא יתכן בר"ה שהוא יו"ט וזה מתקנין בעשי"ת שהם ימי חול. (אבני נזר)

◆◆◆

מבואר בסידור האריז"ל שבכל יום דעשי"ת יכולין לתקן בכל יום ויום מה שפגם כל ימיו ביום זה עכ"ד, והנה לפי זה הי' די שבעה ימי תשובה נגד שבעה ימי השבוע, ויש לומר דהנה בר"ה העיקר להמליך הבוית"ש דאז אין לחשוב בחטאים רק דצריכים להעשות עצמו כקטן שנולד ולהמליך הבוית"ש ולאחר שהמלכנו הבורא יתברך שמו ניתן לנו שבעה ימי תשובה להתחיל לפשפש בכל מעשינו מיום הולדנו ולתקנם, וביום הכיפורים לבא כולו נקי. (דברי יחזקאל)

◆◆◆

וכתוב בספרים שהפרש יש בין עשרת ימי תשובה לשאר הימים לענין תשובה ותפלה כהפרש האור מן החושך ויפה שעה בתשובה ומעשים טובים בימים האלו מימים שלמים בשאר הימים אשר על כן ראוי לחוש על כל רגע של ימים אלו שלא לאבדו. (פלא יועץ)

◆◆◆

תשובה בעשי"ת

ומי שתורתו אומנתו בימים האלה יניח עסק פלפולו ויהיה רק עסוק בקריאת ספרי מוסר ובדרכי התשובה ולשפוך שיח לדרוש סליחה ולהקדים תפלה על כל צרה שלא תבוא, אשרי מי שמשכיל להתבודד לחשוב עם קונהו, בד קודש ילבש ולפחות בימים אלו יקיים להקריב שני תמידים כהלכתם שויתי ה' לנגדי תמי"ד וחטאתי נגדי תמי"ד ואם ימצא חבר טוב מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד טובים השנים אז נדברו יראי ה' איזהו דרך ישרה ואיש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק. (פלא יועץ)

◆◆◆

בעשרת ימי תשובה יתבודד אדם ויפנה עצמו מעסקי העולם שהימים האלה הם ימי דין ואם מלך בשר ודם היה קורא אותו לדין כיצד היה עומד באימה וביראה ולפשפש במעשיו כן יעשה בימים האלו ואני אומר שלא יעסוק במלאכה בכל יום מאותם הימים אלא מה שיספיק לו בצמצום כי ימים אלו מקודשים שיום טוב לפניהם ולאחריהם והם כמו חולו של מועד, וכבר ידעת כי הם רומזים במקום התשובה העליונה לכן יעסוק ברוב היום בתורה ובתשובה. (רבינו יונה)

◆◆◆

לכך העשי"ת המה בזמן בריאת העולם להורות כי ע"י התשובה האדם נעשה בריה חדשה כמבואר ברמב"ם, שאצל בע"ת הוא שינוי השם כי אחר התשובה הוא איננו החוטא רק אחר. (חסד לאברהם)

◆◆◆

פרנסה

אמר להתפלל על פרנסה בעשרת ימי תשובה וגם פעם אחר צווה לומר בעשרת ימי תשובה פרשת המן. (מדרש פנחס)

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בימי ראש השנה שנת תשפ"ב לפ"ק

ליל א' דראש השנה - לפני ברכת לשנה טובה

דוד המלך ע"ה אומר (תהלים פא ד) תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגינו. הנה אנו נכנסים ליום טוב של ראש השנה, ומצות היום שצונו הקב"ה לתקוע בשופר, כדכתיב (במדבר כט א) יום תרועה יהיה לכם, ופירשו חז"ל (ראש השנה לד.) תרועה הוא קול של גנוחי גנח וילולי יליל. אמנם מתאמרא משמיה דהרה"ק מהר"ש מבעלזא זללה"ה (מדבר קדש לר"ה) **שופר** ראשי תיבות **שחוק פינו ולשוננו רנה** (תהלים קכו ב). ולכאורה נראה דתרי מילי סתראי נינהו.

אמנם הלום ראיתי בחתם סופר (דרשות לר"ה דף ד:) בביאור הגמרא (ראש השנה טז.) אמר רבי יצחק, למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, לערבב השטן. כי מצינו בקרא (במדבר י י) וביום שמחתכם ובמועדיכם ותקעתם בחצוצרות, שנצטווינו לתקוע לשמחת מצות יום טוב ההוא, אמנם בראש השנה נצטווינו יום תרועה יהיה לכם, והיא מצות עשה בפני עצמה, וטעם הפשוט לעורר התשובה כמ"ש הרמב"ם (פ"ג מהל' תשובה ה"ג), ומשום כן אחר שתקענו מיושב, אנו עומדין להתפלל ותוקעין לשמחת מצוה שזכינו לקיים מצות עשה של יום תרועה יהיה לכם, ובזה מערבב השטן, עכ"ד.

ולדרכו י"ל באופן אחר קצת, על פי מה שכתב א"ז זללה"ה זיעועכ"י בישמח משה (פ' תבא) על מאמרם (מגילה י:) כל מקום שנאמר ויהי לשון צער, והיה לשון שמחה. כי ויהי הוא לשון עבר, ומה שהיה לשעבר אינו אלא צער, אבל והיה לשון עתיד הוא לשון שמחה, כי ישמח ויגל על טוב העתיד, עכתו"ד.

ובזה יתפרש הטעם שתוקעין וחוזרין ותוקעין, ותקיעות דמיושב הן בבחינת גנוחי גניח וילולי יליל, ותקיעות דמעומד מורה על שמחה כנרמז בשופ"ר ראשי תיבות ש'חוק פ'ינו ו'לשונינו ר'נה, דיש לומר שתקיעות דמיושב הן על שם העבר, אשר היה מלא צער ועגמת נפש, ובפרט השנה שעברה היה קשה למאד, כמה מאורעות מרורות, וכל העבר אינו אלא צער, ואנו תוקעין בשופר בתפלה להקב"ה שתכלה שנה וקללותיה, אמנם אחר כך חוזרין ותוקעין על שם העתיד, ומתפללין להקב"ה שתחל שנה וברכותיה, ולכן תקיעות דמעומד הן מתוך שמחה, כי אנו בטוחים בה' שהעתיד יהיה טוב, והשנה הבאה לקראתינו יהיה שנת שמחה, שיתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה.

ובזה יתפרש הכתוב תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו, חג מורה על שמחה וחוגה, להורות שתקיעת שופר ביום הכסה הוא מתוך שמחה, על דרך הכתוב וביום שמחתכם ובמועדיכם ותקעתם. ואנו מקבלים פני השנה החדשה תשפ"ב בשמחה וטוב לב בברכת תחל שנה וברכותיה, כי יבא עלינו שנת אורה ומבורכת, והיה העתיד הוא לשון שמחה.

ובכן אנו מברכים לכל אחד שתהא השנה החדשה הבא לקראתינו לשלום, שנת **תשפ"ב** בגימטריא **קבל רנת**, שיתקבלו התפילות והתקיעות

של כל ישראל לרחמים ולרצון, ונזכה כולנו לשנה טובה ומתוקה, להתברך בברכת הבנים, רפואות וישועות לחולי ישראל מתוך אריכות ימים ושנים, והבריאים יתמידו בבריאותם ויזכו לשיבה טובה בבריאות הגוף בשלימות, פרנסה בהרחבה גדולה ושידוכים לכל מאן דצריך, ויושפע כל מילי דמיטב לנו ולכל ישראל בכל מקום שהם, והוא ברכה בכללית לכל ישראל. ואברך ברכה בפרטית לכל יחיד ויחיד מכל העם הנאספים פה, לשנה טובה תכתב ותחתם לאלתר לחיים טובים, כתיבה וחתימה טובה, שנה טובה ומבורכת, שנת גאולה וישועה, בהתרוממות קרן התורה וישראל בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

סעודת ליל א׳ דראש השנה

לדוד מזמור לה׳ הארץ ומלואה תבל ויושבי בה (תהלים כד א). מנהגינו על פי האריז״ל (פרע״ח שער תפלות ר״ה פ״ז) לומר מזמור זה בליל ראש השנה והוא מסוגל לפרנסה. ויש להבין שייכות מזמור זה לראש השנה.

ויתבאר על פי מה דאיתא במס׳ חגיגה (דף יב.) בית שמאי אומרים שמים נבראו תחלה, ובית הלל אומרים ארץ נבראת תחלה. וכתבו בספרים (ילקוט מאורי אור לשבועות) בביאור פלוגתתם, דהנה נתווכחו רבותינו קדושי עליון נבג״מ הרה״ק המגיד מקאזניץ זללה״ה והרה״ק הרבי מלובלין זללה״ה בענין התפלה, המגיד מקאזניץ אמר שצריכים להתפלל על צרכי הרוחני, כי כאשר יהיה לבני ישראל שפע הרוחני כהוגן, אז ממילא יבא מן השמים שפע גדול בכל צרכי הגשמיים, והרבי מלובלין אמר שיתפללו על צרכי גשמי, וכאשר יהיה להם גשמיות בריוח, ממילא תהיה הרוחניות ועבודת ה׳ כהוגן. והיינו דפליגי, בית שמאי אומרים שמים נבראו תחלה, כי כן סדר ירידת השפע, שבתחלה יורד עניני השמיים וצרכי הרוחניות ואחר כך עניני ארציות וגשמיות, ובית הלל אומרים ארץ נבראת תחלה, דבתחלה יורד שפע הארציות והגשמיות, ואחר כך יורד עניני שמימיים ושפע רוחני, עכ״ד. (וכעי״ז כתב בצמח ה׳ לצבי פ׳ בראשית).

ובבחינה זו כתב באמרי נועם (פ׳ ויצא אות לג) לפרש תפלת יעקב אבינו (בראשית כח כ) ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש, שהוא טובות גשמיות, ואחר כך והיה ה׳ לי לאלהים, שיעבוד את השי״ת לאחר שישפיע לו מקודם כל טוב, עכ״ד.

ועל פי זה אמרתי לפרש נוסח החרוז ביום שב״ק, צמאה נפשי אל ה׳ ימלא שובע אסמי אל ההרים אשא עיני כהלל ולא כשמאי, ולדרכינו הכוונה כי נפשו של איש הישראלי צמאה ומשתוקקת אל הקב״ה ימלא שובע אסמי, שהקב״ה ישפיע השפעות טובות בגשמיות וברוחניות, אל ההרי״ם אשא עיני, אל תיקרי ההרים אלא ההורים, כמו שהכריע יעקב אבינו, כהלל, דס״ל ארץ נברא תחלה, ולא כשמאי, אלא יושפע לבני ישראל שפע טובה ופרנסה בריוח ולא יחסר להם כל טוב, למען יוכלו לישב על מי מנוחות ולעסוק בתורה ומצות מתוך הרחבת הדעת.

ובדרך זה יש לפרש מה שתוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין וחוזרין (ראש השנה טז.), דהנה ענין תקיעת שופר הוא להסיר המקטריגים, וכמ״ש (בתפלת יוצר דשחרית ר״ה) תעיר ותריע להכרית כל מריע, ועל ידי זה יורד שפע רב לבית ישראל בגשמיות וברוחניות, וכמ״ש א״ז זללה״ה בישמח משה (פ׳ אמור) לפרש הכתוב (במדבר כט א) יום תרועה יהיה לכם, ע״ד דדרשינן (ביצה כח:) גבי יום טוב לכם (שמות יב טז), לכל צרכיכם, והיינו לתועלתכם, עכ״ד. ולכן תוקעין ומריעין שני פעמים, כי בתקיעות דמיושב יורד שפע הגשמי ובתקיעות דמעומד יורד שפע הרוחני.

ובזה יש לפרש הכתוב (תהלים פא ה) תקעו בחודש שופר, כדי להמשיך שפע רב לבית ישראל, כי חק לישראל הוא, ואיתא בגמרא (ביצה טז.) האי חק לישנא דמזוני הוא, שעל ידי תקיעת שופר נשפע מזוני

רוויחי לכל בני ישראל, ואחר כך משפט לאלהי יעקב, היינו עניני רוחניות ועבודת ה'.

ולכן בליל ראש השנה אנו אומרים שבח על בריאת העולם ביום הזה, ופותחים ואומרים לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה, היינו שארץ נבראת תחילה וכשיטת בית הלל דההלכה כמותם, ועל כן אמירת מזמור זה מסוגל לפרנסה, שבתחלה יורד שפע גשמי ואחר כך שפע רוחני, ולזה ממשיך ואומר שאו ש'ערים ר'אשיכם ו'הנשאו פ'תחי עולם, ראשי תיבות הן אותיות שופ"ר. גם ש'או ש'ערים ר'אשיכם ו'שאו פ'תחי, ראשי תיבות הן אותיות שופ"ר (אמרי נועם לר"ה אות ב). הרי יש כאן רמז שני פעמים שופ"ר, להורות שתוקעין תקיעות דמיושב וחוזרין ותוקעין תקיעות דמעומד, וענין שני תקיעות אלו, כי בתקיעות דמיושב יורד שפע גשמי ובתקיעות דמעומד יורד שפע הרוחני, כי כאשר יהיה לבני ישראל פרנסה ושפע הגשמי, אז יהיה גם העבודת ה' בטוב. ויהא רעוא שיומשך שפע פרנסה בריוח ובניקל ברכה והצלחה וכל מילי דמיטב, ויהיה לנו כתיבה וחתימה טובה, שנה טובה ומבורכת, ונזכה לביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

דרשה לפני תקיעת שופר יום א' דראש השנה

דוד המלך ע"ה אומר (תהלים פט טז) אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון. איתא במדרש (ויק"ר פכ"ט ס"ד) אשרי העם יודעי תרועה, וכי אין אומות העולם יודעים להריע וכו', אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה. וצריך ביאור למה דוקא בני ישראל יכולים לפתות את בוראן בתרועה.

ונל"פ בהקדם דברי כ"ק מרן דו"ז זללה"ה זי"ע בדברי יואל (פ' אחרי עמוד פח) לפרש הכתוב (איכה ה כא) השיבנו ה' אליך ונשובה, דהנה אין ישראל נגאלין אלא בתשובה, ובוודאי בטרם הגאולה יעשו תשובה. אך תשובה זו תתכן באחת משני אופנים, או שיערה הקב"ה עלינו רוח טהרה ממרום ונעשה תשובה, או על דרך דאיתא בגמרא (סנהדרין צז:) שאם אין עושין תשובה, הקב"ה מעמיד להן מלך שגזירותיו קשות כהמן וישראל עושין תשובה ומחזירן למוטב. והנה תשובה באופן זה קשה היא עד מאד, כי כשל כח הסבל לעמוד בכל הגזירות הקשות, ולזה כנסת ישראל מתחננת מאת הבורא יתברך, השיבנו ה' אליך ונשובה, היינו שישפיע הקב"ה התעוררות תשובה על ידי שם הוי"ה ב"ה במדת החסד והרחמים, ויערה עלינו רוח טהרה ממרום להתעורר לתשובה, ואז לא נצטרך להתעורר על ידי גזירות קשות, עכ"ד.

והנה שנה קשה מאד עברה על כלל ישראל בכלליות ובפרטיות, צרות רבות ורעות, כי כל לבב דוי ובתי ישראל המה חשוכים ומלאים עגמת נפש, אנו יודעים ומאמינים כי הכל הוא מאתו יתברך לעורר לבבינו לתשובה על ידי מאורעות אלו שהם בבחינת גזירות קשות כהמן, אמנם בעמדינו ביום הקדוש הזה אשר בו נגזר ונכתב הכל, מבקשת כנסת ישראל ברוח נשברה ומתפללת השיבנו ה' אליך במדת הרחמים, שנזכה להתעורר לתשובה במדת הרחמים, רבונו של עולם, השבינו במרורים, רבונו של עולם כבר סבלנו די והותר, קשה כח הסבל מהני מאורעות, אנו מצפים לחסדי ה' אשר יערה עלינו רוח טהרה ממרום לעורר אותנו לתשובה במדת הרחמים.

ובזה יתפרש הכתוב אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון, כי תרועה הוא קול של גנוחי גנח וילולי יליל (ראש השנה לד.), רומז על צרות ומאורעות מבהילות הגורמין בכי ויללה, אנו יודעים ומבינים ומאמינים שתכלית התרועה הצרות ומכאובים הן לטובתינו כדי להתעורר לתשובה, ועם כל זה אנו מתפללים שיתתפך לנו מדת הדין לרחמים, וזהו הוי"ה מדת הרחמים, באור פניך יהלכון, שנזכה להתעורר תשובה על ידי הערת רוח טהרה ממרום.

ועל פי זה יש לפרש מה שנאמר ריש פרשת נצבים, אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלהיכם, ופירש"י

לפי ששמעו ישראל מאה קלות חסר שתים הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום. הכוונה בזה, כי בני ישראל הבינו שתכלית התוכחות ויסורין כדי שיתעוררו לתשובה, אלא הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, וכי אין אופן אחרת להתעורר לתשובה רק באופן קשה כזה של גזירות קשות ורעות, ופייסם משה רבינו ואמר להם אתם נצבים היום, הרבה הכעסתם לפני המקום ולא עשה אתכם כליה, כי תכלית היסורין לא היה לעשות אתם כליה ח"ו, רק להציב ולהעמיד אתכם ולהתעורר לתשובה על ידי יסורין אלו, אבל באמת יש עוד אופן של התעוררות תשובה, וכפי הנרמז באומרו אתם נצבים היום, ובבעל הטורים כדרך שנאמר בסיני (שמות יט יז) ויתיצבו בתחתית ההר, בו בלשון אמר כאן אתם נצבים. כי מפורש ברש"י (פ' יתרו) ביום הזה באו מדבר סיני, שביאתן למדבר סיני היתה בתשובה. ואז השפיע הקב"ה רוח טהרה ממרום לעורר לבבם לתשובה במדת הרחמים, ולא בבחינת מלך קשה כהמן, וכמו כן גם אתם אם תזכו אזי תתעוררו לתשובה במדת הרחמים על ידי הקב"ה בעצמו שיערה רוח טהרה ממרום.

ויתכן שבכדי שנזכה להתעוררות תשובה הלזו במדת הרחמים, צריך לזה זכות של לימוד התורה הנקראת (משלי לא כו) תורת חסד, והיינו דאיתא בגמרא (שבת פח.) שבמתן תורה אמר הקב"ה לבני ישראל, אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם. היינו אם אתם מקבלים התורה ותעסקו בתורה, מוטב, שיהיה התעוררות תשובה על דרך שהיה כאן, שזכו להתעוררות תשובה במדת הרחמים, ואם לאו שם תהא קבורתכם, שיצטרכו להתעוררות תשובה על ידי גזירות קשות.

וזה שאמר המדרש ילקוט (נצבים רמז תתק"מ) אמר להם משה לישראל, אם אתם רוצים לעמוד בעולם עסקו בתורה. היינו לקבל עלינו בשעת תקיעת שופר התחזקות בלימוד התורה, ואז תזכו להשפעת הרהורי תשובה לא על ידי מלך קשה כהמן, אלא במדת הרחמים מאתו יתברך שיערה עלינו רוח טהרה ממרום.

ועל פי זה יש לפרש מה שכתב רב סעדיה גאון ז"ל בטעמי מצות תקיעת שופר (ענין השלישי) שבא להזכירנו מעמד הר סיני שנאמר בו (שמות יט טז) וקול שופר חזק מאד, עי"ש. הכוונה, כי תקיעת שופר בא לעורר רחמים שיעמוד הקב"ה מכסא דין וישב על כסא רחמים ויתמלא עלינו במדת הרחמים, ועל כן מזכירין מתן תורה, הזכות שקבלנו את התורה, וכן אנו מקבלים עלינו לעסוק בתורה, ועל ידי כן נזכה להתעוררות תשובה על ידי מדת הרחמים.

ולזה אמר המדרש, אשרי העם יודעי תרועה, שיודעין לפתות את בוראם בתרועה, כי דוקא בני ישראל שיש להם זכות התורה, יכולים לפתות את בוראם ולפעול על ידי תקיעת שופר שיהיה ה' באור פניך יהלכון, שנזכה להתעורר לתשובה במדת הרחמים, מה שאין כן אומות העולם מן ההכרח להענישם בגזירות קשות ומאורעות מפחידות, כדי שיודו כולם כי ה' הוא האלקים.

והנה מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (פ' תשא עמוד שה) המליץ טוב על ישראל, כי בדור שפל כדורינו לא יועיל מלך קשה כהמן לעורר לבבינו, כי מחמת גודל חשכת הגלות והצרות שסבלנו, הלבבות אטומים וסתומים, ואדרבה על ידי מלך קשה יתקלקל יותר ח"ו, בבחינת ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה (שמות ו ט), ואין עצה אחרת רק שיאיר ה' את לבבינו, ואז נעשה תשובה מגודל השגת אור הגדול, עכ"ד. וכאמור זה בקשתינו ה' באור פניך יהלכון, שיאיר ה' את לבבינו, ונזכה להתעורר לתשובה על ידי השגת אור הגדול.

ועל פי זה יש לפרש מה שאומרים בתפלת היום (דראש השנה) ותתן לנו ה' אלקינו את יום הזכרון הזה יום תרועה מקרא קודש זכר ליציאת מצרים. וצריך ביאור מה ענין יציאת מצרים לכאן. ולפי האמור יש לומר המכוון, ותתן לנו ה' אלהינו את יום הזכרון הזה יום תרועה, וסגולת השופר להיות מקרא קודש, שנזכה להתקרב אל ה' ולהקרא בשם קודש, על ידי שיערה הקב"ה עלינו רוח טהרה ממרום, זכר ליציאת מצרים, שלא הועיל קישוי השעבוד שיתעוררו לתשובה,

ובהכרח נתעוררו על ידי השפעת הקדושה מהקב"ה בעצמו במדת הרחמים, הכי נמי הוא סגולת השופר לפעול.

ועל דרך זה אנו מתפללים (בקדושת כתר) הן גאלתי אתכם אחרית כראשית, והיינו שנזכה לגאולה אחרית כראשית, וכמו במצרים זכינו להתעורר לתשובה במדת הרחמים על ידי רוח טהרה ממרום, כך נזכה עכשיו להתעורר לתשובה במדת הרחמים, ולא על ידי גזירות קשות ח"ו, ועל ידי כן נזכה לגאולה.

ונתנה תוקף קדושת היום כי הוא נורא ואיום, היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים, לפני מלך אל חי וקים היודע מחשבות כל אחד ואחד, כל אחד עובר לפניו יתברך שהוא בוחן כליות ולב, ונותנים דין וחשבון על כל מעשה דיבור ומחשבה, לב יודע מרת נפשו, ורק על ידי הרהור תשובה אמיתית מעומק הלב בחרטה אמיתי על העבר, וקבלה טובה על העתיד, לשפר המעשים בכל הענינים בין אדם למקום ובין אדם לחבירו, השי"ת הוא חנון המרבה לסלוח לכל אחד ואחד השב בתשובה, הבה נמלא את השעה הלזה בהרהור תשובה אמיתי.

*

עוד יש לומר בביאור המדרש (ויק"ר פכ"ט ס"ד) אשרי העם יודעי תרועה (תהלים פט טז), וכי אין אומות העולם יודעין להריע וכו', אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה. וצריך ביאור למה הזכיר התרועה דוקא ולא התקיעה.

וי"ל על פי הגמרא (ראש השנה טז.) שבתקיעת שופר של איל מתעורר זכות עקידת יצחק, ועל פי זה כתב באליה רבה (או"ח ר"ס תקצ"ג) בשם אבודרהם (תפלת ראש השנה) שהתרועה דומה לקול בכייתה של שרה שבכתה על בשורת העקידה, וכדאיתא במדרש (זוהר ויקרא יח.) שבראש השנה נעקד יצחק על גבי המזבח, עכ"ד.

והנה כי כן מבואר ברש"י (ר"פ חיי) שכששמעה שרה אמנו בשורת העקידה שנזדמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט, פרחה נשמתה ממנה ומתה. ולכאורה הוא תמוה, הלא מדריגות אבות הקדושים ואמהות הקדושות הן למעלה מהשגתינו, ובוודאי כמו שאברהם אבינו היה מוכן ומזומן לקיים רצון הבורא בשמחה רבה והיה מוותר על כל רצונותיו וכבש את רגשי לבבו, גם שרה אמנו שהיתה גדולה בנבואה מאברהם, אלמלי היה בא הדיבור והציווי אליה להביא את בנה על העקידה, היתה מקיימת ציווי ה' בלבב שלם, ולמה פרחה נשמתה בשמעה דבר זה. גם יש להבין איזה זכות יש בבכיה זו שאנו מעוררין אותו בשעת תקיעת שופר בראש השנה.

אך יש לומר על פי מה דאיתא במדרש (ב"ר פנ"ו ס"י) ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה (בראשית כב יד), מלמד שהראה לו הקב"ה בית המקדש בנוי חרב ובנוי, עי"ש. ולפי זה יש לומר כי שרה אמנו ראתה ברוח הקודש כל מעשה העקידה, וגם מה שהראה הקב"ה לאברהם בית המקדש בנוי חרב ובנוי, ואז ראתה גם את כל הצרות שיסבלו בני ישראל במשך הגלות בכל הדורות עד ביאת המשיח, והיא היתה בוכית ומיללת על צרות ישראל, וזה נגעה ללבה הטהורה ופרחה נשמתה.

ובכן בכל שנה ושנה בהגיע יומא דראש השנה ומתעורר זכות העקידה, אנו מריעין בשופר לעורר גם קול בכיית שרה אמנו על כלל ישראל, ועושה רושם למעלה ופרי למטה לעורר רחמי שמים על כלל ישראל, ופועלת ישועות רבות לבני ישראל לכל צרכי עם ישראל בכלל ולכל יחיד ויחיד בפרט.

ויתכן שכאשר מתעורר היום קול בכיית שרה אמנו, היא פותחת שערי שמים לכל אמהות שבישראל שהן יוצאי חלציה של שרה אמנו, ועל ידי זה עולות עמה קול בכיות אמהות בישראל הבוכות על צרת יוצאי חלציהן. הנה כמה נשים יוצ"ח של שרה אמנו בוכים ביום הזה, יושבין בבתי חולים אצל מיטת בניהם ובנותיהם הגדולים והקטנים, ובוכים ומתפללים על רפואה שלימה, ודמעתם על לחים לא רק בראש השנה, כי אם בכל לילה מטתן בדמעתן ימסו ועל ספר תהלים יתנו קול בכייתן.

ולענ"ד י"ל עוד ברמז התרועה ילולי יליל המעורר בכייתה של שרה אמנו, היינו בכייתה טרם שנפקדה בזש"ק, כי בראש השנה נפקדה שרה (ראש השנה יא.), ומסתמא בכתה על מצבה, ובכן היום נתעורר קול בכייתה, ואתה עמה עולות קול בכיות הנשים הבוכות בתפלה לה' הבה לי בנים, צאצאיה כן פקוד לטוב היום.

ומסתבר שגם כאשר ראתה שרה אמנו את בן האמה מצחק עם בנה, היתה בוכית ומתפללת שלא יזיק השפעתו על יצחק בנה ולא ילמד ממעשיו, ובכתה לטובת יצחק בנה שיתגדל על דרכי התורה והיראה. והנה כי כן גם כהיום בוכות כמה אמהות צאצאיה של שרה אמנו, אנו רוצים לגדל בנינו לתורה ולירא שמים, ולא ישפעו מבן האמה זה ישמעאל, ומצטרפת בכיותיהן עם קול בכייתה של שרה אמנו.

וזה שאמר המדרש, אשרי העם יודעי תרועה, שיודעין לרצות את בוראן בתרוע"ה, כי דוקא בני ישראל שהם מעוררים בתרועה את קול בכייתה של שרה אמנו, יכולים לפתות את בוראם, כי זכותה קיימת לדורות עולם, מה שאין כן אומות העולם שאין להם זכות שרה אמנו, אינן יכולים לפתות בוראם בתרועה.

ואנו מתפללים להקב"ה עכשיו שיתקיים הפסוק (ויקרא כד כד) זכרון תרועה, שיזכר לפניו תרועה, היינו בכיית שרה אמינו עבורינו, ועל ידי זה יעלו גם כל בכיית בני ישראל האבות והאמהות, ויתקבלו התפלות ברחמים וברצון, וימלא ה' כל משאלות לבבות ישראל לטובה, ונזכה לשנה טובה ומבורכת בכל הענינים, בני חיי ומזוני. והשי"ת יערה עלינו רוח טהרה ממרום שנזכה לשוב אליו באמת ובלבב שלם, ובכח ובזכות התשובה נזכה כולנו לגמר חתימה טובה, שנה טובה ומבורכת, שנת אורה, שנת ברכה, ויתקבלו תפלות ותקיעות כל ישראל ברחמים וברצון, ונזכה לשנת גאולה וישועה, שנת התרוממות כבוד השי"ת בכל העולם כולו, בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

סעודת ליל ב' דראש השנה

לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה (תהלים כד א), נוהגין על פי האריז"ל (פרע"ח שער תפלות ר"ה פ"ז) לומר מזמור זה בליל ראש השנה.

ויל"פ על פי מה שכתב בחן טוב (פ' תצוה) בביאור הגמרא (שבת פח:) שמלאכי השרת בקשו שתנתן להם התורה ולא לישראל, והשיב להם משה רבינו כלום יצר הרע יש ביניכם, מיד הודו לו להקב"ה. והכוונה כי יותר מתרבה כבוד שמים אם העובד לה' הוא בעל גשם, ולכן ניתנה תורה דוקא לבני אדם שהם בעלי גשם ולא להמלאכים, כי המלאכים הם כולם מלאים שכל וכח הרוחניי, ולא תתרבה כל כך כבוד שמים בעבודתם כמו בעבודת בני אדם, עכ"ד.

והנה טעם הפשוט של תקיעת שופר, ביאר רב סעדיה גאון ז"ל (ענין הראשון) מפני שהיום תחלת הבריאה שבו ברא הקב"ה העולם ומלך עליו, וכן עושים המלכים שתוקעין לפניהם בחצוצרות ובקרנות להודיע ולהשמיע בכל מקום תחילת מלכותו, וכן אנו ממליכין עלינו את הבורא יתברך ביום זה. ולכאורה לפי טעם זה מסתבר שגם בשמי מעל תוקעין בשופר ביום הזה, וכמו שאנו תוקעין בשופר וממליכים אותו יתברך בעולם השפל הזה ומברכין מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון, כן גם בשמי השמים תוקעין בשופר וממליכים אותו יתברך על עולמות העליונים, אמנם חביב לפניו יתברך מה שבני ישראל קרוצי חומר בעלי גשם מכריזים על המלוכה שלו, יותר ממה שהמלאכים הם המכריזים על המלוכה, כי כבוד שמים מתרבה יותר בעבודת בעלי גשם.

ועל פי זה יש לפרש מה שכתב רב סעדיה גאון ז"ל בטעמי מצות תקיעת שופר (ענין השלישי) שבא להזכירנו מעמד הר סיני, שנאמר בו (שמות יט טז) וקול שופר חזק מאד, עי"ש. ולפי האמור יש לומר שאנו

מוכיחין בזה שחביב יותר תקיעת שופר שלנו מתקיעת שופר של המלאכים בשמי מעל, דכמו שמתן תורה היתה לישראל דוקא ולא להמלאכים, כי חביב לפניו יתר עבודת בעלי גשם, הכי נמי יותר חביב לפניו תקיעת שופר של בני אדם בעלי גשם מתקיעת שופר של קדושי עליון מלאכי השרת.

ובזה יש לפרש מה שאומרים (פיוט ונתנה תוקף) ובשופר גדול יתקע וקול דממה דקה ישמע ומלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון. ויש לדקדק למה המלאכים רועדים ומפחדים, הא כולם עושים רצון קוניהם תמיד, ומה להם ליפחד מן הדין. אך ביאור הדבר כי המלאכים מקיימים מצות תקיעת שופר בשמי מעל, כאשר שם בשופר גדול יתקע, אמנם כאשר הם רואים כי אביתה תהלה מקרוצי חומר, והקב"ה משתעשע יותר במצות תקיעת שופר של בני אדם בעלי גשם, אז חיל ורעדה יאחזון, כיון שהם רואים כי ערך העבודה נערך ונשקל במשקל אל דעות הבורא יתברך, כי פלס ומאזני משפט לה', ומי יזכה לפניו בדין.

וזה שאומרים לעת כניסת היום, לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה, להורות שביום הזה יום המלוכה שמכריזין ומחדשין המלוכה בכל העולם כולו בעולמות העליונים ובעולמות התחתונים, עיקר החשיבות והקורת רוח לפניו יתברך הוא בזה כי לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה, היינו מה שבני ישראל יושבי הארץ בעלי גשם ממליכים אותו ביום הזה, וזה חביב מאד לה'. ויהיו נא אמרינו לרצון לפני אדון כל, והשי"ת יעזור שעבודתינו יחשב באמת לפניו יתברך, והתפלות והתקיעות יתקבלו לרחמים ולרצון, ונוושע בכל מילי דמיטב ולביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

דרשה לפני תקיעת שופר יום ב' דר"ה

דוד המלך ע"ה אומר (תהלים פט טז) אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון. איתא במדרש (ויק"ר פכ"ט ס"ד) אשרי העם יודעי תרועה, וכי אין אומות העולם יודעים להריע, כמה קרנות יש להן וכו', אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה. וצ"ב מדוע אין אומות העולם מכירין לפתות את בוראן בתרועה.

ואפ"ל על פי מה שפירש המבי"ט (בית אלקים שער התפלה פי"א) וכעין זה כתב באור החיים הקדוש (פ' וירא) על הכתוב (בראשית יח כא) ארדה נא ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו וגו', כי כל חטא ועון אם נעריך אותו כפי גדולת האל יתברך המצווה שלא יעשה כך וכך, לא יהא קץ ותכלית לעונשו, ועל כן הקב"ה ברוב רחמיו כביכול מוריד ערך גדולתו כאילו שכינתו למטה בארץ, וכפי זה הוא שופט את האדם. וזהו אומרו ארדה נא, פי' שלא יחשיב חומר העבירה כפי מה שהוא בשמים, אלא ארדה למטה ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו, אם היה בו שיעור לכלותם גם כפי הנראה למטה, אז יגזור עליהם כלה, עכ"ד.

והנה כתבו הקדמונים שדורות הראשונים אומות העולם עבדו לכוכבים ומזלות, כי היו כופרים בהשגחת ה' באומרם כי עזב ה' את הארץ ואין כבודו להשגיח בתחתונים, ולכן מסר משטרו לכוכבים ומזלות מערכת השמים וכל צבאם, אולם עפרא לפומייהו, על דרך שאמרו (מגילה לא.) בכל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענוותנותו, כי מגודל ענוותנותו משגיח גם בארץ הלזו, עכ"ד. ובזה כתב האלשיך הקדוש לפרש הפסוק (תהלים קיג ד) רם על כל גוים ה' על השמים כבודו, דלפי דעת אומות העולם הוא רם ונשא למעלה ורק על השמים כבודו, אבל אנחנו יודעים כי מי כה' אלהינו המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ, עכ"ד.

עוד כתב באלשיך (תהלים צט) וביתר ביאור באפיקי יהודה (דרוש לב אות יח) לפרש הכתוב (תהלים צט ב) ה' בציון גדול ורם הוא על כל העמים, כי גדול פירושו דבר המשפט בגדלו ממטה למעלה, כמו אילן המוצב ארצה וראשו מגיע השמימה יאמרו עליו שהוא אילן

גדול, אבל רם פירושו דבר שהוא נעלה ונשא במקום גבוה ולא למטה. וזהו אומרו ה' בציון גדול, כי בבני ישראל הקב"ה בבחינת גדול, שאנו מאמינים כי במקום גדולתו שם ענוותנותו, וממכון שבתו השגיח אל כל יושבי הארץ, והוא בבחינת גדול מלמעלה למטה, ור"ם הוא על כל העמים, כי אצל העמים הכופרים בהשגחה הוא בחינת רם שהוא רק למעלה ולא למטה, עכ"ד.

ויתכן כי מה שאנחנו בני ישראל מאמינים בהשגחתו יתברך שהוא משגיח בתחתונים, זה מחמת שאנו אוחזים במדת הענוה, וכדאיתא בגמרא (חולין פט.) אמר להם הקב"ה לישראל חושקני בכם שאפילו בשעה שאני נותן לכם גדולה אתם ממעטין עצמיכן לפני, אבל עובדי כוכבים אינם כן, נתתי גדולה לנמרוד ונתגאה, עי"ש. וזה כדי לקיים מצות (דברים יא כב) ולדבקה בו, ודרשו חז"ל (ספרי פ' עקב) הדבק במדותיו, על כן אנו מתנהגים במדת הענוה כפי מדותיו יתברך (עי' ייטב לב פ' נח עמוד נד), וממילא אנו מאמינים שהקב"ה מתנהג בענוה להשגיח גם בתחתונים אע"פ שאין זה לפי כבודו, מה שאין כן אומות העולם שהם בעלי גאה, לפי סברתם גם הקב"ה מתלבש במדת הגאות, וכיון שאין כבודו להשגיח בתחתונים, על כן הם כופרים בהשגחה, עפרא לפומייהו. (ועיין בשו"ת מהר"ם שיק בהקדמה).

ומעתה יש לומר כי מה שהקב"ה מסתכל בפגם העבירה רק כפי מה שהוא נראה בעולם השפל הזה, הוא רק אצל בני ישראל המאמינים שהקב"ה בגודל ענותנותו משגיח בתחתונים, מה שאין כן לאומות העולם הסוברים שאין כבודו יתברך להשגיח בתחתונים רק בעליונים, אם כן גם בפגם העבירה מסתכל כפי מה שהוא נראה למעלה, כי שם השגחתו לפי דעתם, ואין תרופה למכתם.

ובזה יש לפרש מה דאיתא במדרש (תנחומא האזינו ס"ד) ישא ה' פניו אליך (במדבר ו כו), עשה תשובה ישא ה' פניו, יכול לכל, תלמוד לומר אליך, אליך ולא לאומות העולם. והקשו המפרשים מה טעם יש בדבר דתשובה לא מהני לאומות העולם, וכי משוא פנים יש בדבר. ולפי האמור יש לומר שזה על דרך הכתוב (תהלים קכא ה) ה' צלך, דכיון שבני ישראל מאמינים בהשגחת ה' שהוא משגיח בתחתונים, לכן הקב"ה מסתכל בפגם העבירה כפי מה שהוא נראה למטה בעולם הזה, ובתשובה יכפר העון לתקן פגם העבירה כאשר נראה למטה, מה שאין כן באומות העולם שהוא בבחינת רם בגבהי מרומים, מסתכל בפגם העבירה כפי שנראה למעלה, ואין ביכולתם לתקן פגם העבירה שם למעלה שהוא בלי שיעור וערך, ועל כן אין התשובה מועיל להם.

ויש לפרש דברי רשיז"ל (ר"פ נצבים) לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתים הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום. דיש לומר שמשה רבינו גילה פגמי החטאים בעולמות העליונים, וכלפי זה אמר התוכחות שבמשנה תורה, למען יתיראו מן העונש ויזהרו מלחטוא, ולכן כאשר שמעו בני ישראל כל הכתוב בספר התורה הזאת נתמלאו אימה וחלחלה, והוריקו פניהם לאמר מי יוכל לעמוד בכל אלו, הלא אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ובמה יהיה תרופה למכתם ולתקן פגם העבירה, ופייסם משה רבינו ואמר להם אתם נצבים היום, ובבעל הטורים כדרך שנאמר בסיני (שמות יט יז) ויתיתבו בתחתית ההר, בו בלשון אמר כאן אתם נצבים. והיינו שכמו שבמתן תורה ירד הקב"ה בכבודו על הר סיני והשרה שכינתו בתחתונים, כן הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו מסתכל בפגם העבירה כפי מה שנראה למטה בעולם הזה, ולכן הוא מקבל התשובה.

ומה נמלצו לחכי לפרש בזה הכתוב שאומרים בפסוקי מלכיות (פ' בלק) לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו, ופירש"י לא הביט הקב"ה און שביעקב, שכשהן עוברין על דבריו אינו מדקדק אחריהם להתבונן באוניות שלהן ובעמלן שהן עוברין על דתו. ולכאורה הלא מלך במשפט יעמיד ארץ, ולמה אינו מדקדק ומסתכל און ביעקב. אך הכוונה בזה, לא הביט און ביעקב וגו', שאינו מדקדק אחריהם להסתכל בפגם העבירה כמו שהוא למעלה, רק ה' אלהיו עמו, שהוא משפיל עצמו מכבודו להשגיח בתחתונים, והטעם לזה ותרועת מלך בו,

תרועה היינו שברים רומז על לב נשבר (תיקו"ז דף מט.), והיינו שבני ישראל מתנהגים בענוה ושפלות הרוח, [ויש לפרש אומרו ותרועת מלך בו, שהוא מלשון ריעות וחיבה, דהיינו שהם מקיימים מצות ולדבקה בו, הדבק במדותיו יתברך, ועל כן מתנהגים במדת הענוה וכמו שנתבאר], ועל כן אנו מאמינים שהקב"ה משגיח בתחתונים, ולכן הקב"ה מסתכל בפגם העבירה רק כפי מה שנראה למטה בעולם הזה, ויש לנו תקנה בתשובה.

ובזה יתפרש המדרש, אשרי העם יודעי תרועה, שהן מכירין לפתות את בוראן בתרוע"ה, הוא קול השברים, רומז על לב נשבר ומדת ענוה, ומחמת זה מועיל קול השופר המעורר לתשובה, דכיון שמתנהגים בענוה יש תקנה בתשובה לתקן פגם העבירה כפי מה שהוא נראה למטה בעולם השפל הזה.

ובלכתינו בדרך זה יתבאר גם מה דאיתא בגמרא (ראש השנה טז.) אמר רבי יצחק, למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדים לערבב השטן. ומבואר בתוס' (דף טז: ד"ה כדי) שהשטן מתערבב בתקיעות השניות דוקא. ביאור הדבר כי טעם הפשוט של תקיעת שופר ביאר רב סעדיה גאון ז"ל (ענין הראשון) מפני שהיום תחלת הבריאה שבו ברא הקב"ה העולם ומלך עליו, וכן עושים המלכים שתוקעין לפניהם בחצוצרות ובקרנות להודיע ולהשמיע בכל מקום תחילת מלכותו, וכן אנו ממליכין עלינו את הבורא יתברך ביום זה. ולפי זה יש לומר כי בתקיעות הראשונות נדמה להשטן שממליכים את ה' בעולמות העליונים, ולכן אינו בהיל לגמרי, כי כאשר דנין פגם החטא כפי הנראה בעולם העליונים, עדיין אין לנו תקנה בתשובה, אך כאשר חוזרין ותוקעין בתקיעות דמעומד בשעה שאומרים מלך על כל הארץ, שהוא מלך ומשגיח גם בתחתונים, הרי מסתכל הקב"ה על המעשים כפי מה שנראה למטה בעולם השפל הזה ויש תקנה בתשובה, לכן ודאי בהיל.

ובפרט למנהגינו (על פי התוס' ר"ה לג: בשם הערוך) לתקוע ק' קולות, ומבואר בשפע טל (הקדמת בן מאה שנה) קו"ף שמו של הקב"ה (אותיות דרבי עקיבא). והנה אות ק' הוא האות היחידי מכל אותיות א"ב שיורד למטה מהשיטה מגבול האותיות, ונרמז בזה שהשי"ת הוא בבחינת גדול מלמעלה למטה, ומשגיח בתחתונים בארץ מתחת. ולכן בתקיעות השניות דוקא כאשר אנו משלימין עד ק' קולות, שזה מורה על אמונתינו בהקב"ה שהוא נמצא גם למטה מן השיטה ומשגיח בתחתונים, אז השטן מתבהל, כי מאחר שפגם העבירה נידון כפי ערכו בעולם הזה שפיר מועיל התשובה לתקנו.

וזה שאומרים קודם תקיעת שופר (מזמור מז ג) כי ה' עליון נורא מלך גדול על כל הארץ, דהיינו שהשי"ת הוא בבחינת גדו"ל מלמעלה למטה, ולכן מהני התעוררות תשובה בשעת תקיעת שופר. וארשת שפתינו יערב לפניך כו' מבין ומאזין מביט ומקשיב, מביט מלמעלה למטה פגם העבירות כפי מה שנראה בעולם השפל הזה, ומקשיב לקול תרועת עמו ישראל ברחמים.

*

ועלינו לדעת כי לא רק כמה אלפיים שנה טעו אומות העולם בדעתם הנבערת שהקב"ה מסר משטרו לכוכבים ומזלות, כי אם גם בזמן הזה כאשר אירע מאורעות רעות ח"ו תולים זאת במקרה לאמר כי כך אירע מחמת איזה סיבה מדרכי העולם וחוקי הטבע, וגם זה בכלל אמונה טפילה הלזו שנמסר ההנהגה לכוכבים ומזלות דרכי הטבע, חס מלהזכיר, כי אנחנו בני ישראל המאמינים בה', יודעים ומאמינים באמונה שלימה כי יד ה' עשתה כל אלה, ואינו תלוי בשום מקרה וטבע.

אנו אומרים בראש השנה (בפיוט ונתנה תוקף) וכל באי עולם יעברון לפניך כבני מרון. וי"ל שבמליצת הלשון הלזו בא להזכירנו ביום הקדוש הזה יום המשפט את אשר נעשה אשתקד באתרא קדישא במירון, ולקבוע בנפשינו כי לא אירע זה מחמת שהמקום היה דחוק או ריבוי אנשים עוברים ודורכים, כי אין מקרה לפניו ח"ו, הקב"ה עשה זאת מפני שכך עלתה ברצון לפניו, וכך גזרה חכמתו יתברך ביומא דראש השנה, כי הכל נידון ביום הזה.

ועכ"פ אף שהקב"ה מסתכל בפגם העבירות כפי הנראה למטה, עם כל זה גם פגם למטה הוא נורא מאד, וצריך לשוב על זה בחרטה גדולה וקבלה טובה על העתיד שלא ישוב לכסלו עוד, היום הוא ראש השנה ואין להזכיר החטאים ולהתוודות, אבל בלב ובמוח מותר וחייב להעלות על זכרונו כל מה שעשה, ולהתחרט ולשוב בתשובה שלימה, ואז הקב"ה מקבל תשובת ישראל ברחמים, ותקיעת שופר משפיע לכל בני ישראל כל צרכיהם בגשמיות וברוחניות, לטב ולחיין ולשלם. ונזכה לשנה טובה ומתוקה, וברכה רבתי בבני חיי ומזוני, שנת קיבול תפלות ישראל לטובה ולברכה, בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

סעודת יום ב' דראש השנה

בתהלים (פא ה) תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגינו כי חוק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב.

יתפרש בהקדם מה שכתב א"ז זללה"ה בייטב פנים (אבני זכרון אות יז ואות ס) ברמז מאמרם ז"ל (שבת קיז:) תקיעת שופר ורדיית הפת חכמה ואינה מלאכה, פי' תקיעת שופר ועל ידי זה להוריד הפת שפע הפרנסה, חכמה, עכ"ד. וכ"כ בתפארת שלמה (רמז ראש השנה).

והנה כתיב (תהלים מז ו) עלה אלהים בתרועה הוי"ה בקול שופר, וכתב א"ז זללה"ה בייטב פנים (מאמר אבני זכרון אות יז ואות סה) שעל ידי תקיעת שופר נעשה יחוד **הוי"ה אלהי"ם** העולה **יב"ק**, והוא ראשי תיבות של (תהלים כ י) **י**ענינו **ב**יום **ק**ראינו (תיקו"ז תי' ע' דף קכח.), עכ"ד. והנה שם הקדוש הזה מורה על שפע הפרנסה, וכמו שאמרו הצדיקים כי תיבת **געלט** בלשון אידיש עולה בגימטריא שם **יב"ק** יחוד הוי"ה אלהי"ם, והרי זה מתעורר על ידי תקיעת שופר.

והוה עובדא אצל הרה"ק איש אלקים החוזה מלובלין זללה"ה זי"ע, שהיה לו בדחן איש חסיד מפורסם בשם רבי מרדכי ראקובער ז"ל, פעם אחת ביומא דראש השנה אמר להרה"ק מלובלין, הנה הרבי מקיים מצות תקיעת בשופר, אז יתקע ויוציא מתוך השופר שקים מלאים עם זהובים לבני ישראל, עכ"ד. ובשנה ההוא היה שפע גדול של פרנסה לבני ישראל.

ורעיוני עלי סליקו, הן בוודאי הרבי מלובלין בגודל קדושתו הוא ידע מה לפעול בשעת תקיעת שופר להוריד שפע לכל בית ישראל, וכי כל הרוצה ליטול את השם יבא ויטול. אך כתב באמרי נועם (פ' תבא) בענין מצות תקיעת שופר, לבל ידמה האדם בנפשו אשר הקול יוצא מכח הבעל תוקע, רק ידע כי כביכול בעצמו ית"ש הוא המשמיע קול השופר לעורר לבב האדם, והוא בבחינת שכינה מדברת מתוך גרונו, וזהו ה' בקול שופר, אשר כביכול בעצמו הוא בקול השופר, עכ"ד. ומעתה בוודאי בתקיעת שופר של הקב"ה מתעורר שם הקדוש הזה יב"ק י'עננו ב'יום ק'ראינו, ונמשך לבני ישראל פרנסה בריוח.

וזה שאמר תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגינו, כי חק לישראל הוא, ודרשו חז"ל (ביצה טז.) האי חק לישנא דמזוני הוא, והיינו אשר על ידה נמשך שפע הפרנסה, והוא מטעם שזה משפט לאלהי יעקב, שהקב"ה בעצמו תוקע בשופר, ועל ידי זה מתעורר שם הקדוש יב"ק, ועל ידו נמשך שפע הפרנסה ועשירות לכל בני ישראל.

ויהא רעוא שבשנה הזאת הבאה לקראתינו לשלום יוריד שפע רב וממון הרבה לכל הציבור, וכל בני ישראל שקיימו מצות היום של תקיעת שופר יזכו לקבל השפעות אלו, ויהיה לנו שנה טובה ומבורכת לנו ולכל ישראל.

נו"נ ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
ותשוה"ח להם שמסרו לנו החידו"ת לזכות את הרבים

מאמר התעוררות לראש השנה

הכנה לתקיעת שופר

דברי התעוררות נוראים, מועט המחזיק את המרובה, לפני תקיעת שופר, לעורר נפשות ישראל להצטער בצער השכינה הק', ולהתעורר לתשובה שלימה, ובהם רמוז ענין גודל כח קדושת מצות שופר, ועוצם נוראת מעלת שעת הרצון הזו. **ומראה כי כל כח פעולת השופר הוא רק ע"י התעוררות תשובת ישראל קדושים בשעה זו.** נעתק מהספה"ק 'נהר שלום' להמקובל האלקי הרש"ש ז"ל, וזה לשון קדשו: **"נכון ללמוד זה קודם תקיעת שופר, וכן נוהגים בבית אל שבירושת"ו, כי התעוררות תשובה מעט היום, הוא כנגד טורח גדול בזמן אחר"**

כמו כן הביאו בספר פלא יועץ (ערך ראש השנה) ובהקדמה כותב זל"ק : וכדי לעורר את עצמי ואת בני גילי רציתי להעתיק דברי קדוש המקובל האלק"י מוהר"ש שרעבי מזרחי זלה"ה הובא בספרו הקדוש נהר שלום מה שהיה אומר בשעת התקיעות ומה טוב לדורשם ברבים **כי דבריו דברי אלקי"ם חיים והם כגחלי אש דברים היוצאים מן הלב ונכנסים ללב כי יתן האדם את רוחו אליהן הם נוקבים את הלב עד בית הללו** וז"ל וכו'.

הנה כבר נודע כי פשט טעם מצות שופר הוא לעורר הלבבות הישנים בתרדמת חלאת היצה"ר, וזק עתה היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו, לכן נחפשה דרכינו ונחקורה כי הן בעוונתינו שולחה אמינו זה כמה וכמה שנים רבים, והצדיק אבד למטרוניתא, ולכן כל מגמת פנינו בתפילתינו תהיה בכונה שלימה לפדות את השכינה וניצוצי הקדושה מהגלות, ולתברא בית אסורים דילה, כמו שכתוב בתיקוני זוהר הקדוש על פסוק ויפן כה וכה, אי אית מאן דיתער בתיובתא לתברא בית אסורים דילה לאמר לאסורים צאו, אי אית מאן דקרא לה בתיובתא [שמתפלל בתשובתו] דיחזיר קודשא בריך הוא שכינתא לגביה וכו' אלא בצלותין וכו' הב לנא מזוני סליחה וכפרה כתבנו לחיים וכו' [דהעיקר יש לנו] לקרא ליה בתיובתא דיחזיר קודשא בריך הוא שכינתא לגביה.

וכל איש חירא את דבר ה' לבו יחיל בקרבו מפחד ה' ומהדר גאונו ויתן אל לבו כי היום יביאו את דינו למשפט לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה שופט כל הארץ, מגופו, מבניו, וממונו, מעשה איש ופקודתו, ועלילותיו מחשבותיו ותחבולותיו, שהוא יודע כל תעלומות לב, ואין צריך לפניו לא עדים, ולא ראיה, כי הוא הדיין, הוא עד, והוא בעל דין, ויראה ופחד יבא בו לאמר : מה אעשה כי יקום אל, וכי יפקוד מה אשיבנו, ובכן בעיניו יראה ולבבו יבין ויפשפש במעשיו, וברגע קטן עיניו יחזו למצוא עונו מצדו אלף ורבבה מימינו, ובפרט כמעט שעבר על כמה לאוין ובפרט התלויים בלב כגון לא תשנא את אחיך בלבבך, לא תקום, לא תטור, ולא תאמין ולא תקפוץ, ועשין ליראה את ה', ולאהבה אותו, ללכת בדרכיו, ועשה דואהבת לרעך כמוך, שהוא כלל גדול בתורה, והיא הוא שהחריבה את בתינו, ועדיין לא נטהרנו מנגע צרעת עון שנאת חנם ולשון הרע הקשה מע"ז ג"ע ושפ"ד, וכיוצא מעבירות קלות וחמורות כביר מצאה ידינו.

על זה יהוו כל הדווים **האם לכך נוצר האדם לעבור על רצון יוצרו ח"ו. או שמא החיים והשלום דשמיא מיהב יהבי לאבד הזמן להבל וריק,** והלא האדם נידון על כל הרגעים ותובעים ממנו במה הוציא כל רגע לא ירפנו, ובפרט עוון ביטול תורה העולה על כולנה, על מה אבדה הארץ עליונה ותחתונה, ותחלת דינו של האדם הוא על דברי תורה, וכל שעה ורגע שאינו עוסק בתורה וחסרון לא יוכל להמנות, וכל שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף כי דבר ה' בזה, ובכל יום בת קול יוצאת ואומרת אוי כו' מעלבונה של תורה, ואפילו היושב בטל נקרא לץ מד' כתות כו' כל שכן השח שיחה בטילה שהוא בעשה, ומגיד לאדם מה שיחו אפי' דברים שאין בהם ממש נכתבים ונקראים אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה.

וכ״ש הנכשל בעון ד׳ כתות הפוגמים בכל ד׳ העולמות, אצילות בריאה יצירה עשיה, דהיינו לציים הנפים שקרנים לשון הרע. **ובפרט בשכינה שכל חטא הוא קוץ מכאיב ומזיק בית אסורין דילה, ומוסיף מכאוב על מכאובים, ערות אמך לא תגלה, ומה הלשון אומרת קלני כו׳ הגמול הזה קויתי, אוי כי בני יצאוני. צעקה הנערה נתנני ה׳ בידי לא אוכל קום.** ועסק התורה שמתקן להקב״ה ושכינתיה צריך לשמה בלי פניה כמו שכתוב בתיקונים כמה מאמרים וכו׳ כנ״ל.

לכן עתה עת רצון היא חזק ונתחזק להכניע לבינו ולשוב בתשובה שלימה, כי שערי תשובה היום הם פתוחים, כי אותה אנחנו מבקשים כהיום הזה, כי כל עיקר השופר תלוי בתשובה כמו שכתוב בזוהר כנודע. [ואז תשוב הה״א שהיא אימא להתפשט המוחין בזעיר אנפין] **והוא הכרח גדול התעוררות הלב בתשובה כיום הזה, כי אין קול השופר פועל** [באימא הנקראת אוזן והנקראת תשובה להמשיך המוחין בזעיר אנפין] **אם לא שעולה הקול בהתעוררות הלב בתשובה,** ואז דברים היוצאים מן הלב נכנסים באוזן וכו׳ וכו׳ וכפי מה שעבר על מצות לא תעשה כן הוא מייבש ומעוות אברי נפש רוח נשמה חיה יחידה, ומשליט עליהם ח״ו ס״א ח״ו. ועתה בהתעוררות לבו אל התשובה מתעוררים איברי הנפש רוח נשמה חיה יחידה להם [שפגם בהם], כי החפץ והתשוקה אל התשובה שהיא נשמה הוא גורם להמשיך חיות הנפש רוח נשמה חיה יחידה אל האברים, ומחיה אותם, וכמו כן גורם כי בעלות קול השופר בהתעוררות הלב בתשובה [גורם שהזעיר אנפין שהוא הלב–דכללות יתעורר להעלות מיין נוקבין מניצוצי אחו׳ דאימא ובזה מתפעלת אמא להתייחד באבא ולהמשיך המוחין בזעיר אנפין שכבר הוא מוכן לקבלם].

ונראה שאפילו יהיה בידו של האדם חטא מהחטאים המעכבים את התשובה כגון שהיה סיבה להחטיא את חבירו, בזה ההתעוררות תשובה היום, גורם לפתוח לו שערי התשובה, כי שערי התשובה פתוחים, **כי התעוררות תשובה מעט היום הוא כנגד טורח גדול בזמן אחר** ולכן עת לחננה ושעת רצון להתחרט חרטה גמורה על כל אשר נואלנו ואשר חטאנו בכלל ובפרט ולקבל כל אחד ממנו לשוב מאיזה עוון שבידו ואל יפחות כל אחד לשוב מאיזה חטא קל או חמור כי בזה זוכה להיות צדיק בעל תשובה ומכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות. וכן כתבו הראשונים **שמי שלא שב בתשובה באותם ימים שקודם ראש השנה, ונכתב ונחתם בר״ה בין הרשעים ח״ו ״שאם הרחר בתשובה באותו היום בציבור, יקרע רוע גזר דינו ויכתב ויחתם בספר החיים״,** יען שערי תשובה פתוחים דרשו ה׳ בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, ובפרט על גלות השכינה ועל חרבן בית קדשינו ותפארתינו, כי כל דור שלא נבנה ביהמ״ק בימיו כאילו נחרב בימיו, כו׳

ידוע למורי ורבותי פשט טעם מצות שופר הוא לעורר הלבבות הישנים [כמבואר ענינו לעיל] כמו שכתב הרמב״ם ז״ל וזה לשונו : אע״פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו כלומר **עורו ישינים משנתכם, ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם, וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם** אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן, ושוגים כל שנתם בהבל וריק, אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשותיכם, והטיבו דרכיכם ומעלליכם, ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה. ע״כ. ויתחרט על בטול תורה ומיעוט מצות ומעשים טובים ועל אשר לא טוב עשה. **ולא על מעשיו של שנה שעברה לבד אלא על כל מעשה ימי שני חייו וגם על כל גלגוליו שעברו, על הכל יביא האלקים כו׳ ולכן יתחרט חרטה גמורה על אשר לא טוב עשה,** ובזה יזכה להיות צדיק ומכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות. **וכל אחד ימחול בלב שלם לכל בן ישראל ושלא יענש שום בר ישראל בסיבתו לקיים מצות ׳ואהבת לרעך כמוך׳ :**

<u>הערה בענין הזכרת פרטי העונות שבפנים המאמר :</u> הן נודע הענין שכתבו בספרים שלא להזכיר כלל בפה עונות בראש השנה, ולכן במקום להוציאם בפה די להרהר בהם, דעיקר החרטה בלב וכמוש״כ הרבינו יונה בשערי תשובה. וכמו שהאריך בזה הרה״ק בעל בני יששכר זי״ע בהקדמתו לספה״ק דרך פקודיך (הקדמה א) וזל״ק שם: **בענין דרך התשובה כו׳, תדע ידידי, שרוב ההמון טועים באיכות מצות עשה של התשובה, ורוב ההמון סוברים דעיקר התשובה הוא להתענות ולסגף את עצמו בסיגופים שונים, תדע ידידי שטעות גמור הוא, כי לא נאמר בתורה הענין הזה, רק נאמר בתורה ׳ושבת עד ה׳ אלקיך ושמעת בקולו׳, וענין התשובה הוא רק החרטה באמת על מה שעשה עד היום, ויתמרמר בלב באמת על אשר הכעיס לבורא עולם יוצר רוחו ונשמתו, ואם יש און בידו עוד מאותן העבירות ישליכם מידו, ויקבל קבלה אמיתיית שאפילו יהבי ליה כל חללי דעלמא לא ישוב עוד לדבר הרע הזה: וכו׳. והנה אומר לך, המאמין בתורתינו הקדושה שאמרה** [דברים ל, יד] **כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו, לא יעלה בלבו שום מיחוש, רק יעשה את שלו ויתחרט בחרטה גמורה על העבר וישליך העבירה מידו, ויקבל בלב קבלה גמורה כנ״ל על העתיד, ויאמין בהשי״ת כי חנון ורחום הוא ואמר לנו ע״י נביאו** [יחזקאל יח, יא] **חי אני נאם ה׳ אם אחפוץ וכו׳ כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה.** (דרך פקודיך, הקדמה א׳) [אמנם לדעת החת״ס ועוד מותר להתוודות בלחש בלי להשמיע לאוזנו, ונהרא נהרא ופשטי׳]

פון "קרית יואל"
קיין "קרית יואל"
בני ברק

אנשי שלומינו תלמידים וחסידים

פון קרית יואל

וועלן אריוס העלפן און שיקן
זייער בריוט-הארציגע תמיכה
פאר זייערע ברודער אחים לדעה
אנשי שלומינו תלמידי וחסידי
כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

קיין קרית יואל
בני ברק יצ"ו

פנימי | תרס"ו | בלתי מוגה

משוקחז מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור אצל הגה"צ רבי חיים יעקב רובין שליט"א

אבדק"ק ציעשנוב, ראש ישיבתינו הק' בבארא פארק יצ"ו

אחר ביקורו של כ"ק רבינו שליט"א בישיבה גדולה ויואל משה שע"י מוסדותינו הק' בבארא פארק השוהים בימות הקיץ במחנה ויואל משה פליישמאנס נ.י.

יום ד' פרשת ואתחנן תשפ"ב לפ"ק

רבינו: אין צאנז האט מען נישט געזאגט 'לדוד ה' אורי וישעי'.[1]

אב"ד ציעשנוב: ניין, אבער דאכט'זיך ס'איז נישט קלאר די סיבה.

רבינו: ער האט געזאגט ווייל עס שטייט נישט אין משנת חסידים.[2]

אויסער דעם איז דא א געטוענכט'ס אז דער 'חמדת ימים' איז א שטיקל מקור.[3]

---

1 עי' בשו"ת דברי משה (מהגה"צ רב משה האלבערשטאם זצ"ל - סי' ל"ד) שהביא מכתב קודש מהרה"ק רבי פנחס חיים מוראזלא ז"ל (נדפס ברש ספר לב שמח החדש), ובתו"ד כתב: ואמר לי שמקובל בידו בוודאי מרבינו היהודי הק' זצ"ל וזקינו, איש מפי איש, שלא אמר לדוד, מחמת ששמע מרבו הק' מלובלין ז"ל שזה הדבר אמירת לדוד הוא מן הספר חמדת ימים (אשר יש עליו שרירין וקיימין) וכו', וגם הגה"ק מצאנז ז"ל לא אמר לדוד, ועיי"ש שכתב ביאור רחב במנהג זקינו הק' מרן הדברי חיים זי"ע, שלא אמר לדוד ה' אורי. אבל מנהג רבותינו הקדושים נבג"מ ויבלחט"א כ"ק מרן רבינו שליט"א הוא לומר את המזמור אחר תפילת שחרית בקביעות, מר"ח אלול ועד אחר שמחת תורה, וכן נוהגים ברוב תפוצות ישראל.

2 אשר הרה"ק מרן הדברי חיים ז"ל עסק בה רבות. כ"כ בדרכי חיים אות ג', וז"ל ורבינו הקדוש היה לומד בכל לילה קודם תפילת ערבית בסידור של משנת חסידים ובאותו מקום למד בכל לילה לערך רבע או חצי שעה. ועי' שו"ת דברי חיים (או"ח ח"ב סי' צ) בגדולת וחשיבות הס' משנת חסידים.

הספר משנת חסידים הוא ספר קבלה שחיבר הגאון המקובל רבי עמנואל חי ריקי ז"ל, על פי קבלת האר"י הקדוש ומוזכר פעמים רבות בספרי חסידות. הספר נכתב כמעין קיצור לקבלת האר"י ע"ס ספר עץ חיים.

רבינו עמנואל חי ריקי ז"ל היה מגדולי המקובלים באיטאליע. נולד בפירארה, למד תורה בעיר ריגיו. היה רב בעיר גחוציה. למרות מעמדו הנכבד בתור אב"ד החליט לעלות לצפת עיר המקובלים ולעסוק שם בקבלה. אך כעבור זמן נאלץ לחזור לאיטליה והשתקע בעיר פירנצה. חיבר ספר בשם 'משנת חסידים' על עניני תפלה בדרך הקבלה. הספר נתפשט מאד באיטאליע ונדפס בכמה מהדורות. כן נדפסו ממנו חידושים על הש"ס ופירושים למקרא. רבים בפירנצי ראו בו צדיק וקדוש וסיפרו עליו סיפורי נפלאות. ובספר שם הגדולים להחיד"א ז"ל מביא שהתנהג בקדושה וחסידות, ובמשך כ"ב שנים התענה בכל ימות החול, עי"ש.

3 גם יש שייחסו מנהג זה לספר "חמדת הימים" השנוי במחלוקת, ולכן אין לומר מזמור זה בסדר התפילה, וכריש ספר לב שמח יש מכתב מהרה"צ ר' פנחס חיים טויב זצ"ל מוראזלא ששולל את המנהג לומר לדוד ה' אורי מכל וכל וז"ל: "אודות לדוד ה' אורי וישעי בר"ח אלול הלא ידוע לך שאין אנחנו אומרים לדוד ה' אורי וגו' בר"ח אלול כמנהג קצת מקומות, תדע בני שכל הדברים הכונות הנאמרים שם הם אינם מרבינו האר"י הקדוש זצ"ל, לא מיניה ולא מקצתו, רק בכל הדברים האלו הם מועתקים מספר "חמדת הימים" אשר אנחנו מקובלים מאבותינו רבותינו הקדושים שלא להשגיח על הדברים האלו, ולזה תראה בני יחי' אשר ביהי רצון שהוא קודם אמירת תהילים מייגע עצמו הגאון מאור הגולה מהרא"ז מרגליות זצ"ל בספר מטה אפרים, וכן רבינו הגה"ק ה"ישמח משה" ז"ל מפרשים בזה פירושים, ואילו היו יודעים שזה היה"ר הוא מספר הנ"ל לא היו אומרים כלום בזה, ובאמירת לדוד וכו' ידוע בוודאי אלי שרבינו הקדוש מאור הגולה החוזה מלובלין ז"ל לא היה אומרו וכן תלמידיו הקדושים היהודי הק' ורבינו זקיני הק' מוידיטשוב ז"ל ורבינו חו"צ מראפשיץ ז"ל לא היו אומרים לדוד מחמת טעם זה.

כשהייתי בשנת תרפ"ו בקארלסבאד והיה שם הגה"צ מפארסיב בארץ פוילין נכד של היהודי הק' ז"ל, ואמר לי שמקובל בידו בוודאי מרבינו היהודי הקדוש זצ"ל זקינו איש מפי איש שלא אמר לדוד מחמת ששמע

אב"ד ציעשנוב: אין סידור רבי שבתי מיין איך איז עם יא דא.[4]

רבינו: יא.[5]

און ס'איז א חידוש, אבער אזוי האט דער דברי חיים געזאגט. כ'האב געזאגט אויף דעם 'רב תנא ופליג'.[6]

אב"ד ציעשנוב: למעשה די וועלט זאגט דעם לדוד ה' אורי מיט אזא מין ערנסטקייט.

רבינו: יא, די וועלט זאגט עם. סיי ביי שחרית און סיי ביי מנחה.[7]

א' הנוכחים: וועז האט מען געבלאזן שופר, פאר לדוד ה' אורי אדער נאכדעם?

רבינו: די וועלט בלאזט שופר פאר לדוד ה' אורי, דער פעטער ז"ל פלעגט צו בלאזן נאך לדוד ה' אורי.

א' הנוכחים: אין שינאווע האט מען געזאגט לדוד ה' אורי?

רבינו: יא, דער שינאווער רב האט אויך געזאגט לדוד ה' אורי, נישט אזוי?

אב"ד ציעשנוב: יא.

רבינו: דער שינאווער רב האט נישט נאכגעמאכט, אז דער טאטע האט אזוי געטוהן איז ביי אים נישט געווען אז ער מוז דאס נאכטוהן, ער האט אסאך משנה געווען.

אינטערסאנט, ס'איז ידוע אז דער שינאווער רב האט משנה געווען דעם קשר פון די תפילין,[8] דער זיידע ז"ל רבי שלום

---

4 מרבו הקדוש מלובלין ז"ל שזה הדבר אמירת לדוד הוא מן הספר חמדת ימים ושמחתי מאד בזה כמוצא שלל רב, וגם הגה"ק רבינו מצאנו לא אמר לדוד, והצדיקים שאמרו לדוד בודאי לא היו יודעים שהוא מן הספר הנ"ל שאילו היו יודעים לא היו אומרים רק היו רואים בהסידור היו סוברים שהוא מרבינו האר"י הק' ז"ל, אבל לא כן הוא עכ"ל.

4 יש לציין שבעת התפתחות הדפוס נוספו שגיאות המדפיסים על שגיאות המעתיקים ושבשתא כיון דעל על, וגדולי ישראל ראו אז צורך גדול שיופיע בדפוס סידור מוגה ומנופה מכל טעות ושיבוש ולחייב כל קהלה וקהלה שיקנו אקסמפלר אחד אשר ממנו יתקנו ויגיהו כל הקהל את סידוריהם, ובראות חכמי הדור שרוב המתפללים סומכים בעניים אלה על הסידורים הנדפסים, על כן בררו את האלוף מהר"ר שבתי סופר מפרימישלא ובקשו ממנו להגיה תפילות כל השנה וכו', על כן גוזרים אנחנו שכל קהל וקהל מחוייבים לקנות על כל פנים סידור אחד שיתפלל הש"ץ מתוכו, וגם כל הקהל יגיהו ממנו את סידוריהם ובאו על ההתום שנים עשר רבנים וביניהם המהרש"א והב"ח והתבואת שור ביום ששי ה' אדר שע"ו (פנקס ועד ארבע ארצות עמ' 35).

והוא סידור רבי שבתי סופר המפורסם שיצא לאור בפראג בשנת שעזה אשר אבד במשך השנים ולא ידוע אם נשאר ממנו עותק אחד בעולם, ולאחרונה זכינו להוצאה חדשה מהודרת שיצאה לאור על פי כת"י עם מבואות הוספות והערות מאירות עינים בחמשה כרכים.

רבי שבתי סופר היה תלמידו של רבי מרדכי יפה בעל הלבושים בראש הספר נדפסו ההסכמות של גדולי הדור ההוא וביניהם הגאונים המהרש"א הסמ"ע הב"ח המשאת בנימין המגלה עמוקות הבלי יקר התבואת שור והשל"ה זכר צדיקים לברכה.

גדולי הדורות עמדו על המשמר, ובשנת תס"ד נדפס שוב סידור על פי סידור ר' שבתי סופר סדר תפלה מראשית השנה ועד אחרית השנה אשר הגיה ר' עזריאל מוילנא ובנו ר' אליהו וגדולי הדור ההוא רבי אברהם ברוידא, רבן של ישראל רבי דוד אופנהיים אב"ד פראג, ור' נפתלי כץ בעל סמיכת חכמים זכר צדיקים לברכה צוו להכריז בכל בתי כנסיות שחובה על כל מלמדי ישראל שלא ישנו לתלמידים אלא מתוך סידור תפלה זה, ור' דוד אופנהיים שהיה רב הכולל של המדינה שלח אגרות לכל רבני הדור שיודיעו זאת לכל קהילות הקודש אגרת לבני הגולה מקום אשר דבר המלך מלבו של עולם ודתו מגיע להבריז בבל בתי בנסיות על המקרי דרדקי שירגילו ללמוד עם התלמידים דוקא מתוך סידור תפילה המוגה מכל טעויות וכו

5 ע' בליקוטי מהרי"ח, וכן הוא במחזור דברי יואל לראש השנה, מנהגים אות ב' וג', ע"ש, ומציין שם גם לסידור רבי קאפל וכו'.

6 מליצה עפ"י לשון הגמרא בכמה מקומות בש"ס לתרץ במקום סתירת רב למשנה מפורשת או למימרא של תנאים, וכביאור הרשב"ם בבמ' בבא בתרא (קע:) שהאמורא רב נחשב כתנא ויכול לחלוק על תנאים.

---

7 המקור הקדום הוא מספר "שם טוב קטן" שנדפס בעיר זולצבאך שנת תס"ו וז"ל: "הא לך סוד גדול כל האומר דז מזמור זה מר"ח אלול עד אחר שמחת תורה, ואפילו גזירה רעה נתונה על האדם מן השמים יכולנה לבטלה, ומבטל ומעביר מעליו כל המקטריגים ושטנים ומארי תריסן, ומבטל מעליו כל גזירות רעות וקשות ויוצא בדימוס זכאי בדין".

ומקור נוסף מאותה תקופה נמצא בספר "זכירה" שנדפס לראשונה בהאמבורג שנת תס"ט וז"ל: סוד גדול האומר מזמור כ"ז מר"ח אלול עד אחר שמחת תורה ערב ובוקר, אזי הוא מובטח שיוציא ימיו ושנותיו בטוב ומעביר כל המקטריגים עכ"ל.

ויש שכתבו שייסדו לומר מזמור זה ע"פ מדרש שוחר טוב (תהילים כ"ז, ד) ש"אורי" זה ר"ה, "ישעי" זה יום כיפור, "כי יצפנני בסכה" זה סוכות. יש שכתבו שהטעם לומר מזמור זה משום, שיש בו י"ג שמות הויה שהם כנגד י"ג מידות רחמים המאירים בימים אלו. ויש שכתבו שבמזמור זה נאמר: "לולא האמנתי" לולא, אותיות אלול.

ויש שכתבו שאין לומר מזמור זה כחלק מהתפילה, כיון שאינו מובא בכתבי האריז"ל והמקובלים הקדמונים, ויש שכתבו שאין לומר שום מזמור בציבור, כיון שאינו מעיקר התפילה שתקנו כנה"ג, אולם למעשה הרבה מגדולי הפוסקים, חסידים ומקובלים כתבו שנכון וטוב לומר מזמור זה בסוף התפילה, וכן פשט המנהג ברוב תפוצות ישראל.

8 זה היה מחילוקי דעות בין הרה"ק משינאווא ואביו הרה"ק מצאנז בעניני הלכה, באופן עשיית הקשר דתפילין של ראש, שמרן הד"ח היה עושה ד' כפולה, והרה"ק משינאווא עשה קשר בעין מ' סתומה.

בספר קול סופרים (אות י"ג) מהרה"ג מו"ה שלום יוסף קלין ז"ל מזענטא מובא דעת הרה"ק משינאווא שמצוה מן המובחר לעשות קשר פשוט כמקובל, אשר בניקל אפשר להרחיבו או לקצרו כפי הצורך, וכן נהג

אליעזר"ל איז געווארן א יתום, דער פאטער איז נסתלק געווארן, און ער איז נתגדל געווארן נאכדעם אין שינאווא, ער איז געווען ביים ברודער, כ'האב געהערט פונעם טאטן ז"ל אז דער זיידע רבי שלום אליעזר"ל האט מער געזעדט פונעם שינאווער רב ווי פונעם דברי חיים, ווייל ווען ער איז געווען אין שינאווא איז ער שוין געווען עלטער, און דארט איז צאנז איז ער נאך געווען יונג, האט ער מער גערעדט פון שינאווא, ער פלעגט צו זאגן 'מיין ברודער דער שינאווער רב', ער האט מער גערעדט פונעם ברודער ווי פונעם פאטער.

עכ"פ איז ער געווען אין שינאווא, און דער שינאווער האט אים אמאל גערופן, ער האט אים געזאגט, געב מיר אהער דיינע תפילין..., האט ער געזאגט, ער גיט נישט, האט דער שינאווער רב אים געפרעגט פארוואס? דער שינאווער רב איז געבליבן אזוי איבערראשט, האט ער געזאגט, ווען ער איז בר מצוה געווארן האט נאך דער דברי חיים געלעבט, און ווען ער האט אים אנגעטוהן די תפילין האט אים דער דברי חיים געזאגט, 'דו זאלסט נישט משנה זיין דעם קשר', זאגט ער, כ'האב קיינמאל נישט פארשטאנען פארוואס האט ער מיר עס געזאגט, וואס איז די הוה אמינא געווען אז איך זאל משנה זיין דעם קשר, אבער יעצט פארשטיי איך אז דאס האט ער געמיינט.

אב"ד ציעשנוב: מיין טאטע ז"ל (כ"ק הגה"צ רבי שלום יחזקאל שרגא רובין ז"ל אבד"ק ציעשנוב) פלעגט דערציילן אן אינטערעסאנטע מעשה, די וועלט האט עפעס א מעשה אז דער שינאווער רב האט געזאגט פארץ באבובער רב (הרה"ק רבי שלמה ז"ל בן הרה"ק רבי מאיר נתן ז"ל בן השלישי למרן הדברי חיים ז"ל) פאר מ'האט צוטיילט די ירושה פונעם דברי חיים, האט ער אים געזאגט, לבי אומר לי אז פאר מיר גייט פאלן אפאר תפילין פונעם טאטן ז"ל – ער האט דאך געהאט עטליכע פאר תפילין – און פאר דיר גייט פאלן בירושה די עצי חיים פון די ספר תורה, ווילאנג ס'איז נאכנישט געפאלן איז דאך נישטא קיין 'לא תחמוד', איך האב חשק צו האבן די עצי חיים, עם דאכט זיך מיר אז איך וויים דעם יחוד וואם דער טאטע האט אינזין געהאט ווען ער האט ארויפ געלייגט די עצי חיים, בעט איך דיך אויב ס'וועט אזוי זיין, זאלן מיר זיך טוישן, און כך הוה, עם איז געפאלן די תפילין צום שינאווער רב, און די עצי חיים צום באבובער רב, און זיי האבן זיך געטוישט...

רבינו: עם איז דא דער בריוו וואם די קינדער שרייבן נאכ'ן הסתלקות פונעם דברי חיים, אז עם איז נישט געבליבן פון די ירושה פונעם טאטן, נאר בלויז 'צדקתו וקדושתו',[9] דער דברי חיים האט דאך אלעם פארטיילט פאר צדקה יעדן טאג. זיי שרייבן אז זיי בעטן געלט וויל דער זיידע רבי שלום אליעזר"ל דארף חתונה האבן. ער האט נישט געלאזט קיין געלט. ער האט נישט איבער געלאזט קיין ירושה.[10]

א' הנוכחים: מ'זעהט ס'איז דא בריוון וואו ער בעהט געלט, ער בעהט מ'זאל געבן 'פופציג' זהובים, און מ'זעהט נאכדעם א יישר כח פאר די 'פינף' זהובים וואם ער האט באקומען....

הלכה למעשה ושינה בזה ממנהגו של אביו הקדוש שהקפיד לעשות דוקא בתפילין של ראש הקשר המיוחד 'דלי"ת כפולה' מעשה אומן הנקרא קשר של רבי נתן אדלער, והוא ותלמידו החת"ס ובניו אחריו נהגו לעשות קשר מיוחד זה, וכדי לעשות קשר מסובך כזה שלח מרן הקדוש מצאנז שליח מיוחד לעירו של החתם סופר פרעשבורג כדי ללמוד ממומחה אחד שהיה שמה, ואשר ידע לעשות מלאכת מחשבת זו.

ועיין בס' דברי יחזקאל החדש (עמ' ש"ב) שהגה"צ רבי יעקב יחזקי' גרינוואלד זצ"ל אב"ד דיארע שאל להרה"ק משינאווא מדוע אינו נוהג בעשיית קשר תפילין של ראש כמו אביו הדברי חיים, ענה לו באשר מימות יהושע בן נון לא היה יהודי אשר השקיע כה הרבה כוחות בהלכות תפילין כמו רבו השר שלום מבעלוא, והוא עשה קשר פשוט כזה, לכן עושה אני ג"כ כמוהו.

9 מן הראוי להעתיק כאן מכתב קודש מהגה"ק רבי אהרן אב"ד קרייז-צאנז ז"ל שכתב להגה"ק אב"ד אינטערדאם ז"ל בענין לאסוף כספים להוצאות נישואי הרה"ק רבי שלו' אליעזר זי"ע, וז"ל: "ב"ה יום ג' מ"מ תרל"ו לפ"ק צאנז, החיים והשלום לכבוד ידידינו ה"ה הרב הגאון הגדול חו"פ המפורסם לשם ולתהלה האב"ד דק"ק אינטערדאם יע"א, הנה אחר דרישת שלום כמשפט לאוהבי ד', הנני לעלות למעכ"ת צעדינו, יען כי הזמן הנישואין של אחי החריף השנון ר' שלום אליעזר לעבין שי' ממשמש ובא אי"ה ד' ימים בחודש אלול הבע"ל, ועל הוצאה רבה כזו ובפרטי לדרך מרחק כזה למדינת רוסיא אין מהשג ידים, כי אתם יודעים מכל אשר לאבינו הקדוש זצללה"ה זי"ע הכ"מ לא נשאר בידינו מאומה לבד צדקתו וקדושתו שהיא עומדת לעד, לכן הנני לחלותו למען השם זכרו נא צדקתו שהי' כהררי וכו' ואשר החי' אנשים למאות ולאלפים...".

10 ועיי' בס' ילקוט אגרות חיים (מכתב נ"ה משנת תרל"ג) שמעתיק מכתב ממרן הגה"ק מצאנז ז"ל להגה"ק בעל המעגלי צדק מדעעש ז"ל שיסייעהו בנישואי בתו הצדיקת נחמה'לע ע"ה, וזלש"ק: "...הנה אנכי זקנתי ושבתי לא אוכל לצאת ולבוא, ועמוס עלי סבל ב"ב יחי' וצריך אני בעת להשיא בתי... ולא נמצא בידי מאומה וההצטרכות והוצאות ירבו למאוד..."

ועיין עוד בס' הנ"ל (מכתב י"ז משנת תרכ"א) וזלש"ק: "הנה לעת זקנתי נחליתי ונדכיתי, כלוא בבית ולא יראו פני חוצה, והוצאות ביתי הם מרובים, ולא אוכל לשית עצות בנפשי מה לעשות...", עיי"ש שמבקש שיאספו דמי מעמדות להוצאות ביתו.

רבינו: פונעם קדושת יו"ט איז דא א בריוו, ס'איז געווען דאהי א איד וואס האט עס געהאט דעם בריוו, ער שרייבט קיין טעטש צו איינעם ר' שמואל דייטל, איז דא צווי בריוון, ער שרייבט וועז דער פעטער ז"ל האט התונה געהאט, פאר די התונה, שרייבט ער, אז ער מאכט התונה א קינד אזן ער דארף האבן געלט, ער בעהט אים ער זאל שיקן פופציג רייניש, אזוי בעהט ער אים ער זאל שיקן,[11] אזן נאכדעם איז דא א בריוו ווי ער שרייבט אים יישר כח אז ער האט געשיקט פערציג.[12]

אב"ד ציעשנוב: מ'האט געזאגט, דער צאנזער רב האט גארנישט איבער געלאזט, אין רוזשין האט מען יא איבער געלאזט גרויסע ירושות, אבער אז מ'וועט אויסרעכענען די אלע געהאלטן (משכורת) וואס די צאנזער איניקלעך האבן באקומען אין די שטעטלעך וואו זיי זענען געווען רבנים, וועט עס אויסקומען מער.

רבינו: עס איז געווען אין גאליציע, נישט צענדליגער, נאר הונדערטער צאנזער איניקלעך רבנים!, ביז צו די קריג.

אב"ד ציעשנוב: מ'האט געפלענגט צו זאגן א מספר וויפיל יוצאי חלציו זענען נאכגענאנגען די מיטה, אפשר צווי הונדערט וואס זיי האבן שוין משמש געווען ברבנות.

א' מבני משפחתו: אן אור איניקל אויך, דער באכניע רב ז"ל, ער איז שוין געווען אן אור איניקל.

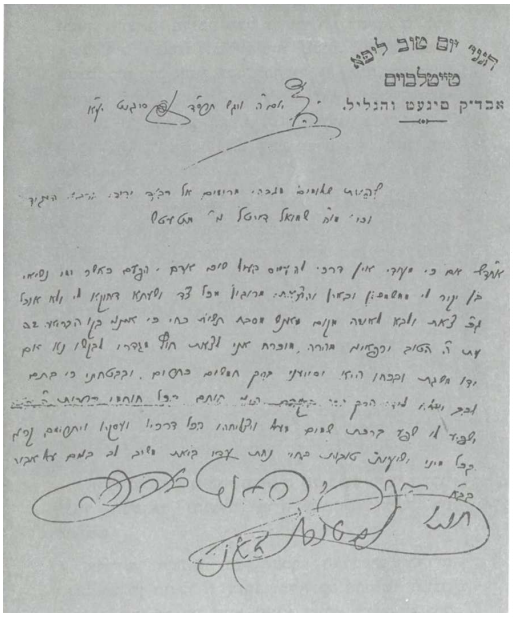
רבינו: רבי אשר מאיר,[13] דאס איז געווען רבי דודל קשאנובער'ס אן איניקל שוין.

אב"ד ציעשנוב: יא, ער איז שוין געווען אן אור איניקל פון דברי חיים, אזן האט שוין משמש געווען ברבנות דעמאלטס.

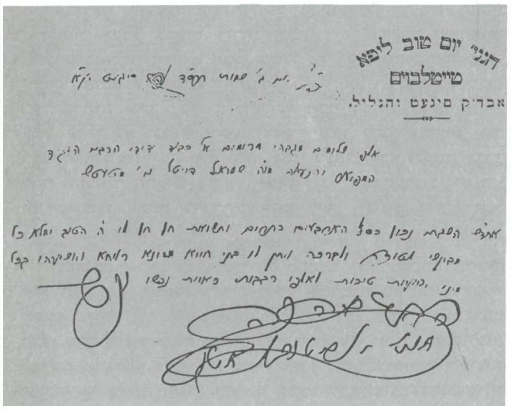
רבינו: אינטערסאנט, דער קדושת יו"ט איז דאך געווען א פייער'דיגער צאנזער חסיד, א פלאם פייער, צאנז איז געווען ביי אים קודש קדשים, ער איז געפארן נאך פסח קיין צאנז דעמאלטס (בעת ההסתלקות), ער האט נאך געוואלט אנקומען צו די לויה, אבער ער איז שוין נישט אנגעקומען צו די לויה, ער איז געפארן אזן ער האט אינטערווענגנם שוין געזעהן

---

11 ב"ה, יום ה' ויגש תרס"ד לפ"ק סיגוט יע"א, שפעת שלומים מגבהי מרומים אל כבוד ידידי הרבני הנגיד וכו' מו"ה שמואל דייטל נ"י מטעטש. אחד"ש אם כי מעודי אין דרכי להעמיס בעול שום אדם, הפעם כאשר ימי נשואי בן יקיר לי ממשמשין ובאין, והוצאתי מרובין מכל צד ושעתא דחיקא לי, ולא אוכל ג"כ לצאת ולבא לאיזה מקום מאנ"ש מסכת תשות כחי, כי אינני בקו הבריאה זה עתה, ה' הטוב ירפאני מהרה, מוכרח אני לצאת חוץ מגדרי, לבקשו נא אם ידו משגת ובכחו הוא יסייעני בסך חמשים כתרים, ובבטחוני כי בתם לבב ישלח לידי הסך הזה במוקדם. הנני חותם בכל חותמי ברכות, ה' ישפיע לו שפע ברכת שמים מעל ויצליחהו בכל דרכיו ועסקיו ויתרומם קרנו בכל מיני ישועות טובות בחיי נחת עדי ביאת משיב לב בנים על אבות בב"א. דברי הדו"ש באהבה". (חתי"ק).

12 וז"ל במכתבו הנ"ל: "ב"ה, יום ג' שמות תרס"ד לפ"ק סיגוט יע"א, אלפי שלומים מגבהי מרומים אל כבוד ידידי הרבני הנגיד המפואר והנעלה מו"ה שמואל דייטל נ"י מטעטש. אחד"ש השגתי נכון ככסף הארבעים כתרים ותשואות חן חן לו ה' הטוב ימלא כל מבוקשו לטובה ולברכה ויתן לו בני חייא מזונא רויחא ויושיעהו בכל מיני ישועות טובות ואלפי רבבות כאוות נפשו ונפש הדו"ש באהבה". (חתי"ק).

13 הגה"ק רבי אשר מאיר האלבערשטאם ז"ל אבד"ק באכניע, בן הגה"ק רבי יוסף זאב ז"ל מקשאנוב, בן הגה"ק רבי דוד ז"ל קשאנובער ז"ל בנו של מרן הדברי חיים ז"ל

מענטשן פארן שוין אהיים, האט ער זיך אויסגעדרייט און אהיים געפארן, ער איז שוין נישט אריין געפארן אין שטאט צו גיין צום ציון, ער איז קיינמאל שוין נישט געגאנגען צום ציון, קיינמאל איז ער נישט געווען אין צאנז נאך די פטירה פונעם דברי חיים, ער האט געזאגט כ׳קען נישט אריין פארן אין שטאט אריין אז דער הייליגער רב איז נישטא.

אב״ד ציעשנוב: ער איז קיינמאל נישט געווען אויפן ציון?.

רבינו: ניין, נישט נאר צום ציון, נאר ער איז געפארן צו די לויה, און ער איז נישט אנגעקומען צו די לויה, איז ער שוין בכלל נישט אריין געפארן אין שטאט, ער האט זיך אויסגעדרייט און אהיים געפארן.

ער האט געזאגט דעמאלטס ווען ער איז אהיים געפארן, אז אויפן וועג אהיים האט ער געזעהן אידן פארן, אזוי אויפן וועג ווען מ׳פארט און מ׳באגעגנט זיך, האט ער זיי געפרעגט, ׳וואו אהין פארט מען?׳ האבן זיי געזאגט, ׳מ׳פארט אויפן מארק איינקויפן׳, איז ער שטיין געבליבן ׳וואס? מ׳פארט נאך אויפן מארק? דער הייליגער רב איז נישטא און מ׳פארט אויפן מארק?׳

אב״ד ציעשנוב: יא, ער האט געזאגט די וועלט איז אויס וועלט.

רבינו: נאכדעם האט ער געזאגט, ׳יא, אזא פנים האט טאקע די וועלט׳.

א׳ מבני משפחתו: מ׳זאגט נאך אז דער ייטב לב האט זיך אויסבאהאלטן זיינע מדריגות פון אים, כדי ער זאל פארן קיין צאנז?

רבינו: כ׳האב געהערט פון טאטן ז״ל, אז נאכ׳ן דברי חיים׳ס הסתלקות איז דער קדושת יו״ט געפארן קיין סיגוט צום פאטער, ער האט דאך געוואוינט אין טעטש, איז ער געפארן קיין סיגוט אויף יו״ט, האט ער געזעהן דעם טאטן אינגאנצן אנדערש ווי בעפאר, ער האט אים געדענקט אינגאנצן אנדערש בעפאר, און ער איז זייער נתפעל געווארן פון די מדריגות וואס ער האט געזעהן בייט טאטן, ער האט נישט געקענט פארשטיין, וואו האט דאס דער טאטע באהאלטן די אלע יארן, האט ער פארשטאנען אז ער האט דאס אלעם באהאלטן וויייל ער האט געוואלט אז ער און די אנדערע קינדער זאלן פארן קיין צאנז.

דער דברי חיים האט אמאל געטראפן דעם זיידן ז״ל דעם ייטב לב, האט ער אים געזאגט, ׳כ׳האב געמאכט פון ליפא׳לע – ער האט געזען דעם קדושת יו״ט ליפא׳לע (בלשון חיבה) – א כלי שלימה׳, אזוי האט דער צאנזער רב געזאגט.

דער טאטע ז״ל פלעגט אסאך דערציילן, אז דער קדושת יו״ט האט דאך געהאט א יונגערער ברודער, דער אוהעלער רב (הגה״ק רבי משה יוסף ז״ל אבד״ק איהע״ל), ער האט געגעסן קאסט אין צאנז, ער איז געווען אן איידעם ביים קשאנובער רב (הרה״ק רבי דוד׳ל בנו של מרן הדב״ח ז״ל), איז ער געווען כסדר אין צאנז, און אמאל האט אים דער דברי חיים געפרופן, ער האט אים געזאגט, ׳ליפא׳לע, קום נאר אהער׳, האט ער געענטפערט, ׳איך בין נישט ליפא׳לע, כ׳בין משה יוסף׳, ער האט געמיינט אז ער האט זיך טועה געווען, האט דער דברי חיים געענטפערט, ׳איך וויים, אבער כ׳וויל דיר זאגן אז כ׳האב דיך ליב אזוי ווי ליפא׳לען׳...

אב״ד ציעשנוב: מ׳זאגט אז דער קדושת יו״ט איז געווען יעדן טאג פון יאר אין צאנז?

רבינו: יא, ער האט געזאגט אז במשך פון די יארן איז אויסגעקומען אז ער געווען יעדן טאג פונעם יאר אין צאנז.

כ׳האט געהערט פון טאטן ז״ל, אז פריי־טאג צונאכט׳ס ביים אויבער טיש, פלעגט דער קדושת יו״ט אסאך רעדן פון צאנז, ווען ער האט געפלעגט צו רעדן פון צאנז איז ער אריין אין אזא התלהבות, ער האט אזוי געקאכט, מ׳האט געזעהן אז ער האט אזוי אנגעהויבן צו קאכן אין צאנז, אבער ער האט קיינמאל נישט פארציילט קיין מופת, נאר פון זיינע מדריגות אין עבודת ה׳.

א׳ מבני משפחתו: וואס הייסט דאס אויבער טיש?

רבינו: דער פירות טיש האט געהייסן ׳אויבער טיש׳, דער טיש יעדן שבת ויו״ט איז געווען אין ביהמ״ד, און דער פירות טיש נאכ׳ן בענטשן איז נישט געווען אין ביהמ״ד, דאס איז געווען אויבן אין שטוב, ס׳איז געווען א גרויסע שטוב, און א קליינע שטוב, דאס איז געווען אין די גרויסע שטוב, דארט איז געווען די פירות טיש, דארט האט מען גערעדט פון סיפורי צדיקים, עס איז געווען אזוי ווי א חסידישע פארברענג, מ׳האט עס גערופן ׳די אויבער טיש׳.

דער זיידע (העצי חיים) ז״ל האט נישט אויסגערעדט ביים גאנצן טיש, כ׳האב געהערט אזוי פונעם טאטן ז״ל.[14]

---

14 עיין בס׳ צדיק כתמר יפרח (עמ׳ י״ח) וסיפר לי הרה״ג ר׳ זאב טינויער שליט״א משאמקאט שרבינו (העצי חיים) אמר לו שהוא בעל יסורים גדול שאי אפשר לשער ממחלת הלב והכליות והרגלים ובלוט דרוק, והיה מתענה הרבה ובפרט בכל בה״ב ולא יודעים הב״ב.

ורבינו הנ״ל בליל שבת קודש לא דיבר כלום רק ישב באימה וביראה אשר מי שראה איך שישב רבינו אצל השולחן שהו יכולים לשאוב יראת שמים במדה גדושה שלא ראו כזאת כדוגמתו, וכן הוה בליל יו״ט א׳ שלא דיבר כלום, עכ״ל.

הרה"ח ר' אברהם יהושע גראס הי"ו: יא, איך געדענק דער טאטע ז"ל (רבינו הברך משה ז"ל) פלעגט אזוי דערציילן.

ושאלו רבינו: אה, דו האסט אויך אזוי געהערט פון טאטן? איך זאג אלץ, וואס איך האב געהערט האט א צווייטער אויך געהערט, טאמער זאגט אייניר נאך אזוי זאגט אז קיינער האט נישט געהערט דעמאלטס יכול לפקפק..., אז איך האב געהערט האט א צווייטער אויך געהערט.

א' מבני משפחתו: דער רבי זאגט 'דער זיידע' דאס מיינט אז דער עצי חיים האט נישט אויסגערעדט?

רבינו: יא, און אזוי איז געווען ביים קדושת יו"ט אויך. ביים טיש האט ער נישט גערעדט, ביים אויבער טיש דארט האט ער געשמועסט.

א' הנוכחים: תורה האט ער יא געזאגט?

רבינו: יא, תורה יא, אבער חוץ פון דעם האט ער נישט געשמועסט.

ער האט געזאגט תורה מיט פארמאכטע אויגן.

אב"ד ציעשנוב: זאגן תורה הייסט נישט אויסגערעדט. כ'האב געהערט אמאל אז דער רבי ז"ל האט געטראפן רבי ישראל'טשע וויזניצער (האדמו"ר האהבת ישראל מוויזניץ ז"ל), האט ער געזאגט פארן רבי'ן אז ביי אונז ביים סדר רעדט מען נישט אוים, האט דער רבי געזאגט ביי אונז רעדט מען אויך נישט אוים, אז מ'זאגט תורה הייסט עפעס אויסגערעדט?

רבינו: א וודאי, ס'איז נישט קיין הפסק.

ביים פעטער ז"ל איז אויך אזוי געווען, ביים טיש האט ער נישט גערעדט, ביזן בענטשן האט ער נישט גערעדט, און ביי די פירות האט ער טאקע געשמועסט.

אב"ד ציעשנוב: אינטערסאנט איז, אז אין קדושת יו"ט איז דא זייער וויניג ווערטער פונעם דברי חיים.

רבינו: יא, נאר צוויי–דריי מאל ברענגט ער פונעם דברי חיים.

אב"ד ציעשנוב: מיין טאטע פלעגט צו זאגן, עס זענען געפארן אזויפיל רבנים קיין צאנז, און וויניג ברענגן דברי תורה פון אים, זעהט אוים אז ס'איז געווען שווער צו פארשטאנען, עס איז געווען אזעלכע הויכע בחינות.

רבינו: יא, ער האט געזעדט זייער הויעך. מ'זעהט דאך אזוי אינעם ספר.

דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט איז אמאל געווען אין צאנז, זאגט אים דער דברי חיים, ער האט אים גערופן ליפא'לע, האט ער אים גערופן ביים נאמען און געפרענגט, פארוואס זעה איך דיך אזוי זעלטן?, פארוואס קומסטו נישט מער אפטער? האט ער געזאגט פארן דברי חיים, 'אז איך קום צום רבי'ן דארף איך מיך געזעגענען מיט א קוויטל, עס קאסט געלט דער פדיון, כ'דארף געבן גבאי געלט, מ'שטעלט וויין, דארף מען עפעס האבן צו געבן, און ער האט נישט'. האט אים דער דברי חיים געזאגט אזוי, 'איך וויל דו זאלסט קומען יעדן פיר וואכן, זיך געזעגענען איז גענוג נאר איינמאל אין זעקס חדשים, וויין וועסטו שטעלן איינמאל אין אכט חדשים, וכדומה, אבער קומען זאלסטו יעדע פיר וואכן'.

ס'איז דא א מעשה פלא, דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט איז געווען אין צאנז, און איז געווען שלום נעמען, האט אים דער דברי חיים געפרעגט, 'ווער ביזסטו?' האט ער געענטפערט, 'איך בין ליפא'לע', פרעגט ער נאכאמאל 'אבער ווער ביזסטו?' זאגט ער, 'דעם סיגוטער רב'ס זוהן', האט ער געפרעגט נאכאמאל, 'אבער ווער ביזסטו?' האט ער געענטפערט, 'דעם אוהעל'ער רב דער ישמח משה'ס אייניקל', האט ער געפרעגט נאכאמאל, 'אבער ווער ביזסטו אליינס?' האט ער געזאגט, 'דער רבי זאל מיך גלייבן, איך וויים שוין אליינס נישט ווער איך בין'. האט דער דברי חיים געענטפערט 'אזוי?! ביזסטו דאך ליפא'לע'...

דער קדושת יו"ט האט זיך דעמאלטס געווארפן מיט אלע רמ"ח אברים פאר פחד, עס איז נישט געווען ביי אים קיין ווערטל דאם. ער האט זיך געווארפן מיט א אימה ופחד, ביז ער האט ארויסגעזאגט די ווערטער, 'דער רבי זאל מיר גלייבן איך וויים שוין אליינס נישט ווער איך בין'. דאם האט דער דברי חיים געוואלט הערן.

א' הנוכחים: אין באבוב דערציילן זיי אז סוף ימיו האט דער דברי חיים שוין נישט געקענט זעהן, נאר אין א ספר האט ער געקענט זעהן, דער באבובער רב (הגה"ק רבי בנציון ז"ל הי"ד) האט אזוי דערציילט, ס'איז אין קדושת ציון פרשת ויחי.

אב"ד ציעשנוב: יא, ער ברענגט אזוי אויפן פסוק (בראשית מח, י) ועיני ישראל כבדו מזקן.

הגה"צ אבד"ק ציעשנוב שליט"א הוציא את הספר קדושת ציון עה"ת והראה שם לרבינו בפנים הספר בפ' ויחי

רבינו: כ'האב עם קיינמאל נישט געהערט, אבער כ'זעה דער באבובער רב שרייבט אזוי, ער ברענגט עס דא פון זיין פאטער (הרה"ק רבי שלמה ז"ל).[15]

---

15 עי' בספר קדושת ציון עה"ת (דף עט) פ' ויחי, וז"ל: ועלה במחשבתי ביאור לכתובים אלו עפ"י מה ששמעתי מפ"ק כ"ק אאמו"ר זצ"ל, כי אא"ז מרן הגה"ק מצאנז זי"ע ועכ"י כאשר בא בימים, והיתה זאת בשנה האחרונה קודם הסתלקותו, הי' אומר כי נחלש כח ראיתו עד שאינו מכיר בני אדם, רק בספר עדיין יש ביכולתו לעיין, וכשהרגיש בתמהון העומדים עליו, סיפר כי הגה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע כשהי' דר במעזיבוש היתה דירתו בעלי' והיו עולים אליו במעלות, פ"א באו לפניו שני אנשים גרועים פחותי ערך מבני עירו, ויהי כצאתם שאל לאשר על ביתו ואמר

א׳ מבני משפחתו: דער באבובער רב זאגט אזוי, אז סוף ימיו האט ער נישט געזעהן קיין מענטשן, אבער אין א ספר האט ער יא געזעהן. ער ברענגט אין קדושת ציון אז דער אפטער רב איז אזוי געווען, סוף ימיו האט ער געווואוינט אין מעזיבוש, ער האט געווואוינט אויפן אויבערשטן שטאק, אזן עם זענען ארויף געקומען דארט צוויי מענטשן אזן ער האט זיי נישט געזעהן, נאכדעם האט ער געפרעגט ווי אזוי האבן בהמות געקענט ארויפגיין די טרעפ?, צוויי בהמות זענען געווען דא, ווי אזוי האבן זיי געקענט ארויפגיין די טרעפ.

אב״ד ציעשנוב: ער איז מסביר אז דאס איז אן ענין פון א זיכוך, מ׳האט נישט געזעהן קיין גשמיות נאר רוחניות.

רבינו: דער זיידע ז״ל דער ייטב לב איז געווען אין צאנז ווינטער תרל״ו אויף א חתונה, ער האט זיך משדך געווען מיטן דברי חיים, דער לאפושער רב האט דעמאלטס חתונה געהאט,[16] ער איז געווען אן איידעם אין צאנז, נישט ביים דברי חיים, ביי אן אייניקל שוין,[17] און דער ייטב לב האט צוגעזעהן די עבודה פונעם דברי חיים דעמאלטס ביי די חתונה, ווען ער איז אהיים געקומען האט ער נישט געווואלט מער נעמען קיין קוויטלעך, ער האט גיזאגט, ׳אמאל זענען מיר אייניג געווען, ער איז מיך אזוי איבער געווואקסן׳... ביז צו די פטירה פונעם דברי חיים האט ער דעמאלטס נישט גענומען קיין קוויטלעך.

ער האט אויך נישט מספיד געווען דעם דברי חיים ביי די פטירה, נאר ערב ראש חודש אלול האט ער אים מספיד געווען, ער האט גיזאגט, ׳איך קען מיך נישט צוזאם קלויבן זאגן א הספד׳, נאר עס קומט דאך שוין די הייליגע טעג מוז מען זאגן, האט ער געזאגט א הספד ערב ראש חודש אלול, ס׳איז געדרוקט אין ייטב פנים [בפתיחה לער״ח אלול, ושם לא מוזכר בדפוס שמו של הרה״ק מצאנז (ועיין בדברי יואל פר׳ בא עמ׳ רפ״ו)].[18]

אב״ד ציעשנוב: ביי די התונה פונעם לאפשוער רב האט דאך דער חתן געפרעגט צי ער האט מקדש געווען?.

רבינו: יא, ביי די התונה איז עס געווען, פון גרוים פחד האט ער נישט געדענקט צי ער האט מקדש געווען, האט ער געפרעגט דעם זיידן ז״ל דער ייטב לב צי ער האט מקדש געווען, האט ער אים געזאגט, ׳דער מחותן (הדברי חיים ז״ל) וואלט נישט וויישטער געגאנגען מיט די חופה, וועז ס׳וואלט נישט געווען קיין קידושין׳,[19] אבער אזא פחד איז געווען דארט.

הרא״י גראס: כ׳האב געהערט פון טאטן (רבינו הברך משה ז״ל), ער האט געזאגט אז דער גארליצער רב האט געזאגט פארץ ייטב לב, ער לערנט דאך מיט יונגלעך (כוונתו הי׳ על הבחורים תלמידי הישיבה), ווען נישט דאס וואלט ער געשטיגן מער אין מדריגות..

רבינו: ער האט זיך איינגעטענה׳ט מיטן ייטב לב אז ער זאל זיך אפלאזן פון די יונגלעך.

ער האט גיזאגט, דער שווער זאל זיך אפלאזן פון די יונגלעך, וועט דער שווער צוקומען צו הויבע מדריגות, האט דער ייטב לב גיזאגט, ׳איך בין מוותר אויף די מדריגות אזן איך בין נישט גרייט מוותר צו זיין אויף צו לערנען מיט די בחורים!׳.

וכיבד את רבינו בברכת לחיים

ובירכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

משם הלך רבינו שליט״א לבקר תלמידי הישיבה קטנה שע״י מוסדותינו הק׳ בבארא פארק השוהים ג״כ בימות הקיץ במחנה ויואל משה פליישמאנס נ.י., ומרן רבינו שליט״א השמיע דברות קודש לפני תלמידי הישיבה.

בתמימות האיך יתכן אשר בהימות יעלו במדריגות העלי׳, והאיש נשתומם בשמעו השאלה, ויאמר וכי אין רבינו מכירם, הלא המה פלוני ופלוני מאנשי עירנו, ויאמר הגה״ק ממעזיבוש לא הכרתי אותם ונדמו לעיני כבהמות. ואא״ז בספרו המעשה הסביר הענין, כי הגה״ק ממעזיבוש לרוב קדושתו כאשר בא לעת זקנתו נתעלה במדריגה גדולה מאוד עד שבא לבחינה זו שלא יראו עיניו רק דבר שבקדושה, לכן כאשר באו לפניו אינשי דלא מעלי, לא הכיר עליהם את צלם הקדושה, לכן ראו אותם עיניו הקדושות רק בצורתם הבהמית. עי״ש שמבאר בזה הפסוקים בענין.

ועי׳ בקובץ פרי הכרם - באבוב (פ׳ ויהי גליון י״א תשנ״ט) שמביא כל הסיפור באריכות.

16 הגה״צ רבי משה דוד טייטלבוים ז״ל אבד״ק לאפוש הי׳ נכד חביב למרן הייטב לב ז״ל, הוא הי׳ בן הגה״ק רבי ישראל יעקב יוקל טייטלבוים ז״ל אבד״ק וואלאווע, ב״א וחתנו של מרן הייטב לב ז״ל, והוא הו״ל את ספרי הייטב לב.

17 אצל הגה״צ רבי ארי׳ ליבוש האלבערשטאם ז״ל אבד״ק דוקלא, בן הגה״ק רבי דוד׳ל מקשאנוב ז״ל בן מרן הדברי חיים ז״ל.

18 כשנפטר מרן הק׳ מצאנז זי״ע לא רצה הייטב לב זי״ע להספידו באמרו שאינו מסוגל לזה, אבל בער״ח אלול כשהתחיל לדרוש ברבים כדרכו, אז הספיד את מרן הדברי חיים ואמר בין הדברים לפרש מאמה״כ "ללמד את בני יהודה קשת" קש״ת ר״ת תקיעה שברים תרועה שבהיות שהצדיק הזה בחיים היה ממתיק את הדינים ע״י תק״ש ועכשיו צריכים אנו ללמוד כיצד תוקעין קש״ת למתק הגבורות.

19 רבינו הברך משה ז״ל הי׳ רגיל להוסיף לסיפור זה: "...און ווען ער האט דאס געהערט פונעם זיידן דער ייטב לב, האט ער זיך בארואיגט, און ער האט זיך דערמאנט".

זכות
הוצאות הגליון
ליו"ט ראש השנה

נתנדב ע"י

ידידינו הרבני הנגיד העסכר רודצו"ח

מוה"ר

יחזקאל רוד
בערקאוויטש

שליט"א

ממנהלי מוסדותינו ומראשי קהלתינו הק'
בעיר ווילליאמסבורג יצ"ו

לע"נ אמו החשובה והצנועה

מרת **בתי'** ב"ר **יונתן בנימין** ע"ה

שחל"ח יום ל' תשרי תשפ"א לפ"ק

ת. נ. צ. ב. ה.

ישא ברכה מאת ה' להתברך בכתיבה וחתימה טובה
מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת
וכל מילי דמיטב

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מעמד קביעת מזוזה
בהיכלי מוסדותינו הק' בעיר לינדען יצ"ו

יום א' פרשת כי תבוא תשפ"ב לפ"ק

אונז געפין מיר די וואך אין די סדרה (דברים כח, ט) **יקימך ה' לו לעם קדוש.** ל"ו לע"ם קדו"ש איז בגימטריא שופ"ר.

כ'האב געקלערט אזוי בדרך רמז, עס שטייט אין תפארת שלמה אין די תורות פון ראש השנה, אויפן פסוק אין תהלים קאפיטל פ"א, דוד המלך זאגט "תקעו בחודש שופר" און ער ענדיגט צו דעם קאפיטל "ומצור דבש אשביעך". זאגט ער אן אינטערסאנטען רעיון, עס שטייט אין רבינו יונה, און דער רא"ש ברענגט דאס אראפ אין מסכת ברכות, אז וועמען פאלט אריין אין האניג, און עס ליגט א שטיק צייט אין האניג, וועלט ער אלעס נהפך צו האניג, און מ'מעג עסן דעם האניג, דבש האט אזא כח אז ס'איז מהפך אלעס וואס פאלט אריין און עס ווערט אלעס דבש.

זאגט דער תפארת שלמה, אז אזוי ווי דבש איז מהפך אלעס און עס ווערט דבש, אזוי איז דער שופר מהפך דינים לרחמים, דערפאר ענדיגט ער צו "ומצור דבש אשביעך", דבש באטרעפט ש"ו, דריי הונדערט און זעקס, אזויפיל באטרעפט דב"ש, עס איז דא פ"ר דינים, אזוי שטייט אין ספרים, און שופ"ר איז ש"ו מיט פ"ר, ווען מ'בלאזט שופר איז פון די פ"ר דינים ווערט עס איבער געדרייט אויף רחמים, אזוי ווי דבש [שהיא בגימ' ש"ו], ס'ווערט אלעס דבש, עס איז מהפך די דינים פאר רחמים, אזוי שטייט אין תפארת שלמה.

תקיעת שופר איז דאך מעורר לתשובה, אזוי זאגט דאך דער רמב"ם פון רבי סעדיה גאון, אז דער ענין פון די מצוה פון תקיעת שופר איז עורו ישנים משינתכם, עס איז מעורר צו תשובה, אבער ס'איז מעורר תשובה מיראה, היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו, ס'איז מעורר תשובה מיראה, אז ס'איז תשובה מיראה ווערט דאך פון די זדונות שגגות, און נישט מער. אבער ס'איז דא א צל"ח אין ברכות (ד.) וואס ער זאגט, אז אויב מ'טוט צוויי מאל תשובה מיראה, ווערט פון זדונות זכויות, אזוי זאגט דער צל"ח, קומט אויס, מ'בלאזט דאך צוויי מאל, תוקעין וחוזרין ותוקעין, און אז מ'בלאזט צוויי מאל שופר טוט מען צוויי מאל תשובה מיראה, ווערן דאך פון די זדונות זכויות, איז עס אזוי ווי דבש, וואס פון די די זדונות ווערן זכויות, עס איז מהפך דעם איסור פאר היתר.

איז יקימך ה׳ לו לעם קדוש, ווערט מען אן עם קדוש, ווייל ביז ווילאנג מ׳האט זדונות קען מען נישט זיין קיין עם קדוש, און אפילו אז מ׳האט נאר שגגות איז מען נאך אויך נישט קיין עם קדוש, אבער אז ס׳ווערט זכויות איז יקימך ה׳ ל״ו לע״ם קדו״ש [בגימ׳ שופ״ר], אז דער שופר האט א געוואלדיגן כח, מ׳בלאזט שופר צוויי מאל, איז יקימך ה׳ לו לעם קדוש, עס איז מהפך זדונות פאר זכויות.

וועגן דעם האט יצחק אבינו געזאגט, ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה׳, עס שטייט אין רעיא מהימנא, אינטערסאנט דער ביאור הגר״א אנהויב הלכות ראש השנה זאגט פארוואס מ׳עסט ראש השנה אויפדערנאכט א תפוח בדבש, ווייל דאס וואס יצחק האט געבענטשט יעקב אבינו אין פרשת תולדות, איז עס געווען ראש השנה, יעקב אבינו האט באקומען די ברכות ראש השנה. און ראה ריח בני כריח שדה, זאגט די גמרא אין תענית אז דאס מיינט מען שדה תפוחים, רש״י אויפן פלאץ ברענגט אויך אזוי. און דאס איז געווען ראש השנה, לזכר דעם עסט מען תפוח בדבש ראש השנה, אזוי זאגט דער ביאור הגר״א.

וירח את ריח בגדיו, זאגט דער מדרש ׳אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו׳, בוגדיו איז די וואס האבן חוטא געווען, האט יצחק אבינו זיי געבענטשט, ראה ריח בני כריח שדה, אזוי ווי שדה תפוחים וואס מ׳עסט תפוח בדבש ראש השנה, וואס איז מהפך יעדע זאך אויף זכויות, אזוי ווי שדה תפוחים. נאכמער קען זיין שדה תפוחים, תוס׳ זאגט עס מיינט אן אתרוג, אזוי ברענגט תוס׳ אראפ אין מסכת תענית, ד׳ מינים איז דאך אין סוכות, ביי סוכות שטייט דאך ולקחתם לכם ביום הראשון [ובמדרש ראשון לחשבון עוונות], זאגט דער קדושת לוי, אז מ׳טוט תשובה מאהבה ווערט נתהפך פון די זדונות אויף זכויות. ׳ראה ריח בני׳ האט יצחק אנגעוואונטשן ראש השנה, ׳וירח את ריח בגדיו׳ אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו, די וואס האבן געזינדיגט, אבער ׳ראה ריח בני כריח שד״ה אשר ברכו ה׳׳, דאס איז אזוי ווי שדה תפוחים, אזוי ווי אתרוג, וואס דעמאלטס ווערט פון זדונות זכויות, ווייל ס׳ווערט אלעס נתהפך אויף זכויות. יקימך ה׳ לו לעם קדוש, דורך תקיעת שופר ווערט מען אן עם קדוש.

כ׳האב געקלערט יקימך ה׳ לו לעם קדוש, דאס איז א ברכה וואס די תורה געבט די וואך, עס איז א ברכה און הבטחה, יקימך ה׳ לו לעם קדוש, דער אויבערשטער וועט דיך אויפשטעלן מ׳זאל זיין אן עם קדוש, עס דארף אבער זיין וברכתיך בכל אשר תעשה, אז מ׳טוט די ריכטיגע פעולות, דעמאלטס העלפט דער אויבערשטער, דעמאלטס איז דא סייעתא דשמיא, יקימך ה׳ לו לעם קדוש, העלפט דער אויבערשטער אז מ׳שטעלט אויף אן עם קדוש. וואס איז די ריכטיגע פעולות? מ׳בויעט בתי מדרשים, מ׳בויעט בתי חינוך, מ׳בויעט א תלמוד תורה פאר יונגלעך, א בית חינוך לבנות פאר מיידלעך, דאס איז די ריכטיגע פעולות וואס דער אויבערשטער פארלאנגט, עס שטייט אין אלע ספרים, מ׳דארף צו האבן בטחון, אבער דאס איז נאר אין גשמיות׳דיגע ענינים, אויף רוחניות׳דיגע ענינים טאר מען נישט האבן קיין בטחון, ביי רוחניות טאר מען נישט האבן קיין אמונה, ס׳וועט שוין זיין, דער אויבערשטער וועט שוין העלפן, חלילה, מ׳טאר נישט האבן קיין בטחון, מ׳דארף זעהן צו טוהן.

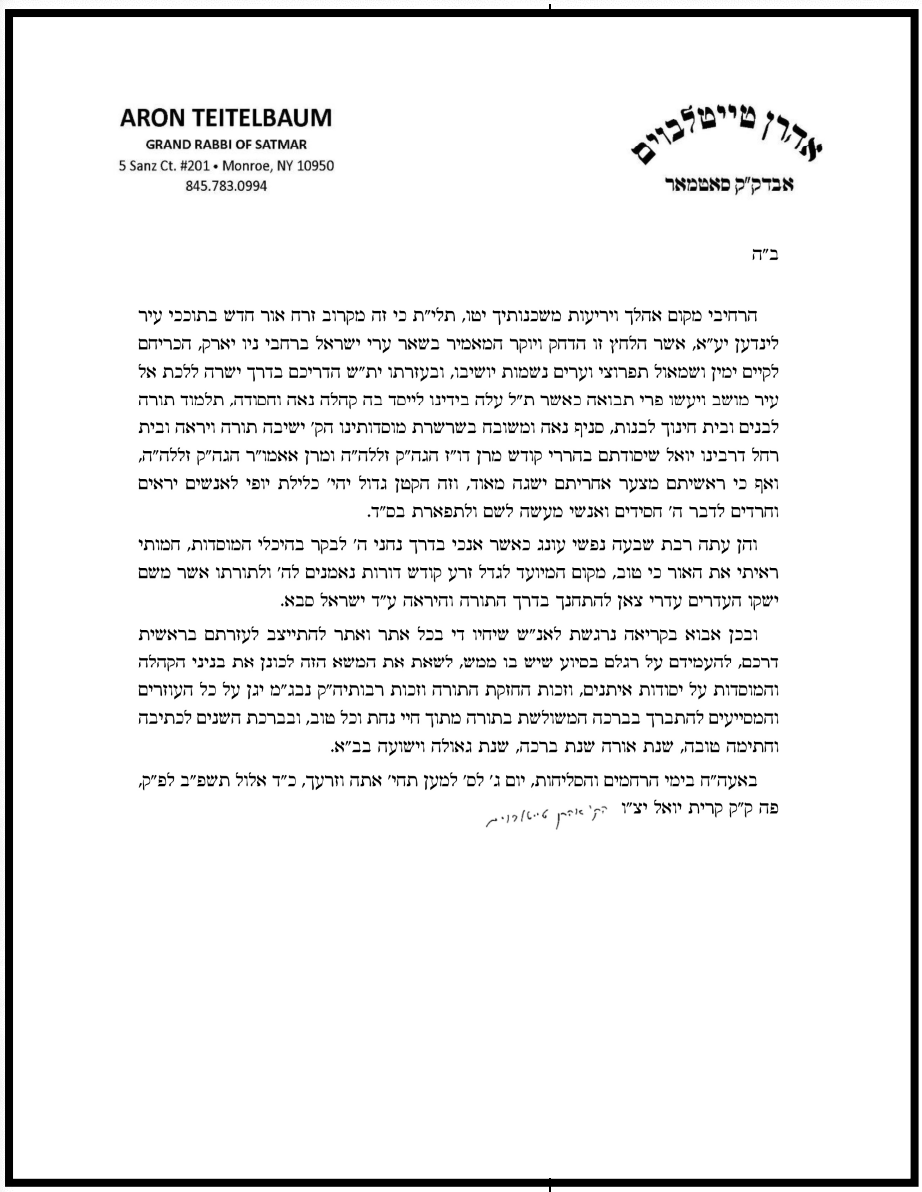
יקימך ה׳ לו לעם קדוש, מ׳דארף זעהן אויפצושטעלן אן עם קדוש, מ׳דארף טוהן פעולות אויפצושטעלן אן עם קדוש. און דאס איז וואס אונז זענען מיר היינט דא זיך צוזאם געקומען, מ׳שטעלט אויף דא א תלמוד תורה פאר יונגלעך, און א בית חינוך פאר מיידלעך, דא אין שטאט לינדען. לינדען איז א נייע אידישע שטאט, והיה ראשיתך מצער, עס הייבט זיך אן מיט קליין, אבער עס ווארט אי״ה פאר לינדען א גרויסער עתיד, דא אין די שטאט וועט זיין א גרויסע אידישע שטאט, און א חסידישע שטאט, מ׳זאל קוקן אויף מאנסי, ווי אזוי מאנסי איז אויסגעוואקסן, אין מאנסי איז דא פארשידנארטיג, דא האט זיך געשטעלט א ישוב פון חסידישע אידן, דא וועט זיין א חסידישע שטאט, אן ערליכע אפגעהיטענע חסידישע שטאט. דארף מען זעהן דאס צו האלטן, אז ס׳זאל זיין ערליך און אפגעהיטן.

יקימך ה' לו לעם קדוש, מ'זאל זעהן אז עס זאל זיין טאקע אן עם קדוש, די אלע תושבים וואס זענען דא, הכל בתר רישא גריר, יעדע זאך איז לויט די התחלה, די ערשטע תושבים, די ערשטע וואס זענען געקומען דא אהער, זיי וועלן אויפשטעלן א יסוד אז דא איז אן ערליך מקום, דא באזעצן זיך אידן וואס זיי ווילן האבן אן ערליכע חסידישע שטעטל, אן ערליכע חסידישע ישוב, טאקע אזוי ווי חסידישע אידן, חסידים ואנשי מעשה, יקימך ה' לו לעם קדוש, וועט עס מיטן אויבערשטן'ס הילף זיין אזוי, אז מ'וועט טוהן די ריכטיגע פעולות, וועט דער אויבערשטער העלפן אז ס'וועט זיין סייעתא דשמיא. דא וועט זיין קהילות, דא וועט זיין מוסדות, דא וועט אלעס זיין, א כרכא דכולא ביה, עס וועט זיין א גרויסע שטארקע אידישע שטאט.

והיה כי תבוא אל הארץ, 'והיה' איז א לשון שמחה, ולקחת מראשית, עס איז א גרויסע שמחה ווען ס'איז ולקחת מראשית, ראשי"ת איז אן התחלה, עס איז יעצט דא אן התחלה, די תורה הקדושה ווערט אנגערופן ראשי"ת, די קינדער ווערן אנגערופן ראשי"ת, ווייל ס'איז דאך די ראשית יארן פון א מענטש, סיי אין חינוך הבנים, און סיי אין חינוך הבנות. 'והיה' ס'איז א לשון שמחה, 'ולקחת מראשית כל פרי האדמה', ווען מ'נעמט ראשית, מ'שטעלט אוועק א פעסטע יסוד פאר'ן ראשית, ערליכע אידישע קינדער, בא'חנ'טע אידישע קינדער, ערליך מיט אן ערליכן חינוך, און אי"ה ערליכע מלמדים. און די זעלבע אין חינוך הבנות, ערליכע מחנכות, מ'וועט מחנך זיין אזוי ווי אונז האבן מיר מקובל מדור דור, דער פעטער ז"ל האט אראפ געשטעלט א יסוד אין אמעריקא, פאר'ן חינוך הבנים און חינוך הבנות, און אויף דעם דרך איז שוין אויפגעוואקסן צענדליגער טויזענטער אידישע קינדער, סיי חינוך הבנים, און סיי חינוך הבנות, אזוי וועט זיין דא אויך אי"ה מוסדות לשם לתפארת ולתהילה, מ'וועט זיך צוזאם נעמען חסידישע אידן, חסידים ואנשי מעשה, די מלמדים וועלן זיין ערליכע חסידישע מלמדים, די מחנכות אויך, ערליכע מחנכות, ס'זאל זיין אשה יראת ה' היא תתהלל, ס'זאל זיין תורה מיט יראת שמים, און די עלטערן פון די קינדער וועלן אויך זיי תלמידי חכמים יראי ה', ערליכע אידן וואס זיי זוכן אן ערליכן חסידישן חינוך פאר זייערע קינדער.

דער אויבערשטער זאל העלפן, חפץ ה' בידכם יצליח, אוודאי עס איז דא דער רב פון אונזער קהילה, און עס איז דא נאך קהילות, עס איז דא חשוב'ע קהילות דא אין לינדען, זיי זענען אלע חשוב, זייער טייערע אידן וואונען שוין דא, חשוב'ע אידן, ערליכע אידן, ווען מ'שטייט און מ'איז מחנך דא, היינט איז דער ערשטער טאג וואס מ'האט אנגעהויבן צו לערנען מיט די קינדער, און אי"ה דער אויבערשטער וועט העלפן, עס וועט אי"ה וואקסן דער מוסד לשם ולתפארת ולתהילה אזוי ווי אלע מוסדות, מ'האט א נייע בנין דא, עס וועט בקרוב ווערן קליין, דער בנין וועט בקרוב ווערן ענג, און מ'וועט דארפן זוכן א גרעסערן פלאץ, נישט אזוי לאנג, נישט צופיל צייט, עטץ וועטס זעהן מ'וועט זיך איבער צייגן, דער בנין 'זה הגדול קטן יהיה', דער גרויסער בנין ווי אזוי מ'קוקט דאס אן, דאס וועט נאך זיין קליין, דער אויבערשטער וועט העלפן מ'וועט זוכן און מ'וועט טרעפן און מ'וועט אי"ה מצליח זיין.

דער אויבערשטער זאל העלפן, אזוי ווי מ'האט געזאגט, אז עס איז אן הבטחה "יקימך ה' לו לעם קדוש", עס איז אן הבטחה פונעם בורא כל עולמים, אז עס וועט זיין, מ'וועט אויפשטעלן אן עם קדוש, דער אויבערשטער זאל העלפן, מ'דארף זיך באדאנקען פאר די אלע עסקנים, כ'קען דאך נישט אלע אידן דא, די אלע חשוב'ע אידן, בלב ובנפש זענען זיי איבער געגעבן אז מ'זאל קענען אויפשטעלן דעם מוסד, איבער געגעבן אז דער מוסד זאל קענען מצליח זיין, זאל קענען עקזיסטירן און וועייטער קענען גיין, און אידן פון דאהי און אידן פון די פרעמד וועלן צוהעלפן, ישראל קדושים הן נתבעין ונותנין, אידן וועלן אי"ה ארויס העלפן אז דער מוסד זאל קענען וואקסן און שטייגן און בליהען, דער אויבערשטער זאל העלפן, ס'איז ערב די היליגע טעג, וועל מיר וואונטשן א כתיבה וחתימה טובה פאר כל הנאספים דא, און פאר אשר ישנו פה ואשר אינו פה, פאר די אלע תושבים פון דא פון לינדען.

ARON TEITELBAUM
GRAND RABBI OF SATMAR
5 Sanz Ct. #201 • Monroe, NY 10950
845.783.0994

אהרן טייטלבוים
אבדק"ק סאטמאר

ב"ה

הרחיבי מקום אהלך ויריעות משכנותיך יטו, תלי"ת כי זה מקרוב זרח אור חדש בתוכבי עיר לינדען יע"א, אשר הלחין זו הדהק ויוקר המאמיר בשאר ערי ישראל ברחבי ניו יארק, הכריחם לקיים ימין ושמאול תפרוצי וערים נשמות יושיבו, ובעזרתו ית"ש הדריכם בדרך ישרה ללכת אל עיר מושב ויעשו פרי תבואה כאשר ת"ל עלה בידינו לייסד בה קהלה נאה וחסודה, תלמוד תורה לבנים ובית חינוך לבנות, סניף נאה ומשובה בשרשרת מוסדותינו הק' ישיבה תורה ויראה ובית רחל דרבינו יואל שיסודתם בהררי קודש מרן דו"ז הגה"ק זללה"ה ומרן אאמו"ר הגה"ק זללה"ה, ואף כי ראשיתם מצער אחריתם ישגה מאוד, וזה הקטן גדול יהי' כלילת יופי לאנשים יראים וחרדים לדבר ה' חסידים ואנשי מעשה לשם ולתפארת בם"ד.

והן עתה רבת שבעה נפשי עונג כאשר אנכי בדרך נחני ה' לבקר בחיכלי המוסדות, חמותי ראיתי את האור כי טוב, מקום המיועד לגדל זרע קודש דורות נאמנים לה' ולתורתו אשר משם ישקו העדרים עדרי צאן להתחנך בדרך התורה והיראה ע"ד ישראל סבא.

ובכן אבוא בקריאה נרגשת לאנ"ש שיהיו די בכל אתר ואתר להתייצב לעזרתם בראשית דרכם, להעמידם על רגלם בסיוע שיש בו ממש, לשאת את המשא הזה לכונן את בניני הקהלה והמוסדות על יסודות איתנים, וזכות החזקת התורה וזכות רבותיה"ק נבג"מ יגן על כל העוזרים והמסייעים להתברך בברכה המשולשת בתורה מתוך חיי נחת וכל טוב, ובברכת השנים לכתיבה וחתימה טובה, שנת אורה שנת ברכה, שנת גאולה וישועה בב"א.

באעה"ח ביימי הרחמים והסליחות, יום ג' לס' למען תחי' אתה וזרעך, כ"ד אלול תשפ"ב לפ"ק,
פה ק"ק קריית יואל יצ"ו

כ'האב געהערט ס'איז געווען א איד אינדערהיים, אין אונגארין איז געווען אסאך אשכנז'ישע אידן, פארשטייט זיך עס איז געווען חסידישע שטעט, אבער נישט אלע, דער זיידע ז"ל איז געווען אין דעברעצין, דעברעצין איז געווען אן אשכנז'ישע שטאט, עס איז געווען אביסל חסידישע אידן, ער האט געזעהן בימים ההם א יונגל מיט לאנגע פיאות האט ער אים געגלעטע אזוי, ער האט געזאגט 'מ'זעהט שוין אין דעברעצין יונגעלעך מיט לאנגע פיאות...', ס'איז געווען אזא חשיבות, מ'זעהט שוין אין דעברעצין יונגלעך מיט לאנגע פיאות. – ב"ה מ'זעהט שוין אין לינדען יונגלעך מיט פיאות, דאס איז א געוואלדיגע זאך, מ'זעהט שוין דא יונגלעך מיט פיאות.

דער אויבערשטער זאל העלפן, דער רב דא זאל האבן הצלחה, א כתיבה וחתימה טובה, א גוט געבענטשט יאר, פאר אלע אידן דא, פאר אלע תושבים דא, און פאר אלע תומכים ומסייעים פון דא און פון אינדרויסן, אלע וואס זיי העלפן צו, זאלן געבענטשט ווערן מיט א גוט געבענטשט יאר, א געזונט יאר, הם ונשיהם ובניהם ובנותיהם וכל אשר להם. דער אויבערשטער זאל העלפן אן הצלחה'דיגע יאר, א יאר פון גרויס שפע און פרנסה, מ'זאל קענען מחנך זיין אלע קינדער לתורה וליראת שמים און מידות טובות, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן אז מ'וועט זוכה זיין אקעגן צו גיין דעם גואל צדק במהרה בימינו אמן.

ברכת השנה

מאת:

כולל עצי חיים

צדקת

רבי מאיר בעל הנס

מיסודם של רבותי"ק וצוק"ל לבית

סיגוט • סאטמאר

אלקא דמאיר עננו

החזקת אנ"ש עניי ארץ ישראל על טהרת הקודש

ערב ראש השנה תשפ"ג לפ"ק

אל מע"כ ידידינו ותומכי כוללינו הע"י

בפרוס עלינו השנה החדשה שגורה בזה ברכותינו יה"ר שתזכו להכתב ולהחתם בספרן של צדיקים גמורים לאלתר לחיים טובים ולשלום ולשפע ברכה והצלחה מתוך אושר ועושר וכל מיני ישועות

ובהזדמנות זו נביע לפניכם רגשי תודה המפעמת בלבינו על עזרתכם ותמיכתכם התמידית למען כוללינו הק' אשר בצל כנפיה חוסים קרוב למאה אברכים ת"ח וירא שמים והוגים בתורה מן הבוקר עד הערב

אלקא דמאיר יענכם להתברך בכל מילי דמיטב וימלא ה' כל משאלות לבכם לטובה ולברכה

המברכים בידידות ובאוה"ע

הנהלת הכולל